UČITEĽSKÉ NOVINY

20/2013, 23. máj 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Nastaviť správne zmeny

Vízia spoločnosti musí mať moderný dizajn. Mala by ponúkať ucelenú koncepciu vývoja pre štátnu úroveň, regionálnu politiku či podniky a organizácie. Celú spoločnosť by mala orientovať smerom do budúcnosti. Cieľom vízie je zomknúť, presvedčiť a nadchnúť. Z takejto vízie následne vyplývajú aj parciálne vízie týkajúce sa jednotlivých sektorov, teda aj školstva a vzdelávania. Podľa mojich skúseností počet stredných odborných škôl s maturitou by mal byť adekvátny počtu absolventov základných škôl, aby štvorkári nemali na takéto školy prístup. Odobrať právomoc príslušným mestským a krajským úradom zriaďovať stredné školy a ponechať ju ministerstvu, ktoré by malo mať koncepciu podľa potrieb regiónu. A ich vybudovanie by malo byť zabezpečované jedine cez ministerstvo, nie zriaďovateľom. Mestá majú často také problémy, ako povodne, zosuvy pôdy a pod., a majú čo robiť, aby zachránili obyvateľstvo a mohli ďalej existovať. Aj keby chceli zriadiť alebo zrekonštruovať budovu školy, nemajú na to prostriedky. Štát by sa mal jednoznačne starať o zvyšovanie vzdelanosti občanov! Doterajší zriaďovatelia by mali dávať ministerstvu iba návrhy na zabezpečenie potrieb.

Štát by mal vystupovať v role koordinátora, ktorý vytvorí konkurenčné prostredie na trhu práce, aby zamestnávateľské subjekty mali dostatok pripravených ľudských zdrojov, ale zároveň aby nevznikal stav nezamestnateľných uchádzačov o prácu. Nie je predsa cieľom produkovať absolventov na sklad.

Zrekonštruovať učebné osnovy a zamerania stredných odborných škôl s maturitou podľa charakteru regiónu. Žiaci týchto škôl by mali byť upozorňovaní, že iba výnimočne sa z nich môžu dostať na vysoké školy. To by mala byť zásada číslo jeden, lebo naše hospodárstvo nie vždy potrebuje vysokoškolsky vzdelaných ľudí, ale potrebuje stredné technické a zdravotnícke kádre. V takých mestách, kde sídlia univerzitné nemocnice, by mali byť aj špecializované stredné zdravotnícke školy, ale s tým, že budú zabezpečovať výchovu absolventov na bakalárske štúdium na lekárskych fakultách, ktoré sa vyžaduje na výkon povolania hlavnej sestry na oddelení chirurgie, anestézie, internej medicíny, atď. Takže osnovy v takom druhu školy musia byť vysoko špecializované a musia v nich pôsobiť profesori a docenti alebo primári z univerzitných nemocníc. Podstatným filozofickým problémom školstva a štátu je, či bude školstvo riadené centrálne, alebo budeme robiť tzv. decentralizáciu. Sú naše samosprávne orgány samosprávnymi a dokážu riadiť veci spoločné?

Osobitnú pozornosť treba venovať žiakom so zdravotným postihnutím. Na základe praktických skúseností môžem potvrdiť, že najlepší spôsob, ako riešiť problém chronických chorôb, vývojových anomálií a pod., je bio-psycho-sociálny model. Tento model je dôležitý nielen pre klientov so zdravotným postihnutím, ale môže znamenať výhodu pre štát a spoločnosť. Pôsobením všetkých zložiek komplexnej rehabilitácie sa klient so

(pokračovanie na strane 2)

Konštantín a Metod šírili vieru, vzdelanosť a múdrosť. Aj vďaka nim môžu naše školy a žiaci pokračovať v ich posolstve. ***Foto ZŠ Lipníky***

Konštantín a Metod na Veľkej Morave

Rok 2013 sa nesie v znamení 1 150. výročia príchodu Konštantína a Metoda na územie Veľkej Moravy. Niektorí ľudia si kladú otázku: Stane sa niečo, ak o týchto udalostiach spred viac ako tisíc rokov ľudia na Slovensku nebudú vedieť viac? Vari sa nedá žiť aj bez toho? Možno im odpovedať aj tak, že sa nestane nič, ale svet nás bude považovať za nevzdelaný národ. Každý národ by sa predsa mal zaujímať o svoj pôvod, svoje korene, svoju minulosť. Stále totiž všade na svete platí známe *historia est magistra vitae*, história je učiteľkou života – aj keď často sa z nej nepoučíme.

Som presvedčená, že školy a vzdelávacie inštitúcie na túto mimoriadne významnú udalosť našich národných a štátnych dejín nezabúdajú a v tohtoročných plánoch činnosti sa azda nenájde trieda a učiteľ, ktorý by nepripravoval vo svojej činnosti niečo, čím by žiakom naše dejiny sprítomnil.

Keďže naozaj ide o významnú udalosť aj pre naše Slovensko, naša málotriedna Základná škola Lipníky v okrese Prešov sa rozhodla našim vierozvestcom vzdať úctu patričným a veľkolepým spôsobom. A tak sme s našimi 8 žiakmi 2. – 4. ročníka vymysleli projekt – detskú odbornú konferenciu pod názvom *Príchod Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu*, ktorá sa konala 12. apríla v Kultúrnom dome v Lipníkoch. Uskutočnenie tejto akcie predchádzalo mnoho práce a príprav. Šlo o to, aby deti hravou a nenútenou formou získali vedomosti o našich dejinách, významných osobnostiach, ale aj praktické zručnosti, ktoré vo svojom živote budú často využívať. Ciele projektu sme zakomponovali do predmetov vlastiveda, slovenský jazyk a literatúra, výtvarná výchova, informatická výchova a v mimoškolskej činnosti do literárno-dramatického krúžku.

Príprava konferencie trvala niekoľko mesiacov – od jesene do jari. Hlavnými organizátormi boli žiaci, takže kompletnú realizáciu zvládli s drobnou pomocou a usmerňovaním sami. Mojou úlohou ako ich učiteľky bolo deti neustále motivovať, ale aj pripraviť učebné materiály. Spracovať náučné texty, aby žiaci rozumeli ich obsahu, vysvetliť súvislosti v dejinách. Tieto činnosti sme realizovali na hodinách vlastivedy. Neskôr sme texty študovali a čítali na hodinách literatúry. Informatická výchova ponúkla priestor na prípravu prezentácií, pozvánok, menoviek, plagátov...

Divadelné predstavenia sú u nás samozrejmosťou pri rôznych podujatiach organizovaných školou – Mesiac úcty k starším, Mikuláš, Vianočná akadémia, Deň matiek. Spracovaním textu Naše

(pokračovanie na strane 2)

Pilotné overovanie dištančného vzdelávania

Pilotné overovanie dištančného vzdelávania pedagogických zamestnancov základných a stredných škôl v národnom projekte *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* zaujalo pedagógov a na školenie o elearningovom vzdelávaní prišli s mnohými – už konkrétnymi – otázkami.

Okruhy k dištančnému vzdelávaniu pedagogických zamestnancov pripravoval tím odborníkov a my sme oslovili Petra Solárika zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania. Oslovili sme aj pedagógov-budúcich túrorov, ktorí prišli na pracovné a vzdelávacie stretnutie v súvislosti so zaškolením na prácu s elearningovým portálom.

Pán Solárik, čo všetko musia pedagógovia v rámci dištančného vzdelávania zvládnuť?

V prvom rade musia zvládnuť štátny vzdelávací program ako taký, musia ovládať základné všeobecne záväzné právne normy, ktoré sa zaoberajú školskou tematikou. Konkrétne ja som pripravoval testové položky, ktoré sa dotýkali problematiky základných škôl, keďže som roky pôsobil aj v základnej škole. Presnejšie povedané, bol som v tíme odborníkov, ktorí dobre poznajú systém vzdelávania v základných školách. V tímoch pracovali aj pedagógovia, ktorí pripravovali témy, okruhy a otázky pre stredné odborné školy či gymnáziá. Vychádzal som pri tom zo štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy a zo zákonov, ktoré sa zaoberajú školskou tematikou, a z metodiky tvorby školských vzdelávacích programov. Všetky otázky budú prístupné na elearningovom portáli, ako je to v systéme dištančného vzdelávania bežné už v iných profesiách. Aj preto sme sa dnes stretli na tomto vzdelávacom zaškolení na prácu s elearningovým portálom, aby sme sa naučili v systéme pracovať. Je to vlastne prvá podmienka, ako úspešne zvládnuť moderovanie elearningového portálu, a tak zabezpečiť kvalitné poradenstvo pre frekventantov dištančného vzdelávania.

Kto a ako bude otázky pedagógom prideľovať?

Tie vygeneruje systém Moodle, keď sa frekventant prihlási do dištančného vzdelávania. Prihlásiť sa môže každý aktívny pedagogický zamestnanec základnej a strednej školy, ktorý má záujem o samoštúdium, zvýšenie kvalifikácie a neprešiel pred týmto vzdelávaním prezenčnou formou, keďže mnohí učitelia sa už v spomínanej forme štúdia vzdelávali.

Koľko bude vzdelávanie trvať?

Maximálna dĺžka na zvládnutie vzdelávacieho programu a prípravu záverečnej práce je 50 kalendárnych dní.

Koľkým frekventantom sa môže jeden tútor venovať? Existuje konkrétny limit

(pokračovanie rozhovoru na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Diskusia k Správe o stave školstva na Slovensku

Strany 4 a 5

Školský systém, o ktorom sa veľa nepíše ani nevie

KĽDR a jej školstvo

Strany 7 a 8

Načúvať harmónii tela i ducha je veda

Rozhovor s Dušanom Galisom, splnomocnencom vlády SR pre telesnú výchovu a šport

Strany 9 – 11

Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

(4. časť)

Strany 25 – 32

KONFERENCIA

Digitalizácia školstva

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR organizuje konferenciu *Digitalizácia školstva s výhľadom do roku 2020*. Uskutoční sa pod záštitou ministra Dušana Čaplovača a slovenského „digitálneho lídra“ – štátneho tajomníka Ministerstva financií SR Petra Pellegriniho – na dvoch miestach: v Bratislave v Aule Ekonomickej univerzity na Dolnozemskej ceste už 6. júna a v Košiciach v Aule Maxima Technickej univerzity 13. júna.

Program konferencie:

- Digipedia 2020 (Ľubomír Šimášek, generálny riaditeľ sekcie informatiky MŠVVaŠ SR),
- Digitalizácia a vzdelávanie (Peter Pellegrini),
- Digitálny obsah a jeho miesto vo vzdelávaní (Peter Bero),
- Digitálne kurikulum – cesta k modernej škole (Katarína Ušáková, Monika Ružeková, Bratislava),
- Chémia sa dá učiť tak aj tak (Beáta Brestenská, Košice),
- Planéta vedomostí – ako na to?
- Pedagogické vydavateľstvá a digitalizácia,
- Tablety vo výučbe (Spojená katolícka škola sv. Františka Assiského Banská Štiavnica),
- Národný projekt Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety (Ústav informácií a prognóz školstva),
- Národný projekt Rozvoj stredného odborného vzdelávania (Štátny inštitút odborného vzdelávania). **(mi)**

Nastaviť správne...

(dokončenie zo strany 1)

zdravotným postihnutím stáva menej závislým od podpory štátu.

Som rád, že na takú závažnú tému, akou je školstvo, sa vedie bohatá diskusia. Pýtam sa však – kto ju bude vyhodnocovať a čo z nej vznikne?

Kvalitu školstva by nemali hodnotiť tí, čo ju „vytvárajú“, ale tí, čo ju konzumujú – podnikatelia, zamestnávatelia.

Viniť súčasné vedenie ministerstva za aktuálny stav školstva je však minimálne nekorektné. Možnože sa mýlim, ale z mnohých diskusií mi vychádza, že zefektívňovanie a racionalizácia slovenského školstva má obrovské množstvo nepriateľov, ktorí sledujú svoje súkromné záujmy, a preto sa s tým nebudú identifikovať, nech by to robil ktokoľvek.

Súhlasím s názorom, že po Správe o stave slovenského školstva *by mala nasledovať tvorba ucelenej koncepcie vzdelávacieho systému na Slovensku, v ktorej by sa mohli využiť niektoré podnetné návrhy z diskusie o správe. Niektoré prvky systému a korelácie medzi nimi bude treba definovať nanovo, čo si vyžiada čas a podľa možností rozumnú dohodu rozhodujúcich činiteľov. Treba sa pritom vyvarovať nezmyselných kompromisov, lebo z hybridných riešení sa požadovaný terapeutický efekt v oblasti výchovy a vzdelávania nedosiahne.*

A treba si uvedomiť – takú správu ani koncepciu, s ktorou by súhlasili všetci, ešte nikto na svete neurobil.

PhDr. Dušan PIRŠEL

Dvakrát zlato z medzinárodnej olympiády v Tbilisi

MLADÍ VEDCI

Na 7. ročníku Medzinárodnej projektovej olympiády mladých tvorcov, ktorá sa ukutočnila od 24. do 27. apríla v gruzínskej metropole Tbilisi, reprezentovali Slovensko dvaja žiaci – študent septimy 8-ročnej vetvy Gymnázia v Myjave Matej Pribiš a Marek Andreánsky z Cirkevného gymnázia Štefana Mišíka v Spišskej Novej Vsi. Obaja sa na Slovensko vrátili so zlatými medailami.

Na medzinárodnú súťaž postúpili študenti z celoslovenského kola Biologickej olympiády, ktorá sa uskutočnila v minulom školskom roku v Banskej Bystrici. Počas roka náročnej prípravy bolo potrebné prispôsobiť obhajobu projektov kritériám tejto náročnej súťaže.

Matej Pribiš zaujal odbornú porotu výborne pripraveným projektom na aktuálnu tému *Kvalita individuálnych vodných zdrojov a jej vplyv na ich možnú využiteľnosť*. Mateja v Myjave pripravoval PaedDr. Ľuboš Vydarený a chemické merania v laboratóriu s ním realizovala Mgr. Jana Podzámska.

Marek Andreánsky uspel s témou *Nové lokality mäsožravej rastliny bublinatky nebádanej (Utricularia australis, R. BR)*. Konzultantkou mu bola RNDr. Marta Nižnanská v rámci popularizačného projektu *Cesta mladých k vede „naživo“*. Bublinatka nebádaná je vodná mäsožravá rastlina patriaca k vzácnym a ohrozeným druhom na území Slovenskej republiky aj v Európe. Rastie prevažne v hojnom počte zoskupená na jednom mieste v stojatých vodách na južnom Slovensku. Marek na území bývalého hliniska v Spišskej Novej Vsi skúmal vplyv vybraných ekologických činiteľov na jej rast. Výskum uskutočnil roku 2011. A zaoberal sa ohrozením lokality výstavbou rodinných domov a zvýšeným výskytom komunálneho odpadu, čo môže mať pre rast tohto ohrozeného druhu katastrofálne následky. Naznačil nevyhnutnosť ochrany celého biotopu, v ktorom sa rastlina vyskytuje.

Matej Pribiš so súťažiacimi z Tadžikistanu.

Matej Pribiš so súťažiacou z Kazachstanu.

Na olympiáde v Tbilisi sa stretlo 280 účastníkov z 35 krajín rôznych častí sveta. Podujatie bolo pripravené v duchu medzinárodnej spolupráce, či už pri riešení otázok vedeckého výskumu, ale aj počas aktivít pripravených mimo súťaže. Oficiálnym jazykom bola angličtina, no pri dorozumení sa hodila aj ruština či turečtina.

Prečo sa Matej Pribiš z myjavského gymnázia zaoberal vodou? Vo svojej práci to zdôvodnil aj takto: *„Väčšina z nás pije vodu každý deň, preto by nás prirodzene malo zaujímať, aká je jej kvalita a čo sa spolu s ňou dostáva do nášho organizmu. Žiaľ, stále väčšie množstvo ľudí pozerá na vodu ako na samozrejmosť a následne sa k nej aj tak správa. Ako keby bol vody na Zemi nadbytok...“* Arogancia, s ktorou človek uvoľňuje do prírody škodlivé látky a ohrozuje zdroje pitnej vody, Mateja primala zamyslieť sa nad mnohými zdravotnými rizikami kontaminovanej vody... Oboznámil sa *„s 15 vlastnosťami vody, látkami, ktoré sa v nej môžu nachádzať, a cestami, ktorými sa tieto látky môžu do vody dostať... Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že vzorky vody v mojom výskume spĺňali v sledovaných ukazovateľoch všetky normy stanovené Národnou radou Slovenskej republiky, čo svedčí o pomerne dobrej kvalite vody na Slovensku. Preto treba vody chrániť a nevystavovať ich zbytočnému riziku znečistenia...“*

Súťaž v Tbilisi sa uskutočnila posterovou formou. Väčšinou trojčlenná odborná komisia prechádzala pomedzi jednotlivé stánky, od každého účastníka si vypočula krátky výklad a následne kládla súťažiacim otázky. Hodnotila sa vedecká úroveň projektov, ako aj ich prínos pre spoločnosť, originalita či využiteľnosť v praxi.

Čas medzi prezentáciami projektov vyplnili ukážky gruzínskeho folklóru, návštevy oficiálnych predstaviteľov krajiny či prehliadky mesta a okolitých pamiatok.

Obom zlatým medailistom patrí srdečná gratulácia a poďakovanie za vynikajúci úspech a výbornú reprezentáciu nielen oboch stredých škôl – Gymnázia v Myjave a Cirkevného gymnázia Š. Mišíka v Spišskej Novej Vsi.

(gym, ms)

Foto archív Gymnázia v Myjave

Konštantín a Metod...

(dokončenie zo strany 1)

prvé písmo z *Čítanky pre 4. ročník* vzniklo predstavenie *Solúnski bratia*. Motív pre žiakov nie veľmi lákavý, ale výroba vlastných kostýmov, rekvizít prostredníctvom tvorivých dielní sa rovnala – podľa slov žiakov – najlepšiemu dňu v tomto školskom roku. Ani si neuvedomili, koľkým zručnostiam sa naučili. Tieto chvíle si zvečňovali fotografovaním a natáčaním.

S blížiacim sa dátumom akcie sme sa rozhodli konferenciu čo najviac spropagovať. Žiaci do všetkých poštových schránok v obci poroznášali pozvánky. Sálu kultúrneho domu vyzdobili výtvarnými prácami, veď na výtvarnej výchove kreslili a maľovali panovníkov, vierozvestcov, učili sa písať hlaholikou.

V deň D sme ako Slovania vítali hostí chlebom a soľou v ľudových krojoch z nášho Šariša. Nemohla chýbať prezenčná listina, menovky pre účastníkov a pozvaných hostí, darčeky (pamätné medovníčky, vlastný školský kalendár). Slávnostný prí-

hovor, prezentácie odborných príspevkov (o Veľkej Morave, hlaholike, živote vierozvestcov) v reprezentačnom oblečení vystriedali kostýmy. Na scéne sa objavil Rastislav, Konštantín, Metod, poslovia... hlavní hrdinovia divadelného predstavenia. Odmenou bol pre žiakov nielen dlhý potlesk od rodičov, starých rodičov, hostí a priateľov školy, ale aj certifikát, ktorý bude zdobiť ich detské izby. Deti týmto dňom trénovali a získali zručnosti, ktoré sú v živote veľmi potrebné – vystupovanie pred verejnosťou, prezentovanie samých seba im dodá na sebavedomí a odvahe.

Ukončenie konferencie sa nieslo v posolstve dobrosrdečnosti a pohostinnosti Slovanov. Lokše a koláče napečené starými mamami chutili všetkým. Svoje dojmy mohli účastníci konferencie zapísať do školskej kroniky.

Aj málotriedna škola s ôsmimi žiakmi dokáže urobiť veľké veci, čoho dôkazom bola aj naša mimoriadne úspešná detská odborná konferencia. Som na svojich žiakov nesmierne hrdá. Konštantín a Metod šírili vieru, vzdelanosť a múdrosť. Aj vďaka ich misii mohli žiaci a učitelia stáť na javisku a pokračovať v ich posolstve. Ja ako riaditeľka Základnej školy Lipníky dúfam, že to nebude misia posledná.

PaedDr. Zuzana PETRŽELOVÁ
riaditeľka ZŠ Lipníky

VÝSKUM

Stavia sa univerzitný park v Trnave

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič sa v piatok zúčastnil slávnostného začiatku budovania Univerzitného vedeckého parku v Trnave. Spolu s dekanom Materiálovo-technologickej fakulty STU Oliverom Moravčíkom oficiálne otvorili začiatok výstavby prvej takejto stavby na Slovensku. Univerzitný vedecký park v Trnave bude zameraný na výskumné oblasti materiálového inžinierstva, iónových a plazmových technológií a automatizácie a informatizácie priemyselných procesov. **(mi)**

VEDA

Vedecký park v Bratislave

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič podpísal v piatok na pôde ministerstva *Zmluvu o poskytnutí nenávratného finančného príspevku na realizáciu projektu Univerzitný vedecký park Univerzity Komenského v Bratislave* s rektorom UK Karolom Mičietom. Realizátorom projektu je Univerzita Komenského v Bratislave v spolupráci so Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave a s Ústavom zoológie Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Jeho cieľom je zriadenie Univerzitného vedeckého parku UK s pôsobnosťou v oblasti molekulárnej medicíny, environmentálnej medicíny a biotechnológií. Projekt bude financovaný najmä z operačného programu Výskum a vývoj. Výdavky na realizáciu projektu predstavujú sumu vyše 41,9 mil. €. Prostriedky budú poskytnuté z eurofondov (35,6 mil. €), zo štátneho rozpočtu (4,2 mil. €) a z vlastných zdrojov vysokej školy (2,1 mil. €). Ukončenie realizácie projektu je plánované do 30. júna 2015. **(do)**

UČITEĽSKÉ NOVINY

Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania. Adresa vydavateľa: Bellova 54/a, 833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 23. 5. 2013.

EV 2461/08

Europrojekty nás motivujú spoznávať svet

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Nevyhnutnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je motivácia. Informačno-komunikačné technológie, internetové a mobilné aplikácie a rôzne elearningové formy vzdelávania či interaktívne hry sú čoraz dostupnejšie pre žiakov mimo školských zariadení. Tradičná (klasická) forma výučby je inovovaná práve aj pre nároky žiakov o nové podnety, ktoré ich majú zaujať – motivovať. Na vyučovaní žiaci uprednostňujú zážitkové aktivity (práca v laboratóriu, v teréne, výlety do okolia), hravé formy učenia sa. Pedagógovia sa v procese vzdelávania stretávajú so žiakmi, ktorých učenie sa je podmienené záujmom a zvedavosťou, preferenciou nových činností a využívaním vlastnej aktivity. Práve tie v nich formujú záujem o vzdelávanie, dobré študijné výsledky, úspechy a ďalšie štúdium.

Viaceré základné školy, ktoré realizujú svoje projekty prostredníctvom operačného programu Vzdelávanie, sa zamerali na rozvoj zručností žiakov modernými metódami výučby. Do aktivít boli primárne začlenení aj učitelia, ktorí si rovnako rozširovali vedomosti novými metódami.

Škola, v ktorej sa všetci učia, ako poznávať veci okolo nás

Základná škola na Okružnej ulici v Michalovciach realizovala zmeny vo výchovno-vzdelávacom procese predovšetkým prostredníctvom rozvoja kompetencií učiteľov. Tí absolvovali kurzy na vytváranie tzv. pojmových máp, priamu prácu so žiakmi, ktorí sa týmto spôsobom učia triediť nové poznatky, spájať ich do ucelených celkov. Keďže cieľom projektu bolo vytvorenie programu školy založeného na moderných metódach, zavedením nových didaktických pomôcok, informačno-komunikačných technológií (IKT) žiaci absolvovali experimentálne formy skúmania prírodných javov.

Aktivity projektu prispeli k rozvoju zručností u žiakov, ktoré sú potrebné na osobný rast a rozvoj, aktívne občianstvo, sociálne začlenenie a zamestnanosť – rozvoj komunikácie v materinskom jazyku i cudzích jazykoch, matematické zručnosti a základné zručnosti v oblasti vedy a technológie, digitálna zručnosť, medziľudské, medzikultúrne a spoločenské zručnosti a kultúrna vnímavosť.

Na projekt získala škola roku 2009 nenávratný finančný príspevok vo výške 149-tisíc eur.

Moderne a zaujímavo

Na inováciu vzdelávacieho programu s podporou rozvoja IKT v prírodovedných predmetoch sa zameralo aj mesto Humenné, ktoré je zriaďovateľom základných škôl na Ulici SNP a na Kudlovskej ulici. Obe školy boli zároveň miestom realizácie projektu, na ktorý mesto roku 2009 získalo 141-tisíc eur. Cieľom bolo zatraktívnenie vyučovania prírodovedných predmetov prepojením s informatikou a integrácia prierezových tém (dopravná výchova, environmentálna výchova, mediálna výchova, multikultúrna výchova, ochrana života a zdravia, tvorba projektu a prezentačné zručnosti, osobný a sociálny rozvoj).

Projekt zvýšil najmä úroveň technickej kvality žiakov i jeho konkurencieschopnosť v nasledujúcom vzdelávaní a neskôr na trhu práce. Multimediálne učebne vybavené IKT umožnia obidvom školám počítačovú podporu na výučbu odborných predmetov humanitnej oblasti prepojiť s prvkami informatickej výchovy. Pedagógovia dostali možnosť zostavenia vlastných prezentácií, výklad pri tabuli obohatili o zvukové nahrávky, video, obrázky a materiály z internetu. Pomocou týchto technológií žiaci spracovávali aj vlastné referáty a tým sa učili prezentovať svoje myšlienky v organizovanej a vizuálne príťažlivej forme.

Informačné dni

Pre prijímateľov nenávratného finančného príspevku v operačnom programe Vzdelávanie pripravila Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ASFEU) Informačné dni. Koncom mája sa na podujatiach v štyroch slovenských mestách prijímatelia oboznámia s informáciami o najčastejších chybách pri predkladaní žiadostí o platbu, o vplyve zistení auditov na realizáciu projektu a o aktuálnych zmenách v novej *Príručke pre prijímateľa nenávratného finančného príspevku*.

Termíny:
- 28. 5. – Žilina,
- 29. 5. – Košice,
- 30. 5. – Zvolen,
- 31. 5. – Bratislava.

Ďalšie podrobnosti a program podujatí nájdete na webovej stránke agentúry.

Odbor informovania a publicity ASFEU

SÚŤAŽ

Vytvorte logo národného projektu

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) vyhlásil súťaž pre stredoškolákov na vytvorenie loga národného projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania*. Súťaž má povzbudiť tvorivosť mladých ľudí zo škôl, ktoré sa zameriavajú na grafiku, dizajn, výtvarné a úžitkové umenie, reklamnú tvorbu, IT a súvisiace oblasti. Stredoškoláci tak majú možnosť zviditeľniť seba, svoju tvorbu a rozšíriť si portfólio. Autor víťazného návrhu získa od vyhlasovateľa súťaže tablet.

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Cieľom súťaže je dlhodobo využiteľné logo projektu, ktoré bude symbolom, identifikačným znakom moderného vzdelávania, elektronického testovania a tvorby testov „ušitých na mieru doby" učiteľmi 21. storočia. Logo bude NÚCEM používať pri komunikácii s verejnosťou a propagácii všetkých aktivít projektu (publikačných, vzdelávacích).

Súťažné návrhy posúdi odborná porota v zložení akademická maliarka Simona Bubánová (garantka súťaže), dizajnéri Július Nagy a Emil Drličiak, Petra Lipnická a manažérka publicity národného projektu Mária Grebeňová-Laczová.

Škola môže zaslať do súťaže maximálne 3 návrhy loga. Uzávierka prihlášok je 2. júna 2013 a vyhlásenie výsledkov je naplánované na 17. júna. Organizátori zverejnia výber zo súťažných prác na webovej stránke NÚCEM v časti *Projekty ESF/Projekt E-test*. **(nu)**

Modelový európsky parlament 2013

PROJEKT

IUVENTA- Slovenský inštitút mládeže organizuje po viacročnej prestávke projekt Modelový Európsky parlament (MEP).

Jeho cieľom je najmä vzdelávanie žiakov a učiteľov a prostredníctvom nich aj širokú žiacku a rodičovskú verejnosť o systéme fungovania inštitúcií Európskej únie, o koncepte spoločnej Európy, o systéme a fungovaní demokratického systému študovaním rozličných tém, ktoré sú súčasťou simulácie Európskeho parlamentu. Okrem práce so študentmi je v projekte priestor na rozvíjanie spolupráce s učiteľmi, a to prostredníctvom možnosti inovovať vyučovanie predmetov náuka o spoločnosti a dejepis a využiť skúsenosti a poznatky získané realizáciou projektu MEP v kontinuálnom vzdelávaní. Do projektu sa môžu zapojiť gymnáziá a obchodné akadémie a ich študenti vo veku 16 – 19 rokov.

Byť súčasťou MEP učí študentov jasne a zrozumiteľne formulovať vlastné postrehy a názory, pričom nadobudnú viac sociálnych a komunikačných zručností a využijú tiež prvky asertívneho správania. Rôznorodosť Európskej únie učí študentov tolerancii voči rozdielnosti kultúr jednotlivých krajín. Študenti sa oboznámia s diplomatickým protokolom, prácou veľvyslancov a politikov. Účasť na medzinárodnom zasadnutí, na ktoré postúpia najlepší, posilní u nich aktívne občianstvo, naučí ich obhajovať záujmy krajiny na medzinárodnom fóre a posilní ich jazykové kompetencie. A, samozrejme, dáva príležitosť na nadväzovanie priateľstiev s vrstovníkmi z iných krajín Európskej únie.

V školskom roku 2012/2013 mali študenti možnosť rokovať o jednotlivých nariadeniach MEP v týchto výboroch:
- pre zahraničné veci,
- pre hospodárske a menové záležitosti,
- pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa,
- pre kultúru a vzdelávanie,
- pre ústavné záležitosti.

MEP v regiónoch

Regionálne zasadnutie MEP pre východné Slovensko sa konalo 2. – 3. mája v Bardejove, pre stredné Slovensko 9. – 10. mája vo Zvolene a pre západné Slovensko 13. – 14. mája v Bratislave. Z každého regionálneho kola postúpili do národného kola **4 delegáti** a **2 náhradníci**.

Národné kolo najlepších mladých politikov sa uskutoční v dňoch 19. – 21. júna v Bratislave. Piati najlepší postúpia na decembrové medzinárodné zasadnutie MEP do hlavného mesta Litvy Vilniusu. **(vi)**

STRUČNE

European Space Expo

Slávnostným prestrihnutím pásky otvoril v piatok v Bratislave minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič spolu s podpredsedom Európskej komisie Marošom Šefčovičom a primátorom mesta Bratislavy Milanom Ftáčnikom výstavu European Space Expo. Ide o putovnú výstavu, ktorá má za cieľ sprístupniť vesmírny výskum a jeho vplyv na každodenný život. **(mi)**

KAMPAŇ

Bez nenávisti na internete

Štátny tajomník Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Štefan Chudoba sa v piatok zúčastnil na oficiálnom spustení kampane Rady Európy *Bez nenávisti na internete* na Slovensku. Hlavným cieľom kampane je zvýšiť angažovanosť a povedomie mladých ľudí v oblasti boja proti nenávistnému vyjadrovaniu sa na internete, ako aj o následkoch, ktoré takéto správanie so sebou prináša. Kampaň vznikla na podnet Rady Európy a bude mať celoeurópsky rozmer. Na území SR sa uskutoční v rámci aktívneho zapojenia vládnych a mimovládnych organizácií. Kampaň bude realizovaná nielen on-line formou, ale aj prostredníctvom príručiek pre základné a stredné školy. Konať sa budú aktivity na letných festivaloch, realizovať a hodnotiť súťaže o najlepšie video, kresbu, príbeh, napríklad aj na tému boja proti nenávistnému vyjadrovaniu sa na športoviskách. Záštitu nad kampaňou prevzalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. **(do)**

Pilotné overovanie dištančného...

(dokončenie rozhovoru zo strany 1)

alebo každý tútor si sám určí, koľko študentov denne zvládne?

Systém je nastavený tak, že jeden tútor zvládne poradenstvo pre maximálne 13 frekventantov. Každý tútor vedie poradenstvo podľa rozvrhu hodín. „Vyučovacie" rozvrhy sú pripravené tak, že on-line diskusia sa uskutočňuje v pracovné dni od 15.00 do 21.00 a cez víkendy a sviatky od 7.00 do 21.00.

Tútor sa venuje učiteľom vo svojom voľnom čase, pedagógovia dištančnému vzdelávaniu – samoštúdiu – rovnako, ale až po príprave na vyučovanie na nasledujúci deň. Napriek tomu je o štúdium záujem. Svedčí o tom aj dnešné stretnutie...

Áno, som veľmi rád, že pedagógovia, ktorí ešte neabsolvovali prezenčnú formu vzdelávania, ani na chvíľu nezaváhali a neuvažovali, či sa budú vo svojom voľnom čase vzdelávať. Napokon systém dištančného vzdelávania je zavedený už v mnohých profesiách. Dôležité je, že sa sami môžu rozhodnúť, či to zvládnu, a nielen časovo, ale aj čo sa týka náročnosti úloh, skúšok dištančného vzdelávania. Materiály sú už zavesené na portáli a vzdelávacie programy a metodiky tvorby školských vzdelávacích programov sú dostupné aj pre verejnosť a každý si môže zvážiť, či je vzdelávanie preňho vhodné. Odmenou bude získanie nových poznatkov, pričom každý úspešný frekventant získa štrnásť kreditov. Pedagógovia sa tak opäť posunú bližšie k cieľu – ako pripraviť školský vzdelávací program, ktorý bude dobre nastavený nielen pre školu, región, ale predovšetkým pre našich žiakov.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ

Rozhovor o tom, prečo sa do dištančného vzdelávania prihlásili pedagógovia-budúci tútori, ktorí prišli na zaškolenie na prácu s elearningovým portálom, prinesieme v ďalšom vydaní UN.

Diskusia k Správe o stave školstva na Slovensku

VEREJNÁ DISKUSIA

Vážení čitatelia, dnes uverejňujeme prvý príspevok do diskusie k Správe o stave školstva na Slovensku od našej čitateľky a ponúkame priestor na vyslovenie názoru aj vám.

Rada by som sa pripojila do diskusie k *Správe o stave školstva na Slovensku*.

Domnievam sa, že učiteľská profesia, to nie je zamestnanie, to je poslanie, takže, ako je správne konštatované v bode 164 spomínanej správy → „atraktivitu učiteľského povolania ovplyvňujú aj ľudia, ktorí toto povolanie v súčasnosti vykonávajú, teda existujúci učitelia“.

Úplne s uvedenou myšlienkou súhlasím, a keďže v tejto profesii pracujem 32 rokov, dovoľujem si zapojiť sa do diskusie. Azda mnou vyslovené názory, či už súhlasné so správou, alebo navrhujúce alternatívne riešenia, podložené praktickými skúsenosťami, budú zrnkom v hľadaní pozitívnych riešení súčasného stavu, s prioritným ohľadom na prospech našich detí a mládeže.

V prvom rade vysoko oceňujem vypracovanie *Správy o stave školstva na Slovensku*, ktorá neobsahuje iba stručnú charakteristiku aktuálneho stavu, ale taktiež návrh systémových krokov na jeho riešenie. Ich predloženie je otvorené diskusii, čo nám všetkým zainteresovaným umožňuje vyjadriť sa k nim súhlasne, prípadne pozmeňujúco, doplňujúco, alternatívne, s čím sme sa doposiaľ v takomto rozsahu nestretli.

V ostatných dňoch v rozhlasových i televíznych diskusiách sa stretávame s rôznymi pohľadmi a názormi na *Správu o stave školstva na Slovensku*. Často je kritizovaná, že je rozsiahla, a tým málo prehľadná, alebo sa v nej nenachádzajú konkrétne čísla – údaje. Myslím si však, že jej poslaním je v prvom rade podnietiť diskusiu a následne po spracovaní pripomienok dospieť k predloženiu konkrétnych krokov na riešenie súčasného stavu. Z tohto uhlu pohľadu si dovoľujem vyjadriť svoje názory a prípadné návrhy krokov, ktoré by mohli byť užitočné.

Na verejnosti prichádza k prejavom nespokojnosti pedagógov (rôzne protestné zhromaždenia), ktoré sú organizované raz Odborovým zväzom pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, inokedy Novými školskými odbormi. Nie je to dobrý signál, ak všetci pedagógovia nie sú jednotní a navyše ak sa tieto protesty neustále nesú len v znamení požiadaviek v oblasti financií. Áno, aj tie sú potrebné na zlepšenie stavu, ale určite nie sú jediným argumentom. Je potrebné brať do úvahy celkový stav v našej spoločnosti (dôsledky krízy), a aj keď to bude pre niektorých pedagogických pracovníkov bolestivé, je potrebné dôsledne sa pozrieť aj dovnútra našej práce a zrevidovať jej hospodárnosť. Určite i tam sú rezervy, ktorých využitím prispejeme k zlepšeniu daného stavu.

Takže, ak rozumne spojíme nároky pedagógov v oblasti financií, postupne zoptimalizujeme sieť škôl a školských zariadení a využijeme rezervy vo svojej práci, výsledky spoločného úsilia povedú k strategickému cieľu → „výborní absolventi“.

Svoje vyjadrenia k niektorým systémovým krokom na podporu ďalšieho rozvoja regionálneho školstva formulujem v pripojenej prílohe, ktorá bola zaslaná i na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

PhDr. Dagmar ZLATOŠOVÁ, PhD.,
učiteľka základnej školy

Úloha RŠ-1-2: *„Upraviť systém financovania so zameraním na zvýšenie jeho efektívnosti a na podporu kvality“*

bod 137: *„Systém financovania má podporiť kvalitu a efektívnosť. Preto navrhujeme poskytovanie dodatočných finančných prostriedkov za dobré výsledky žiakov v súťažiach.“*

Súhlasím do určitej miery. Úspešnosť žiakov v súťažiach je aj jedným z ukazovateľov atraktivity danej školy, keď rodičia získavajú informácie o škole, na ktorú chcú svoje dieťa zapísať. Avšak je potrebné uvedomiť si, že nie je súťaž ako súťaž. Súťaže je nutné diferencovať. Sú súťaže, v ktorých je vysoká konkurencia (napr. Olympiáda v anglickom jazyku), ale už nižšie percento žiakov sa zúčastňuje Olympiády v nemeckom jazyku, nehovoriac o iných jazykoch (napr. v ruskom jazyku). Preto ak sa žiak v Olympiáde v ruskom jazyku umiestni v krajskom kole, pritom okresné ani nebolo organizované pre nízky počet účastníkov, nemalo by to byť považované za kvalitatívne vyššie hodnotenie školy v porovnaní s umiestnením žiaka inej školy, úspešného iba v okresnom kole z dôvodu vysokej konkurencie. Je teda potrebné prihliadať i na tento zreteľ, aby v konečnom dôsledku prišlo k spravodlivému prideľovaniu dodatočných finančných prostriedkov pre školu za dobré výsledky žiakov v súťažiach.

---

bod 138: *„... v rámci úpravy sa pri financovaní bude zohľadňovať aj uplatnenie sa absolventov na trhu práce.“*

S navrhovaným systémovým krokom súhlasím. Návrh: V podmienkach základnej školy (ZŠ) by som navrhovala, aby sa pri jej financovaní zohľadňoval počet úspešných žiakov, ktorí boli prijatí na 8-ročné gymnáziá (okrem súkromných) → tam prispievajú i rodičia, čo môže ovplyvniť prijatie žiakov. Predovšetkým by však bolo vhodné evidovať, koľko z prijatých žiakov bolo následne zaradených do tried s pokročilými vedomosťami z cudzieho jazyka (v súčasnosti najmä z anglického jazyka, keďže je prvým povinným jazykom). Jeho základy sa budujú na ZŠ, čo by poukazovalo na kvalitnú jazykovú prípravu v týchto školách.

Úloha RŠ-1-3: *„Prijať opatrenia na postupnú optimalizáciu siete škôl a školských zariadení“*

S navrhovaným systémovým krokom absolútne súhlasím. Nie je predsa možné, aby sa plytvalo financiami pri školách do 150 žiakov, keď tieto školy majú dokonca zvýšený normatív na takmer 1,5-násobok. Ide najmä o školy v Bratislave a ďalších veľkých mestách. Je prirodzené, že iná je situácia, ak sú to školy v malých, resp. odľahlých obciach, kde je potrebné zohľadniť miestne špecifiká, ako sa uvádza v bode 143. Súhlasím i s bodom 141 o zvýšení počtu žiakov v triedach. Ja som začínala s 28 žiakmi v 1. ročníku, práca sa nám darila a dnes sú z nich už úspešní mladí ľudia.

Úloha RŠ-1-4: *„Upraviť systém riadenia školstva so zameraním na zvýšenie jeho efektívnosti a kvality“*

Výrazne nesúhlasím a zastávam negatívne stanovisko k bodu 146: *„... vymenúvanie a odvolávanie riaditeľa školy by malo byť výhradne v kompetencii zriaďovateľa.“* Domnievam sa, že práve v takomto prípade by mohlo prichádzať k politickým tlakom a vplyvom. Ako dlhoročná predsedníčka rady školy pri ZŠ nemôžem súhlasiť, že veľmi často sa stáva, že radu školy „ovládnu“ zamestnanci školy. Vo fungujúcej rade školy sú len dvaja pedagogickí zamestnanci a jeden nepedagogický zamestnanec. Ďalší ôsmi členovia (4 poslanci zastupujúci zriaďovateľa školy a 4 rodičia) nemôžu byť predsa „ovládnutí“, resp. ovplyvnení zamestnancami školy, majú vlastné slobodné rozhodovanie.

Úloha RŠ-2-1: *„Zabezpečiť kvalitný výber a prípravu na učiteľské povolanie na stredných a vysokých školách“*

Všetky navrhnuté kroky sú veľmi správne formulované, iba pri písmene g) som zostala zaskočená a absolútne s ním nesúhlasím a navrhujem tento bod vynechať. Citujem písmeno g): *„... poskytovať národné štipendiá pre kvalitných študentov učiteľstva, za predpokladu, že po skončení štúdia nastúpia učiteľskú dráhu a dohodnutý počet rokov na nej zotrvajú.“*

Neviem si predstaviť, čo slovo „predpoklad“ v praxi znamená?! To študent prisľúbi, že skutočne po skončení bude učiteľom? Niečo podpíše? Domnievam sa, že všetci študenti na pedagogických alebo filozofických fakultách v odboroch s učiteľským zameraním by mali bez rozdielu nastúpiť na učiteľskú dráhu, veď predsa preto ten odbor šli študovať?! Alebo ho študujú z dôvodu jeho nízkej náročnosti, aby získali len vysokoškolský diplom (titul Mgr.)? Veď mnohí už počas štúdia vyhlasujú, že vôbec neplánujú v budúcnosti vykonávať učiteľskú profesiu, čo je veľmi negatívny signál. Práve naopak, všetci študenti, ktorí študujú na vysokých školách z daní nás všetkých, by sa mali od začiatku svojho štúdia zaviazať, že po jeho skončení odpracujú aspoň 5 rokov v prospech nášho hospodárstva → malo by im byť cťou, že môžu študovať na našich vysokých školách! A nieže my ich budeme oceňovať za to, že po skončení štúdia budú vykonávať profesijnú činnosť, na ktorú boli na našich školách vzdelávaní.

Úloha RŠ-2-3: *„Zabezpečiť možnosti ďalšieho profesijného rozvoja pre pedagogických a odborných zamestnancov“*

bod 168 písmeno d): *„zvýšiť kontrolnú a plánovaciu činnosť riaditeľov škôl v oblasti kontinuálneho vzdelávania ich zamestnancov“*

Výrazne súhlasím a navrhujem, aby táto úloha bola zákonne ošetrená, čím sa v praxi zamedzí nepopulárnosti riaditeľa zo strany zamestnancov. V súčasnosti je častým javom v praxi, že u učiteľov prichádza k „honbe“ za kreditmi a následne vykonávaniu I. alebo II. atestačnej skúšky len s úmyslom získania osobného osohu, teda platového postupu. Zamestnanec pri žiadosti o kontinuálne vzdelávanie by mal odôvodniť svoj zámer a písomne predložiť svoje predstavy, ako výsledky jeho kontinuálneho vzdelávania budú následne nápomocné pri skvalitnení výchovno-vzdelávacieho procesu danej školy.

Úloha RŠ-3-1: *„Uskutočniť zmeny v systéme a obsahu vzdelávania tak, aby školstvo pripravovalo žiakov na život v podmienkach rýchlo sa meniaceho sveta“*

bod 174 písmeno h): *„... veľkým problémom vo vzdelávaní, najmä menej úspešných žiakov, je povinné vyučovanie dvoch cudzích jazykov...“*

Súhlasím a navrhujem, aby sa povinne, najmä na ZŠ, vyučoval iba jeden cudzí jazyk. Prax ukazuje, že pre žiakov ZŠ by postačovalo vyučovanie iba jedného cudzieho jazyka, ale kvalitne pre všetkých, zatiaľ čo druhý cudzí jazyk by bol vyučovaný iba pre záujemcov. Vyučovali by ho učitelia s jazykovou aprobáciou v rámci krúžkov. Hodiny by im však boli započítané do ich pracovného úväzku (napr. 6. – 7. vyučovacia hodina).

bod 174 písmeno i): *„... veľký počet najlepších žiakov odchádza na gymnáziá s 8-ročnou alebo 5-ročnou dĺžkou štúdia..."*

Súhlasím a navrhujem, aby bol obmedzený počet prijímaných žiakov na tento typ škôl. Pretože v skutočnosti nám to najlepšie zo základných škôl odchádza a tzv. „ťahúni" v konečnom dôsledku v triedach chýbajú.

bod 175: *„... obmedziť slobodu len na výber medzi verejnou školou (štátna škola) alebo neverejnou školou (cirkevná alebo súkromná škola)."*

Výrazne nesúhlasím a zastávam negatívne stanovisko k bodu 175. Nebolo by správne obmedziť slobodu len na výber medzi verejnou (štátnou) školou alebo neverejnou (cirkevnou či súkromnou) školou. Sú predsa veľké rozdiely i medzi štátnymi školami. Preto sa rodičia (zákonný zástupca), ak idú so svojím dieťaťom na zápis do 1. ročníka ZŠ, rozhodujú pre výber z ich pohľadu kvalitnejšej školy.

Návrh: Štatisticky sledovať zvýšený záujem zo strany rodičov o základnú školu, a naopak, ich dlhodobý nízky záujem o určité školy, ktoré sú v blízkosti „úspešných" – z pohľadu rodičov kvalitnejších – škôl, najmä vo veľkých mestách. Pri dlhodobom nezáujme zo strany rodičov o isté školy takéto školy zrušiť, aby neboli financované zo zdrojov, ktoré by mohla na svoju činnosť využiť rodičmi uznávaná škola.

bod 175 písmeno a): Súhlasím najmä s prepracovaním vzdelávacích štandardov, aby spĺňali jednotné základné obsahové a výkonové požiadavky pre príslušný stupeň vzdelania, ale i jednotlivé predmety.

Tým sa zjednotia základy, ktoré má mať žiak osvojené, a ich nejednotnosť na rôznych školách mu nebude prekážať pri prípadnej zmene základnej školy, napr. z dôvodu zmeny bydliska.

Úloha RŠ-3-3: *„Zlepšiť podmienky v prístupe k vzdelávaciemu obsahu"*

bod 190: *„... v školách sa používajú len učebnice schválené alebo odporúčané ministerstvom. Toto ustanovenie možno chápať ako krok dozadu, keďže je presnou kópiou ustanovenia § 40 školského zákona schváleného roku 1984, ktorého novela však od roku 1990 umožňovala používať aj iné učebnice, t. j. aj neschválené alebo neodporúčané ministerstvom."*

Nesúhlasím, aby sa používali na osvojenie si základného učiva neschválené alebo neodporúčané učebnice. Žiaci potom pri prestupe (napr. z dôvodu zmeny bydliska) na inú školu rovnakého typu (napr. základná škola) môžu mať vedomosti na rozličnej úrovni, čo im následne spôsobuje problémy s adaptáciou v novom prostredí. Veľakrát musia byť pol roka neklasifikovaní, aby mohli dobehnúť učivo v príslušnom ročníku, i napriek skutočnosti, že ten istý ročník pred prestupom navštevovali na inej škole. Nie všetky učebnice, najmä v cudzích jazykoch (prioritne v anglickom jazyku), spĺňajú svojím obsahom potrebu napĺňania vzdelávacích štandardov vytýčených v školských vzdelávacích programoch základných škôl. Z uvedeného dôvodu, ktorý úzko korešponduje s otázkou uvedenou v Úlohe RŠ-3-1 bod 174 písmeno g), **súhlasím, že v rámci primárneho a nižšieho stredného vzdelávania (ISCED 1, ISCED 2) sa má stanoviť rovnaký prístup**, čo by predstavovalo jednotný základ v jazykovom vzdelávaní v príslušnom ročníku. Tak by sa potom v praxi nestávalo, že pri prestupe žiaka na inú ZŠ sa stretávame s nerovnakou úrovňou jazykových znalostí. Tento základ (povinne stanovený) by bolo možné rozšíriť prostredníctvom i neschválených, resp. neodporúčaných učebníc, ak to jazykové schopnosti žiakov v danej skupine umožňujú.

Úloha RŠ-3-5: *„Vytvoriť podmienky na preberanie najlepších postupov..."*

bod 205 písmeno e): *„mediálne vyzdvihovať, oceňovať a propagovať najlepších pedagógov..."*

Súhlasím a navrhujem: Niekedy by stačilo (možno i na motiváciu spolupracovníkov, ktorí veľakrát ani nevedia, čo niektorí z ich kolegov počas roka navyše v prospech žiakov školy robia), aby riaditeľstvo školy raz ročne napríklad na „Tabuli (nástenke, vitríne a pod.) kreativity", prístupnej všetkým žiakom, zamestnancom a návštevníkom školy, uviedlo 3 – 5 najkreatívnejších pedagógov v danom školskom roku. Pri ich menách by boli zverejnené i aktivity, ktorých zoznam by si viedli samotní pedagogickí pracovníci, následne ich odovzdali vedúcim predmetových komisií alebo metodického združenia. Tí by ich sumarizovali a po odovzdaní vedeniu školy by riaditeľstvo školy zostavilo rebríček najkreatívnejších pedagógov. S niečím podobným sa môžeme stretnúť vo vstupnej hale alebo na recepcii veľkých podnikov, v zdravotníckych zariadeniach a pod.

Uvedená aktivita by mohla poslúžiť ako jedno z kritérií pri prideľovaní odmien pedagógom.

Úloha RŠ-4-1 a Úloha RŠ-4-2: *„Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy tak, aby jeho absolventi boli schopní bezprostredne po ukončení štúdia priamo vstúpiť do pracovného procesu. Posilniť úlohu zamestnávateľov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy."*

S navrhovaným systémovým krokom absolútne súhlasím. Keďže pracujem na základnej škole, obmedzím sa na potrebu zvýšenia kvality prípravy žiakov stredných pedagogických škôl a nakoniec i samotných pedagogických fakúlt.

Domnievam sa, že na oboch typoch škôl, ktoré pripravujú pedagogických pracovníkov (učiteľky materských škôl, vychovávateľov, učiteľov všetkých typov škôl), je nevyhnutné úzke prepojenie s praxou, teda spolupráca s cvičnými – fakultnými – školami. Cviční pedagógovia z týchto škôl (majú najlepšie skúsenosti z praxe) by mali prednášať, viesť praktické cvičenia na stredných a vysokých školách. Následne by organizovali pre žiakov, študentov na cvičných – fakultných – školách náčuvné a praktické hodiny.

Prax ukazuje, že študenti absolvujú malý počet hodín praxe, čo sa následne prejavuje v ich nedostatočnom poznaní prostredia výkonu ich povolania. Po nástupe do zamestnania bývajú často zaskočení situáciami, na ktoré pri prevažne teoretickej príprave neboli adekvátne pripravovaní. Adaptačné vzdelávanie, ktoré nastupujúci učiteľ absolvuje, nemôže byť predsa náhradou dostatočnej praktickej prípravy počas štúdia. Má byť len formou, prostredníctvom ktorej sa absolvent zapracuje na konkrétnej škole a zoznámi s jej špecifikami.

Návrh: Vyberať najkvalitnejších pedagógov z praxe (a finančne ich ohodnotiť na úrovni vysokoškolského učiteľa), ktorí sa budú ochotne podieľať na odovzdávaní svojich dlhoročných praktických skúseností študentom, či už v podobe praktických cvičení, alebo organizovania náčuvných, praktických hodín na cvičných – fakultných – školách. Takýmto školám udeliť oficiálny status fakultnej školy, podobne ako sa s tým stretávame v oblasti zdravotníctva (fakultné nemocnice).

Ilustračné foto Ján SÚKUP

Začínajúci učiteľ

ŠOK Z NÁSTUPU

Začínajúci lekár konzultuje so skúsenejším lekárom aj tú najmenšiu komplikáciu pacienta, začínajúci právnik sa musí najskôr zúčastňovať súdnych procesov ako pozorovateľ. Učiteľský začiatočník to má iné. Obrazne povedané – dostane do ruky triednu knihu, číslo triedy, kde má učiť... a odchod! Na bojisko s nevedomosťou. Aby podával hneď od začiatku výborný výkon, to nie je možné.

V školách bola v minulosti zabehnutá prax tútorstva starších učiteľov nad novými, s tým, že nový sa mohol skúsenejšieho kolegu čokoľvek a kedykoľvek spýtať, konzultovať, ale postupne sa v niektorých školách odbúrala a každý nech sa stará o seba. Individualizácia v tomto prípade však nie je dobrou cestou. Každý, kto je v niečom začiatočník, potrebuje pomoc a radu. Tak to robia v dobrých školských systémoch, kde učitelia nielen veľa diskutujú, vymieňajú si skúsenosti, ale často si navzájom radia a pomáhajú.

Mladý učiteľ, ktorý nastupuje po štúdiu na svoje prvé pôsobisko, nie je, samozrejme, s čerstvým vysokoškolským diplomom „hotovým učiteľom". A to napriek tomu, že teoreticky vie vykonávať všetky činnosti, ktoré má učiteľ vedieť (v ostatnom mu pomôže zdravé sebavedomie a logika či spomienky na detské časy, keď bol sám žiakom).

U nastupujúceho učiteľa dochádza k významnej zmene životných a profesionálnych rolí – zo žiaka a študenta, ktorý bol dlhý rad rokov vedený a kontrolovaný inými, sa stáva učiteľom, ktorý musí sám a samostatne viesť iných žiakov. Medzi mladými lekármi, inžiniermi, právnikmi či inými absolventmi vysokých škôl majú mladí učitelia osobitné miesto. Špecifikum spočíva najmä v tom, že od začínajúceho učiteľa sa od prvého dňa jeho pôsobenia v škole vyžaduje plnenie všetkých povinností, ktoré sa vzťahujú na toto povolanie. Zatiaľ čo pri iných profesiách sa náročnosť úloh zvyšuje postupne, začínajúci učiteľ prežíva „šok z profesionálneho nástupu" a musí okamžite riešiť rad vecí a problémov s ktorými sa predtým stretol niekedy iba teoreticky.

Napriek tomu väčšina začínajúcich mladých učiteľov túto rolu zvláda dobre a nemá s týmto „hodením do vody" zásadné problémy. Mladí učitelia bývajú sklamaní skôr z iných vecí, ako napr. slabé technické a materiálne vybavenie škôl, nízke finančné ohodnotenie práce učiteľa, agresivita žiakov, nízky záujem o spoluprácu zo strany rodičov, nezáujem žiakov o vzdelávanie, školu, o nové poznatky, nízka úroveň vedomostí detí, zlá organizácia práce v samotnej škole.

V práci začínajúcich učiteľov sa prejavuje rad nedostatkov a možno predpokladať, že je ich oveľa viac, ako si začínajúci učitelia pripúšťajú. Začínajúci učiteľ musí vynakladať na plnenie svojich bežných povinností oveľa viac energie ako skúsenejší učitelia. Jednou z ciest zníženia prípadných problémov začínajúcich učiteľov je ich lepšia, kvalitnejšia, realite sa blížiaca vysokoškolská príprava, ktorá ich čaká na školách.

Príprava budúcich učiteľov na ich profesiu je náročný, súčasne však veľmi dôležitý a celospoločensky zodpovedný proces. Nie je dobré, ak by to niekto považoval za frázu, je to skutočne tak. Ak má štát záujem o svoj blahobyt, budúcnosť, dobrú ekonomiku i prosperitu, potom by fakulty pripravujúce budúcich učiteľov mali patriť k najlepším vysokým školám v štáte. Príprava budúcich učiteľov je náročný a zložitý proces, v rámci ktorého samotné štúdium na fakulte tvorí len jednu z dôležitých vecí. K tomu, aby sme mali dobrých učiteľov, patrí aj pomoc pri ich vstupe na prvé pôsobisko, sledovanie ich pracovných a materiálnych podmienok, potreba robiť analýzy profesionálnych problémov, s ktorými sa stretávajú na začiatku svojej profesionálnej dráhy učiteľa.

Téme začínajúcich učiteľov a učiteľov vôbec sa na Slovensku venuje viacero odborníkov (napr. prof. Kosová, Petlák, Zelina, Turek, Rosa, Pupala, doc. Komárik, atď.). Túto tému rozobrali a rozoberajú z rôznych hľadísk a je mnohostranne diskutovaná. Napriek tomu nám chýba pravidelnejší monitoring stavu a kvality práce začínajúcich učiteľov a učiteľov všeobecne. Teoretici, ale aj skúsení odborníci z praxe sa zhodujú, že začínajúci učitelia-absolventi majú zvyčajne celkom prijateľné teoretické vedomosti, ale chýbajú im praktické skúsenosti. Vedomosti, ktoré majú (i keď aj tie v posledných rokoch podľa riaditeľov škôl začali značne klesať), nevedia aplikovať v práci so žiakmi. Aj z toho sa odvíja ich značná neistota a isté sklamanie z práce po nástupe do praxe. Potvrdzuje sa, že v učiteľskej profesii sú síce tiež talenty na pedagogickú prácu, ale väčšina sa stáva dobrými učiteľmi najmä praxou a prácou na sebe a svojom sebazdokonaľovaní. Je dobré, že ešte stále sa nájdu tvoriví jednotlivci, talenty, nadšenci na prácu s deťmi, nové potenciálne osobnosti túžiace byť dobrými učiteľmi a snažiace sa zmeniť naše školstvo a vrátiť učiteľskej profesii jej stratené pozície medzi inými.

Najčastejšie nedostatky v práci začínajúcich učiteľov

- nízka úroveň jazykového vyjadrovania
- nedoceňovanie písomnej prípravy
- slabá aktivizácia žiakov
- úzkostlivé pridržiavanie sa učebnice
- problémy s odhadom množstva preberaného učiva za hodinu
- problémy so získavaním autority
- správne formulovanie vzdelávacích cieľov
- neprimeranosť slovníka učiteľa vzhľadom na vek detí
- metodická neobratnosť
- neznalosť školskej administratívy
- neistota pri riešení problémov v triede
- problémy pri rozhovoroch s rodičmi
- veľké výkyvy pri klasifikácii jednotlivých žiakov
- psychická nevyrovnanosť

Antónia BELANOVÁ

Ilustračné foto stock.xchng

Od minulosti cez súčasnosť k budúcnosti

VÝROČIE

Gymnázium Janka Kráľa v Zlatých Moravciach oslavuje v tomto školskom roku významné jubileum – sté výročie svojho založenia. Pri takejto dôležitej udalosti sa žiada nazrieť aj do minulosti, z ktorej vychádzajú naše dnešné úspechy.

Snahy o vytvorenie gymnázia v Zlatých Moravciach sa začali v 80. rokoch 19. storočia z iniciatívy miestnej inteligencie. Návrh na otvorenie gymnázia bol prvý raz podaný mestským zastupiteľstvom 6. mája 1906 na ministerstve školstva v Budapešti. K realizácii návrhu došlo však až roku 1913, v časoch stupňujúcej sa maďarizácie. V tomto roku bolo zriadené Zlatomoravecké maďarské kráľovské štátne vyššie gymnázium. Gymnázium bolo plnoorganizované a jeho absolventi končili štúdium maturitnou skúškou.

Pamätná tabuľa

Dvadsiateho šiesteho apríla 2013 sme si slávnostnou akadémiou pripomenuli toto významné jubileum. Svojou návštevou nás poctili páni Marián Kéry, poslanec Národnej rady SR, Štefan Chudoba, štátny tajomník Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, a Milan Belica, predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja. Ten vo svojom prejave poďakoval za seba a spolužiakov-absolventov Gymnázia Janka Kráľa: „Je mi cťou prihovoriť sa vám v tento deň, keď si naša alma mater pripomína sto rokov svojej existencie. Pre mňa je to o to vzácnejšia udalosť, že sám som ju pred štyridsiatimi štyrmi rokmi navštevoval a dnes sa k nej môžem prihovoriť z pozície predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja a zriaďovateľa tejto inštitúcie. Dovoľte mi, vážený pán riaditeľ, aby som z titulu svojej funkcie poďakoval Vám, Vašim kolegom, ale i celým generáciám vynikajúcich pedagógov, ktorí počas týchto sto rokov pôsobili za jeho katedrami, a na znak úcty k práci pedagógov udelil gymnáziu poctu najvyššiu – Zlatú plaketu predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja, i Pamätný list, ktorý bude pripomínať toto naše vzácne stretnutie."

Riaditeľ školy RNDr. Marián Bátora sa poďakoval za výnimočné ocenenie a vo svojom príhovore okrem iného povedal: „V období transformácie školského vzdelávacieho systému sme vypracovali školský vzdelávací program, v ktorom sa zaväzujeme sprístupňovať mladým ľuďom najnovšie výsledky v oblasti ľudského poznania. Prirodzenou snahou každého človeka je získavať nové skúsenosti, rozširovať svoje vedomosti, naplniť každý deň svojho života peknými zážitkami a hľadať cestu, po ktorej možno v živote kráčať. To je našou prioritou aj v takom dôležitom dokumente, ako je školský vzdelávací program."

Umeleckou bodkou za slávnosťou bolo vystúpenie bývalých členov speváckeho zboru Schola cantorum a sólistov Opery SND a Speváckeho zboru Slovenskej filharmónie Daniela Hlásneho, Ondreja Šalinga a Františka Laktiša.

Súčasťou osláv bolo tiež odhalenie pamätnej tabule, ktorá bude pripomínať storočnú cestu našej školy.

Absolventi

V priebehu svojej histórie gymnázium vychovalo veľmi veľa absolventov, ktorí dosiahli vynikajúce vedecké, spoločenské, kultúrne, športové úspechy. Preto pred súčasným pedagogickým zborom stojí neľahká a zodpovedná úloha – nadviazať na tradíciu, úroveň vzdelávania a spoločenské postavenie školy. Priestor na dosiahnutie tohto cieľa nám vytvára školský vzdelávací program, ktorý realizujeme už päť rokov s výbornými výchovno-vzdelávacími výsledkami. Poslaním školy je viesť študentov k tvorivému mysleniu, slobodnému vyjadrovaniu vlastného názoru, naučiť našich žiakov pracovať v tímoch. Dôležitým pedagogickým princípom je pre nás výchova a vedenie študenta k osobnej zodpovednosti, k výchove k samostatnosti, k zdravej sebadôvere, s cieľom zodpovednej prípravy na vysokoškolské a univerzitné štúdium. V školskom vzdelávacom programe je významné miesto venované inovatívnym stratégiám, metódam a formám výučby. Žiaci nezískavajú informácie od pedagógov pasívnym počúvaním, ale sú vedení k činnostiam a vzájomnej spolupráci. Stávajú sa nielen objektom, ale najmä subjektom vyučovania. Musíme si uvedomiť, že dnešní žiaci sú rozhľadení, pracujú s informačnými médiami, a preto vyučovanie musí byť veľmi tvorivé. Vzdelávanie musia učitelia realizovať moderne, progresívne, netradične, inovatívne, aby všestranne rozvíjali osobnosť žiaka, berúc do úvahy jeho individualitu. Osobitný dôraz kladie náš školský vzdelávací program na rozšírené vyučovanie cudzích jazykov a rozvíjanie gramotnosti žiakov v oblasti informačno-komunikačných technológií. V prírodovedných predmetoch už tri roky využívame digitálny vzdelávací materiál Planéta vedomostí, prostredníctvom ktorého čerpáme námety na prezentácie a zadávanie úloh digitálnou formou.

Budova Gymnázia Janka Kráľa v Zlatých Moravciach.

Odhalenie pamätnej tabule.

V záujme žiakov

Rozvíjať humanistické tradície, vytvárať priaznivú klímu školy, vhodné podmienky na osobnostný rast a rozvoj žiakov, formovať u nich správnu hierarchiu hodnôt – to sú princípy a ciele, na ktorých buduje škola svoje súčasné úspechy.

Škola zohľadňuje záujmy žiakov bohatou ponukou voliteľných predmetov v posledných dvoch ročníkoch štúdia. Vo výchovno-vyučovacom procese sa uplatňujú nové stratégie, formy, postupy a metódy práce, ako napr. interaktívne zážitkové učenie, projektové vyučovanie s využitím modernej techniky (PC, dataprojektor, interaktívna tabuľa, multimediálna tabuľa). Zvláštna pozornosť je venovaná informatizácii školy.

Škola realizuje viacero dlhodobých projektov s cieľom pripraviť žiakov na potreby vedomostnej spoločnosti: Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách, Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov, Aquawis. V rámci tohto projektu naše žiačky úspešne reprezentovali školu a Slovensko na dvoch medzinárodných súťažiach: MEF - EBAV 20th International Research Projects Exhibition v tureckom Istanbule (2011) a GENIUS Olympiad 2012 v americkom mestečku Oswego, kde získali so svojím environmentálnym projektom čestné uznanie. Škola venuje environmentálnej výchove veľkú pozornosť, tematika je začlenená do obsahu vzdelávania jednotlivých predmetov. V oblasti ochrany prírody a krajiny vyvíja škola aktivity (prednášky, exkurzie, súťaže), ktoré majú pozitívny vplyv na vedomosti žiakov.

Zapojenie do projektov nám pomáha modernizovať vyučovanie a vylepšovať materiálno-technické vybavenie školy. V priebehu piatich rokov existencie nového školského vzdelávacieho programu sa nám podarilo zrealizovať dva veľké investičné projekty – vybudovanie novej telocvične, ktorá zodpovedá vysokým nárokom na výučbu telesnej a športovej výchovy, a výmenu okien a vonkajších dverí na celej budove školy.

Úlohou vedenia školy a pedagogického zboru je školský vzdelávací program aktualizovať, pričom aktualizácia musí vychádzať zo spoločenskej potreby a z požiadaviek samotných rodičov a žiakov.

Mgr. Anna ŠABOVÁ,
zástupkyňa riaditeľa školy

Ako sme sa zabávali na hodine matematiky...

ŠKOLA HROU

Ak by ste sa spýtali žiakov, či majú radi matematiku, ich odpovede by boli rozpačité, niektoré záporné, a ak by ste mali šťastie na zanietených matematikov, dokonca i kladné. Prečo? Pýtajú sa mnohí z nás. Možno je to tradícia, veď matematika patrí medzi „ťažké predmety", možno sú na vine chýbajúce učebnice, učebné osnovy, testovanie žiakov... a niekedy aj my učitelia. Dnešok prináša rôzne inovácie do všetkých oblastí. Preto by sme mali inovovať aj vzťah žiakov k matematike. Myslím si, že súčasná matematika nie je len o číslach, ale najmä o logickom uvažovaní, schopnosti využiť dané poznatky v bežnom živote, správne a „matematicky" sa rozhodovať, aby žiaci nemuseli v dospelosti riešiť exekúcie a podobné „hrôzy".

V posledných desiatich rokoch vyučujem matematiku v 3. a 4. ročníku. Z vlastných skúseností musím povedať, že žiaci uprednostňujú rôzne zábavné formy práce, pohybové hry spojené s počítaním, skupinové vyučovanie či integrované tematické vyučovanie. Pri „vymýšľaní" nových aktivít mi veľmi pomáhajú skúsenosti, ktoré náš pedagogický kolektív získal počas realizácie projektu *Moderná škola budúcnosti*, v rámci ktorého sme sa vzdelávali vo využití IKT či inovačných a zábavných foriem práce na vyučovacích hodinách, ale i v tvorbe pracovných listov a metodických materiálov. Veľa skúseností nám poskytli aj zahraničné pracovné cesty, z ktorých sme si priniesli domov, do našej školy rôzne nápady. Spoločne so žiakmi IV.A sme sa rozhodli, že naše aktivity a radosť z počítania budeme prezentovať pred pedagógmi školy. Trieda ožila pestrofarebnými motýlikmi a kvietkami. Uskutočnila sa netradičná hodina matematiky, kde sme nielen počítali, rozmýšľali, hrali sa, pracovali s počítačom, ale aj hovorili po anglicky či využili svoje vedomosti z vlastivedy. Na otvorenej hodine sme privítali pani riaditeľku Katarínu Kúdelovú, panie učiteľky z 1. – 4. ročníka i vedúcu predmetovej komisie matematiky v našej škole. Vyučovanie prebiehalo formou integrovaného tematického vyučovania, pričom sme využili aj prvky daltonského vyučovania. Aby každý žiak mohol pracovať na hodine aktívne, aby sa mu darilo, úlohy a aktivity boli postavené tak, aby rešpektovali učebné štýly žiakov aj ich individuálne výchovno-vzdelávacie potreby.

V úvode vyučovacej hodiny sme privítali našich hostí, povedali sme si, aký cieľ máme splniť, vysvetlili, čo nás počas hodiny čaká, a začali matematickú rozcvičku. Každý žiak mal pripnutého farebného motýľa (pripravili sme si ich vopred na pracovnom vyučovaní), na ktorom bol násobok čísla. Postupne sme vyvolávali násobky rôznych čísel, pričom žiaci museli plniť rôzne pohybové aktivity, skákať, mávať rukami, robiť drepy, tlieskať, atď. Po rozcvičke sme sa podľa farieb motýľov rozdelili do skupín. Skupinky pracovali na rôznych stanovištiach označených číslami. Zadanie každej úlohy si prečítali na priloženom letáčiku. Úlohy riešili všetci členovia skupiny, pričom sa radili a pomáhali si navzájom. Vedúci skupiny potom zaznačil výsledok úlohy na lupienok svojho kvietka, ktorý mal takú istú farbu ako ich motýlik a bol pripnutý na magnetickej tabuli. (Kvietky nám poslúžili ako spätná väzba, ktorú sme urobili v poslednej časti hodiny.) Na jednotlivé stanovištia som pripravila kontextové úlohy z matematiky, jedna úloha bola zameraná na finančnú gramotnosť. Na stanovišti sme počítali v angličtine, na ďalšom sme využili výučbové CD. Skupinky sa striedali priebežne. Mali sme pripravené aj doplnkové úlohy, ak bola niektorá skupina s prácou hotová skôr. Pre nás bola veľkou odmenou pochvala pani riaditeľky aj ostatných pedagógov.

Popoludní sme mali metodické stretnutie, kde sme rozobrali otvorenú hodinu z metodickej i organizačnej stránky. Počas diskusie sme si vymenili skúsenosti z využitia netradičných foriem vyučovania na hodinách matematiky.

Otvorená hodina sa nám vydarila. Spoločne so žiakmi sme dokázali, že aj vyučovanie matematiky môže byť zábavné. Splnili sme i hlavný cieľ nášho školského vzdelávacieho programu *Motýlik*, aby každý žiak počas hodiny zažil svoj malý úspech.

PaedDr. Mária ELIAŠOVÁ,
Základná škola Mojmírovce

Školský systém, o ktorom sa veľa nepíše ani nevie...

KĽDR A JEJ ŠKOLSTVO

Sú krajiny, o ktorých sa hovorí najmä v politických či vo vojenských súvislostiach. Menej sa už vie o výchove a vzdelávaní ľudí, ktorí tvoria potenciál týchto krajín. Patrí medzi ne aj Kórejská ľudovodemokratická republika (KĽDR), ktorá sa často spomína ako štát ohrozujúci pokojné spolunažívanie v severovýchodnej časti Ázie. KĽDR má oficiálne 23 miliónov obyvateľov, ktorí sú pomerne dobre vzdelaní a majú významný intelektuálny i ekonomický potenciál. O tom, prečo ich krajina a oni sami fungujú v režime, ktorí mnohí označujú za diktátorský (či režim jedného muža, resp. jednej rodiny), viac napovedia nasledujúce riadky. Budeme sa v nich venovať najmä výchove a vzdelávaniu v tejto krajine, o ktorej sa takmer vôbec nepíše. Táto téma sa u nás zatiaľ vôbec nerozoberala.

Štruktúra školského systému

Vzdelávací systém v KĽDR sa skladá z troch typov vzdelávacích inštitúcií. Hlavný prúd tvoria školy všeobecného školského systému, ďalej sú to školy na ďalšie vzdelávanie a školy na špeciálne účely. Školský systém si udržiava svoju základnú štruktúru od roku 1975, keď došlo v krajine k viacerým zmenám.

Formálne vzdelávanie sa uskutočňuje predovšetkým v školách všeobecného školského systému, ktorý je v podstate rovnaký ako školské systémy v iných krajinách. Do jeho štruktúry patria materské školy, ľudové školy, stredné a vysoké školy.

Materská škola má dve úrovne. V nižšej sa práca s dieťaťom začína v štvrtom roku jeho veku, druhá úroveň sa začína v piatom roku veku dieťaťa. Základná škola, nazývaná aj ľudová škola, sa začína v šiestom roku veku dieťaťa a trvá štyri roky. Ďalšie štúdium je vnímané ako stredoškolské vzdelávanie a trvá šesť rokov. Stredná škola má dva stupne. Nižší stupeň strednej školy trvá 4 roky (od 10. do 13. roku veku dieťaťa) a vyšší 2 roky (14. a 15. rok veku dieťaťa).

Vysokoškolské vzdelanie má dva prúdy. Jeden je na akademické vzdelávanie a druhý na ďalšie vzdelávanie. Akademické vzdelávanie sa uskutočňuje na vysokých školách s dĺžkou štúdia 4 až 6 rokov. Učitelia pre stredné školy sa pripravujú na fakultách štyri roky, učitelia pre ľudové a materské školy tri roky. Po štúdiu na vysokých školách jestvuje ešte možnosť magisterského, doktorandského a postdoktorandského štúdia. Vysoké školy sú zvyčajne prepojené s vedeckými pracoviskami, ale aj s farmami, družstvami a podobne.

Ďalším prvkom školského systému sú špeciálne, resp. účelové školy. Určené sú pre talentované deti z elitnej spoločenskej triedy. V ich štruktúre sú revolučné školy, na ktorých sa štúdium začína v piatom roku veku detí a trvá 10 rokov, umelecké a športové školy (od 6. do 18. roku veku dieťaťa), školy na výučbu cudzích jazykov (10. až 18. rok veku detí) a školy na podporu výučby vedy (10. až 21. rok veku).

Všetky deti v školskom veku, teda od 5 do 16 rokov, absolvujú 11-ročnú povinnú školskú dochádzku, ktorá je určená na efektívnu realizáciu výchovy socialistického človeka. Tento systém je organizovaný tak, aby bola zabezpečená kontinuita a integrácia základného vzdelávania s politickou výchovou od škôlky až po druhý stupeň sekundárneho vzdelávania. Základné vzdelávanie je zamerané na jazyk, matematiku, vedu a šport.

Ľudová škola

Deti v ľudových školách majú spravidla 4 hodiny výučby denne, vyučuje sa 39 týždňov ročne. Okrem pravidelného vyučovania v triede sa deti zúčastňujú rôznych druhov skupinových aktivít. Na úrovni primárneho vzdelávania sú časové dotácie predmetov rozdelené takto:

- politické vzdelávanie: 13,6 %,
- jazyk: 31,7 %,
- matematika: 23,1 %,
- veda: 6,7 %,
- telesná výchova: 8,4 %,
- hudba a umenie: 16,8 %.

Základná škola v Kórejskej ľudovodemokratickej republike.

Podľa všeobecných zásad práce socialistického školstva základné vzdelávanie v krajine má mať jedinečnú kvalitu s dôrazom na politické vzdelávanie a kolektivistickú výchovu. Okrem formálnej štruktúry škôl a tried je dôležitá „sociálna výchova“. Toto vzdelávanie zahŕňa nielen mimoškolské aktivity, ale aj rodinný život a najširšiu škálu ľudských vzťahov v spoločnosti. Ide o rozvoj charakteru detí. Ideálom sociálneho vzdelávania je poskytnúť v starostlivo kontrolovanom prostredí, v ktorom sú deti izolované od negatívnych vplyvov, model ideálneho človeka socializmu.

Medzi učebnicami v kórejskom jazyku sú aj knihy o národných vodcoch. Keď žiaci v triede čítajú myšlienky napríklad Kim Il-songa, robí sa to nahlas, pomaly a s pocitom veľkej úcty. Tiež sa učia imitovať jeho reč, najmä pokiaľ ide o výslovnosť a rýchlosť, zachovávajúc zvláštnu úctu a postoj.

Štatistické údaje o počte ľudových škôl nie sú aktuálne dostupné. Roku 1965 mala školská sústava v krajine 4 024 ľudových škôl. Toto číslo sa postupne zvyšovalo, roku 1975 ich bolo 4 700, roku 1985 už 4 760 a posledný dostupný údaj z roku 1996 hovoril o 4 813 školách.

Počet žiakov bol roku 1965 spolu 1,152 mil., roku 1975 narástol na 1,884 mil. a roku 1985 na 1,908 mil. Štatistika z roku 1996 hovorí o miernom znížení počtu na 1,884 milióna detí.

Roku 1965 bol počet učiteľov v ľudových školách 26 000, roku 1975 ich bolo už 39 000 a roku 1985 až 47 000. Ďalšie údaje nie sú známe.

Stredné školy

Stredná škola sa člení na dva stupne – prvý trvá štyri roky a druhý dva roky. Nižší stupeň je určený študentom vo veku 10 – 13 rokov, vyšší 14- a 15-ročným študentom. Na väčšine škôl sa z nižšieho na vyšší stupeň prechádza automaticky.

Sekundárne vzdelávanie sa zameriava na politickú výchovu, základy vedy a techniky, telesnú výchovu, hudbu a umenie. Hlavné témy politickej výchovy sa spájajú s učením o revolučnej činnosti Kim Il-songa a Kim Čong-ila. Časová dotácia predmetov a oblastí je takáto:

- politické vzdelávanie: 12,5 %,
- jazyk: 15,8 %,
- matematika: 18,6 %,
- veda: 18,5 %,
- cudzie jazyky: 9,3 %,
- telesná výchova: 4,6 %,
- hudba a umenie: 4,1 %,
- spoločenské vedy: 9,7 %.

Výučba cudzích jazykov sa v KĽDR začína až na strednej škole.

Na úrovni sekundárneho vzdelávania bolo roku 1965 spolu 3 276 škôl, roku 1975 už 3 861, roku 1996 sa ich počet zvýšil na 4 842. Počet zapísaných študentov sa od roku 1965 do roku 1996 zvýšil zo 717-tisíc až na 2,915 mil. Počet učiteľov v týchto školách sa od roku 1965 do roku 1985 zvýšil z 27 000 na 98 000. Novšie údaje nie sú dostupné.

V KĽDR nemajú klasický systém odborných škôl, ako ho poznáme u nás. Jestvuje mnoho krátkodobých kurzov s rôznou špecializáciou v spolupráci s inštitútmi odborného vzdelávania. Okrem toho záujemcovia nadobúdajú pracovné a odborné zručnosti vo výrobnej sfére ako súčasti mimoškolských aktivít.

Vysoké školy

V KĽDR je len niekoľko známych vysokých škôl. V tomto sektore jestvuje niekoľko kvalitných inštitúcií, ďalšie sa úzko špecializujú. Hlavné úlohy zo špeciálnych univerzít má: Kim Il-songova univerzita humanitných a sociálnych vied, Kim Čchekova univerzita inžinierstva v ťažkom priemysle, Univerzita strojárstva Songjungwan, Pchjongjanská univerzita lekárstva a Kim Hjong-jikova vysoká škola pedagogiky.

Vysokoškolské vzdelanie má veľmi dôležitú úlohu v zásobovaní revolučnej vládnucej elity kvalifikovanými zamestnancami. Kľúčové univerzity zohrávajú v tomto smere rozhodujúcu úlohu. Rôzne druhy odborných špecializovaných pracovísk sa majú starať o výchovu odbornej a manažérskej pracovnej sily. Na všetkých úrovniach je kladený dôraz na intenzívne politické vzdelávanie. Vedenia univerzít sú pod priamym dohľadom straníckeho výboru pre vzdelávanie.

Roku 1965 bolo na 98 vysokých školách 156 000 študentov a 7 601 pedagógov. Roku 1975 sa počet škôl zvýšil na 150, ale počet študentov (92 000) a učiteľov (4 490) sa znížil. Podľa štatistiky z roku 1985 počet opäť narástol – 234 škôl navštevovalo 280 000 študentov a vyučovalo ich 23 000 učiteľov. Roku 1996 bol počet vysokých škôl v KĽDR 286 a navštevovalo ich 310 000 študentov. Niektoré údaje z iných zdrojov sa však s týmito číslami rozchádzajú.

Každá univerzita musí každoročne prijať určité percento (20 – 30 %) mladých ľudí, ktorí skončili vojenskú službu a slúžili dlhšie ako 3 roky, alebo pracovníkov zo závodov (zamestnaných dlhšie ako 5 rokov). Na kvalitné univerzity je prijatý spravidla jeden z piatich až šiestich záujemcov.

Okrem civilných vysokých škôl jestvuje aj sieť straníckych vzdelávacích inštitúcií, kde vychovávajú politickú elitu krajiny. Známa je najmä Kim Il-songova vysoká politická škola, Ekonomický ľudový ústav, Ústav medzinárodných vzťahov, atď. Miestne stranícke pobočky v provinciách riadia vlastné provinčné vzdelávacie inštitúcie.

Veľké výrobné závody majú vlastné odborné vzdelávacie zariadenia na rozvoj technickej pracovnej sily. Ide najmä o výcvikové pracoviská s rôznou dĺžkou prípravy. Zamestnanci absolvujú kurzy až po uplynutí pracovného času, čo je veľmi náročné.

Spoločné črty

Školské systémy viacerých bývalých socialistických krajín, kde sa režimy tohto typu udržali, majú podnes spoločné črty. Najhlavnejšou je centrálne riadené školstvo so silným ideologickým podtextom v obsahu vzdelávania. Ideológia je súčasťou života spoločnosti, jej spojivom, ale presahuje a silne ovplyvňuje aj personálnu politiku a napokon aj to, kto má otvorenú cestu k vyššiemu vzdelaniu a kto nie.

Nočná satelitná snímka ukazuje rozdiely osvetlenia severnej a južnej časti Kórejského polostrova.

Reforma školstva v KĽDR

New York Times priniesli nedávno pomerne prekvapivú informáciu o tom, že kórejský parlament po nástupe nového prezidenta Kim Čong-una prijal novú reformu školstva. Stalo sa tak ešte minulý rok v septembri s tým, že reforma by sa mala reálne spustiť práve v týchto týždňoch. Ukazuje sa, že reformy sa v školstve robia bez ohľadu na ideológiu štátnej moci. Ich nevyhnutnosť diktuje ekonomika.

Diktátorské režimy sa snažia o pomerne kvalitné vzdelávanie žiakov, samozrejme, v súlade so svojou ideológiou. Tá kórejská sa premieta aj do vyučovacieho procesu

(pokračovanie na strane 8)

Školský systém, o ktorom sa veľa...

(dokončenie zo strany 7)

a žiaci dostávajú dávku ideológie a protiamerickej propagandy na každej hodine. Na matematike sa napríklad učia odčítovať tak, že rátajú počet amerických nepriateľských imperialistov, ktorých treba zabiť.

Školský systém v súvislostiach

Vzdelávanie je v KĽDR považované za životne dôležitú oblasť národného záujmu, za významný prvok formovania budúcnosti krajiny. Školstvo je kontrolované a riadené štátom a vládnucou politickou stranou. Vzdelávací systém je v ich službách. Vzdelanie hrá dôležitú úlohu. Politická dimenzia školského systému je zrejmá. Princípy vzdelávania sú oficiálne formulované v štátnej teórii vzdelávania. Oficiálne vzdelávacie ciele sú určované politicky. Učiť a učiť sa podľa svojich vzorov je princípom, ktorý je obsiahnutý v „práci socialistického vzdelávania vydanej veľkým vodcom Kim Il-songom" z roku 1977. Analýza školských osnov jasne dokazuje prepojenie obsahu s politickými cieľmi. Systém je úzko spojený s politickými, hospodárskymi, so správnymi a sociálnymi prvkami štátu.

Zvláštnosťou sú napríklad vyučovacie predmety vyhradené výlučne na preberanie života Kim Il-songa a jeho nástupcu Kim Čong-ila. Ďalšou osobitosťou sú každoročné niekoľkomesačné pracovné mobilizácie mládeže, počas ktorých žiaci a študenti pomáhajú na vidieku v poľnohospodárstve. Pokiaľ ide o študijné špecializácie, možno si ich vyberať slobodne, ale dostať sa na vysokú školu je pomerne ťažké, lebo počet miest je obmedzený.

V rokoch 1950 – 1960 bol vytvorený systém špeciálnych škôl, ktoré boli určené pre deti revolucionárov, ktorí zomreli počas kórejskej vojny. Tieto školy rozvíjali osobité schopnosti detí. Dnes v školskom systéme jestvuje mnoho druhov kvalitných škôl v oblasti umenia, športu, cudzích jazykov a vedy.

Ideový rámec školstva

Marxizmus-leninizmus bol vedúcou ideológiou vzdelávacieho systému KĽDR v povojnovom období. Po roku 1960 sa začala krajina dostávať spod silného vplyvu Sovietskeho zväzu i Čínskej ľudovej republiky. Roku 1997 Ústredný výbor Strany práce KĽDR prijal nové zásady rozvoja svojho socialistického školstva. Od tohto momentu sa táto stratégia stala jediným ideovým základom rozvoja vzdelávania v krajine. Stratégia jasne vymedzuje základné ciele, na ktoré musí vzdelávací systém zamerať svoje úsilie: „Budúci revolucionári, ktorí bojujú za výhody komunistickej spoločnosti, musia byť komunisti, intelektuálne, morálne i fyzicky silní." Kórejský školský systém je postavený na straníckej doktríne a idei *ču-čche*. Jej hlavnou myšlienkou je, že ľudská bytosť je jediným aktérom a determinantom histórie. Táto idea zdôrazňuje nezávislosť ľudí, ktorí sú schopní budovať svoju identitu a históriu.

Idea *ču-čche* je myšlienkovým tajomstvom celej filozofie a diania v KĽDR. Vyjadruje, že krajina sa musí usilovať o postup v politike, ekonomike a národnej obrane nezávisle od iných krajín. Znamená to tiež, že ľudia si musia uvedomiť revolučné ideály i myšlienku revolučnej akcie. V praxi sa zdôrazňuje, že ľudia sa majú nechať viesť veľkým vodcom.

Ak teda vidíme na obrazovkách veľké oslavy, vojenské prehliadky, masové scény, kde všetci plačú (pri úmrtí svojho vodcu) alebo tancujú a spievajú ako jeden (pri výročí narodenín svojich vodcov), vieme pochopiť ideový základ takýchto prejavov. Na základe tejto zásady štát vypracúva aj stratégiu všeobecného školského systému, ktorý poskytuje základy spoločného vzdelávania pracovníkom v rôznych povolaniach. Všeobecne sa formuluje tento cieľ aj v ústave krajiny: „Školský systém má prispieť k rozvoju základného výskumu, spoločenských vied a technológií."

Štát rozvíja ideové politické vzdelávanie pre všetkých študentov. Politický systém priamo riadi ekonomické a administratívne systémy prostredníctvom straníckych rozhodnutí a pokynov. Politický systém rozširuje kontrolu nad každodenným životom ľudí prostredníctvom ekonomických, administratívnych a vzdelávacích systémov. Vzdelávací systém je podriadený ekonomickému systému.

ZÁKLADNÝ PRINCÍP

Čo je ču-čche?

Doslovný preklad slova znamená „hlavná časť", voľne sa tiež prekladá ako „absolútna sebestačnosť". Je to oficiálna štátna ekonomická doktrína a ideológia KĽDR. Jej hlavným princípom je téza, že človek všetko riadi a o všetkom rozhoduje. Autorom tohto termínu je Kim Il-song, prvýkrát ho použil v prejave 28. decembra 1955.

Ču-čche má 3 hlavné princípy:

1. *čcha-ču – nezávislá politika,*
2. *čcha-rip – ekonomická sebestačnosť,*
3. *čcha-wi – sebaobrana vo vojenských otázkach.*

Doktrína veľmi silno pripomína názory vyznávané v Japonsku v medzivojnovom období. V celej šírke bola aplikovaná iba v KĽDR, ale princíp sebestačnosti inšpiroval najmä v čase studenej vojny viaceré štáty, najmä z tretieho sveta. O aplikáciu ču-čche sa pomerne úspešne pokúsil napríklad indonézsky prezident Sukarno, ale pokúšal sa o ňu aj rumunský prezident Nicolae Ceauşescu či Pol Potov režim v Kambodži. KĽDR sa snaží o šírenie tejto idey aj do ďalších krajín, vo viacerých – napríklad v Japonsku či Španielsku – jestvujú študijné skupiny ču-čche.

Idea ču-čche zhmotnená do ihlana na hlavnom námestí Pchjongjangu.

Prínos školstva pre kórejskú spoločnosť má viacero podôb. Vzdelávací systém prispieva predovšetkým k zachovaniu štátneho systému krajiny, poskytuje ideologické zdôvodnenie jeho fungovania. Tiež prispieva k fungovaniu hospodárskeho a administratívneho systému tým, že dodáva správcom a elitnej triede spoločnosti a technicko-manažérskej a výrobnej sfére kvalifikovanú pracovnú silu. Napriek proklamácii rovnakého prístupu k vzdelaniu sa často aplikuje elitársky systém, v ktorom vládnuca trieda dáva svoje deti do elitných škôl a univerzít.

Problémom krajiny je, že zhoršujúca sa ekonomická situácia môže len ťažko poskytnúť primeranú finančnú podporu na prevádzku štátneho vzdelávacieho systému. Od roku 1990 má tempo rastu ekonomiky permanentne klesajúcu úroveň. Za posledných osem rokov sa konštatuje pokles o 3,7 percenta. HDP na obyvateľa poklesol od roku 1990 do roku 1996 z 1 064 USD na 910 USD.

Vzhľadom na dôraz na ďalšie vzdelávanie všetkých členov spoločnosti sa dospelí Kórejčania majú permanentne vzdelávať. Prakticky každý v krajine sa podieľa na určitých vzdelávacích aktivitách, zvyčajne vo forme malých študijných skupín v mieste bydliska alebo na pracovisku. Napríklad kancelárski a továrenskí robotníci majú každý deň dvojhodinové schôdzky k politickým a technickým predmetom.

KĽDR predstavuje spoločnosť, ktorá je v podstate uzavretá pre cudzincov. Aj preto nejestvujú presné informácie o školskom systéme a školskej praxi v krajine. Dajú sa iba odhadovať na základe zlomkov, ktoré sú dostupné z oficiálnych zdrojov a od utečencov z krajiny či pár jednotlivcov, ktorí mohli KĽDR navštíviť. V rámci ostatnej reformy bola povinná školská dochádzka predĺžená na 12 rokov. Deti v KĽDR sa bezplatne vzdelávajú od piatich do sedemnástich rokov.

Nemajú radi Američanov

Protiamerická propaganda v školách zostáva aj po reforme. Deti napríklad hanobia Američanov na výtvarnej výchove, učia sa spievať propagandistické piesne. Útoky proti imperialistom sú súčasťou detských hier. Na dejepise sa učia najmä o živote zakladateľa štátu Kim Il-songa a jeho syna Kim Čong-ila. Učia sa, samozrejme, aj o tom, že kórejskú vojnu začali Američania, aj keď v skutočnosti prvá zaútočila KĽDR. Študenti sa učia, že ich krajina má dvoch hlavných nepriateľov – Japonsko, ktoré kolonizovalo Kóreu v rokoch 1910 – 1945, a USA, ktoré bojovali proti KĽDR počas kórejskej vojny v rokoch 1950 – 1953.

Zmeny v školstve majú priniesť posilnenie vzdelávania v oblasti počítačovej techniky a cudzích jazykov, aby sa tak naplnili požiadavky novej „doby vzdelanostnej ekonomiky a trendov v modernom svete". Reforma má tiež podľa New York Times priniesť lepšie zabezpečenie učiteľov, ktorí by mali mať prednosť pri delení prídelov jedla a paliva. Mala by sa skončiť aj prax mobilizácie študentov, keď namiesto práce v škole chodievali na rôzne brigády. Pred vyše rokom sa napríklad prerušilo vyučovanie na univerzitách na desať mesiacov a študenti šli pracovať do tovární či na polia.

Súčasný 30-ročný vládca KĽDR Kim Čong-un študoval vo Švajčiarsku, kde si osvojil základy európskej kultúry a spolužiaci ho považovali za seriózneho študenta. Zdá sa, že súčasné reformy v školstve KĽDR nesú v sebe aj pečať istej modernosti založenej na osobnej skúsenosti Kim Čong-una.

Prvá zahraničná univerzita

Pre mnohých je možno prekvapením informácia, že v krajine pôsobí od roku 2010 už aj súkromná zahraničná univerzita, kde sa začali vyučovať hodiny trhovej ekonomiky. Univerzita sídli v Pchjongjangu, orientuje sa na vedu a techniku a je financovaná z prostriedkov darcov z USA a susednej Kórejskej republiky. Má okolo 60 postgraduálnych a 150 bežných študentov. Tretinu učiteľov tvoria Kórejčania z KĽDR, druhú tretinu etnickí Kórejčania najmä z USA a zvyšok zahraniční lektori, ktorí vyučujú najmä predmety z oblasti informačných technológií, poľnohospodárstva, zdravotníctva, strojárstva, stavebníctva a podnikania. Okrem jazykových kurzov sa výučba uskutočňuje v angličtine. Univerzita je vnímaná ako prvok kórejského zjednotenia.

Cieľom školy je prispieť k hospodárskemu rozvoju KĽDR produkciou odborníkov v rôznych technických odboroch, ktorí budú plynule hovoriť po anglicky a budú ovládať ďalší cudzí jazyk (čínštinu alebo nemčinu). V tomto roku plánuje univerzita otvoriť zdravotnícke a staviteľské odbory štúdia.

Ide o prvý prípad na pôde KĽDR, keď škola nie je vlastnená a riadená štátom. Spustenie činnosti školy sa odkladalo pre napätie so susednou Kórejskou republikou. Univerzita by mala fungovať na filozofii Janbjanskej univerzity vedy a techniky v Jandzi, ktorá leží na území kórejsky hovoriacej enklávy v čínskej provincii Ti-lin neďaleko hraníc s KĽDR. Janbjanská univerzita bola prvou zahraničím financovanou univerzitou v Číne, s výučbou v angličtine, kórejčine a čínštine. Veľa jej absolventov dnes pracuje pre veľké juhokórejské firmy, ktoré expandujú v Číne. Táto univerzita vznikla pred dvadsiatimi rokmi, jej zakladateľom bol James Kim, americký občan, ktorý je tiež zakladajúcim prezidentom súkromnej pchjongjanskej univerzity. Jeho zásluhou sa zhromaždil kapitál vo výške 35 miliónov dolárov na jej výstavbu a vybavenie. Kim povedal, že KĽDR mala spočiatku voči projektu námietky a jemu osobne sa dostalo veľa podozrievania, ale nakoniec zavážil úspešný projekt Janbjanskej univerzity vedy a techniky ako model na vybudovanie podobnej univerzity aj na pôde KĽDR. A dodal, že to boli práve predstavitelia KĽDR, ktorí požiadali o stavbu takejto školy.

Z histórie školstva

Panovníci dynastie Čoson zaviedli systém škôl, ktoré v provinciách vyučovali konfuciánstvo. V hlavnom meste vznikli štyri kľúčové stredné školy s rovnakou filozofiou. Základné školstvo nebolo vládou podporované. V 15. storočí vznikol rad súkromných škôl, verejné upadali. Prvá vysoká škola na Kórejskom polostrove vznikla v Soule, známa aj ako Národná univerzita, počet študentov na nej bol obmedzený na dvesto.

Na konci 19. a začiatkom 20. storočia sa udiali významné vzdelávacie zmeny. Kresťanskí misionári založili moderné školy, ktoré vyučovali podľa západných osnov. Medzi nimi bola dokonca aj prvá univerzita pre ženy. Počas posledných rokov dynastie bolo v krajine už približne 3 000 súkromných škôl, ktoré založili misionári, kde sa vyučovali moderné predmety pre obe pohlavia. Väčšina z týchto škôl bola sústredená na severe krajiny. Po obsadení Kórey Japoncami roku 1910 prišli kolonisti s novou filozofiou a cieľmi: dávať Kórejčanom minimálne vzdelanie, a to len také, ktoré zabezpečí ich lojalitu a podriadenosť cisárovi. Kvalitné vzdelanie bolo určené len pre Japoncov, ktorí sa usídlili vo veľkom počte na Kórejskom polostrove. Roku 1930 len 12,2 % kórejských detí vo veku 7 až 14 rokov chodilo do školy. Obnovená – podľa vzoru tokijskej cisárskej univerzity – bola štátna univerzita v Soule. Počet Kórejčanov, ktorým tam bolo dovolené študovať, však neprekročil 40 % z celkového počtu študentov. Zvyšok tvorili Japonci.

Po vzniku KĽDR sa školský systém prebudovával podľa sovietskeho vzoru. Systém však čelil vážnej prekážke. V čase vzniku KĽDR dve tretiny detí v školskom veku nenavštevovali žiadnu školu a väčšina dospelých, údajne až 23 miliónov občanov, bola negramotná. Roku 1950 sa stalo základné vzdelanie povinné. Vypuknutím kórejskej vojny sa však naplnenie tohto cieľa oddialilo. Povinné základné vzdelanie pre všetkých sa podarilo zaviesť až roku 1956. Roku 1959 bolo štátom financované všeobecné vzdelanie realizované na všetkých školách. Zaviedli sa spoločné učebnice, uniformy, systém prázdnin a vzdelanie sa stalo celoplošne bezplatné. Roku 1960 bola zavedená povinná deväťročná školská dochádzka. Roku 1975 bol zavedený 11-ročný školský systém. V smelých cieľoch pokračoval aj Kim Il-song, ktorý roku 1983 vyhlásil, že vysokoškolské vzdelanie bude zanedlho pre všetkých povinné.

V súčasnosti je miera gramotnosti v KĽDR u ľudí starších ako 15 rokov – podobne ako u nás – až 99-%.

Zhrnutie

Vzdelávací systém v KĽDR udržiava svoje štruktúry ako základ svojho politického režimu a nástroj svojej ideológie. V ideológii a cieľoch vzdelávacieho systému bola inštitucionalizovaná doktrína *ču-čche*. Súčasný vzdelávací systém je v krajine hodnotený podľa toho, ako účinne podporuje socialistickú ideológiu.

Vzdelávací systém prijal socialistické pedagogické zásady a je na nich postavený. Zdôrazňuje tieto princípy:

1. Politická výchova v duchu *ču-čche*. S touto ideológiou prišiel Kim Il-song, ideológ a stratég revolúcie.
2. Kolektivizmus ako hlavná forma vzdelávacieho procesu. Vzdelávanie kladie dôraz na rôzne formy a druhy kolektivistických aktivít a činností, ktoré majú napomáhať internacionalizáciu socialistických kolektívnych noriem a kultúry.
3. Integrácie teórie a praxe. Teória má byť vždy overená v procese praxe.

Kórejské vzdelávanie sa skladá z *kjojug* (vedeckých poznatkov a technických zručností) a *kjojang* (indoktrinácie). Majú slúžiť ako prostriedok na transformáciu myslenia a vedomia ľudí na lojálne komunizmu.

Ľubomír PAJTINKA
Ilustračné foto wiki.org

Načúvať harmónii tela i ducha je veda

Keď vo futbale vzplanú emócie, ťažko je obsedieť na lavičke. Tréner s vášňou gestikuluje, preklína či tlieska. Vzápätí sa adrenalín utíši. Už sa nerozohráva. Hoci hra pokračuje. Politika je takisto o súťaživosti. Princípov, programov, mravov. S pravidlami, ale často, žiaľ, aj bez nich. S kontrastnosťou ohľaduplnej džentlmenskosti i nekompromisných podpásoviek. Pokračuje príbeh muža, ktorý neznáša krivdu. Akoby aj, veď je z Oravy. Dušan Galis je splnomocnencom vlády Slovenskej republiky pre telesnú výchovu a šport. Poslanie neľahké až prekérne. Najmä ak súdny človek citlivo vníma ťažobu ekonomických dopadov krízy, ktorej niet konca. Aby sme si lepšie vytvorili obraz o človeku, ktorý zobral na plecia bremä mnohého, čo súvisí s kvalitou života u nás, rozhodli sme sa okrem jeho profesijnej oblasti viac odkryť záhyby jeho ľudských prežívaní a životných poznaní. Napokon, súvislosti kalokagatie – onej zázračnej harmónie fyzična a duševna, nabádajúce nás čoraz úpenlivejšie k návratom do antickej prapodstaty, si musí uvedomiť, vcítiť sa a zžiť s jej zákonitosťami radšej každý sám. Možno v tejto sfére niekoľkonásobne viac platí známa pravda o tom, že každý si je strojcom svojho osudu a šťastia. I zdravia a pohody. V pohybe či bez neho...

Médiá ho v čase, keď vrcholila jeho trénerská kariéra v reprezentácii Slovenska na jeseň 2006 v rozpačitej kvalifikácii na na Euro 2008, nálepkovali kdečím. Za tie roky, čo kládol ako kouč dobrovoľne hlavu na klát – pretože veď o čom je v našich „žičlivých“ podmienkach údel trénerského chlebíka – ho už však nič neprekvapilo ani nedojímalo. Len mu bolo príkro na duši, keď ho šacovali ľahostajnými dojmológiami vlažní „odborníci“. Pritom nikdy nebol netýkavka. Naopak, priamy chlap, ktorému život nadelil bystré rozpoznanie znevažovania od vecnosti medzi riadkami. Pretože aj o tom je chrumkavosť futbalovej kôrky, na ktorej sa aj legendám neraz zlomil zub trénerskej múdrosti.

Dušan Galis (narodený 24. novembra 1949 v Dolnom Kubíne) však už len za roky trénerskej činnosti toho dosiahol toľko, čo iným potrvá hoci aj dva futbalové životy. Osud mu dožičil, že patril k silnej generačnej vlne hráčov, ktorá vo vtedajšom Československu dosiahla vrchol triumfom na ME 1976 v Belehrade. Bol to jediný titul v celej histórii českého a slovenského futbalu, ku ktorému ho priblížil „angličák“ urasteného čiernovlasého Oravca, ktorý ešte ako chlapec v rodičovskom dome v Leštinách viac obdivoval rannú rosu na majestátnych ihličnanoch pod Chočom či ťahy štetcom rodinného priateľa Miloša Bazovského, než by spriadal sen o tom, že raz pošle hrdých reprezentantov Albiónu domov na ostrovy ich jedinečnou zbraňou. Gól, ktorý strelil Galis 30. októbra 1975 parádnou hlavičkou na bratislavskom Tehelnom poli, priklincoval víťazstvo 2 : 1 a otvoril cestu do Belehradu. Bol to jediný a históriou najviac cenený gól Dušana Galisa, vtedy hráča VSS Košice, v jeho osemzápasovej reprezentačnej kariére.

Hoci v lige patril k výrazným zakončovateľom (roku 1976 kráľ strelcov s 21 gólmi), po 226 zápasoch v dresoch VSS Košice, Slovana Bratislava, Žiliny a ZŤS Petržalka nevstúpil do Klubu 100, keďže stav jeho gólostroja sa zastavil na čísle 89. Zahral si aj za hranicami – v španielskom Cádize a belgickom Hasselte.

Úrodné roky a tituly mu prinieslo trénerstvo. V Slovane Bratislava získal roku 1992 posledný federálny titul (okrem toho bol raz druhý a raz tretí), v samostatnej slovenskej lige v belasých farbách tri tituly majstra (raz tretie miesto). Trénoval aj v Trnave (tretie miesto), zahraničný angažmán prijal na Cypre v Nikózii a po koučovaní Petržalky sa stal trénerom reprezentácie Slovenska v dvoch obdobiach (1. 1. – 23. 2. 1999 a 1. 1. 2004 – 12. 10. 2006). Napriek tomu, že mužstvo SR nepostúpilo na MS 2006 či Euro 2008, Galis dosiahol až do roku 2010 a účasti „weissovcov“ na MS v JAR historicky najvýraznejší úspech tým, že sa mužstvo prebojovalo do baráže o postup na MS 2006 v Nemecku, v ktorej však stroskotalo na Španielsku.

Roku 2006 sa po parlamentných voľbách stal Dušan Galis poslancom NR SR za stranu Smer-SD. Okrem toho si plnil aj funkciu splnomocnenca vlády pre mládež a šport. Rovnaké bremeno zodpovednosti nosí na pleciach aj po predčasných parlamentných voľbách roku 2012, pričom, celkom prirodzene, zostal verný svojmu vedomiu i svedomiu v rovnakom drese. Muž s priamočiarosťou na ceste za cieľom, ktorý bol ako tréner pre citlivosť k spravodlivosti viac obľúbený medzi hráčmi ako funkcionármi, hľadá odjakživa po pracovnom vypätí relax v kruhu najbližších, najradšej na chalupe v Leštinách. Už 38 rokov snuje plány s realitou v spoločnom živote s manželkou Annou, s ktorou má Dušan dve dcéry – Petru a Michaelu. Galisovci sa tešia aj trom vnukom (17-ročnému Petrovi, 14-ročnému Mirkovi a 8-ročnému Maximovi), zaťom Dušana Galisa je hokejista Miroslav Lažo, ktorý svoju ostatnú sezónu odohral v slovenskej extralige v klube HK 36 Skalica po boku legendy nášho i svetového hokeja Žigmunda Pálffyho.

Až 70 percent školopovinných detí a mládeže trávi denne viac ako 4 hodiny voľného času aktivitami na počítači, internete či sledovaním televízie. Pravidelnej organizovanej pohybovej aktivite sa venuje iba každý tretí žiak. Približne 18 percent detí trpí nadváhou a 7 percent je obéznych, pričom situácia sa stále zhoršuje. Odborníci odporúčajú ako prevenciu hodinu stredne intenzívnej pohybovej aktivity aspoň 5-krát do týždňa.

DUŠAN GALIS Rozhovor s osobnosťou

Pre každého je rodný kút čímsi osobitý, ochraňuje si ho v srdci. Čo znamená pre vás Orava po štyroch desaťročiach, odkedy ste sa vybrali do veľkého sveta?

Je to pupočná šnúra, na ktorú som naviazaný. Stačí sekvencia, letmý okamih, a som späť. Domovom, jeho duchom a ľuďmi sa inšpirujem, aj keď sa zasa v hlavnom meste cítim ako Bratislavčan. Len čo však čas dovolí, už som na Orave, kde som si v Leštinách zrekonštruoval rodičovský dom. Iný svet, ľudia, pokoj. Iný vzduch a vnemy. Človek tam pochopí, aká je jednoduchosť a ticho prírody odzbrojujúce.

Ozýva sa vo vás chvenie romantika?

Nie, považujem sa za realistu. Zrejme strohosť športu, kde na snívanie niet času, najmä profesia futbalového trénera, to vo mne sformovala. Občas však hľadám úniky. Dokonca aj v parlamente som sa pristihol. To keď sa zadívam na obrazy, z ktorých vanú z plátna scenérie prírody, zákutia, ktoré vo mne asociujú priateľov, spomienky. Na drevený kostol, nádhernú artikulárnu pamiatku, v ktorom v Leštinách krstili básnika Hviezdoslava, zákutia Hájnikovej ženy, podľa mojej starej mamy určite básnikovej milenky, na nápis na lavičke, sprítomňujúci dych a ducha Beethovena, po inšpiráciu sem chodieval aj maliar Janko Alexy... Občas každý z nás potrebuje očistu mysle.

Spomínate si na okamih, keď prišlo odlúčenie z obrazov detstva a dospievania?

Mal som dvadsať, keď som išiel do Bratislavy na prijímacie pohovory na FTVŠ. Potil som sa z tesnoty mesta, hluku, asfaltu, ľudí. Pritom Bratislava vtedy bola neporovnateľne pokojnejšia. Ale človeka z vrchov unavila. Len čo som prišiel domov, to sme už žili v Dolnom Kubíne, mame som povedal, že nazad sa mi nie veľmi chce. Hustý vzduch, ani poriadnej búrky ako u nás na Orave.

Čo postupne pre vás znamenala Bratislava, ktorá sa vtedy profilovala ako hlavné mesto federálneho Slovenska? Kypel v nej študentský život, bol zvláštny koniec šesťdesiatych rokov.

Keď som sa viac rozhliadol, začal som chodievať do Véčka. Vtedajší Beatmeni s Dežom Ursinym, atmosféra, prví priatelia, partie. Duch Véčka dával ľuďom, ktorí sa v ňom schádzali, iný rozmer, vnútorný náboj. Bol som silný Véčkar a som tomu rád, pretože moju generáciu, ktorá ho zažila, pozitívne ovplyvnil vrátane pohľadu na svet. Hm, keď som po prvý raz videl spievať Jožka Barinu – dodnes mám z toho zážitok.

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Načúvať harmónii tela i ducha...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

Mali ste vo Véčku svoju skupinku? Pretože tam sa chodilo aj podľa prináležitosti do istej partie...

Chodievali sme tam ako futbalisti po zápasoch. Nastávalo splynutie duší, bolo si o čom podebatiť. V kontraste štyroch desaťročí badám, ako sme vtedy mali športovci bližšie k umelcom, hudobníkom, hercom. Či to boli hokejisti, futbalisti, basketbalisti – s obľubou tam chodievali Kropilák, Rajniak a ďalší. Objavovali sme jeden druhého, učili sa jeden druhého akceptovať. Mal som istotu, že sa tam nik nepobije, pretože Véčko hulvátov netrpelo. A aj keď som neskôr už ako hráč v Slovane zažil po druhý raz Véčko koncom 70. rokov už trochu iné, v duši zostáva stále niečo výnimočné. Nachádzal som si tam priateľov so svetonázorom podobným môjmu, a keďže sa veľa prílišného nesúhlasu s vtedajším režimom prejaviť nedalo, tak sa Véčko pre nás stalo ostrovčekom slobody.

Vo Véčku, parafrázujúc text jednej z piesní Janka Lehotského, to vrelo ešte aj v časoch, keď reprezentácia roku 1976 dobyla Belehrad a titul európskych šampiónov. Dátum 30. 10. 1975, keď sa to celé začalo rodiť, je akiste jeden z vašich najpamätnejších.

Človek to s odstupom toľkých rokov už ani tak nevníma. Dokážem si však predstaviť pred očami detaily toho pamätného zápasu. Don Revie bol vtedy trénerom Anglicka a po zápase som išiel za ním, aby mi na pamiatku podpísal loptu. Čo však určite vyznieva v kontexte dneška ako pikantéria, bol nástup do nočného rýchlika, ktorým sme spoločne s Jožkom Móderom a „Bobbym" Pollákom cestovali z Bratislavy do Košíc.

Tomu sa museli čudovať fanúšikovia, ktorí sa po zápase, na ktorom bolo 50-tisíc divákov, rozchádzali na všetky strany vtedajšieho Československa.

Bola to pre nich udalosť, keď nás zazreli v natlačenom vlaku. Nemali sme ani miestenky. Netrvalo dlho a sprievodca zo spacieho vozňa prišiel s ponukou, že jedno kupé má voľné a že nás doň pustí, aby sme si oddýchli, natiahli sa. Vtedy sme precítili na vlastnej koži, ako dokázal dobrý futbal spojiť ľudí v mene vyššieho cieľa.

Nie je na škodu, že najvýraznejší úspech slovenského futbalu v kontexte československého si vlažne pripomíname iba pri okrúhlom výročí? Vzdávame sa šance priblížiť futbalovým talentom časy, z ktorých by mohli čerpať impulzy. Možno aj trénerom by sa zišiel dokument, ktorý má motivačné aspekty.

Tu nejde iba o strihové záznamy z pamätných zápasov proti Anglicku či finálovej fázy ME v Belehrade. Chcelo by to viac. Celá kolekcia by sa dala vytvoriť z medailónov o Karolovi Joklovi, Jožkovi Adamcovi, Mariánovi Masnom a mnohých ďalších skvelých hráčoch z éry veľkej Trnavy a Slovana. Mladé generácie hráčov ani poriadne nevedia, čo títo a mnohí ďalší – Švehlík, Petráš, neskôr Moravčík či Tittel – na trávniku dokázali. Dvíhali oveľa plnšie – aj 25- či 30-tisícové tribúny, pretože ligové zápasy Slovana, Trnavy či Interu boli zážitkom, divadlom.

Veľké futbalové krajiny – Anglicko, Nemecko – mali podstatne viac osobností, triumfov, a predsa to ľuďom nezovšednelo, vedia si to pripomenúť. Prečo?

Súvisí to s hodnotovou orientáciou spoločnosti, ktorá sa neklania pseudobôžikom. Takým, ktorých vytvára u nás bulvár, útočiaci na vkus, emócie i názor človeka spoza každého rohu. Myslíte si, že veľa ľudí u nás vie, keď je reč o futbale, že vôbec prvým Slovákom v londýnskom futbalovom Wembley bol už pred pomaly polstoročím Ján Popluhár? Muž, ktorého vyhlásili za slovenského futbalistu storočia? A vtedy tam nehral v hocijakom tíme, ale v mužstve sveta, ktoré si meralo sily s Anglickom. Jeho športovú osobnosť i ľudský rozmer som si zvolil za príklad morálnej priepasti, s akou sa neúctivo správame k ľuďom, ktorí preslávili Bratislavu, Slovensko a v Popluhárových časoch Československo. Kým inde stavajú legendám sochy – v Lisabone Eusébiovi už zaživa, my sme striebornú legendu z MS 1962 v Chile nechali vláčiť v dôchodkovom veku dresy a lopty. A či nemal on namiesto toho sedieť na čestnej tribúne počas zápasov ako vzor pre nové generácie hráčov?!

Lenže v tomto nebol v čase svojho života Ján Popluhár osamotený. Je to iba jeden z výkričníkov. Čo už však, keď sú hodnoty naruby?

Spoločnosť to nesmie dovoliť. A ak, potom je chorá. Absentuje tu svedomie, elementárna slušnosť, vo všeobecnosti morálka. Je veľa príkladov, a nielen v športe, keď sa k ľuďom zasluhujúcim si prívlastok osobností správame nezdvorilo až hulvátsky. U nás je hrdinom pomaly iba ten, kto sa už pobral na večnosť. Príklad? Osobnosť básnika Milana Rúfusa. Trikrát bol navrhnutý na nomináciu na Nobelovu cenu. Prečo sme už počas jeho života nepredkladali ľuďom posolstvo jeho životných princípov, cestu k pokore, múdrosť načerpanú z básnikovho života, hodnoty, ktorými sa riadil? Namiesto toho sme objavili v tlači cynický hanopis. Čo už potom zachráni hocijako pútavý televízny dokument... Pripomínajme si veľkých, kým sú medzi nami, to je odkaz.

Dušan Galis ako tréner futbalovej reprezentácie Slovenska, za ním jeho asistent Ladislav Petráš.

V škandinávskych krajinách, vo Veľkej Británii, Francúzsku a v Holandsku sa vynakladá z verejných zdrojov na šport na jedného obyvateľa najviac prostriedkov, približne 100 až 180 eur. V Bulharsku, na Malte, v Českej republike, Litve, Lotyšsku, Poľsku, Rakúsku táto dotácia nedosahuje ani 20 eur na obyvateľa. Na Slovensku je podpora zo strany štátu na obyvateľa v tejto oblasti iba 7 eur.

Ako tréner Slovana ste sa podieľali na raste špičkových hráčov. Až sa jednému z nich naplnila túžba, o akej slovenský futbalista v novodobej ére nesníval.

Veľká téma. O hráčovi, o človeku, o vzťahu. Peter Dubovský a jeho prestup do Realu Madrid, teda do klubu, ku ktorému som mal osobitý vzťah, keď tam hrali legendy ako Di Stéfano, Gento či Puskás. To ešte ako chlapec som začal vtedy viac vnímať svetový futbal. Nuž a Petrovi som to aj preto veľmi žičil, keď si ho vybral práve Real. Mal danosť, niečo navyše ako jeho rovesníci. Lenže vstup do vtedajšieho Realu sa neuskutočnil pre Dubovského v optimálny čas. Ono aj načasovať prestup hráča s tým, že sa jeho štýl, schopnosti i povahové črty vhodne zakomponujú do nového tímu, chce vnuknutie pravosti chvíle. Táto harmónia v prípade Realu a Dubovského nenastala. Možno ho mal viac podržať aj tréner, na ňom veľa záleží. Napriek tomu to bola obrovská pocta pre Slovan aj pre slovenský futbal.

Možno talent Dubovského k niekomu na Slovensku prirovnať?

V časoch, keď som ho trénoval, bol najväčšou individualitou. Vynikal vôľou, hráčskym intelektom. Bol introvert, ale vonkoncom to neprekážalo jeho vodcovským schopnostiam. S tým darom vedel narábať. Mal som s ním skvelý vzťah, čo je pre trénera alfa a omega, na druhej strane si prirodzeným rešpektom vedel získať chlapcov v tíme. V tom veku, čo mal, si vytvoril takú pozíciu, že aj keď došlo k čo len trochu ostrejšej výmene názorov, chalani si ho chránili. Čo nebýva vždy zvykom v mladom kolektíve... Niekto sa narodí ako hudobník, iný ako čašník či fotograf. Dubovskému nadelil boh futbalový talent ako u nás málokomu.

Dokážete v sebe preklenúť to tradičné, čo zvykne poznačiť ľudí v politike? Akoby odcudzenie sa normálu – teda bežnému životu ľudí, pešiakom, ktorí nemajú s vysokou politikou nič spoločné? Nezmenila politika a istý pocit moci Dušana Galisa?

Mám výhodu, že som bol po celý život naviazaný na vrcholový šport. Ako športovec som sa naučil zvládať psychické stavy víťazstiev aj prehier. Raz ľudia na vás kričia „nech žije", aby vás potom vypískali so skandovaním „vymeňte ho". Teda v tomto som aj vzhľadom na zrelosť veku a skúsenosti pri zemi. Nemám pocit, že by mi hrozilo, že sa nevmestím do reality iba preto, že mám mandát poslanca.

O nevyhnutnosti pravidelného pohybu a fyzických aktivít vonkoncom nemusíme zapochybovať. Najmä ak sa zhovárame s bývalým vrcholovým športovcom. Ale predsa – vstupom do politiky a s novými životnými a pracovnými poslaniami sa váš rytmus života zmenil. Akiste v ňom prevažuje sedavý spôsob činností, práce. Kompenzujete tento štýl? Ako sa snaží zdravo žiť Dušan Galis?

Našťastie mám vrodenú vlastnosť, že aj moji rodičia boli štíhlejší, takže som zrejme po nich zdedil v génoch tieto dispozície. Nemali predpoklady priberať... A potom, našťastie, slúži mi zdravie, skvele funguje metabolizmus a všetky k zdraviu potrebné činnosti organizmu. Nuž a keď k tomu všetkému pridám aj pohyb, hoci nie je profesionálny, ale bežný, cítim sa v pohode. Najradšej chodievam pravidelne so svojimi dvoma psami na prechádzky. Je to relax, v mestách, kde sa pohybuje veľa ľudí, mi začal prekáža stres, a tak vyhľadávam radšej tiché miesta v prírode.

Máte troch vnukov. Ak máme hovoriť o tom, že máme vštepovať lásku k pohybu deťom, ako vplývate vy ako politik, ktorý riadi celú túto agendu v štátnej službe, na svojich najbližších, napríklad práve na vnukov?

Záleží na tom, čo človek považuje za vplyv. Ja napríklad aj to, že keď sa vnuk hrá za počítačom a v televízii je zaujímavý športový prenos, snažím sa ho v debate ovplyvniť, aby sme si radšej pozreli šport. Viac chcem uňho upútať pozornosť na súťaženie, motivovať ho možno aj cez prizmu športového prenosu. Aj športový prenos môže byť stimulom pre mladých ľudí: naučia sa vnímať, ako možno vychutnávať víťazstvá, ale aj prijímať prehry, neúspech. Do samotného praktického života to považujem za prospešný fundament. Nuž a podobnú komunikáciu s dieťaťom za dôležitú zložku výchovy. Dieťa potrebuje pozitívny prístup, ale aj názorné vzory, z ktorých môže načerpať poznanie, že za všetkým stojí osobná angažovanosť, práca, odriekanie. Dostane chuť súťažiť.

Je tu však silný faktor – a tým je škola. Iné prostredie, vplyv, atmosféra, v ktorej môže dieťa vo svojom vnútri nastoliť sebe samému dilemu: po čom vlastne túži? Čomu je bližšie, kde vidí svoje miesto?

Škola zohráva v detstve nesporne kľúčovú úlohu v osobnostnom vývoji žiaka. Vidíme to aj na tom, k čomu chlapci či dievčatá inklinujú. Tu sa otvára priestor a poznanie, akú dôležitú rolu má kolektív, výber kamarátov, priateľov. Ten vedome následne ovplyvňuje aj voľnočasové aktivity. Či dieťa priťahujú viac počítačové hry, svet techniky, možno tvorivá činnosť – či už slovesná, alebo výtvarná, alebo dá prednosť športu. Záleží iste na tom, čím samotné prostredie, klíma, aktivity, možno tradícia školy dokáže žiaka upútať, v dobrom opantať.

V ovzduší ešte doznieva čerstvá hokejová stopa, fanúšikovské ryhy korčúľ z Helsínk sa dostali až do škôl. Nejedna škola dala prednosť – povedzme pred hodinou slovenčiny či dejepisu – sledovaniu kľúčového poludňajšieho zápasu Šatana a spol. proti tímu USA. Ako prijímate takýto prístup riaditeľov škôl, učiteľov?

Absolútne som s tým súhlasil. A nielen preto, že som bývalý vrcholový športovec, a teda stále inklinujem k prejavom tohto druhu vlasteneckého cítenia, keď dosahuje úspech naša krajina. Hokej je citlivý barometer nálad našej spoločnosti a s jeho fenoménom splynula aj najmladšia generácia. Hokejom identifikuje svoj patriotizmus, národné emócie. A to je dobre. Bez toho, aby sme ich proklamovali. To je pre deti obrovská motivácia. S úsmevom si v tomto kontexte spomínam na svoje žiacke a študentské roky, keď bola roku 1968 zimná olympiáda v Grenobli a zjazdár Jean-Claude Killy vyhral tri zlaté medaily. Obdivoval som ho a veľmi som túžil vidieť televízny prenos... Akože som išiel na toaletu, ale nevrátil som sa. Ten prenos bol magnet. Čiže čo je lepšie? Myslím si, že povolenie televízneho prenosu v školách tam, kde tak spravili, bola správna voľba, nielen z pohľadu fanúšikovského, ale aj výchovného.

A potom, je tu aj ďalší, tichý fenomén: pri kolektívnom sledovaní sa utužuje aj vedomie spolupatričnosti. Nielen trieda, ja by som celkom pokojne dal voľnosť, aby sa zišla celá škola v telocvični a dívala sa na taký výnimočný športový prenos. A zápas našich chlapcov v Helsinkách proti USA ním nepochybne bol. Vzniká spontánnosť, utužujú sa vzťahy medzi žiakmi. Má to určite viac pozitív, ako by v tom niekto mal hľadať nebodaj zámienku premrhanej učebnej látky či znižovanie dôstojnosti učebného procesu. Šport predsa ľudí spája, tak to žiakom a deťom vštepujme od najmladšieho veku.

Vrcholový šport a úspechy v ňom sú aj istým prejavom vyspelosti národa, úspechmi v športe sa meria prestíž krajín, štátov. Vplýva to podľa vás na deti? Apropo – ak chceme podporovať ich záujem v školách, je treba byť s nimi v kontakte. Nachádzate si počas pracovného času pri cestách po Slovensku miesto aj na návštevu škôl?

To nepochybne. O problematike telesnej výchovy, športových aktivitách žiakov v základných a stredných školách často diskutujem s pedagógmi, odborníkmi vrátane pána ministra rezortu školstva Dušana Čaplovača. Tému i spôsoby na jej naplnenie máme totiž spoločné: otvoriť ešte razantnejšie dvere dokorán športovým hrám a fyzickým aktivitám detí v školskom prostredí. V týchto týždňoch pripravujeme program Športových hier mládeže. Ide o významný a veľký, predpokladám, že aj dôstojný projekt, na ktorom sa v júni zúčastní okolo 1 200 detí. Deti základ-

V reprezentačnom drese ČSSR, 1978.

ných škôl si hrami určite významne spestria posledný mesiac školského roku.

Kde všade, v ktorých mestách budú súťažiť?
Od Košíc cez Sobrance, Banskú Bystricu, Dolný Kubín až po Myjavu a v ďalších. Na deti čakajú celodenné súťaže so všetkým, čo k nim patrí: so slávnostnou atmosférou, s organizátorským zázemím, hodnotnými cenami pre najlepších, s účasťou športových osobností, ktoré ich budú dekorovať. Ide o nultý ročník úplne nového projektu, verím, že sa uchytí. Je to názorný príklad toho, po čom prahneme s telocvikármi, trénermi, pedagógmi: vrátiť súťaživosť v športe naspäť do škôl. Tak ako sme na to boli zvyknutí kedysi pred viac ako dvadsiatimi rokmi.

Čiže, ako sa vraví, nebolo treba vynájsť koleso.
To už bolo dávno pred nami. Moja generácia, ale aj tie mladšie, si akiste spomenie na množstvo letných či zimných súťaží v školách rôznych stupňov. Súťaž striedala súťaž, zážitky z putovania po školách, športoviskách a štadiónoch Slovenska nás sprevádzali počas celej mladosti. Sú to senzačné spomienky, a tak sme dostali motiváciu – prečo to všetko v dobrom neoživiť a v novom modeli nesprístupniť novej generácii? Cítime potrebu vrátiť do škôl súťaživosť v pohybových hrách, športoch, najmä kolektívnych. Všetko sa deje pod kuratelou mňa ako splnomocnenca, myslím si, že tak to má byť, aby som ja ako človek zodpovedný za postupné plnenie koncepcie štátnej politiky v oblasti športu do roku 2020 aj v kapitole *Telesná a športová výchova na základných a stredných školách* udal tón, obsahové smerovanie a aj zmysel. Chceme deti nabudiť, samotní učitelia hovoria, že žiaci túžia po súťaživosti. A ak deti nájdu cestu k spontánnosti a radosti z pohybu, nadobudneme presvedčenie, že sme zasiali semiačko, z ktorého nepochybne dačo súce aj vzíde, vzklíči.

Čiže v tomto ohľade by Športové hry mládeže a ich nultý ročník mali v dobrom nabudiť a vyprovokovať nielen telocvikárov, ale učiteľov vo všeobecnosti?
Telocvikári a ich kolegovia boli, sú a vždy zostanú kľúčovým faktorom, aby sme sa odhodlali nielen urobiť niečo pre niečo – teda peknú čiarku, že sa zorganizovalo také či onaké podujatie, ale koncepčne rozvíjať športové hry na školách. Vnášať motiváciu detí prostredníctvom športu, stimulovať ich túžbu realizovať sa, vyniknúť, merať si sily s druhými, zvykať si na konkurenčnosť prostredia... Veď aj šport, a možno najmä šport, tieto dispozície v deťoch najprirodzenejšou cestou zakladá. Utužuje to nielen telo a ducha, ale aj kolektív, komunikáciu medzi mladými ľuďmi a podobne.

Lenže deti sa najviac upínajú na rodinné hniezdo, v ktorom vyrastajú, ktoré ich najviac ovplyvňuje, a teda v rôznom aj mobilizuje, usmerňuje.
Je to ako trojjedinosť – musíme znovu oduševniť aj telocvikárov, aj odborníkov, ale aj rodičov. V tomto ohnivku sú veľmi dôležití – oni musia doma vysvetľovať deťom, prečo je dôležité byť v permanentnom pohybe, prečo je osožné rovným dielom otužovať nielen myseľ, ale aj telo, prečo je rozhodujúce už v ich detskom školskom a pubertálnom veku založiť v nich fundament potreby pravidelného športovania. Nepôjde nám o honbu za rekordmi, na to sú odborníci, aby vyhľadávali športové talenty a tie postupne dostávali do systému športu – či už cez športové kluby, zväzy, záujmové združenia.
V prvom rade musíme vyprovokovať populáciu do toho, že dnes je nespochybniteľným životným trendom starať sa o svoju kvalitu života – a teda aj o svoje zdravie. A zdravie sa začína práve tam, kde niečo aktívne robíme pre svoju telesnú i psychickú pohodu. Prirodzene, že k tomu sa priraďujú zdravotné návyky, životospráva, prostredie, v ktorom sa pohybujeme a žijeme. To všetko vytvára obrovský komplex, na ktorého vrchole je snaha o zdravý životný štýl, o čo najharmonickejšiu kvalitu života novej generácie. To, aký impulz v tomto aspekte sa nám do nej podarí vložiť, závisí naozaj iba od našej angažovanosti. Ide predsa o naše deti, vnukov!

Lenže aj tu narazí na jednej strane veľké chcenie a motivácia na materiálnu, a teda finančno-ekonomickú realitu. Nemáte z nej obavy?
V koncepcii *Slovenský šport 2020* žiadame viac peňazí, pretože potrebujeme vdýchnuť život aj chátrajúcim telocvičniam, športovým objektom. Potrebujeme veľa športovísk rekonštruovať, tam, kde je to naliehavé, je túžba i potreba aj nové vystavať. Chceme tak robiť prostredníctvom financií z európskych fondov v rámci operačných programov. Verím, že sa nám podarí získať toľko finančných zdrojov, aby sme sa pohli dopredu. Premiérovi sme predložili viaceré projekty, na ktoré kladne reagoval, takže priamo do škôl by išli aj finančné prostriedky z kapitoly rozpočtu Úradu vlády SR. Mnohé telocvične a športové areály treba obnoviť, zmodernizovať, doplniť o vybavenie – tam nové žinenky, tam zasa kozy, rebriny, jednoducho klasické základné nové vybavenie do telocviční, ktoré sú už materiálovo zastarané, opotrebované, pričom nie vždy vyhovujú aj hygienickým požiadavkám.

Ako sa dívate na požiadavku zvýšenia počtu hodín povinnej telesnej výchovy v základných školách z doterajších dvoch na tri?
Deti by mali športovať a hýbať sa každý deň. Bez ohľadu na to, či im v rámci výučby napíšeme do týždenného rozvrhu dve, alebo tri hodiny povinnej telesnej výchovy. Dôležitý je tu aspekt vedomia rodičov, pedagógov a najmä detí. V tomto trojuholníku musí vzniknúť pozitívna synergia, ktorá vyvolá efekt nevyhnutnosti a potreby pravidelného športovania. Pocit potreby kompenzácie – zameniť duševnú a zmyslovú činnosť, teda učenie či počítačové a iné duševné záujmy, za telesný pohyb, fyzické aktivity, hry – či už v individuálnom prejavení sa, ale najmä v kolektívnom. Z pohybu a športovania musí mať však dieťa v prvom rade zážitok. Nebudeme predsa niekomu nanucovať sedlo bicykla iba preto, že Peter Sagan robí div nie v každých pretekoch zázraky, a pritom by mal dotyčný adept také fyzické parametre, že by ledva vytiahol do kopca. Treba mu odporučiť niečo, čo mu bude vyhovovať. Nie každý je stvorený na kolektívne športy a hry, aj keď si myslím, že práve tie sú mimoriadne zážitkové a mladých ľudí posúvajú v kvalite komunikácie, vo vytváraní ľudských väzieb, vzťahov.
Dieťa musí mať vytvorené také podmienky, aby sa na voľnočasové pohybové či športové aktivity tešilo – vybavenú čistú halu či telocvičňu, náradie, na ktorom sa neporaní, odborníkov-trénerov a cvičiteľov či pedagógov, ktorí sú nielen odborne zdatní, ale aj ľudsky vybavení, teda citliví, empatickí, komunikatívni. A najmä všestranne rozhľadení, takí, ktorí sú schopní deti obohatiť o poznanie, emotívne dispozície, motivačné spôsobilosti a podobne. Mnohých takých máme, to by sme sa veru čudovali, aj v malých mestách či obciach. Ide teda o to, aby sme ich pritiahli späť, vrátili k deťom, k mládeži. A našli aj spôsoby, ako ich motivovať!

Ján Pivarník, Zdeněk Nehoda a Dušan Galis (zľava) oddychujúci v šatni po víťaznom kvalifikačnom zápase s Anglickom, v ktorom Dušan Galis vsietil víťazný gól, 1975.

Viac než 32 percent populácie SR trpí nadváhou a až 35 percent žien a takmer polovica mužov má zvýšenú hladinu cholesterolu v krvi. Ekonomické prepočty ukazujú, že investovanie 1 eura do telesnej výchovy detí a mládeže v školách ušetrí v budúcnosti 3 eurá potrebné na liečenie porúch zdravia a civilizačných ochorení vyplývajúcich z ich pohybovej inaktivity.

Ľudia, ktorí sa zaujímajú o politiku, vedia, že veľa cestujete po Slovensku, keďže napĺňate program splnomocnenca vlády pre mládež a šport. Mal projekt malých ihrísk, ktoré sa financovali aj z fondu premiéra v jeho prvom vládnom období 2006 – 2010, úspech?
Iste. Veď dnes slúžia verejnosti, deťom, mladým. Otvorili sme celkovo 620 týchto viacúčelových ihrísk – a čím menšia obec, tým väčšia radosť. Bolo to úprimné, ľudia najmä v malých mestách to prijímali ako obrovské oživenie, vzpruhu...

Aká je spätná väzba? Kontrolujete ich? V akom stave sú tieto ihriská?
Som príjemne prekvapený, keď si pri služobných povinnostiach cestami po Slovensku zájdem do malých miest či obcí, kam zväčša podľa regionálneho rozmiestnenia ihriská putovali. Poviem úprimne – stali sa vecou cti toho-ktorého starostu či primátora. Tí boli kľúčoví, pretože sú obce, v ktorých ihriská udržiavajú skvele, majú pri nich správcu, človeka, ktorý to má pod kontrolou. Ale, žiaľ, boli aj prípady, najmä tam, kde mali ihriská mimo obce, že ich poškodili vandali. Ale na 90 percent vládne spokojnosť, pričom ihriská sú vyťažené aj večer. Viem, že na Orave, kde sa o tom často presviedčam, hrávajú futbal partie 18-, 20-ročných mladíkov večer pri umelom osvetlení. Je na starostovi, ako sa ihrisko využije. Naozaj za všetkým treba hľadať ľudí... Tento projekt sa skončil, ale ak by sme na to dostali európske peniaze, určite by bol záujem aj z ďalších obcí. A sú aj starostovia obcí, ktorí sa chytili sami od seba do výstavby takýchto ihrísk – a potrebujú už iba dofinancovanie.

Sú podobné modely aj inde v Európe? Kam by sme sa mali utiekať v snahe hľadať pozitívne príklady, ako rozvinúť priestor na zdravý spôsob života?
Myslím si, že najmä hore, do severských škandinávskych krajín so silnou sociálnou politikou. Spomeniem Švédsko, ale aj Fínsko, kde to však funguje na báze iného modelu. Tu sú prostriedky na budovanie ihrísk a zón športu a oddychu v mestách zakomponované do daní, ako kapitola v rozpočte krajiny na zvyšovanie kvality života občanov. Ale tu už hovoríme o inom duchu krajiny, mentalite ľudí, životnej úrovni, HDP na obyvateľa. Súvisí to aj s podmienkami na voľný čas, športovanie. Sú inak vžité do povedomia ľudí, rovnako aj ich starostlivosť o seba samých, zaangažovanie sa a tým aj vedomý záujem o zdravý spôsob života.

Príroda v máji ožila, človek viac zatúži po relaxe. Ako najradšej oddychujete, čím si osviežujete pozitívny pohľad na svet?
Hoci mám aj v Bratislave veľa priateľov, ťahá ma to predsa len zakaždým na Oravu. S celou rodinou na chalupu, do prírody. Viete, odmalička mám rád psov. Dokonca ma aj tak prezývali – šinter. Dlho som ani nevedel, čo to znamená. Až neskôr mi povedali, že je to človek, ktorý sa zaoberá zbieraním túlavých psov. A akosi mi to z detstva zostalo. Nejaké „dobré duše“ vyhodili z auta vlčiaka, tak som si ho privlastnil. Je veľmi bystrý, múdry – možno zostal nepochopený u bývalého majiteľa. Dal som mu meno Largo, ani neviem prečo. No a v zime nám zasa niekto hodil cez plot menšieho bastardíka. Tak sme prijali aj toho, takže mám dvoch. Mám ich na Orave, sú na vzduchu v prírode, tam je im najlepšie. Nuž a aj pre mňa sú psy mimoriadne osožné, už aj tým, že ma nútia do pohybu. A je mi s nimi dobre, pretože, ako sa vraví, do ničoho „nekecajú“. A keď aj prídem neskôr domov, nič mi nevyčítajú, naopak, privítajú ma, oblížu. Ako spoločníci nemajú chybu...

Predsa len, ešte máte jednu príjemnú slabôstku. Pozorovací talent z detských poryvov pri sledovaní maliarov sa pretavil v koníčka.
Som naň pyšný. Odjakživa ma zaujímalo umenie, obrazy, maľby, grafiky. Kým na koncerte symfonického orchestra, priznám sa, nevydržím, ticho v obrazárňach a galériách – to je moje. Aj pri futbalových cestách som si nenechal ujsť návštevu najznámejších galérií. Obrazy uvoľňujú v človeku fantáziu, zmysel pre farebnosť, tvary. Rád pozorujem u umelcov ich vývoj v tvorbe, postupnosť. Spomínam si v tomto na Milana Paštéku, mali sme kamarátsky vzťah, dobre sme sa poznali. Keď som u neho sedával, rád som ho počúval. Bol to múdry človek s nadhľadom, vlastnou životnou filozofiou.

Snažíte sa umenie aj vlastniť?
Áno, pekné obrázky mám práve od Paštéku. Človek má k dielam, ktoré mu venuje samotný autor, vždy osobitejší vzťah. Totiž s každým z tých obrazov sa niečo iné spája: udalosť, príbeh, debata. Zapamätáte si dokonca aj to, aký bol deň, keď vám maliar venoval svoje dielo... Nesnažím sa to však robiť v takých rozmeroch ako povedzme tenisový odborník Jan Kukal. To on už je galerista, kým ja mám svoje obrazy pre vlastné potešenie. Mne to však stačí.

Ľutujete niečo v živote, čo ste mohli dosiahnuť a nevyšlo vám to?
Na to, odkiaľ som vzišiel a kam som to dotiahol, myslím si, že som urobil dosť. Aj rodičia, kým žili, boli na mňa hrdí, pretože ani vo sne by im nenapadlo, že raz budem hrať trebárs vo veľkom Slovane, získam titul majstra Európy či budem trénovať mužstvá majstrov ligy alebo reprezentáciu svojej vlasti. Ono je to v športovej kariére tak: môže ťa trápiť, že si mohol dať trebárs víťazný gól a pokazil si to... Ale to predsa len nebolo pre život podstatné. Dôležité je mať cieľ, pevnosť charakteru, pohodu v duši z dobrej rodiny a priateľov, ktorí môžu byť vždy naporúdzi, keď si v tiesni. O tom je život, ktorý mám tak veľmi rád!

Za rozhovor ďakuje Ľudo POMICHAL
Foto Ján SÚKUP

Dobré slovo spája dobrých susedov

KOMÁRŇANSKÉ DNI V GYMNÁZIU HANSA SELYEHO

Literárna súťaž v prednese poézie a prózy v slovenskom jazyku sa zrodila na pôde Gymnázia Hansa Selyeho s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) v Komárne v školskom roku 1996/1997 pod vedením učiteľky gymnázia Marianny Csémyovej v spolupráci s predmetovou komisiou slovenského jazyka. V spomínanom roku sme organizovali po prvýkrát školské kolo, v nasledujúcom bola súťaž rozšírená o okresné a krajské kolo a v školskom roku 2012/2013 sme po prvýkrát usporiadali celoslovenské kolo.

Do súťaže sa zapájajú žiaci druhého stupňa základných škôl s VJM a prvého stupňa osemročných gymnázií. V školskom roku 2001/2002 sme oslovili niekoľko národnostných škôl s vyučovaním slovenského jazyka v Maďarsku. Naše pozvanie odvtedy dodnes prijalo už 17 škôl z Maďarska (Békešská Čaba, Mlynky, Slovenský Komlóš, Santov, Pitvaroš, Nyíregyháza, Budapešť, Dabaš, Sarvaš, Slovenský Bánhedeš, Dunaegyháza a ďalšie) a tiež škola z rumunského Nadlaku.

Tohtoročná súťaž – v poradí už jej 17. ročník – sa uskutočnila v piatok 25. apríla v priestoroch Gymnázia Hansa Selyeho s VJM v Komárne. Záštitu nad podujatím prevzal Pavol Paška, predseda Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR), ktorý poctil slávnostné otvorenie svojou osobnou účasťou, a László Kövér, predseda maďarského parlamentu. Okrem Pavla Pašku sa otvorenia zúčastnili aj ďalší vzácni hostia – poslanci NR SR Tibor Bastrnák a Vladimír Matejička, ako aj Milan Belica, predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja. Súťažiacich i hostí pozdravila Marianna Csémy, zakladateľka súťaže a organizátorka podujatia, kým riaditeľ gymnázia Imre Andruskó súťaž oficiálne otvoril.

Podujatie s medzinárodnou účasťou

Okrem súťažiacich z Nitrianskeho a Banskobystrického kraja sa podujatia zúčastnili aj 28 žiaci zo šiestich národnostných škôl s vyučovaním slovenčiny z Maďarska. Súťažili v osobitných kategóriách a prišli z Budapešti, zo Slovenského Komlóša, z Pitvaroša, Dunaegyházy, Dabaša a Dabaša-Sári.

Marianna CSÉMY,
Gymnázium H. Selyeho s VJM v Komárne

Krajské kolo

I. kategória
1. Boglárka Csámpaiová, Jelenec
2. Viktor M. Szekeres, Komárno
3. Bence Komáromi, Levice
II. kategória
1. Krisztián Cimmerman, Jelenec
2. Eszter Szedlárová, Tešedíkovo
3. Klára Kevélyová, Levice
III. kategória
1. Kitti Papp, Levice
2. Vivien Fejesová, Hurbanovo
3. Margaréta Žiačková, Žihárec
IV. kategória
1. Sebastian Vaskovics, Veľký Cetín
2. Krisztina Oboňová, Jelenec
3. Dalma Fehér, Komárno

Celoslovenské kolo

I. kategória
1. Bence Komáromi, Levice
2. Noémi Bodor, Rimavská Sobota
3. Boglárka Csámpaiová, Jelenec
II. kategória
1. Krisztián Cimmerman, Jelenec
2. Eszter Szedlárová, Tešedíkovo
3. Liliana Šimoňák, Rimavská Sobota
III. kategória
1. Kitti Papp, Levice
2. Dominika Šedivá, Tornaľa
3. Vivien Fejesová, Hurbanovo
IV. kategória
1. Sebastian Vaskovics, Veľký Cetín
2. Krisztina Oboňová, Jelenec
3. Viktória Háziková, Rimavská Sobota

Zahraniční účastníci

Mladší žiaci – poézia
1. Tamás Korinna, Budapešť
2. Kármen Kovács, Budapešť
3. Dóra Kemencei, Budapešť
Mladší žiaci – próza
1. Csaba Bajczer, Slovenský Komlóš
2. Zsófia Tóth, Dunaegyháza
3. Brigitta Horváth, Budapešť
Starší žiaci – poézia
1. Kata Somogyi, Budapešť
2. Mihály T. Tatai, Budapešť
3. Zoé Jóbová, Budapešť
Starší žiaci – próza
1. Csilla Bajczer, Slovenský Komlóš
2. Vivien E. Orsós, Dunaegyháza
3. Zóra Zsingor, Slovenský Komlóš

Podnetná návšteva prekladateľky EÚ z Bruselu

PROJEKT NÁVRAT DO ŠKOLY VO VEĽKOM KRTÍŠI

V rámci projektu *Back to School* (*Návrat do školy*), ktorý je určený pre stredné, prípadne aj základné školy, zavítala v pondelok 29. apríla do nášho Gymnázia A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši naša bývalá žiačka a zároveň kolegyňa K. Alakšová. V súčasnosti pracuje ako prekladateľka pre inštitúcie Európskej únie v Bruseli.

Cieľom projektu je poskytnúť študentom možnosť spoznať život a fungovanie Európskej únie (EÚ) zblízka a načrtnúť im príležitosti, ktoré im EÚ môže raz po vyštudovaní otvoriť. V pripravenej prezentácii si žiaci mohli pozrieť fotografie zachytávajúce dianie a prostredie Európskeho parlamentu, Európskej komisie, ako aj Rady Európskej únie a Európskej rady.

Práca, ktorá dennodenne vzdeláva

Na začiatku besedy hovorila pani Alakšová o svojej práci, o tom, čo všetko predchádzalo naplnenie jej túžby, pokým sa k svojmu postu prekladateľky v EÚ dostala. Žiakov zaujímali mnohé podrobnosti vrátane toho, aký počet prekladateľov v EÚ pracuje. K. Alakšová pútavo rozprávala o svojich každodenných pracovných povinnostiach v Bruseli, kde v rámci EÚ je zriadených 23 jazykových jednotiek, pričom v každej je okolo 25 prekladateľov a 8 asistentov. Táto práca jej vyhovuje, je pre ňu mimoriadne zaujímavá a inšpiratívna, pričom obrovským prínosom je už to, že sa uskutočňuje v multikultúrnom prostredí. Popri práci sa môže naďalej vzdelávať, osvojovať si nové jazyky, spoznávať nových ľudí a cestovať.

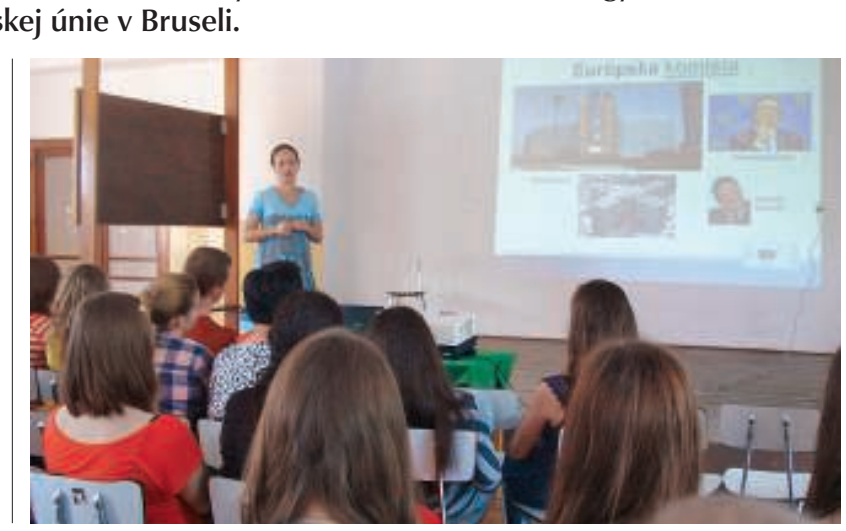

EÚ je výzvou pre mladých

Človek môže v EÚ pracovať v rôznych oblastiach, nielen ako prekladateľ. A kto sa môže uchádzať o miesto? Podľa K. Alakšovej všetci občania EÚ, ktorí majú potrebnú kvalifikáciu a odborné skúsenosti, pričom podmienkou je ovládať dva jazyky EÚ. Ročne sa konajú tri nábory – na jar, v lete a v zime. Pani Alakšová sa podelila so žiakmi o svoje skúsenosti z EÚ. Následne priblížila prítomným študentom i pedagógom rôzne vzdelávacie programy a súťaže (Comenius, Leonardo da Vinci, Erasmus, eTwinning, Juvenes Translatores, atď.), do ktorých sa môžu zapojiť. Na záver odpovedala na rozmanité a podnetné otázky študentov. Bolo to nepochybne zaujímavé predpoludnie, ktoré obohatilo študentov o nové vedomosti a poznatky z EÚ.

Mgr. Lívia CIBUĽOVÁ,
výchovná poradkyňa

Keď angličtina hýbe svetom...

ZŠ, NÁBREŽNÁ UL., KYSUCKÉ NOVÉ MESTO

Angličtina hýbe svetom. To dnes vie už každý. Lenže – učiť sa cudzí jazyk neznamená len zvládnuť a dobre si osvojiť gramatiku a slovnú zásobu. Chce to aj čosi viac – napríklad spoznať kultúru krajiny, ktorej jazyk sa učíte. A preto sa v ZŠ na Nábrežnej ul. v Kysuckom Novom Meste v piatok 26. apríla konal Deň britskej kultúry – druhý ročník ojedinelej akcie v rámci kysuckého regiónu.

Škola v tento deň žila celkom iným životom. Prízemie bolo spestrené fotografiami, prácami žiakov na tému Múzeum voskových figurín, vo vestibule sa premietal film o Londýne. Čo však najviac ozvláštnilo chodby školy, boli nepochybne stánky rozvoniavajúce sladkými mafinkami a lievancami. Pripravili a nachystali ich siedmačky a deviatačky školy, pričom najlepšie chutili s dúškami čierneho čaju s citrónom. Internetové kníhkupectvo ponúklo predajnú výstavu anglických čítaniek, slovníkov a gramatík, no a keďže škola o Veľkej Británii nielen hovorí, ale žiaci aj pedagógovia tam aj pravidelne cestujú, nechýbal stánok s klasickými pohľadnicami a londýnskymi suvenírmi, ktoré zaujali najmä mladších žiakov. Rodičia žiakov školy pravdepodobne vedeli, že v škole sa niečo zaujímavé dialo, pretože domov prišli s britskou vlajkou na líčku či na zápästí. Do akcie sa zapojilo osem pedagógov ZŠ na Nábrežnej ul., ako aj traja externí pedagógovia.

Ako vyzerá školská uniforma?

V triedach sa v čase vyučovania konali tvorivé dielne na rozličné témy súvisiace s Veľkou Britániou. Žiaci tak mali možnosť navštíviť niektoré kráľovské hrady a zámky (Mgr. E. Palicová), dozvedieť sa o tradičných sviatkoch (Mgr. S. Zipserová zo ZŠ Radoľa) či nacvičiť si kúpu lístkov na dopravu v Londýne (Mgr. A. Ondrejášová). Školský systém na vlastnej koži počas svojho pobytu v Británii spoznala Mgr. M. Tokáriková zo ZŠ Kysucký Lieskovec, a tak prišla žiakom o ňom porozprávať, pričom si doniesla aj zaujímavé autentické materiály – napríklad školskú uniformu či anglické vysvedčenie. V juhoanglickom Canterbury počas leta študovala britskú kultúru aj Mgr. Ľ. Heľová, ktorá so žiakmi cestovala medzi Spojenými štátmi a Spojeným kráľovstvom, a tak porovnávali kultúru dvoch krajín. Mgr. J. Hlavatá z Jazykového centra Hlavička v Kysuckom Novom Meste priniesla do školy energiu cestovateľov a priblížila netradičné sviatky, ako Karneval v Notting Hill či Cheese Rolling v Gloucestri. Všeobecné znalosti o pamiatkach v Londýne si formou súťažnej hry preverili žiaci s Mgr. D. Vnukovou. Veď chuť vyhrávať sa skrýva v každom z nás!

Na hodine dejepisu aj o čaji

Žiakom ZŠ na Nábrežnej ul. sú netradičné dejepisné hodiny pani učiteľky Mojtovej veľmi dobre známe. Tento rok si s nimi pohovorila o čaji. No a nielen s nimi. Spoznať ju mali možnosť aj žiaci zo ZŠ Radoľa a ZŠ, Dolinský potok, Kysucké Nové Mesto. Okrem týchto dvoch škôl sa akcie zúčastnili aj žiaci zo ZŠ Nesluša, a keďže jedna z prednášajúcich bola z Kysuckého Lieskovca, prišli aj žiaci z tejto obce. Chcete vedieť rozdiel medzi Anglickom, Veľkou Britániou a Spojeným kráľovstvom? Príďte sa spýtať našej zemepisárky Mgr. M. Vlčákovej. Potom môžete jej geografický výklad zameniť za tvorivé kreslenie s Mgr. Ľ. Kultánovou, ktorá vám popritom povie viac o britskom umení. Ale to až počas tretieho ročníka Dňa britskej kultúry, na ktorý sa už teraz všetci tešia...

Mgr. Jolana MADIGÁROVÁ KUBIŠOVÁ
Foto autorka

Tri dni poznávania slovenskej histórie

ZŠ V MNÍŠKU NAD HILCOM NA CESTÁCH

Vďaka sponzorskému daru sa nám v ZŠ v Mníšku nad Hnilcom podarilo zorganizovať trojdňový poznávací zájazd pre žiakov našej školy. V prvej polovici apríla sa 28 detí vybralo spoznávať miesta spojené s históriou Veľkej Moravy, a to pri príležitosti 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov na naše územie – napísali do redakcie UN učiteľky tamojšej školy. Keďže projekt zdokumentovali, prinášame útržky z reportáže učiteliek Pohlyovej a Lenďákovej.

Rok 2013 je jubilejným cyrilo-metodským rokom, počas ktorého si Slovensko pripomenie 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Ich posolstvo dodnes tvorí piliere nášho štátu a národa a je zapísané aj v Preambule Ústavy SR. Odkaz sv. Cyrila a Metoda, ktorí na našom území šírili kresťanstvo, písmo a vzdelanosť, je silným impulzom na výchovu a vzdelávanie mladej generácie. A práve to bol hlavný zámer nášho projektu. V dňoch 9. – 11. apríla sme sa vybrali na miesta, ktoré dýchajú slávnou históriou. Bojná, Devín a Nitra – to boli ciele našej cesty, ktoré sme sa rozhodli navštíviť.

Pred múzeom v Bojnej. Začiatok veľkého poznávania žiakov z Mníška nad Hnilcom.

Bojná – zdroj slávnej histórie i poznania

Našou prvou zastávkou bola obec Bojná, kde sa nachádza Archeologické múzeum Veľkej Moravy. V chotári obce sú známe viaceré lokality, ktoré sa viažu na počiatok našich národných dejín. V severozápadnej časti sa nachádza hradisko Valy (Bojná I.) s rozlohou 11 hektárov. Jeho valy z vonkajšej strany dosahujú ešte aj dnes impozantnú výšku 8 – 10 metrov. Výsledky výskumu potvrdili, že ide o opevnenie strážiace obchodnú cestu z Ponitria na Považie a zároveň aj kniežacie sídlo s obchodnou funkciou. Archeológovia odkryli doteraz viacero základov obydlí, ako aj výrobných dielní jeho vtedajších obyvateľov. Čulý život tu prebiehal asi 100 až 120 rokov. Časť pamiatok z hradiska Valy patrí do obdobia rozkvetu Pribinovho Nitrianskeho kniežatstva z prvej tretiny 9. storočia. Početné pamiatky z Valov dokladajú kresťanskú vieru vtedajších obyvateľov. Pozlátené plakety so sakrálnymi motívmi, ktoré boli súčasťou dreveného oltára, vznikli na prelome 8. a 9. storočia. Našlo sa 6 plakiet z pozlátenej mede s rôznym stupňom zachovalosti a zopár nezaradených úlomkov, pravdepodobne z týchto plakiet. Aj keď sa zatiaľ v Bojnej nepodarilo objaviť pozostatky sakrálnej stavby, prítomnosť kresťanskej liturgie dokladá v celom stredoeurópskom priestore unikátny bronzový zvon so železným srdcom a zlomky ďalších troch zvonov.

Na bojnianskych hradiskách sa doteraz našli stovky archeologických artefaktov, ktoré patria k najväčším nálezovým súborom svojho druhu v strednom Podunajsku. Pozlátené či zlatom a striebrom zdobené kovania opaska, pošvy meča a početné ostrohy dokladajú prítomnosť spoločenskej elity. Náušnice a závesky upozorňujú, že na Valoch žili aj spoločensky vyššie postavené ženy. Remeselnícke náradie (kladivá, nákovy, sekerky, píly, vrtáky), poľnohospodárske nástroje (radlice, motyky, kosy, kosáky), predmety pre domácnosť (zámky, kľúče, nože, klince) svedčia o vyspelom remesle. Podľa výskumu Archeologického ústavu SAV je opodstatnené zaradiť Valy v Bojnej medzi významné lokality nielen v rámci Nitrianskeho kniežatstva, ale celej Veľkomoravskej ríše.

Bratislavský hrad v romantike večera

Archeologické výskumy na Bratislavskom hrade potvrdili, že Bratislava bola dôležitým centrom starej Moravy a že bola našimi predkami intenzívne osídlená. V období rozkvetu Veľkej Moravy bol osídlený dnešný hradný vrch i priestor pod hradom. Na mieste dnešného Bratislavského hradu stálo hradisko s opevneným valom so zachovanou drevenou konštrukciou o rozlohe 5,5 ha. Opevnenie bolo všelijako upravované, staroslovenské valy ostali základným opevnením aj pre neskoršie vybudovaný hrad až do 15. storočia, keď na miestach valov boli vystavané súvislé murované hradby.

V dnešnom hradnom areáli bolo objavené staroslovenské sídlisko a pohrebisko z 9. – 10. storočia s úlomkami staroslovenskej keramiky. Vo vnútri nedobytného hradiska na východnej strane dnešného Bratislavského hradu naši predkovia vystavali veľký kamenný kostol – trojloďovú baziliku, pravdepodobne ešte pred príchodom Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Podľa Aventina, stredovekého kronikára zo 16. storočia, dal kostol postaviť knieža Pribina.

Žiaci z Mníška nad Hnilcom v rokovacej sále NR SR.

Po stopách Cyrila a Metoda na Devín

Nasledujúce ráno sme sa vybrali ďalej po stopách Cyrila a Metoda – na vychádzku k zrúcanine hradu Devín, národnej kultúrnej pamiatke. Je to jedna z najnavštevovanejších pamiatok v Bratislave. Z histórie je známe, že v 8. storočí začali hradisko osídľovať Slovania. Výraznejšie osídlenie je však doložené až z obdobia Veľkej Moravy. Roku 864 sa objavila zmienka o Dowine. Devín (Dowina) bol nedobytným hradiskom, archeologické nálezy jednoznačne potvrdili, že spolu s Bratislavou zohral významnú úlohu počas trvania starej Moravy, chránil slovenských vládcov a obyvateľov pred nájazdmi Frankov, ktorí ho nedokázali dobyť.

Devín patril Rastislavovi, vieme to z *Fuldských letopisov*, kde sa priamo spomína: *„Kráľ Ľudovít (Nemec) v auguste 864, prejdúc za Dunaj so silným vojskom, v istom hrade, ktorý sa v reči tamojšieho ľudu volá Devín (Dowina), Rastica obkolesil.“* Po zániku Veľkej Moravy obyvateľstvo využilo zvyšky veľkomoravských opevnení a vybudovalo si v priestore pôvodného hradiska osadu, ktorá tu existovala od 10. do 13. storočia. Od roku 1965 sa tu realizuje systematický archeologický výskum. Okrem zvyškov stredovekého hradu, základov stavieb z rímskej a veľkomoravskej doby má návštevník možnosť prezrieť si v jaskynných priestoroch skalného brala stálu expozíciu *Stavebný vývoj hradu Devín*.

Počas prehliadky hradu nás sprevádzali dve sprievodkyne. Ich vysoko fundovaný výklad však prerušilo nepriaznivé počasie. Hoci naša vychádzka sa skončila predčasne, zanechala v nás všetkých príjemný a nezabudnuteľný zážitok. Opäť sme bohatší o nové poznatky z nášho putovania po stopách Cyrila a Metoda.

V popoludňajších hodinách sme navštívili všetkým známe miesto, kde sa schádzajú naši poslanci a rokujú, rokujú, rokujú. Išlo o budovu Národnej rady Slovenskej republiky a najmä jej rokovaciu sálu. Náš poznávací zájazd po stopách Cyrila a Metoda sa pomaly završuje. Cestou domov sme sa zastavili ešte v Nitre, meste, ktoré je späté so Slovanmi, Samovou ríšou, kniežaťom Pribinom, ale i so slovanskými vierozvestcami sv. Cyrilom a Metodom.

Natália LENĎÁKOVÁ, foto autorka

Žiaci z Levíc sa dotkli dedičstva našich predkov

ZÁŽITKOVÉ DOTYKY S HISTÓRIOU

Tento školský rok sa naša Spojená škola internátna v Leviciach opäť úspešne zapojila do projektu a programu Školy pre budúcnosť. Náš projekt *Spoznajme dedičstvo našich predkov* sa niesol v duchu Roku sv. Cyrila a Metoda. Význam a prínos cyrilo-metodskej myšlienky je bohatý, ale zároveň zložitý. Práve preto nebolo jednoduché spracovať túto tematiku do príťažlivej a zaujímavej formy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Zámerom projektu bolo premeniť tradičné hodiny slovenského jazyka, dejepisu, etickej výchovy a výtvarnej výchovy a vyučovať netradične a tvorivo. Príťažlivým, zábavným a pútavým spôsobom sme sa snažili dať do povedomia žiakov už spomínanú historickú udalosť.

O troch prútoch kráľa Svätopluka

V decembri si najstarší žiaci našej školy pripravili krásne pásmo kolied, ktoré predviedli nielen svojim mladším spolužiakom, ale aj chorým deťom v nemocnici a starým ľuďom v domove dôchodcov. Deti mali neľahkú úlohu – naučiť sa texty, piesne, ale aj pripraviť si kostýmy na vystúpenie. Tejto úlohy sa zhostili bravúrne, ba dokonca pripravili pre deti a starčekov milé darčeky. Samotné vystupovanie bolo pre naše deti odmenou. Deti sa s pokorou a so vznešenosťou vložili do hrania vianočnej scénky. Zrazu ste zacítili pokoj a lásku, ktorú deti predstavili... Nik ani netušil, čo všetko dokážu. Príjemná a pokojná atmosféra mnohých dojala. Všetkým nám umožnila prežiť krásne pocity a uvedomiť si čaro Vianoc.

Po takomto odštartovaní nášho projektu bola radosť pracovať a učiť sa. Vyučovacie hodiny sa premenili na hodiny zážitkového vyučovania. Príbehmi, hádankami či tajničkami sme žiakov vtiahli do našej histórie. Jedni modelovali, druhí písali svoje mená v hlaholike, iní zhotovovali mapu Veľkej Moravy a ďalší vymysleli krásnu báseň o jazyku. V marci si starší žiaci opäť pripravili krátke divadlo na tému *Tri prúty kráľa Svätopluka*. Túto úlohu žiaci úspešne zvládli a opäť boli odmenení búrlivým potleskom. Príjemná atmosféra sa zase zopakovala a všetci navôkol mali neopakovateľné pocity.

Zážitky z návštevy Nitrianskeho hradu

Zavŕšením projektu bol výlet do Nitry a návšteva Nitrianskeho hradu a jeho okolia. Držali sme sa starého známeho „raz vidieť je lepšie ako stokrát počuť“. Deti tak mali možnosť spoznať našu minulosť nielen vďaka učeniu, hrám či vlastným stvárňovaním, ale aj prostredníctvom zážitku, a to návštevou mesta Nitry. Mnohé z našich detí prekročili „hranice nášho mesta“ prvýkrát a spoznali prvé historicky dosvedčené sídlo Slovanov. Už samotná cesta autobusom bola pre viacerých veľkým zážitkom. Všetci boli v očakávaní, čo nového uvidia, spoznajú...

A veru Nitra nás nesklamala. Pred vstupom do hradného areálu nás zaujal park so súsoším sv. Cyrila a Metoda. V samotnom areáli hradu sme si prezreli nádvorie, z ktorého bol krásny výhľad na mesto, pozreli sme si katedrálu, Diecézne múzeum nitrianskeho biskupstva, Svätoplukovo námestie, Mestský dom a pod. Nádherný Mestský park nám všetkým poskytol ďalšie zážitky, a to prehliadkou gazdovského dvora, ale najmä oddychom a zábavou po nádherne prežitom dni.

Touto našou „púťou“ sme sa veľa naučili a zároveň si pripomenuli rok 1 150. výročia príchodu vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda na naše územie.

PaedDr. Marcela MATEJOVOVÁ

Žiaci z Levíc pred súsoším Cyrila a Metoda v areáli Nitrianskeho hradu.

Gymnázium Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Mikuláši.

Príležitosti schopným, ústretovosť žiadajúcim, pomoc znevýhodneným

GYMNÁZIUM M. M. HODŽU V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

Zvýšiť úroveň a trvalosť znalostí z matematiky? Ako zefektívniť výučbu? Čo rozvinúť, čomu sa vyhnúť? Čo môže urobiť rezort, čo škola a v čom je nezastupiteľný v tomto procese samotný učiteľ? Aj nad týmito a ďalšími otázkami sa zamýšľame s RNDr. Jozefom Škorupom, členom Prezídia Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií Slovenskej republiky a zároveň riaditeľom Gymnázia Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Mikuláši.

Matematika je úžasná

Rezort školstva formuloval už oficiálne cieľ – zvýšiť dôraz na výučbu matematiky a prírodovedných predmetov. Je to dostatočne jasne formulovaná úloha, aby sa jej zmysel nestratil niekde medzi povinnosťou školy vzdelávať a slobodnou, relatívne nelimitovanou vôľou pedagógov, ako to zrealizujú?

Nemyslím si, že je nám v tejto priorite všetko jasné. V prvom rade sa domnievam, že málokto z kormidelníkov školstva by vedel zodpovedne vysvetliť, v čom **mala byť** zmena vo vyučovaní matematiky na základných a stredných školách podľa štátneho vzdelávacieho programu. Neviem, či niekto preveroval, či a ako sa táto zmena deje a aké výsledky prináša. Je fakt, že v posledných rokoch vidíme nízku úroveň matematiky na maturitnej skúške. No maturanti sú ešte „nereformovaní“. Máme kritické reakcie od učiteľov základných škôl, no Testovanie 9 napriek tomu nie je katastrofou.

V druhom rade, spojenie **zvýšiť dôraz** môže znamenať všeličo. Zvýšiť počet povinných hodín matematiky, častejšie povinné celoplošné testovanie, povinná maturita, technická a didaktická podpora vyučovania matematiky, znížené úväzky učiteľom matematiky, ich kontinuálne vzdelávanie, príplatky. Otázka však znie prečo. Ja sa cítim učiteľom matematiky. V tretej triede základnej školy som mal trojku, lebo som si nevedel zapamätať násobilku. Neskôr sa to zlepšilo, lebo som vedel vypočítať, čo odo mňa chceli učitelia. A už som vedel, prečo sa to tak počíta. A nakoniec som zistil, že **matematika je úžasná**. Preto mi bolo vždy ľúto, keď na maturite žiak dokazoval, že si zapamätal napríklad dôkaz kritéria deliteľnosti tromi. V živote to nebude potrebovať, a vôbec nevidí, aké je to krásne.

> „Pokiaľ sa matematické zákony vzťahujú na skutočnosť, nie sú presné, pokiaľ však sú presné, nevzťahujú sa na skutočnosť.“
>
> Albert Einstein

V jednej výročnej správe Hodžovho štátneho reálneho gymnázia sa píše: *„Na rozvoj logického myslenia sa v humanitných triedach vyučovala latinčina a v triedach prírodovedných matematika.“* Vedeli vtedy prečo.

Dnes napíšte žiakom prvého ročníka gymnázia desať jednociferných čísel, dajte medzi ne zmysluplne znamienka sčítania, odčítania, násobenia, delenia a zátvorky... A pri tridsiatich žiakoch môžete dostať aj 20 rôznych výsledkov.

Takže, na čo chceme zvýšiť dôraz? Na precíznosť, presnosť, dôslednosť, na riešenie zmysluplných štandardných úloh zadávaných možnými situáciami (čítanie s porozumením)? Myslím si, že to je len v našich rukách, a určitá časť žiakov základných škôl na viac veľmi nemá. Alebo chceme, aby deti vedeli uchopiť problém, hľadať jeho riešenie, aj keď „to sme sa ešte neučili“? To chce veľa času, trpezlivosti, optimizmu – a chce to majstra učiteľa. Alebo chceme, aby žiaci zistili, že je matematika úžasná? To sa však nedá zadefinovať ako výkonový štandard. Tam sú nenahraditeľní zanietenci z organizácií ako P-MAT, STROM... Vyplýva požiadavka vyššieho dôrazu na matematiku zo vzdelávacích potrieb žiaka alebo z problémov na trhu práce?

Čo hovorí prieskum?

Je zaujímavé, že približne polovicu riaditeľov štátnych gymnázií tvoria prírodovedci. Má riaditeľ možnosť aj „z výšky svojej autority“ a bez prekračovania svojich kompetencií urobiť niečo pre matematiku a prírodné vedy v škole?

Riaditeľ školy vždy môže výrazne ovplyvniť dianie v škole. Akým smerom a akým spôsobom, záleží na kultúre školy a spoločenskej objednávke. Niektorý nechá stopu hlbšiu, iný menej, niektorý pravdy oznamuje, iný sa na pravdy pýta.

Ja som bol vždy zástancom princípu subsidiarity. Ak môže správne rozhodnúť a urobiť niečo učiteľ, nemal by to robiť riaditeľ. Ak môže správne rozhodnúť a urobiť niečo riaditeľ, nemal by to robiť establišment. My sme na gymnáziách mali alternatívny učebný plán, ktorý nám umožňoval na základe záujmu a predpokladov žiakov ponúknuť im cez profesijné poradenstvo naplnenie ich individuálneho profilu absolventa tak, aby boli úspešní, a pokiaľ sa dalo, aj spokojní. Potom sme na chvíľu o túto možnosť prišli. No dnes na základe rámcového učebného plánu znova ponúkame žiakom v rôznych modeloch a kombináciách dobrú prípravu na ďalšiu cestu celoživotným vzdelávaním.

Robil som prieskum na viacerých gymnáziách. Niektoré som nevedel zaradiť do vyhodnotenia, no z údajov z 24 gymnázií mi vyšlo, že ak si žiak dobre zvolí voliteľné predmety, môže mať k maturite dvadsať hodín matematiky – a desať hodín informatiky, štrnásť biológie, trinásť hodín chémie, dvanásť fyziky. Samozrejme, že nie všetko. No ak si vyberie dva z týchto predmetov, tie hodiny platia. Pri tejto hodinovej dotácii vieme žiakov naučiť veľa. Musia si to však vybrať sami. Problém sa teda presúva do kariérového poradenstva. Tam s úľavou jednej hodiny týždenne pre výchovného/kariérového poradcu zázrak neurobíme. A znova je na škole, aké cesty nájde.

Choďte sa však pozrieť do laboratórií. Je to viac ako bieda. Ak má žiak merať na zariadeniach, na ktorých som začínal učiť roku 1983, veľmi ťažko zistí, aký úžasný je to proces. Ak chceme ísť na exkurziu, žiaci si musia platiť všetko sami. Ako potom spojiť teóriu s praxou? Nepotrebujeme nič viac, len istotu, podmienky, možnosti a trochu peňazí. Prírodovedné predmety a matematiku nezachráni nikto iný, len učitelia.

Pracujete ako člen Prezídia Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií Slovenskej republiky. Na seminároch, ktoré organizujete najmenej dvakrát do roka, sa zúčastňuje okolo stovky ľudí. Darí sa asociácii presviedčať kompetentných o zmysluplnosti svojich odporúčaní pre rezort školstva? Alebo efektmi, výstupmi z vašich rokovaní je skôr lobizmus za vašu špecifickú skupinu škôl?

Ak by som tvrdil, že košeľa nie je bližšia ako kabát, klamal by som. Je isté, že návrhy, ktoré dávame, majú pomôcť gymnáziám. Nepamätám si však, že by sme niekedy žiadali nejaké opatrenie voči iným školám – jedine v oblasti prijímacieho pro-

cesu. Napriek tomu, keď sme chceli, aby sa porovnali výkony a normatívy na gymnáziách a obchodných akadémiách, znížil sa normatív na obchodných akadémiách. Vraj z iniciatívy našej asociácie.
Viackrát som bol členom pracovných skupín na ministerstve k rôznym legislatívnym zmenám. Viem, aké problematické je zosúladiť často protichodné požiadavky jednotlivých skupín škôl. Nedá sa vyhovieť

„Poúčanie vedie k úspechu dlhou cestou, príklady krátkou a účinnou.“

Seneca

každému vo všetkom. Preto všetci zazeráme na ministerských úradníkov.
Na druhej strane, ak mám odpovedať na otázku, či nás počúvajú, nutká ma použiť zaužívanú frázu mojej starej mamy: „Počúva, ale nedbá!“ Viaceré riešenia, ktoré sme predkladali v oblasti kontinuálneho vzdelávania, vyučovacej povinnosti učiteľov či výpočtu normatívov, boli veľmi rýchlo posúdené ako priečiace sa inej legislatíve, nevhodné, nemožné alebo pri nich nebola politická vôľa.

Dá sa rozmeniť na drobné dobrý príklad prístupu, ako úspešne zvýšiť úroveň výučby prírodovedných predmetov na gymnáziách?
Myslím si, že dobrých príkladov je viac. Som však presvedčený, že ani jeden nie je absolútne „klonovateľný“ na inú školu. Metódy zlepšovania kvality typu „najlepšie skúsenosti“ a „učme sa od kolegov“ sú však použiteľné vždy. Bohužiaľ, príležitostí na prezentovanie takýchto skúseností nie je veľa, lebo neexistuje systém na ich výmenu, a individuálne sme sa chváliť nenaučili. Často našu dobrú prax nepovažujeme za nič mimoriadne, a preto ju nemedializujeme. Existujú však aj projekty podporené Európskym sociálnym fondom, ktoré prinášajú dobré výsledky, napríklad na Gymnáziu v Považskej Bystrici.

Bosý šuster

Matematika a prírodné vedy – často sú to spojené nádoby s informačnými technológiami a so zapojením výpočtovej techniky do pedagogickej praxe. Je vaša škola skôr ako „kováčova kobyla“ alebo „šustrova žena“, ktoré chodia nepodkuté a bosé, alebo sami seba vnímate ako dobrý príklad úspešných, pozitívnych zmien v tejto oblasti?
Myslím si, že neprotežujem prírodovedné predmety ani matematiku, i keď som matematik a fyzik. Podľa mňa by malo platiť: „Príležitosti schopným, ústretovosť žiadajúcim a pomoc znevýhodneným.“ Nie vždy to však vychádza. Máme pomerne slušné laboratórium chémie – vďaka aktivite rodičov a učiteľov, ktorí zachránili vybavenie zanikajúcich laboratórií v meste. Máme dve interaktívne tabule, dataprojektory či zobrazovacie panely, ktoré nie sú pod zámkou jednej predmetovej komisie. Máme učebňu s 30 tenkými klientmi, ktorú sme sa nenaučili spoľahlivo používať. Je tu všeličo. Najžalostnejšie vybavenie má laboratórium fyziky, takže u nás chodí bosý priamo šuster...

Riaditeľ Gymnázia Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Mikuláši RNDr. Jozef Škorupa, člen Prezídia Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií Slovenskej republiky.

Na vyučovaní matematiky v Gymnáziu M. M. Hodžu v Liptovskom Mikuláši.

Polemiky, neporozumenia, spory...

Veda, tak ako ekonomika, má svoje pravidlá. Mali by mať svoje cykly overovania, analýzy... Ale nie sústavného začínania, ako sa mi zdá, že to vzhľadom na volebné cykly parlamentu u nás funguje. Sú napríklad už viaceré matematicko-prírodovedné sondy do úrovne vzdelávania na Slovensku dostatočne zovšeobecnené, analyzované, zhodnotené? Sú jasne a presne zadefinované do opatrení, aby mohli byť akýmsi „cestovným poriadkom“ pre učiteľa prírodovedných predmetov (či už šlo o prieskumy a sondy z pozície Európskej únie, alebo vo vnútri Slovenskej republiky)?
Už na začiatku som povedal, že nie. To je však všeobecnejší problém. Povedzme si otvorene, že cyklus trvalého zlepšovania, alebo PDCA cyklus (naplánuj, urob, vyhodnoť/skontroluj, koriguj) nevieme používať. A to ani na vyučovaní, ani v riadení školy, ba ani rezortu. A nevieme ani plánovať.
Správa o stave slovenského školstva je vážny dokument s mnohými vstupnými informáciami, no nemá ani základné parametre štandardnej analýzy (SWOT, STEPE...). Preto sa závery z neho dajú robiť len pocitovo a intuitívne. Môžu byť dobré, môžu priniesť zlepšenie, a som presvedčený, že prinesú, ale najprv prinesú polemiky, neporozumenia, spory. Stratégie, ciele, úlohy, indikátory by mali byť jasné, rovnako vnímané a maximálne akceptované.
Ja napríklad neverím, že viac povinných hodín a povinná maturita z matematiky výrazne zlepší matematickú vzdelanosť, matematickú gramotnosť a najmä vzťah žiakov k matematike. Ak sa to prijme, budem to realizovať, no nie z presvedčenia. Len čo príde možnosť vrátiť sa k slobode výberu, diferencovaným požiadavkám a podpore záujmu, využijem to. Neverím, a nikto ma žiadnymi faktami nepresvedčí.
V Štátnom vzdelávacom programe pre prvý stupeň základnej školy ISCED 1 je uvedený výkonový štandard „pochopiť vzťah medzi sčítaním a odčítaním; pochopiť súvislosti medzi zložkami počtových výkonov a výsledkom“. Som presvedčený, že autori vedeli, čo píšu. No ja neviem, a môže to byť naozaj môj problém! V prvom rade – ako zmeriame, že to žiak pochopil? A potom – ako je možné, že niektorí žiaci na gymnáziu povedia, že mínus A je záporné? Však už vo štvrtom ročníku základnej školy to mali mať štandardne jasné. Stratégie, ciele, úlohy, indikátory by mali byť jasné, rovnako vnímané a maximálne akceptované.

Prevziať osobnú zodpovednosť

Aj u vás na Liptove teda mnohé chcete a môžete dosiahnuť. Zlepšiť, zefektívniť, realizovať... Na iné úlohy, naopak, nemáte prostriedky či „páky“. Hoci aj vôľa a schopnosti riadiacich pracovníkov školy a odhodlanie učiteľov odborných predmetov môžu dakedy pomôcť čiastočne eliminovať absentujúce podmienky na zlepšenie. Čo by ste z tohto pohľadu Gymnáziu Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Mikuláši dopriali do sedemročného obdobia, ktoré vás priblíži k storočnici vašej školy roku 2019? Čo by si zaslúžila, aby sa dovtedy zmenilo?
V predošlom období náš absolvent Peter Jurečka získal významnú manažérsku cenu v Nemecku. Vo firme BASF zaviedol veľmi efektívny systém plánovania a logistiky. V závere jedného interview na otázku, aký je jeho recept na úspech, odpovedal: „Kvalitné vzdelanie a znalosť jazykov sú základ. Majte hlavu otvorenú novým nápadom a držte krok s poslednými trendmi. Nebojte sa prinášať inovatívne návrhy a prevziať osobnú zodpovednosť za ich realizáciu.“ Gymnáziu Michala Miloslava Hodžu prajem, aby učitelia doviedli všetkých žiakov k tomuto poznaniu. A nech sa vyrovnajú s tým, že žiak nevie vymenovať d-prvky, opísať kompletne Krebsov cyklus, napísať Lorentzove transformácie či vymenovať cisárov juliánskej dynastie...

„Ľudia sa starajú tisíckrát viac, aby získali bohatstvo ako vzdelanie rozumu a srdca, hoci je pre naše šťastie nepochybne dôležitejšie, čo človek je, ako to, čo človek má.“

Arthur Schopenhauer

Čo by ste želali Slovensku pri plnení úlohy „zvyšovať podiel výučby matematiky a prírodovedných predmetov a efekty z nej“? A v akom časovom horizonte?
Ujasnime si, čo vlastne chceme, čo potrebujeme! Prefiltrujme to cez oči a schopnosti detí. Majme otvorené oči a uši, zdravý rozum a pokoru pri rozhodovaní. Trochu s pátosom prajem Slovensku, aby sa popri úžasných ľuďoch v P-MAT-e, STROM-e, zanietených a vnímavých učiteľoch objavovali osobnosti, ako bol Jur Hronec, Dionýz Ilkovič, náš absolvent Ladislav Kováč, Beloslav Riečan, Tibor Šalát (posledných menujem aj preto lebo boli pre mňa zapaľovačmi môjho matematického plamienka). Aby sme vnímali, že pán profesor Šalát bol zanietený rybár, pán profesor Riečan je muzikant, pán Kováč publikoval možno toľko politicko-historických článkov ako z biochémie, Dionýz Ilkovič vraj mal blízko k športu, prírode i umeniu, Jur Hronec bol tak matematik, ako i pedagóg a organizátor. Prajem Slovensku osobnosti so širokým záberom, ktoré veľa vedia a ešte viac vidia.
Možno nie celkom korektne sa vrátim 20 rokov dozadu. Všetci sme prijali tézu o humanizácii vzdelávania. V praxi sme to však dotiahli do situácie, keď enormné množstvo žiakov uvažuje o štúdiu sociálnej práce, psychológie, učiteľstva, etiky a náboženstva... Pritom humanizácia vzdelávania je o niečom inom. Keď si definujeme akúkoľvek prioritu – a to aj dôraz na matematiku a prírodovedné predmety – treba mať na zreteli viac podporu študentov ako predmetov, len vtedy totiž vychováme osobnosti.

Zbaviť sa strachu a neistoty

Čo môže pri podpore výučby matematiky a prírodných vied urobiť rezort školstva a čo, naopak, je – aj ako dosiahnutie istej méty – v silách riaditeľa školy alebo učiteľa týchto predmetov?
Rezort školstva v prvom rade nech zabezpečí potrebné zdroje a vybuduje systém na ich spravodlivé prerozdelenie.
V druhom rade nech minimalizuje v školskom systéme obchodné záujmy, zbytočnosti a diletantizmus. A to či už ide o dedinské centrá voľného času s niekoľko tisíc deťmi, alebo o starostu bez vzdelania, ktorý zasahuje do chodu školy, alebo o neštátnu školu, ktorá vznikla na mieste zrušenej štátnej, alebo o rôzne firmy, ktoré zarábajú na legislatívou predpísaných povinnostiach škôl, alebo o inšpektorku, ktorej nevyhovuje sklon čiary v prázdnej kolónke, alebo o štatistické hlásenie, ktoré nikto nečíta. A nech maximalizuje služby pre riaditeľov vo veciach, ktoré vo firmách robia dobre platení experti, ako je napríklad správa informačného systému alebo ochrana osobných údajov, alebo krízové plánovanie, alebo energetické a ekologické zisťovania a štatistiky... Tak zbaví strachu a neistoty riaditeľa, a ten bude môcť riadiť výchovu a vzdelávanie.
V treťom rade nech rezort múdro, reálne, nesporne, všeobecne zrozumiteľne a maximálne prijateľne zadefinuje ciele vzdelávania. Tak zbaví strachu a neistoty učiteľov.
No a potom je už všetko v rukách riaditeľa a jeho kolegov. Ak svoje remeslo ovládajú, pôjde to. Ak to nevedia, žiadne zákony a pokyny im nepomôžu.

Za rozhovor poďakoval MILAN SOUKUP
Foto autor

V rámci kultúrneho programu sa slovenskými ľudovými piesňami prezentovali študenti gymnázia slovenskej národnosti Leonarda Vidović a Matej Marianović, ktorý v septembri nastupuje na štúdium akordeónu na VŠMU v Bratislave.

Slovenčina sa v Chorvátsku ozýva vo výučbe prvej strednej školy

PODPORA SLOVENSKOSTI NA GYMNÁZIU V POŽEGE

Vďaka spolupráci a bilaterálnym medzivládnym a medzirezortným zmluvám a dohodám Slovenskej republiky s partnermi v krajinách, v ktorých naši krajania tvoria národnostnú menšinu, sa darí realizovať konkrétnu pomoc a podporu štátnych inštitúcií, najmä Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, smerujúcu k posilňovaniu národného povedomia mladej generácie Slovákov v ich domovských štátoch východnej a juhovýchodnej Európy. Skvelým príkladom posilňovania identity – tak vzdelanostnej, ako aj kultúrnej, pričom v rozmanitosti jej prejavov – sú aktivity Zväzu Slovákov v Chorvátsku, organizácií Matice slovenskej v tých mestách a obciach Chorvátska, kde žije početnejšia slovenská menšina, najmä však záslužná práca učiteľov slovenského jazyka a literatúry na tých chorvátskych základných školách, kde sa vyučuje slovenčina, a teda v nich cítiť aj slovenského ducha.

Keď Zväz Slovákov v Chorvátsku ako strešná spoločensko-kultúrna organizácia slovenskej národnostnej menšiny v krajine, s ktorou nás odjakživa spájajú úprimné a bratské vzťahy, vo veľkej miere pozitívne ovplyvnené aj blízkosťou slovanskej mentality a – ruku na srdce – aj „slovenským morom“ na Jadrane, bilancoval rok 2012 vo svojej činnosti, akcentoval oblasť vzdelávania, školstva a rozvíjania slovenčiny v prostredí škôl v lokalitách s početnejším zastúpením slovenskej menšiny ako jej kľúčovú motiváciu v rámci resuscitácie slovenskosti a potlačovaní inak vcelku prirodzenej a často, žiaľ, aj pochopiteľnej asimilácie menšín väčšinovým národom.

V kontexte otvoreného sveta a zjednocujúcej sa „Európy národov“ však tento jav – neustále znižovanie počtu tých občanov, ktorí sa hlásia k slovenskej národnosti alebo k svojmu slovenskému pôvodu, či blízkosti k slovenskému jazyku (počas sčítania obyvateľov v krajinách bývalej východnej Európy, v ktorých majú Slováci postavenie národnostnej menšiny, boli tieto kategórie nastavené rôznym spôsobom) – musíme objektívne akceptovať. K slovenskému pôvodu sa menej ľudí hlási nielen v takých „ohrozených“ krajinách, ako sú Maďarsko či Rumunsko, pričom najmä niekdajšia historická bašta Slovákov Maďarsko citeľne stráca z desaťročia na desaťročie, ale dokonca aj v Srbsku, v súčasnosti nepochybne najslovenskejšej kultúrnej i vzdelanostnej opory našich krajanov na Dolnej zemi. A tak nie div, že aj slovenské ostrovčeky na mape Chorvátskej republiky majú čo robiť, aby najmä činnosťou Matice slovenskej udržali slovenskosť aspoň na takej úrovni, v akej sa prejavuje v ostatnom desaťročí. Ak je tomu tak, je to aj zásluhou politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k našim krajanom žijúcim v zahraničí, ktorú v priamom kontakte a komunikácii s organizáciami, so spolkami či s inštitúciami slovenských národnostných menšín alebo krajanských komunít realizuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí aj prostredníctvom svojej dotačnej politiky. Tá ma na zreteli najmä podporu slovenského jazyka, národného povedomia a zachovávanie kultúrneho dedičstva a duchovnej identity Slovákov za hranicami vlasti ich predkov či ich niekdajšej domoviny.

slávnostne uviedol jej riaditeľ Pavao Bucić v prítomnosti Jeho Excelencie Romana Supeka, veľvyslanca Slovenskej republiky v Chorvátskej republike, a Augustína J. Langa, riaditeľa teritoriálneho, kultúrneho a informačného odboru Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, nový vyučovací predmet – slovenský jazyk a literatúru.

Počas slávnostnej akadémie študentov Gymnázia Požega otvoril riaditeľ školy P. Bucić (na snímke vpravo) v prítomnosti Jeho Excelencie R. Supeka, veľvyslanca SR v Záhrebe, fakultatívne vyučovanie slovenského jazyka a literatúry na tomto gymnáziu ako vôbec prvej strednej škole v Chorvátsku.

Slovenčina v základných školách pre viac ako 500 detí

Skutočnosť, že toto úsilie prináša hmatateľné výsledky, potvrdzuje aj pulzujúca životaschopnosť Slovákov v Chorvátsku. V piatok 10. mája sa v meste Požege v strednej Slavónii, časti Chorvátska obývanej slovenskou národnostnou menšinou, uskutočnila v priestoroch gymnázia významná udalosť v rámci slávnostných Dní Gymnázia Požega rámcovaných Dňami Európy. **V kultúrnom programe akadémie študentov školy** Zväz Slovákov v Chorvátsku a jednotlivé odbory Matice slovenskej v mestách a obciach rokmi profilujú vplyv svojej pôsobnosti okrem zachovávania kultúrneho a duchovného dedičstva slovenskej národnostnej menšiny v Chorvátskej republike najmä na rozvoj vzdelanostnej úrovne detí a mládeže. Akcent sa, celkom prirodzene, pritom kladie na výučbu slovenského jazyka v základných školách, ako aj mimoškolské aktivity detí v rôznych literárno-recitačných, divadelných či folkloristických krúžkoch. Každoročne táto podnetná práca pedagógov-učiteľov slovenčiny prináša svoje plody v rozmanitosti a pestrosti podujatí, festivalov a súťaží. O jednom z nich – prehliadke divadelných scénok a recitácie detí, ktoré sa v školách v Iloku, Jelisavci, Josipovci, Soľanoch, Jakšiči, Novej Bukovici či Míľovciach so svojimi učiteľmi slovenčiny naozaj obdivuhodne pripravili na prezentáciu pred zrakmi širokej verejnosti v Chorvátsko-slovenskom dome v Míľovciach – vám prinesieme postrehy v reportáži v ďalšom čísle Učiteľských novín.

V kontexte faktov o záujme rodičov a detí slovenskej národnosti o výučbu slovenského jazyka a literatúry spomeniem nateraz vari iba dve čísla, ktoré nám poskytol Andrej Kuric, pedagóg, šéfredaktor kultúrno-spoločenského mesačníka Slovákov v Chorvátsku Prameň a zároveň predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku: **slovenčinu sa v školách v Chorvátsku učí viac ako 500 žiakov základných škôl, pričom výučba sa uskutočňuje celkovo v trinástich školách. Všetci žiaci disponujú učebnicami a pracovnými listami, učitelia slovenčiny sú zasa vybavení, aj vďaka úzkemu prepojeniu s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, metodicky.**

Slovenská stopa v Požege už od roku 1888

Skutočnosť, že kvalita, úroveň a dosah výučby slovenčiny na základných školách v Chorvátsku si nachádza odozvu aj v rezorte školstva Chorvátskej republiky, potvrdila aktuálna udalosť v meste Požege (okolo 24-tisíc obyvateľov) v strednej Slavónii na severovýchode krajiny. V tejto oblasti žije naša národnostná menšina v takých centrách slovenského kultúrneho a spolkového života, ako sú Osijek, Našice, Markovac Našički, Miljevac, Jelisavac, Josipovac, Jakšič a ďalšie. Až doteraz sa písomnosti sa viažu na rok 1277, je totiž práve Gymnázium Požega ovenčené tradíciou jednej z najstarších škôl v Chorvátsku. Fundament gymnázia bol postavený ešte v dávnom roku 1699, aby v rokoch 1771 – 1776 tu zažila svoje slávne obdobie aj vysoká škola Academia Posegana s dvoma fakultami – filozofickou a teologickou.

Riaditeľ školy Pavao Bucić vo svojom príhovore vysoko ocenil prínos slovenskej národnostnej menšiny do kultúrneho i spoločenského diania mesta Požegy, pričom prejavil radosť nad tým, že práve gymnáziu, v ktorého čele stojí (v súčasnosti sa v škole učí v 22 triedach 655 študentov, z toho 406 dievčat), sa dostalo cti otvoriť fakultatívnu výučbu slovenčiny. *„Slováci a slovenčina v kontexte našej školy sa neprejavujú iba v našej prítomnosti, svoj pevný bod majú v dianí školy napevno ukotvený už v jej histórii,“* povedal po slávnosti P. Bucić, pričom poukázal na výnimočnosť hvezdárne. Nie náhodou, veď bola založená na podnet Otona Kučeru – pedagóga slovenského pôvodu, ktorý pôsobil v škole ako mladý profesor a roku 1888 práve vďaka jeho pričineniu tu vyrástla prvá školská hvezdáreň na území dnešného Chorvátska. Doplňme, že hvezdáreň má okrem skvelých dispozícií rozhľadne na celú Požegu a okolie doliny aj výborné parametre astronomického pozorovania, na ktoré slúži kupola s priemerom päť metrov.

Nový impulz vo vzťahoch Slovákov a Chorvátov

Jeho Excelencia Roman Supek, veľvyslanec Slovenskej republiky v Záhrebe, poďakoval riaditeľovi gymnázia i prítomným pedagógom a študentom za pozornosť a priazeň, ktorej sa Slováci v Požege tešia u väčšinového chorvátskeho obyvateľstva.

Gymnázium Požega sídli vo vynovených moderných priestoroch, exteriér i interiér školy pôsobí inšpiratívne a cítiť v ňom tvorivého ducha európskej školy 21. storočia.

v nich úsilie vštepovať lásku k slovenskosti najmladšej generácii spájalo s učebnými osnovami slovenského jazyka a literatúry na základných školách. Druhý tohtoročný májový piatkový podvečer priniesol počas slávnostnej akadémie v rámci Dní Gymnázia Požega v priestoroch modernej budovy školy na Ulici Dr. Franje Tudjmana historický posun slovenčiny v Chorvátsku na doslova vyšší stupeň.

V rámci kultúrneho programu pripraveného samotnými študentmi, pričom úlohy bezprostredného spolumoderátora programu oceňovania najlepších študentov v rámci Dní Európy sa zhostil sám riaditeľ gymnázia dipl. Ing. Pavao Bucić, sa v preplnenej aule dostalo uznania a aplauzu slávnostnému uvedeniu slovenského jazyka do obsahu učebného programu gymnázia. Odteraz sa slovenčina a slovenská literatúra začne na Gymnáziu v Požege vyučovať ako fakultatívny predmet, pričom ide o prvú strednú školu v krajine, kde sa začne vyučovať slovenský jazyk v rámci riadneho vyučovacieho procesu.

Pre študentov z radov slovenskej národnostnej menšiny je táto správa o to radostnejšia a cennejšia, že Gymnázium v Požege patrí k najprestížnejším vzdelávacím zariadeniam vôbec v rámci celého Chorvátska. V meste, ktorého príbeh sa v historických prameňoch a dokumentoch odvíja ešte od rímskych čias, pričom zachované

Ocenil význam doterajších kultúrnych vzťahov medzi Chorvátskom a Slovenskom a z hľadiska ich ďalšieho rozvoja, ako aj vzájomného poznania našich národov vyjadril plnú podporu fakultatívnej výučbe slovenčiny na Gymnáziu v Požege.

V neformálnej debate po slávnostnej akadémii sa Pavao Bucić podelil s Andrejom Kuricom, predsedom Zväzu Slovákov v Chorvátsku, aj s poznatkami zo zákulisia zavedenia slovenčiny do programu výučby školy. **Príjemne prekvapil ohlas v radoch študentov, najmä však ich rodičov, ktorí fakultatívne vyučovanie slovenského jazyka a literatúry iniciovali svojimi podpismi aj v záujme toho, aby nová generácia Slovákov mala pri porozumení štátnych orgánov, najmä rezortov školstva Chorvátska i Slovenska, vytvorené v oblasti s vysokou koncentráciou slovenskej národnostnej menšiny dôstojné podmienky na pestovanie jazyka a kultúry svojich predkov aj v rámci stredoškolského programu.**

V prvej etape sa podľa riaditeľa gymnázia P. Bucića počíta s výučbou slovenčiny pre 30 študentov prvého a druhého ročníka, záujem o slovenský jazyk však aj podľa slov A. Kurica bude určite ešte vyšší. A tak aj preto budeme čakať na nové dobré zvesti o obrode slovenskosti v mestách a obciach Chorvátska, v ktorých stále počuť našu reč...

Ľudo POMICHAL, foto autor

ŠKOLSTVO ODBORNE

20/2013, 23. máj 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Duálne školstvo

Dlhodobá konkurencieschopnosť Slovenska je úzko spätá s rozvojom ľudských zdrojov, ktoré dokážu personálne zabezpečiť splnenie prioritných cieľov tak v rámci celého národného hospodárstva, ako aj v jeho jednotlivých sektoroch. Ľudské zdroje zosobňujú svojimi tvorivými, intelektuálnymi a pracovnými schopnosťami jeden z rozhodujúcich potenciálov tvorby hrubého domáceho produktu a zabezpečenia konkurencieschopnosti krajiny.

V programovom vyhlásení vlády sme deklarovali, že chceme vzdelávanie opäť prispôsobiť potrebám trhu práce, chceme, aby sme prešli od kvantity ku kvalite, budeme oveľa intenzívnejšie merať kvalitu nášho školstva, vytvárať podmienky na operatívny tok aktuálnych informácií medzi školstvom, zamestnávateľmi a podnikateľským stavom, v regionálnom i národnom rozmere. Pozornosť zameriavame na kariérovú výchovu a kariérové poradenstvo počnúc žiakmi základnej školy až do skončenia odborného vzdelávania a prípravy. Podporujeme zavedenie výučby smerujúcej k rozvoju pracovných zručností u žiakov základných škôl s cieľom zabezpečiť ich profesionálnu orientáciu, osobitne na štúdium na stredných odborných školách.

V súčasnosti stojí naše odborné školstvo na rázcestí. Buď pôjdeme ďalej cestou liberalizmu, ktorou sme šli posledných takmer dvadsať rokov a ktorá viedla od kedysi kvalitného odborného školstva k priemernému až podpriemernému, alebo sa odvážime urobiť ráznu zmenu, ktorá nás opäť povedie ku kvalite. Tá musí byť založená na formovaní detí k voľbe povolania už od základnej školy cez jasne definované stredné odborné školy, doplnené špičkovými gymnáziami, až po vysoké školy, ktoré budú dosiahnuteľné len pre tých najlepších či najusilovnejších.

S cieľom zvyšovať kvalitu odborného vzdelávania a prípravy boli zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave vytvorené systémové predpoklady na vstup zamestnávateľov do procesu odborného vzdelávania a prípravy – od propagácie odborného vzdelávania a prípravy na základných školách cez tvorbu obsahu odborného vzdelávania a prípravy, aktivity v samotnom procese odborného vzdelávania a prípravy až po plnohodnotnú účasť zamestnávateľov pri ukončovaní štúdia v stredných odborných školách.

Základom odborného vzdelávania a prípravy sú štátne vzdelávacie programy. Tvorba ich obsahu sa uskutočňuje v úzkej spolupráci so zamestnávateľmi, s profesijnými a so stavovskými organizáciami, s rezortmi, odborovými organizáciami a pedagógmi stredných odborných škôl. V tomto roku sme vydali 23 aktualizovaných a inovovaných štátnych vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie a prípravu, v ktorých sme prispôsobili obsah vzdelávania a odbornej prípravy aktuálnym potrebám trhu práce.

V procese odborného vzdelávania a prípravy je významným prvkom praktické vyučovanie, či už formou odborného výcviku, alebo odbornej praxe. Žiaci môžu absolvovať praktické vyučovanie v školách, v strediskách praktického vyučovania, strediskách odbornej praxe,

(pokračovanie na strane 23)

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce prinavracia pre žiakov základných škôl možnosť vyskúšať si svoje remeselné a technické zručnosti. Ich záujem podnecuje aj národná súťaž Technická olympiáda. *Foto Ján SÚKUP*

Vidieť, dotýkať sa, šikovne majstrovať

Chcete vidieť a byť pritom nevidení, alebo chcete vidieť ponad hlavy ľudí?

Takúto otázku dostali na riešenie víťazi krajských kôl praktických a zároveň vedomostných súťaží, ktorí prišli v utorok 14. mája do Bratislavy, aby sa v stredu v Strednej odbornej škole (SOŠ) technickej na Vranovskej ulici zúčastnili celoštátneho kola 3. ročníka Technickej olympiády určenej žiakom 8. a 9. ročníkov základných škôl a 3. a 4. ročníkov osemročných gymnázií v Slovenskej republike. Technickú olympiádu podporuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, národné kolo organizuje IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, o jej odbornú stránku sa starajú vážení pedagógovia s predsedajúcim komisie olympiády prof. Ing. Tomášom Kozíkom, DrSc., z nitrianskej Univerzity Konštantína Filozofa. Nezastupiteľné postavenie tu majú učitelia zúčastnených škôl, a tak sa k ich skúsenostiam a názorom na technickú a praktickú prípravu žiakov na štúdium na SOŠ vrátime v nasledujúcom čísle UN.

Pohľad do dielní bratislavskej SOŠ technickej je podobný mnohým iným v odborných školách v rozličných mestách Slovenska: priestoru je v nich pre podstatne viac žiakov, než sa ich na štúdium hlási. O to väčšie je uznanie všetkým, ktorí sa zúčastňujú na príprave a pomáhajú pri organizovaní súťaží podobných tejto. Pochvala sa násobí tým, ako ešte nedávno nosné štátne pedagogické inštitúcie vnímali manuálnu, „rukolapnú“ a technickú prácu ako celkom okrajovú súčasť vzdelávania na základných školách. Pritom povedzme súťažná téma periskopu, ktorý 14- až 15-ročné dievčatá a chlapci mali vyhotoviť, skrýva v sebe zárodok nezanedbateľného tajomstva, môže prilákať vášnivých čitateľov dobrodružných príbehov, podnietiť oveľa vyššiu predstavivosť, než je konštrukcia tubusu v časovom limite a čo najelegantnejšom vyhotovení.

A keďže Technická olympiáda nie je iba o manuálnych zručnostiach, rovnocennou úlohou žiakov bolo správne odpovedať na 18 otázok vedomostného testu. Ich zostavovatelia potvrdili, že vzdelávacia oblasť Človek a svet práce je plnohodnotnou súčasťou vyučovania na základných školách. Možno v nej podnietiť záujem žiakov v podstate o ktorúkoľvek vzdelávaciu oblasť, pretože hodnotná manuálna práca podnecuje do pohybu, žiada poznanie prírodovedných predmetov, využijú sa pri nej znalosti z matematiky, geometrie, podporuje priestorovú orientáciu, výsledný produkt si oddávna žiada estetický vzhľad.

Jednoducho: pri súčasnom neraz až jednostrannom príklone k informačným technológiám má Technická olympiáda nezanedbateľný zmysel.

Dušan MIKOLAJ

Pavol Jaseň s akademickým sklárom Jánom Zoričákom v galérii SOŠ v Lednických Rovniach.

Citlivý organizátor, racionálny fanúšik umenia

Pavol Jaseň patril medzi nemnohých riaditeľov stredných odborných škôl, pre ktorých boli Učiteľské noviny médiom hodným pozornosti. Pripomínal prostredníctvom nich svoju SOŠ sklársku v Lednických Rovniach ako príklad klesajúceho záujmu o jedno z technických remesiel so špecifickými prvkami umeleckej tvorivosti. Viedol vzdelávaciu inštitúciu, ktorá v stredoškolskej sieti na Slovensku už nemá partnera. Povzdychol si opakovane – nemám si u nás s kým vymeniť školské dokumenty, a tak hľadal odborné kontakty v susednom Česku. Osamelosť tohto odboru s viacerými zameraniami akoby ho popchýnala do sveta, nadväzoval kontakty so štátmi, kde si sklárske remeslo udržalo reputáciu, a prostredníctvom svojich kolegýň, kolegov ich vytrvalo pestoval.

Nepísal by som o vzťahu Pavla Jaseňa k našim novinám, ak by som nepoznal jeho potrebu informovať o svojej škole čo najširšiu pospolitosť. Kde sa prezentovali žiaci a pedagógovia stredných odborných a umeleckých škôl, z Lednických Rovní tam zvyčajne nechýbala. Prichádzali tak, ako bývalo oddávna zvykom. Ukázať návštevníkom veľtrhov, výstav, účastníkom súťažných podujatí tvorivosti, nech si pozrú, čo sú mladí ľudia schopní vytvoriť zo skla. A netajil sa ani tým, že ich práce sú zároveň predmetom obchodu. Azda zakaždým dodával – ja som v škole predovšetkým na to, aby som získaval financie na jej chod. Odborný chod výučby a praktickej prípravy s dôverou ponechával na pedagogický kolektív.

(pokračovanie na strane 21)

Návraty k stredoškolskej odbornej činnosti

Strana 19

Čo so ziskami z podnikateľskej činnosti školy

Hovoríme s riaditeľom Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Sobranciach Ing. Michalom Gičom

Strany 20 a 21

Individuálne riešenia v spoločnom priestore

Strany 22 a 23

Obdiv, úspech, zadosťučinenie

Strany 22 a 23

Istejšie v architektúre než v spoločnosti

Eugen Kramár

Strana 24

Reálne kroky k zdraviu

SOŠ pre ŽTP BRATISLAVA

Žijeme v rýchlo sa meniacom svete, ktorý prináša veľa zmien do osobného aj pracovného života. Zmeny sú výzvou pre nás všetkých. Obzvlášť pre pedagogických zamestnancov. Jednou z veľkých výziev v Strednej odbornej škole pre žiakov s telesným postihnutím pri Inštitúte pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím na Mokrohájskej ceste v Bratislave je zapojenie sa do podprogramu Comenius v rámci Programu celoživotného vzdelávania.

Náš projekt pod názvom *Jump into our healthy world* je súčasťou multilaterálneho školského partnerstva a trvá dva roky. Európska dimenzia spočíva v spolupráci škôl z ôsmich krajín Európskej únie: Veľkej Británie, Belgicka, Holandska, Dánska, Fínska, Slovenska, Grécka, Poľska. Koordinátorskou krajinou nášho projektu, do ktorého sú zapojené štyri špeciálne a štyri bežné školy, je Veľká Británia.

Workshopy boli zamerané na praktickú realizáciu receptov a ich prezentáciu formou švédskych stolov.

Životný štýl mladých

Hlavnou témou projektu je zdravý životný štýl mladých ľudí. V rámci neho existuje rad motivačných aktivít, ktorých cieľom je preskúmať myšlienku, ako sa stať aktívnym európskym občanom, a zároveň podporovať dôležitosť udržania zdravého životného štýlu, a to tak vo fyzickej, ako aj emocionálnej oblasti. Otázky týkajúce sa zdravia, ako je obezita medzi mladými ľuďmi, sú národné priority všetkých krajín zastúpených v projekte. Žiaci budú porovnávať zdravé nákupné postupy, zoznámia sa s novými potravinami, so športom, s nápadmi na voľný čas a získajú aktuálne informácie o svojom tele. Budú vytvárať nápady a zdroje, ktoré zabezpečia naplnenie motta projektu „Zostať zdravý" – posolstvo ozývajúce sa v celej Európe. V neposlednom rade je zmyslom projektu výmena pedagogických skúseností v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na medzinárodnej úrovni.

Stretnutie v Bratislave

V marci sa uskutočnilo projektové stretnutie v našom Inštitúte pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím. Workshopy boli zamerané na zdravú výživu a zdravé recepty. Prvý večer sme sa s našimi partnermi z európskych štátov zišli na uvítacom stretnutí spojenom s workshopom zameraným na zdravú výživu.

Hlavný projektový deň sa začal prehliadkou našej školy. Partneri si prezreli priestory teoretického vyučovania, praktického vyučovania a výchovy mimo vyučovania. Oboznámili sa s učebnými odbormi: technicko-administratívny pracovník, knihár, elektrikár, opravár strojov a zariadení, zlatník a klenotník, a so študijnými odbormi: mechanik počítačových sietí a kozmetik. S obdivom prechádzali rehabilitačným oddelením, ktoré poskytuje našim žiakom so zdravotným postihnutím komplexné rehabilitačné služby. Oboznámili sa aj s náplňou práce nášho Centra sociálnej a pracovnej rehabilitácie. V závere dňa konštatovali, že jeden deň na prehliadku zariadenia nestačí.

Na výchove mimo vyučovania sme sa venovali workshopom, ktoré boli zamerané na praktickú realizáciu receptov a ich prezentáciu formou švédskych stolov. Projektový deň sme zavŕšili diskotékou, ktorú pre nás pripravila nezisková organizácia Zdravý vývoj.

Európska dimenzia

Veľkým prínosom z participácie školy na projekte Comenius je najmä európska dimenzia, ktorá umožňuje rozvoj jazykových zručností pedagógov a žiakov. Rozvíjajú sa kľúčové kompetencie oboch skupín, ktoré sú nevyhnuté na existovanie v multikultúrnej spoločnosti. Multikulturalita je podčiarknutá možnosťami zúčastniť sa mobilít do partnerských krajín. Naša škola už absolvovala návštevu Belgicka, Poľska a Dánska. Pridanú hodnotu partnerstiev vidíme v zapojení našich žiakov do projektových úloh a spoznávaní iných kultúr.

Jedinečnú šancu mali naši siedmi žiaci, ktorí sa zúčastnili mobility v Dánsku. „Dôležitým prínosom pre nás bola možnosť spoznať kultúrne a sociálne podmienky, ako aj organizačné a obsahové charakteristiky špeciálneho školstva v Kodani. Možnosť vidieť prácu špeciálnych pedagógov a pedagogických zamestnancov v školách a podeliť sa o skúsenosti v tejto oblasti v našom inštitúte je efektívny spôsob rozvoja účastníka projektu aj prínosom pre samotné zariadenie. Projektové stretnutie v Kodani bolo naplnené novými a cennými profesionálnymi, ale aj sociálnymi a komunikačnými zážitkami a možnosťami."

To sú slová z obsahovej správy mojej kolegyne, ktorá sa zúčastnila poslednej mobility v Dánsku, a svedčia o efektívnom uplatnení projektu *Jump into our healthy world* v podmienkach školskej praxe. Projekt je jednou z foriem, ako urobiť výchovno-vzdelávací proces zaujímavejší a podnetnejší pre našich žiakov. A o to nám ide, aby sa učili inovatívnou a zábavnou formou, čo podprogram Comenius naplno umožňuje.

PaedDr. Petra VIŠŇOVSKÁ,
koordinátorka projektu

Sviatočné súťaženie

SOŠ PRUSKÉ

Celoslovenská súťaž stredných škôl v aranžovaní a viazaní kvetín mala názov Veľká noc v Pruskom. Zorganizovala ju Stredná odborná škola (SOŠ) v Pruskom pod záštitou predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja Pavla Sedláčka. Organizačný výbor zložený z učiteľov odborných predmetov školy Ing. Zuzany Zajacovej, Ing. Aleny Stopkovej, Mgr. Barbary Vankovej a majstrov odborného výcviku Bc. Alice Oborčokovej a Bc. Jaroslava Záhoráka v spolupráci s vedením školy pripravil pre súťažiacich výborné podmienky v dostatočne veľkých priestoroch a zabezpečil materiál a pomôcky na vykonávanie aranžérskych prác. Súťaže sa okrem hostiteľskej školy zúčastnili žiaci z piatich ďalších: SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku Košice, SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku Žilina, SOŠ obchodu a služieb Prievidza, SOŠ záhradníckej Malinovo a SOŠ Kravany nad Dunajom.

Predbežné témy tvorby aranžmánov sa žiaci dozvedeli už v propozíciách súťaže, preto si každý z 20 zúčastnených priniesol so sebou potrebný špecifický materiál. Približne za tri hodiny zhotovili tri samostatné aranžmány v kategóriách *Jarná kytička*, *Vypichovaná veľkonočná dekorácia stola* a *Jarný venček na dvere vo vidieckom štýle*. Členovia hodnotiacej komisie (tvorili ju uznávaní profesionálni floristi Tamás Vígh a Tomáš Havala a riaditeľka SOŠ Pruské Ing. Janka Fedorová) zhodne konštatovali, že väčšina súťažiacich preukázala priam profesionálnu zručnosť, praktické využitie svojich teoretických vedomostí a nevyhnutný zmysel pre estetiku. Vytvorené aranžmány zhotovili na vysokej odbornej a estetickej úrovni. Na základe objektívne pridelených bodov ocenili súťažiach v tomto poradí:

Kategória *Jarná kytička*

1. Blažej Gatyáš, SOŠ záhradnícka Malinovo
2. Jaroslava Lenčéšová, SOŠ záhradnícka Malinovo
3. Natália Palmová, SOŠ Pruské

Kategória *Vypichovaná veľkonočná dekorácia stola*

1. Blažej Gatyáš
2. Natália Palmová
3. Gábor Svanczar (SOŠ Kravany nad Dunajom)

Kategória *Jarný venček na dvere vo vidieckom štýle*

1. Blažej Gatyáš
2. Lenka Kováčová, SOŠ obchodu a služieb Prievidza
3. Lenka Ďurdíková, SOŠ Pruské

Po sčítaní bodov vo všetkých kategóriách vyhlásili troch najúspešnejších žiakov. Celkovým víťazom sa stal Blažej Gatyáš, na druhom mieste sa umiestnila domáca Natália Palmová a tretia skončila Jaroslava Lenčéšová.

Všetci žiaci aj sprevádzajúci pedagógovia sa zhodli na tom, že podujatie bolo z organizačnej stránky vydarené, ocenili aj výbornú súťažnú atmosféru a vyjadrili prísľub, že na podobné podujatie do Pruského s radosťou opäť zavítajú. Ďalší ročník budeme pripravovať aj s medzinárodným zastúpením, keďže SOŠ v Pruskom je ako jediná slovenská škola riadnym členom európskej organizácie Flornet, ktorá združuje štátne aj privátne vzdelávacie inštitúcie 27 štátov Európskej únie.

Ing. Zuzana ZAJACOVÁ
Foto autorka

Elektrotechnici z Prešova opäť mieria na majstrovstvá sveta

SPŠE PREŠOV

Po dvojročnej príprave a stavbe modelu robotického tanečníka sa tím Strednej priemyselnej školy (SPŠ) elektrotechnickej v Prešove v novom zložení Radovan Sroka, Imrich Štoffa a Maroš Bartko prebojoval na celosvetovú súťaž v tanci robotov Robocup 2013.

Inšpirovaní úspechom svojich predchodcov študenti skonštruovali „coolového" robota so siedmimi osami pohybu a naprogramovali tanečnú choreografiu, s ktorou vo vyrovnanom súboji o víťazstvo v slovenskom finále súťaže Robocup (písali sme o ňom v minulom čísle UN) získali nakoniec druhé miesto a majú nemalé šance uspieť aj na medzinárodnom poli.

Chlapcov po krátkom oddychu, počas ktorého budú musieť dohnať, čo zameškali v škole, čaká záverečná fáza prípravy, v ktorej sa zamerajú predovšetkým na vyššiu spoľahlivosť funkcií robota a prípravu nápaditej scenérie, ktorá by ich vystúpeniu dodala ešte vyšší kredit.

Celosvetové finále Robocup 2013 sa uskutoční v druhej polovici júna v holandskom Eindhovene.

Ing. Peter VARGOVČÍK
Foto archív študentov

Triumf na bratislavskej Flóre 2013

SOŠ MALINOVO

Študenti Strednej odbornej školy (SOŠ) záhradníckej Gustáva Čejku v Malinove zvíťazili v juniorskej kategórii súťaže v aranžovaní a viazaní kvetov Flóra Cup Bratislava 2013. Celkovou víťazkou sa stala Loreta Solgayová, Blažej Gatyáš obsadil druhé miesto. Súťaž bola súčasťou 34. ročníka medzinárodnej výstavy kvetov Flóra Bratislava 2013.

Škola už tradične pripravila na výstave aj sadovnícko-floristickú expozíciu, tentoraz v secesnom štýle. Expozícia získala Zvláštnu cenu generálneho riaditeľa Incheba Expo Bratislava.

Organizátor výstavy vyhlásil súťaž vo viazaní a aranžovaní kvetov Flóra Cup Bratislava v dvoch kategóriách – junior (študenti záhradníckych odborov stredoškolského štúdia) a senior (vysokoškolskí študenti a profesionáli). SOŠ záhradnícku G. Čejku reprezentovali v kategórii junior spomínaní dvaja študenti – Loreta Solgayová a Blažej Gatyáš. „Počas dňa pracovali na štyroch súťažných témach: *Aranžmán do apartmánu*, *Kytica pre VIP hosťa hotela*, *Aranžmán v skupine na recepciu hotela* a *Tajná práca*," priblížila riaditeľka školy Monika Ignácová. Odbornú porotu a technickú komisiu tvorili profesionáli pôsobiaci v oblasti floristiky na Slovensku a v Čechách.

(sošz)

Návraty k stredoškolskej odbornej činnosti

Koncom apríla sa v Strednej odbornej škole - Szakközépiskola na Nitrianskej ceste v Nových Zámkoch zišli najúspešnejší stredoškoláci zo všetkých krajov Slovenska, aby na vyvrcholení jubilejného 35. ročníka populárnej prehliadky Stredoškolskej odbornej činnosti (SOČ) porovnali svoje nápady a tvorbu v rôznych oblastiach stredoškolského vzdelávania. Prinášame ohlasy z niektorých škôl, ktorých reprezentanti v tomto sympatickom porovnaní mladých síl obstáli najlepšie.

Projektové vzdelávanie z Topoľčian

SOŠD TOPOĽČANY

Celkovo 272 talentovaných stredoškolákov z oblasti prírodovedných, technických, humanitných a spoločenskovedných odborov sa stretlo v dňoch 25. – 27. apríla na celoslovenskej prehliadke SOČ. Zúčastnili sa jej aj dvaja žiaci študijného odboru technické a informatické služby Strednej odbornej školy (SOŠ) drevárskej z Topoľčian.

Alexander Bošanský obhajoval prácu v kategórii Pedagogika, psychológia, sociológia a svojou prácou a prezentáciou oslovil porotu natoľko, že získal za svoje *Projektové vzdelávanie* 1. miesto. Práca vychádzala z vlastnej skúsenosti žiaka, ktorý si mohol danú metódu vyučovania vyskúšať pri projektovom vzdelávaní v škole na tému *Bezpečne na internete*. Práca sa javí aj ako vhodný námet pre učiteľov, ktorí chcú rozvíjať fantáziu a tvorivosť svojich žiakov.

Svojou účasťou na celoslovenskom kole nám veľkú radosť urobil aj Kamil Kudas, ktorý si zmeral svoje schopnosti v „nabitej" kategórii Ekonomika a riadenie.

V tomto školskom roku sa do školského kola SOČ zapojili žiaci s 26 prácami, 6 z nich postúpilo do krajského kola a dvaja do celoslovenského kola. Sme hrdí na to, že v tejto prestížnej celoslovenskej súťaži dosiahli pekný úspech. **(sošd)**

V Abú Zabí sa bude Ján Galbavý prezentovať okrem svojich odborných schopností aj znalosťou angličtiny.

Zlato z Banskej Štiavnice

SPŠ S. MIKOVÍNIHO

Na celosvetové vedecké fórum mladých Expo-Sciences International do Abú Zabí pocestuje medzi dvanástimi mladými Slovákmi aj maturant Strednej priemyselnej školy (SPŠ) Samuela Mikovíniho v Banskej Štiavnici Ján Galbavý. Posunulo ho tam 1. miesto v kategórii SOČ Chémia, potravinárstvo. Odbornú porotu zaujal prácou *Využitie biooxidácie na zvýšenie účinnosti získania zlata tiomočovinou*. Pre laika náročná téma, avšak po rozhovore so súťažiacim oceníte jej ekologickú víziu a náčrt možného využitia v metalurgii. Jána Galbavého oslovila myšlienka jeho vyučujúcej Ing. Eleny Šlaukovej o možnosti extrahovania kovov pomocou mikroorganizmov. Následne ju preniesol do konkrétnej témy, ktorá ekologickým postupom získavania zlata z flotačného koncentrátu prekoná síce efektívnu, ale voči životnému prostrediu veľmi rizikovú metódu kyanidového lúhovania. Práve tá sa javí ako najväčšia prekážka otvorenia ťažby zlata v Kremnici či na Bielom vrchu v Detve a mobilizuje aj laickú verejnosť a obyvateľov regiónu.

Jediným miestom na Slovensku, kde sa v súčasnosti ťaží zlatonosná ruda, je baňa Rozália v Hodruši-Hámroch. Odtiaľ pochádzajú aj vzorky flotačného koncentrátu, na ktorých žiak sledoval priebeh biooxidácie. Hlavným cieľom práce bolo overiť možnosti efektívneho využitia biooxidácie zlatonosných rúd metódou extrakcie zlata tiomočovinou.

Veríme, že Jánovi Galbavému, ktorý sa už dostal na štúdium biotechnológie na Vysoké učení technické do Brna, sa podarí rozvinúť tému začatú vo svojej SOČ formou bakalárskej práce, ako zamýšľa.

Mgr. Beáta CHRIENOVÁ, foto autorka

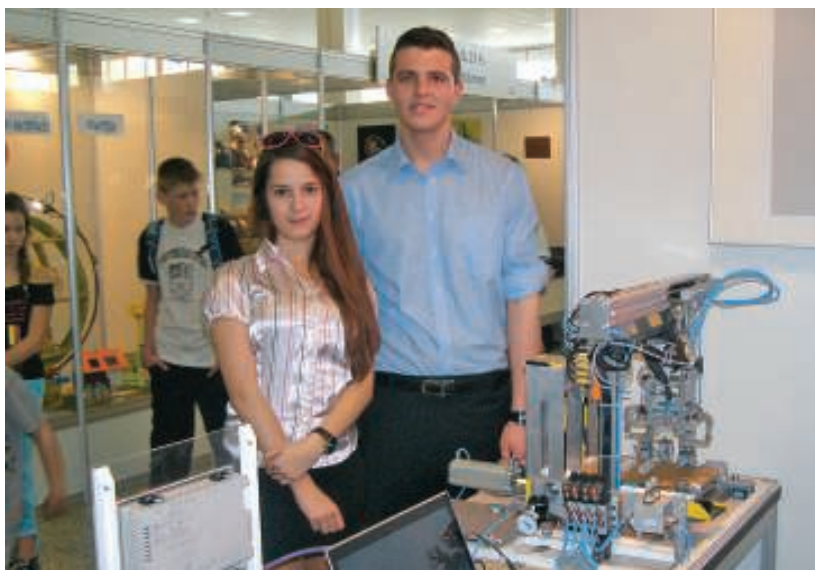

Romana Jamrichová, Lukáš Hajdúšek a ich paletizačná linka na výstave Mladý tvorca 2013 v Nitre.

Paletizačná linka z Nitry zbiera ocenenia

SPŠ NITRA

Žiaci Strednej priemyselnej školy v Nitre Romana Jamrichová a Lukáš Hajdúšek zo IV. A triedy získali v priebehu jedného týždňa so svojou prácou *Paletizačná linka* prvé miesto v štyroch rôznych súťažiach. Všetko sa začalo v sobotu 20. apríla na výstave Mladý tvorca 2013, kde získali prvé miesto v súťaži TOP výrobok v kategórii Strojárstvo, ako aj Cenu spoločnosti Samsung v súťaži stredných odborných škôl za inovatívny prístup a technickú tvorivosť vo vzdelávaní. Spoločnosť ocenila nadanie študentov a podporu zo strany učiteľov, ktoré prispeli k výnimočnému výsledku, ktorý má šancu na praktické uplatnenie v priemysle, finančným grantom pre školu vo výške 7 000 EUR.

Úspech sa zopakoval 23. a 24. apríla v celoslovenskom finále súťaže Siemens Young Generation Award 2013, kde naši študenti presvedčili o kvalite svojho projektu, v ktorom riešili nahradenie priemyselného robota jednoduchším pneumatickým paletizérom na dosiahnutie úspor investičných nákladov, a presvedčivo vyhrali prvé miesto a počítač pre školu.

No a v piatok 26. apríla vyhrali s paletizačnou linkou celoštátne kolo SOČ v kategórii Strojárstvo, hutníctvo a doprava. Vďaka víťazstvu získali aj postup na 14. ročník medzinárodnej nesúťažnej prehliadky Expo-Sciences International 2013, ktorá sa uskutoční v septembri v saudskoarabskej metropole Abú Zabí.

Tieto úspechy neprišli samy od seba. Prácu na projekte predchádzal rok štúdia problematiky pneumatických systémov, logického riadenia, programovania dotykových panelov a programovateľných logických automatov. Nasledovalo 10 mesiacov riešenia samotného problému, 10 mesiacov vývoja, konštruovania, programovania a dolaďovania činnosti paletizačnej linky. Kvôli časovej náročnosti projektu prizvali Romana a Lukáš do tímu na súťaž SOČ aj študenta Martina Vrbiaka z odboru mechatronika, ktorý vypracoval výkresovú dokumentáciu linky.

Celá škola máme z úspechu našich študentov obrovskú radosť a prajeme im veľa šťastia na ústnych maturitných skúškach.

Ing. Jozef GERHÁT, foto autor

Najlepší podnikateľský zámer nadstavbou SOČ

TSK

Prvýkrát na Slovensku sa tohto roku v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK) v rámci SOČ spojilo podnikateľské prostredie s odbornou činnosťou žiakov. Študentom sa tak umožnila nadstavba možným uvedením projektov do praxe.

Obhajoby prác a ich vyhodnotenie sa uskutočnili 30. apríla v Kongresovej sále TSK. Do finále komisia vybrala 19 najlepších projektov, rozhodujúca bola najmä ich originalita a možnosť realizácie. Prvenstvo získala Romana Líšková z Obchodnej akadémie v Prievidzi za projekt baTÚLAČKY (spoluautorka Natália Nátonová, konzultant Mgr. Stanislav Malega). Na druhom mieste skončil Juraj Kožúrik z SPŠ Dubnica nad Váhom za *Model signalizačného zariadenia napájaný fotovoltaickým panelom* (spoluautor Jozef Opata, konzultant Ing. Jozef Lašček). Tretie miesto si odniesol Ondrej Škopek z Gymnázia Myjava (konzultant Peter Škopek) za projekt *Rozpoznávanie áut a výpočet rýchlosti jazdy (PC videnie)*.

Organizátori súťaže veria, že zo súťaže Najlepší podnikateľský zámer sa stane tradícia. **(tsk)**

BSK

Bratislavský kraj chce otvoriť 151 tried

Minulý týždeň sa uskutočnili prijímacie skúšky na stredné školy. Bratislavský samosprávny kraj (BSK) plánuje v školskom roku 2013/2014 otvoriť 151 tried v 58 gymnáziách a stredných odborných školách, ktorých je zriaďovateľom.

Od školského roku 2013/2014 obohatia ponuku škôl v pôsobnosti BSK nové študijné a učebné odbory, ktoré reagujú na aktuálne potreby trhu práce. „Chceme zvýšiť záujem uchádzačov o štúdium na našich školách, preto sme vytvorili podmienky na zaradenie nových študijných a učebných odborov," povedal bratislavský župan Pavol Frešo. Ide napríklad o medzinárodné obchodné vzťahy, priemyselný dizajn, elektromechanické odbory či mechaniku strojov a zariadení a hasičskej techniky. **(bsk)**

SOŠ TRENČÍN

Mladých robotikov pozdravil vzácny hosť

V areáli výstaviska Expo center Trenčín sa v dňoch 24. – 25. apríla uskutočnil už 8. ročník medzinárodnej súťažnej prehliadky autonómnych robotov Trenčiansky robotický deň s cieľom popularizovať vedu a techniku medzi žiakmi základných a stredných škôl nielen trenčianskeho regiónu. Hlavným organizátorom bola Stredná odborná škola (SOŠ), Pod Sokolicami, Trenčín a spoločnosť pre vedu a vzdelanie Pansophia. Na podujatí nechýbalo množstvo zaujímavých prednášok a kvalitných sprievodných podujatí.

Hlavnou zahraničnou hviezdou Trenčianskeho robotického dňa 2013 bol americký vedec slovenského pôvodu Ladislav Emanuel Roth, ktorý patrí medzi špičkových amerických vedcov zaoberajúcich sa vesmírom. Je zatiaľ jediným Slovákom, ktorý sa podieľal na navrhovaní vesmírnych sond USA a riadení ich prevádzky v kalifornskej Pasadene. Pracoval aj ako vedúci vedecký pracovník NASA a jeho prístroje a programy boli súčasťou projektov Apollo, Mariner, Viking a Magellan. V Trenčíne Ladislav Emanuel Roth prednášal o nasadení a úspechoch robotických sond.

Americký vedec slovenského pôvodu Ladislav Emanuel Roth (vpravo) sa tešil veľkému záujmu verejnosti i médií. Na snímke s predsedom Trenčianskeho samosprávneho kraja Pavlom Sedláčkom (vľavo) a riaditeľom SOŠ v Trenčíne Ľubošom Chochlíkom.

Celkovo sa do Trenčianskeho robotického dňa zapojilo 30 základných a stredných škôl zo Slovenska i zahraničia, ktoré v súťažiach predstavili 86 robotov. Žiaci a študenti súťažili v štyroch kategóriách, najobsadenejšia bola kategória Driver A s 34 robotmi. V tejto kategórii si 1. miesto odniesol Peter Ondrejovič z SOŠ Handlová. V kategórii Driver B prvenstvo získal Ondrej Stratený z tej istej školy. V kategórii Stavebnice robotov si prvenstvo odniesli Jakub a Matej Mazúrovci zo Základnej školy na Mariánskej ul. v Prievidzi. V kategórii Free Style ako prvý skončil Patrik Štefka zo Strednej priemyselnej školy Myjava. Špeciálnu sponzorskú cenu získal Tomáš Adamčík z SOŠ v Dubnici nad Váhom a Róbert Rindák z SOŠ v Trenčíne. **(tsk)**

Čo so ziskami z podnikateľskej činnosti školy

ROZHOVOR

Hovoríme s riaditeľom Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Sobranciach Ing. Michalom Gičom.

Pán riaditeľ, môžete nám priblížiť, čo predchádzalo súčasný profil školy v Sobranciach?
Jej predchodkyňa bola zriadená roku 1957 ako stredná poľnohospodárska a technická škola. V nasledujúcom školskom roku s podporou miestnych štátnych majetkov zriadili pri nej aj učňovskú školu, neskôr premenovanú na stredné odborné učilište poľnohospodárske. V tomto období do nej dochádzali žiaci zo širokého okolia, mnohí bývali v rozsiahlom internáte na druhom poschodí školskej budovy. Študovali v odboroch pestovateľ, chovateľ, mechanizátor rastlinnej výroby, záhradník, vinohradník, neskôr pribudli odbory kuchár, čašník, servírka, automechanik aj maturitné odbory agropodnikateľ, podnikateľ pre rozvoj vidieka či podnikanie v poľnohospodárstve. Roku 1999 bola pri strednom odbornom učilišti poľnohospodárskom zriadená aj obchodná akadémia, a tá je súčasťou školy dodnes.

V súčasnosti sa kladie veľký dôraz na modernizáciu vzdelávania a premenu tradičnej školy na modernú. Ako sa to darí napĺňať v podmienkach vašej školy?
O to sa, samozrejme, snažíme aj my. Kolektív učiteľov, majstrov odborného výcviku a ostatných zamestnancov školy sa usiluje vytvárať vhodné prostredie na formovanie a vzdelávanie mladých ľudí. Naši žiaci využívajú dve moderné učebne informatiky, multimediálnu učebňu, odbornú učebňu gastronómie, dobre vybavenú telocvičňu či vlastné fitnescentrum, kde môžu po skončení vyučovania vhodne relaxovať. Žiaci oboru autoopravár pri svojom odbornom vzdelávaní využívajú školské dielne, ktoré sú vybavené najmodernejšími diagnostickými prístrojmi, zariadeniami určenými na opravu a diagnostiku automobilov. Súčasťou ich odbornej prípravy je práca v školskom pneuservise či stredisku na vykonávanie emisných kontrol pre osobné automobily. Žiaci všetkých odborov majú možnosť získať vodičské oprávnenie v školskej autoškole na vedenie osobných áut, traktorov a malých motocyklov. V odboroch kuchár a spoločné stravovanie vykonávajú odbornú prax v zmluvných reštauračných podnikoch, v školskej jedálni a školskej kuchynke.

Môžete predstaviť nosné študijné a učebné odbory?
Tradícia, danosti regiónu a požiadavky trhu práce ovplyvňujú smerovanie školy aj v súčasnosti. Záujemcom o štúdium ponúkame študijné a učebné odbory zamerané na obchod a služby. Obchodná akadémia je zameraná na colníctvo a verejnú správu, jej absolventi úspešne študujú na vysokých školách ekonomického zamerania. Odbory kuchár a spoločné stravovanie pripravujú kvalifikovaných pracovníkov v oblasti gastronómie a reštauračných služieb. Školský vzdelávací program týchto odborov je zameraný na regionálnu a modernú gastronómiu. Odbor autoopravár reaguje na požiadavky trhu v oblasti automobilového priemyslu. Odbory agropodnikanie – poľnohospodárske služby, a podnikateľ pre rozvoj vidieka sú zamerané na prípravu ekonomicky i odborne pripravených poľnohospodárov, vinohradníkov či chovateľov zvierat. Vzhľadom na celkové zameranie regiónu sú perspektívne. V súčasnosti môžu absolventi 9. ročníka základnej školy študovať na obchodnej akadémii maturitný 4-ročný študijný odbor manažment regionálneho cestovného ruchu, agropodnikanie v dennom a kombinovanom študijnom režime, ďalej 2-ročné nadstavbové štúdium spoločné stravovanie ukončené maturitnou skúškou a učebné odbory 3-ročného denného štúdia kuchár a autoopravár-mechanik.

Dôležité však nie sú len doterajšie úspechy, existencia školy stojí predovšetkým na jej ďalšom smerovaní. Aké sú perspektívy tej vašej?
Stredná odborná škola obchodu a služieb v Sobranciach sa podobne ako mnoho iných škôl usiluje nájsť nové cesty a možnosti, ako skvalitňovať materiálno-technické vybavenie školy a modernizovať vyučovací proces. Práve preto sa zapája do projektov a aktivít, ktoré smerujú k celkovej premene tradičnej školy na modernú. Za mnohé spomeniem viacnásobnú účasť školy v projekte Infovek, Informatizácia školstva, IT Academy, Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách či projekt pre odbory kuchár, spoločné stravovanie a autoopravár-mechanik. Aktuálne realizujeme až do roku 2015 projekt *Inovatívne metódy a digitalizácia vzdelávania pre potreby trhu práce SOŠ obchodu a služieb Sobrance*.

Aké je hospodárenie školy, z čoho plynú jej príjmy?

Riaditeľ Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Sobranciach Ing. Michal Gič.

Žiaci odboru autoopravár-mechanik pri práci v školskom pneuservise, poskytujúcom služby širokej verejnosti.

Tvorivosť nad rázovitým krajom

SOŠ OaS SOBRANCE

Stredná odborná škola obchodu a služieb
Námestie slobody 12
Sobrance

Sobranecko je krásny kraj na východe Slovenska, od dávnych čias úzko spätý s poľnohospodárstvom, so sadovníctvom a s vinohradníctvom. Prírodné podmienky, blízkosť hraníc s Ukrajinou a potreby miestnych zamestnávateľov si priam vynútili vznik strednej školy zameranej na prípravu kvalifikovaných odborníkov pre oblasť poľnohospodárstva, gastronómie či kvalitne pripravených administratívnych pracovníkov a účtovníkov, ktorí by sa uplatnili v štátnej či vo verejnej správe.

Časy sa však menia, súčasnosť charakterizuje nezáujem žiakov o poľnohospodárstvo a lesníctvo. Dôležitou súčasťou práce školy je preto aj poskytovanie informácií o možnostiach štúdia na stredných a vysokých školách, ktoré sú dostupné v pracovnom kútiku výchovného poradcu. Ďalšia propagácia sa uskutočňuje formou prednášok s predstaviteľmi vysokých škôl. Konajú sa besedy žiakov končiacich ročníkov školy s predstaviteľmi okresného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. V regióne je však nesmierne ťažké usmerňovať žiakov pre profesie, ktoré prevládajú v tunajších firmách. Stále je citeľný nezáujem žiakov o prácu v poľnohospodárstve a lesníctve, pretože je ťažká a nedocenená. Zástupcovia školy sa však nádejajú, že táto situácia sa zmení.

Za viac ako 50 rokov existencie Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Sobranciach dosiahli žiaci a učitelia mnohé významné úspechy na poli vzdelávania a v mimoškolskej oblasti. Od roku 2006 žiaci odboru obchodná akadémia pravidelne získavajú ocenenia na Medzinárodnom veľtrhu cvičných firiem v Bratislave, kde sa dokážu presadiť v tvrdej konkurencii z celého Slovenska i zo zahraničia. Marek Kasič roku 2008 a Tatiana Gičová v nasledujúcom roku získali na ňom ocenenie Najlepší reprezentant. Na deviatom ročníku veľtrhu

ŠTUDIJNÉ A UČEBNÉ ODBORY

6317 M obchodná akadémia

Absolvent 4-ročného študijného odboru s maturitou je kvalifikovaný pracovník schopný vykonávať ekonomické činnosti spojené so získavaním a spracovávaním informácií v oblasti výroby, zásobovania a odbytu, marketingu, manažmentu, personalistiky, vo vedení administratívy, účtovníctva a finančného hospodárenia. Získané informácie vie posúdiť, hodnotiť a využiť v ekonomickom riadení príslušného pracoviska. Na kvalifikované vykonávanie uvedených činností musí mať absolvent široký odborný profil doplnený primeraným všeobecným vzdelaním. Môže sa úspešne uchádzať o štúdium na vysokých školách, najmä ekonomického zamerania. V posledných ročníkoch tohto odboru boli do školských vzdelávacích programov zaradené predmety súvisiace s verejnou správou a colníctvom.

6445 2 00 kuchár

Trojročný učebný odbor pripravuje absolventov so všeobecnovzdelávacím základom, s odbornými teoretickými vedomosťami a praktickými zručnosťami tak, že je schopný vykonávať kvalifikovanú činnosť pri príprave jedál v reštauráciách, hoteloch a ďalších zariadeniach spoločného stravovania. Získava vedomosti, zručnosti a návyky v príprave jedál, stolovaní, dodržiavaní hygienických zásad a predpisov.

2487 H autoopravár-mechanik

Absolvent 3-ročného učebného odboru je kvalifikovaný odborný pracovník schopný vykonávať príslušné práce na špecializovaných pracoviskách vo výrobných podnikoch a v opravárenstve. Má ucelené základné teoretické vedomosti a praktické zručnosti potrebné na štandardné opravy cestných motorových vozidiel so štandardným vybavením dielní predpísaným výrobcom. Na základe informácií získaných z technickej dokumentácie výrobcov cestných motorových vozidiel vie posúdiť stav a pripravenosť pracoviska, zvoliť pracovné postupy a prípravné práce. Pri práci s vozidlom a pomôckami je schopný použiť štandardnú opravárenskú techniku.

Sú to napríklad príjmy z prenájmu, z vodičských kurzov, prevádzky autoservisu, pneuservisu, emisných kontrol, ubytovania či stravovania. Z týchto činností získavame ročne okolo 80-tisíc až 100-tisíc eur. Prostriedky používame na úhradu miezd a odvodov pracovníkov, ktorí sú plne platení z podnikateľskej činnosti, ďalej za elektrickú energiu, vodu, plyn, pohonné hmoty. Hradíme z nich aj ďalšie náklady, čo pomáha odľahčovať rozpočet školy určený len normatívom. Doteraz sme v podnikateľskej činnosti školy hospodárili so ziskom, ktorý následne pomáha rozvoju hlavnej činnosti. Pracovníci školy sa svojím hospodárením v podnikateľskej i hlavnej činnosti snažia napomáhať rozvoj hlavnej činnosti školy znižovaním nákladov a zvyšovaním tržieb. Takto získané finančné prostriedky nám pomáhajú zlepšovať výchovno-vzdelávací proces nákupom učebných pomôcok, vozidiel autoškoly, vylepšovaním prostredia školy, ale prispievajú aj k vyššej zamestnanosti v regióne. Ďalší prínos je v oblasti vzdelávacej, žiaci sa učia vo vlastnom autoservise, vo vlastnej kuchyni, k dispozícii majú aj stredisko odbornej praxe v škole v prírode v Inovciach. Bezprostredne tak vidia spôsob podnikateľskej činnosti, prístupu k zákazníkom a správania sa k nim, čo môže pomôcť pri ich prípadnom samostatnom podnikaní po ukončení školy.

Môžte bližšie konkretizovať, s kým škola spolupracuje v externom prostredí?
Vo výchovno-vzdelávacom procese s Pedagogicko-psychologickou poradňou v Michalovciach a s Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove. Našimi partnerskými organizáciami sú Poľnohospodárske družstvo Vinohrady Choňkovce, Roľnícke družstvo Koromľa, firma Plynroz, mesto Sobrance, Lesy SR a iné. Myslíme si, že popri nich je na veľmi dobrej úrovni spolupráca s Košickým samosprávnym krajom. Podieľame sa na prezentácii v rámci cezhraničnej spolupráce počas Dní priateľstva s Ukrajinou na hraničnom prechode vo Vyšnom Nemeckom a v Ubli.

Aké sú teda silné stránky školy v regióne?
V škole pôsobí stabilný kolektív pedagogických zamestnancov zanietených pre svoju prácu, ochotných celoživotne sa vzdelávať, s aktívnym prístupom k zavádzaniu inovatívnych metód a foriem vzdelávania. Žiaci, ktorí k nám prichádzajú študovať, majú na výber mnohé odbory. V nich sa môžu nájsť manuálne zručnejší i tí, ktorí chcú po skončení štúdia pokračovať v ďalšom vzdelávaní na vysokých školách. Žiaci tak majú možnosť získať odborné vzdelanie a primeranú kvalifikáciu na svoje ďalšie profesijné pôsobenie v pohodlí domova a bez vysokých nákladov. Nemusia cestovať za vzdelaním do vzdialenejších miest, čo vítajú rodičia žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, a tých je v okrese neúrekom. Škola má vo svojom okolí medzi verejnosťou dobré meno, veď v nej študovali žiaci, ktorí sú dnes úspešní v mnohých povolaniach v širokom okolí aj v zahraničí. Škola sa nachádza v príťažlivom prostredí v centre mesta, preto nás teší, že jej budova s peknou architektúrou je aj stredobodom rozvoja vzdelanosti v sobranskom regióne.

A v čom sú slabiny?
Veľkým problémom je pokles žiakov končiacich ročníkov základných škôl v regióne. Nepriaznivý demografický vývoj populácie prirodzene vplýva na počet žiakov, ktorí prichádzajú na školu študovať. Z toho vyplýva často nižšia motivácia mnohých z nich ďalej sa vzdelávať, zvlášť rómski žiaci zanechávajú štúdium v prvých ročníkoch. Financovanie školy, ktoré je ovplyvnené počtom žiakov, preto často býva pre ňu nepostačujúce a neumožňuje realizovať mnohé zámery na zlepšovanie materiálnych podmienok štúdia.

Pripravil Marián ŠIMKULIČ

Pripravení na recepciu pri teplom bufete zemplínskych špecialít pri príležitosti Sobranských vinobraneckých slávností roku 2012.

roku 2006 cvičná firma školy obsadila v celkovom hodnotení tretie miesto. Pod vedením vyučujúcich sa žiaci pravidelne zúčastňujú literárnych súťaží, projektov a olympiád. Roku 2009 bol Ľuboš Hirák ocenený vo Vianočnom rozhlasovom projekte za prácu *Moja najkrajšia Tichá noc*, Hana Surmová v nasledujúcom získala ocenenie v celoslovenskej literárnej súťaži Štúrovo pero. Žiaci pod vedením učiteľov pracujú v záujmových krúžkoch, škola sa prezentovala gastronómiou Zemplína a spolu s folklórnym súborom Sobrančan, ktorý pracuje pri škole, vystúpili v Prezidentskom paláci a v Národnej rade SR. V hodnotení najlepších stredných škôl podľa úspešnosti absolventov sa škola umiestnila medzi prvými v rámci Košického samosprávneho kraja.

JUVYR 2012 v Bratislave: vedľa Roberta Schmidta zo Slovenskej živnostenskej komory a vedúceho služobného úradu ministerstva školstva Ivana Stankovského.

Citlivý organizátor,...

(dokončenie zo strany 17)

Riaditelia odborných škôl to v súčasnosti nemajú ľahké ani v každodennej praxi a nie raz ani na tej najvyššej úrovni. Jaseň mi raz s tichým povzdychom spomenul, ako sa usiloval niekdajšiemu úradníkovi na významnom poste príslušného ministerstva vysvetliť, že praktická príprava budúcich sklárov stojí podstatne viac peňazí ako povedzme gymnazistov. Sklársku pec musia spustiť do chodu už pred začiatkom školského roka a zohrievať jej obsah nepretržite až do prázdnin. Keď odchádzal z kancelárie, dotyčný poslucháč mu poradil, ak pec naskutku žerie toľko energie, ako vraví, mohol by niečo ušetriť tým, že ju vypne aspoň na víkend, keď sa žiaci neučia...
Svoj niekoľkoročný pobyt v zahraničí a získané pedagogické skúsenosti bohato zužitkoval po návrate domov. Po nástupe do Lednických Rovní konal s vedomím, že sa otvárame Európe zo všetkých stránok. Privatizáciu slovenských podnikov a vstup zahraničného kapitálu do nich vnímal ako realitu, ktorej sa netreba ani nemožno tvrdohlavo brániť. Usiloval sa pre žiakov a pedagógov vybaviť čo najlepšie podmienky na odbornú prípravu, technickú a tvorivú prax priamo v škole. Bol v trvalom kontakte s jej zriaďovateľom, podporu a pomoc hľadal v miestnej a okolitých sklárskych fabrikách, nadväzoval spoluprácu so školami a s výrobcami v širšom európskom okolí. Otvorený trh práce, voľný pohyb tovaru a osôb neboli pre neho byrokratické pojmy. Vedel, že viacerí absolventi školy, ktorí zažili počas štúdia výmenné zahraničné praxe podporované z európskych zdrojov, si budú hľadať prácu mimo Slovenska. Bral to ako novodobú podobu niekdajšieho raz strastiplného, inokedy podnikateľsky značne úspešného vandrovania drotárskych predkov z neďalekého podjavorníckeho kraja.
Vnímal a chápal štrukturálne zmeny v sklárskom priemysle, zvyšujúce sa vstupné náklady na manuálnu výrobu úžitkových predmetov, automatizáciu výroby technického a spotrebného skla, dovoz všakovakých lacných vecí od ázijských producentov imitujúcich výsledky poctivej práce sklárov. Preto citlivo dbal na to, aby si sklárstvo uchovalo vnútornú estetickú silu. Aby žiaci pod dohľadom skúsených a tvorivých pedagógov natrvalo prijali posolstvo, že neoddeliteľnou súčasťou výslednej podoby každého remesla je krása, elegancia, pôvab. Dokazoval to a rád ukazoval všetkým, čo mali záujem, v podkroví školy, kde zriadil galériu maturitných a cenných prác žiakov školy. Tým najtalentovanejším s hrdosťou dožičil úspech pri prijímacích skúškach na umelecké vysoké školy. Napokon, mal na zreteli aj to, aby škola v Lednických Rovniach spolupracovala s vysokoškolskými pedagógmi, s akademicky vzdelanými sklárskymi umelcami. Jeden z jej dávnejších absolventov Stanislav Meliš emigroval roku 1968 do Austrálie, kde sa zaradil medzi svetovo uznávaných umelcov. Keď prišiel vlani na Slovensko, zašli sme pozdraviť pána riaditeľa. Neobišiel ho ani Ján Zoričák žijúci vo Francúzsku, ďalšia osobnosť svetového sklárskeho umenia, ba ochotne osobne sprostredkoval kontakty na jednu z tamojších sklárskych škôl.

V galerijných priestoroch školy so Stanislavom Melišom.

Všetko, čo som napísal o Pavlovi Jaseňovi, je už v minulom čase. Spomienky však pretrvávajú, ak človek zanechal v spoločnosti stopu svojím aktívnym životom.

Dušan MIKOLAJ
Foto autor a Ján SÚKUP

Odchody nikdy nebývajú načas

OSOBNOSŤ

Vždy sú predčasné, znamenajú stratu, nedopovedané slovo, nedokončenú prácu, nevyslovenú myšlienku. Navždy nás opustil náš riaditeľ PhDr. Pavol Jaseň, muž odovzdaný, a predsa svoj a svojský. Bol osobnosťou, v ktorej sa zjednocovala viera s poznaním.
Narodil sa 18. júla 1945 v Bratislave. Po skončení ZŠ sa vyučil za sústružníka, štúdium ukončil maturitou. Po absolvovaní základnej vojenskej služby v hodnosti podporučíka vodného letectva nastúpil pracovať do Závodov všeobecného strojárstva v Dubnici nad Váhom ako hospodár špeciálneho náradia. V rokoch 1971 – 1973 pracoval ako vedúci odboru výchovy a vzdelávania, doplnil si pedagogické vzdelanie na Inštitúte priemyselnej výchovy v Prahe. V štúdiu pokračoval na Univerzite Komenského v Bratislave na katedre pedagogiky. Dosahoval vynikajúce výsledky, bol zodpovedný, preto ho roku 1981 vtedajší minister hutníctva, strojárstva a elektrotechniky vyslal do Sýrskej arabskej republiky. Tri roky pracoval ako vedúci katedry v MCTA HOMS.
Po návrate zo zahraničia bol zakladateľom a prvým riaditeľom Stredného odborného učilišťa elektrotechnického v Dubnici nad Váhom. Svoje praktické skúsenosti s riadením školy, pedagogické schopnosti i vysokú úroveň svojho vzdelania plne využil na Okresnej školskej správe v Považskej Bystrici, kde pracoval ako zástupca riaditeľa, a neskôr na Okresnom úrade v Ilave ako vedúci odboru školstva, mládeže a telesnej kultúry. Dňa 5. februára 2004 bol vymenovaný za riaditeľa vtedy Združenej strednej školy sklárskej (súčasnej Strednej odbornej školy sklárskej) v Lednických Rovniach. Úspešne ju riadil až do posledného okamihu svojho života. Mal dobré organizačné schopnosti, bol technicky zdatný, mal zmysel pre kolektívnu prácu, bol húževnatý, priateľský. Mal v úcte ľudí, rešpektoval ich, citlivo pristupoval ku svojim kolegom a spolupracovníkom, mal pochopenie pre študentov. Vedel sa vžiť do pocitov mladých ľudí, snažil sa im porozumieť a chápať ich.
Po príchode na našu školu sa oboznámil s technológiou výroby, so spôsobom tvarovania a ďalšieho spracovania skla, s výrobnými zariadeniami. Prinášal nové nápady, sledoval nové trendy v spracovaní krehkých, ručne tvarovaných sklených výrobkov. Uvedomoval si jedinečnosť sklárskeho remesla, preto mu veľmi záležalo na tom, aby jediná sklárska škola na Slovensku pokračovala v existencii a mala čo najlepšie výsledky. Obetoval svoj čas, aby poukázal na zmysel pre krásu a tradíciu sklárskeho majstrovstva u nás na Slovensku aj v zahraničí. Talentovaní žiaci v rámci vzdelávacích projektov každý rok absolvovali stáže v zahraničí (Francúzsko, Taliansko, Rakúsko, Španielsko), kde sa oboznamovali a zdokonaľovali v technike tvarovania a dekorovania vlastných výrobkov a úspešne reprezentovali našu školu.
V SOŠ sklárskej vytvoril podmienky na zriadenie nového učebného odboru bižutéria. Každoročne organizoval výstavu maturitných prác našich žiakov, ktorá vždy mala úspech, každý obdivoval krásne práce a najmä šikovnosť študentov. Niekoľko mimoriadne nadaných absolventov pokračovalo v ďalšom štúdiu na vysokých školách podobného zamerania. Sú z nich úspešní sklárski výtvarníci, dizajnéri a uplatnili sa i v iných umeleckých smeroch.

Ing. Anna KRUPIČKOVÁ,
poverená riadením SOŠ sklárskej
Lednické Rovne

Individuálne riešenia v spoločnom priestore

RAKÚSKO

K medzinárodnej konferencii *Odborné vzdelávanie – možnosti transferu a implementácie prvkov duálneho vzdelávacieho systému*, ktorá sa konala 25. apríla v Bratislave, sa vraciame vstupnými informáciami Hanspetra Hubera, generálneho riaditeľa sekcie medzinárodných záležitostí a kultúry Spolkového ministerstva vzdelávania, umenia a kultúry Rakúskej republiky. Vystúpil po tom, čo na túto tému pred ním hovoril minister školstva Dušan Čaplovič i generálna riaditeľka sekcie odborného a celoživotného vzdelávania Spolkového ministerstva školstva a výskumu Nemeckej spolkovej republiky Kornelia Haugg, a nadviazal na bilaterálne rozhovory nášho ministra a rakúskej ministerky školstva Claudie Schmiedovej v rámci podpísania *Memoranda o vzájomnom porozumení* koncom novembra minulého roka vo Viedni.

Popri niektorých doplňujúcich bodoch týkajúcich sa duálneho vzdelávania pripomenul osobitosti vzdelávania v jednotlivých európskych štátoch, čo znamená, že nie každý konkrétny model sa dá v úplnosti uplatňovať v iných vzdelávacích systémoch. Nedajú sa zostaviť priame protipóly, ale spoločným zmyslom v rámci Európy by mali byť snahy o to, aby sa všetci mladí vzdelávali a vyučili tak, aby samostatne zodpovedali za svoju budúcnosť. Inými slovami: investovať do ľudí a ich schopností. Európska únia prichádza s atraktívnymi vzdelávacími programami, preto treba využívať fondy, ktoré sú k dispozícii. Osobitne spomenul štáty, ktoré spája rieka Dunaj a sú zapojené do Dunajskej stratégie, kde treba vytvárať nové projekty a smerovania.

Učňovská príprava

Rakúsky zástupca hovoril o možnostiach transferu a implementácie zložiek duálneho systému vzdelávania na pozadí vysokej nezamestnanosti mládeže v Európe. Je to problém, ktorý musíme rázne a bezodkladne riešiť. Rakúsko by sa ním zdanlivo nemuselo zaoberať, pretože má najnižšiu nezamestnanosť v Európe (4,1 %). Aj v nezamestnanosti mládeže patrí k štátom s pozitívnymi hodnotami (približne 8 %). V hodnoteniach Európskej únie a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) týkajúcich sa odborného vzdelávania obsadilo Rakúsko prvé miesto. Napriek tomu tvrdí: je potrebné ďalej konať.

Predpokladom vysokej miery zamestnanosti v Rakúsku je vysoko kvalitné odborné vzdelávanie. Až štyri pätiny šestnásťročných žiakov navštevujú odborné školy, a získavajú tak fundované praktické aj teoretické odborné vzdelanie. Rakúsky model sa opiera o tri piliere: o duálne vzdelávanie, odborné vzdelávanie v školách a o záruku vzdelávania žiakov do veku 18 rokov.

Duálne vzdelávanie – tzv. učňovská príprava, sa vyznačuje vysokým podielom praxe: 80 % vzdelávania sa vykonáva v podniku, 20 % v odbornej škole. Základnou oporou pre odborné vzdelávanie v štáte a vôbec dôležitou inštitúciou pre rakúsku ekonomiku sú malé a stredné podniky. Tie patria so 60 % zamestnancov, ktorí vykonávajú závislú činnosť, k najväčším zamestnávateľom v Rakúsku. Navyše predstavujú aj hybnú silu pre politiku inovácie. Viac ako tretinu nových firiem zakladajú absolventi duálneho systému.

Číselným vyjadrením (asi 40 % mladých v 10. roku školského vzdelávania) je duálny systém najdôležitejšou formou vzdelávania v Rakúsku. V súčasnosti existuje v Rakúsku asi 220 rôznych učebných odborov s dĺžkou výučby medzi 2 až 4 rokmi. Podobne ako v iných štátoch strednej Európy, kde si ministerstvo školstva delí oprávnenie na vzdelávanie s ministerstvom hospodárstva, je aj v Rakúsku ministerstvo školstva zodpovedné za školskú oblasť a ministerstvo hospodárstva za prevádzkovú oblasť. Dôležitú úlohu pri správe systému majú v Rakúsku hospodárske komory.

Krajina má uzavreté dohody o vzájomnom uznaní učiteľského povolania s ministerstvami hospodárstva Nemeckej spolkovej republiky a Maďarska.

Duálny systém v Rakúsku zodpovedá v podstatnej miere systému v susedných štátoch (Nemecko a Švajčiarsko), existujú však isté špecifiká, napríklad vysoká transparentnosť.

Odborná maturitná skúška zavedená roku 1997 umožňuje absolventom duálneho systému prístup na všetky univerzity a vysoké školy, ako aj k povolaniam, na ktorých výkon je potrebná maturita (napr. vo verejnej službe). Maturita sa skladá zo štyroch čiastkových skúšok (nemčina, matematika, cudzí jazyk a skúška zo zvolenej odbornej oblasti).

Dnes majú učni možnosť pripravovať sa počas výučby na odbornú maturitnú skúšku, čiže 19-roční absolventi budú disponovať nielen výučným listom, ale aj maturitným vysvedčením. Učňovská príprava s maturitou sa teší rastúcej popularite a v súčasnosti sa na nej zúčastňuje približne 10 400 učňov.

Odborné vzdelávanie v školách

Druhý pilier úspešného rakúskeho modelu predstavuje silne rozvinutú školskú odbornú výučbu. Zúčastňuje sa jej 40 % žiakov v 10. roku školského vzdelávania, asi dve tretiny chodia na vyššie odborné školy a tretina na odborné stredné školy. Veľký význam pre rakúske hospodárstvo majú najmä vyššie odborné školy, ktoré absolventom za päť rokov umožnia získať dvojitú kvalifikáciu (maturitu a diplomovú skúšku). Ukončenie päťročnej vyššej odbornej školy im umožňuje prístup na všetky univerzity a odborné vysoké školy, ako aj na trh práce a k určeným povolaniam.

Odborné vzdelávanie v školách na strednej a vyššej úrovni spája kvalitu, inováciu a relevantnosť trhu práce. V rámci stredných a vyšších odborných škôl absolvujú žiaci povinnú prax v reálnom pracovnom prostredí a môžu si aktívne vyskúšať svoje vedomosti a zručnosti počas školskej výučby. Tieto školy poskytujú vzdelanie aj v tých oblastiach, na ktoré je v iných štátoch potrebný titul bakalára (stavebný majster, opatrovateľské povolania, bilančné účtovníctvo). To je tiež dôležitý motivačný faktor.

Záruka starostlivosti o mladých

So zárukou vzdelávania žiakov do 18 rokov ich veku presadzuje rakúska spolková vláda dôležité dodatočné opatrenie – umožniť všetkým mladistvým, ktorí si nenájdu

Obdiv, úspech, zadosťučinenie

HA BARDEJOV

Keď povieme Bardejov, mnohým sa vybaví okresné sídlo so svojou neopakovateľnou históriou, vzácnymi architektonickými pamiatkami, nádherným historickým centrom. Keď povieme Bardejov, musíme mať v prvom rade na zreteli jeho historický vývoj, neopomínajúc rozvoj školstva. Hospodársky vzostup mesta v 14. a na začiatku 15. storočia podnecuje aj rozvoj vzdelávania. Spomeňme si napríklad na bardejovskú mestskú školu, keď tu pôsobil rodák Leonard Stöckel.

Do takýchto úvah sme sa zabrali pri návšteve Hotelovej akadémie Jána Andraščíka v Bardejove, ktorá prešla vo svojom vývoji od učňovskej školy až k hotelovej akadémii. Hneď v úvode treba uznať, že súčasné kvalitné priestorové a materiálne vybavenie zodpovedá profilácii školy. Všimli sme si, že žiaci gastronomických odborov sa pripravujú v zariadeniach s modernými kuchynkami, odbornými učebňami na stolovanie, so stravovacími prevádzkami s kuchyňami, cukrárenskou dielňou. K dispozícii je niekoľko salónikov. Nezaostáva ani vybavenie odboru manažment, obchod a podnikanie. Škola má počítačové a multimediálne učebne. Za tým všetkým treba vidieť zodpovedný prístup vedenia školy a kreativitu jej pedagógov.

Projekt Animátorky v akcii študenti realizovali medzi žiakmi I. stupňa základnej školy v rámci Medzinárodného dňa detí na Radničnom námestí v Bardejove.

Nové odbory, aktívne krúžky

Tieto okolnosti sa nemohli neodraziť na jej úspechoch. Ale aj tu všetko so všetkým súvisí. Personálne a materiálne zabezpečenie priam predurčovalo školu na vznik nových odborov. V tomto školskom roku otvorili ďalšie dva štvorročné študijné odbory: obchodné a informačné služby so zameraním na medzinárodné obchodné vzťahy a výživa a šport.

Pri pohľade na spektrum študijných odborov vidíme, že škola pohotovo reaguje na požiadavky trhu mesta a regiónu. Podnikateľské zručnosti získavajú žiaci prostredníctvom moderných výučbových programov. Ak má niekto z nich záujem napr. o sprievodcovskú činnosť, sú pre neho otvorené dvere na sebarealizáciu. Po absolvovaní kurzu získava osvedčenie Sprievodca cestovného ruchu.

V škole aktívne pracujú krúžky, ktoré nielen dopĺňajú a obohacujú štúdium v jednotlivých odboroch, ale sú istým zrkadlom aktivity žiakov. Napríklad v krúžku podnikanie v cestovnom ruchu sa žiaci zapájajú do súťaže Môj nápad pre región. Kvalitná príprava prináša výsledky. Spomenieme, že za projekt *Animátorky v akcii* žiaci získali v krajskom kole prvé a v celoslovenskom tretie miesto. Z ďalších aktivít by chceli spomenúť tie, ktoré sú zamerané napríklad na zvyšovanie úrovne finančnej gramotnosti. Manažérsky kurz umožňuje naučiť sa podnikať v konkurenčnom prostredí, prijímať strategické rozhodnutia a podobne.

Európske skúsenosti

Získať zručnosti a skúsenosti v jednotlivých odboroch sa dá aj vtedy, keď na istý čas opustíš svoje rodné mesto a vyberieš sa na skúsy do sveta. Zápecníctvo – to nie je štýl, ktorý by bol typický pre žiakov bardejovskej Hotelovej akadémie. Škola už niekoľko rokov spolupracuje so zahraničnými partnermi z Nemecka, Talianska, Francúzska a Cypru.

Už zo spomenutého vidíme, že škola má personálny, materiálny a priestorový potenciál na zriadenie centra odborného vzdelávania pre gastronómiu, hotelierstvo, obchod a služby. Podčiarkol to aj vedúci odboru školstva Úradu Prešovského samosprávneho kraja Ing. Karol Lacko počas slávnostného otvorenia centra v škole. Násobí sa tým, že to je prvé takéto centrum v Prešovskom kraji.

Pri tejto príležitosti riaditeľka Hotelovej akadémie Jána Andraščíka v Bardejove RNDr. Eva Čajková, PhD., povedala: „Podarilo sa nám skĺbiť tím ľudí, ktorí sú odborne pripravení a stále sa zdokonaľujú.

v podnikoch učňovské miesto, medzipodnikovú učňovskú výučbu. Pri integrovanom odbornom vzdelávaní majú učni možnosť predĺžiť si stanovený čas výučby až o dva roky alebo získať čiastkovú kvalifikáciu. Na základe dodatočnej ponuky vzdelávania v učňovských dielňach (medzipodnikové vzdelávanie) môžu mladiství, ktorí majú problém pri hľadaní miesta, absolvovať učňovskú prípravu.

Na základe dostupných údajov sa medzipodnikového vzdelávania v školskom roku 2011/2012 zúčastnilo 11 943 osôb. Integrovaného vzdelávania sa roku 2011 zúčastnilo viac ako 5 500 učňov, z nich takmer 4-tisíc s predĺženým časom výučby a 1 507 navštevovalo program s čiastkovou kvalifikáciou. Vďaka týmto programom získali takmer všetci kvalifikáciu, ktorú si vyžaduje trh práce.

Vzájomne prepojené smerovania

Všetky tri piliere majú jeden spoločný prvok: spojenie medzi všeobecnovzdelávacími a odbornoteoretickými obsahmi a odbornou praxou je hlavným dôvodom nízkej nezamestnanosti mládeže v Rakúsku. Teória a prax musia byť vo vyváženom pomere.

Aby sa to mohlo uskutočniť, musí byť vyučovanie zamerané na získanie konkrétnych kompetencií a zručností. Dôležité je, aby sa zručnosti nechápali iba v užšom význame ako krátkodobo osvojiteľné remeselné zručnosti. Ekonomika potrebuje ľudí, ktorí sú schopní riešiť komplexné zadania úloh. Preto je zabezpečené, aby mládež získala vo všeobecnom a v odbornom vzdelávaní potrebné základné a kľúčové kompetencie.

Prax v odbornom vzdelávaní sa v Rakúsku uskutočňuje v troch rovinách:

1) Učebné plány zamerané na kompetencie obsahujú popri všeobecnom vzdelávaní aj vysoký podiel odbornopraktických prvkov. Učebné plány sa realizujú po dohode so sociálnymi partnermi a v súlade s ekonomikou. Tým je možné rýchlo reagovať na dopyt trhu práce.
2) Počas vyučovania sa strieda teória s praxou: už počas vzdelávania absolvujú žiaci prax v podnikoch, kde sa realizujú ako plnohodnotné pracovné sily a oboznamujú s reálnym pracovným prostredím. Pre mladých ľudí je to obrovská motivácia.
3) Učitelia so skúsenosťami v hospodárstve, ktorí poznajú prácu v podniku, môžu na základe vlastnej skúsenosti sprostredkovať praktické schopnosti a zručnosti a stávajú sa pre učňov vzorom.

Motivačné podnety

Okrem toho je pre podniky potrebné vytvoriť motivačné systémy na prijímanie učňov. Rakúsko sa rozhodlo pre rozsiahly spôsob finančnej motivácie. Štát vypláca napríklad odmeny za troch učňov v prvom roku výučby, odmeny za dvoch učňov v druhom roku výučby a odmenu za jedného učňa v treťom a štvrtom roku výučby. Navyše poskytuje podporu za mladistvých, ktorí majú problémy s umiestnením, alebo za ďalšie vzdelávanie trénerov, ako aj prémie za prijatie čerstvých absolventov, ktorí zložili záverečné učňovské skúšky s vyznamenaním.

Motivácie na vytvorenie podnikových vzdelávacích miest sa však môžu realizovať aj nefinančnou cestou, napr. prostredníctvom značky kvality nazvanej Vynikajúci učňovský závod. To vytvára prestíž a reklamu pre podniky. Regionálne hospodárske komory informujú podniky o možnostiach a výhodách, ktoré pre ne plynú zo vzdelávania učňov.

Na zníženie nezamestnanosti mládeže je z pohľadu rakúskej strany potrebná politická iniciatíva, ktorá presahuje rámec jedného štátu. V celej Európe treba budovať kvalitu a atraktívnosť odborného vzdelávania a vo zvýšenej miere investovať do spojenia teórie s praxou. Odborné vzdelávanie nemá iba sprostredkovať krátkodobé zručnosti v zmysle remeselných zručností, ale musí aj zabezpečiť všeobecné kompetencie a odborné vedomosti. Iba vtedy sa môžu absolventi dlhodobo uplatniť na trhu práce.

Pritom je potrebné čo najlepšie využívať existujúce a plánované vzdelávacie programy Európskej únie. V Európe sa musí ponúkať vo zvýšenej miere kvalitné odborné vzdelávanie na strednej, vyššej a terciárnej rovine. Európska rada na svojom zasadnutí 30. januára 2012 potvrdila významnú úlohu vzdelávacieho programu v oblasti odborného vzdelávania ako nástroja v boji proti nezamestnanosti mládeže. Dôležité je správne rozhodnutie vo veci vzdelávania a povolania, preto je potrebné vybudovať poradenstvo v otázke vzdelávania a zintenzívnenie podpory mládeže so slabšími výsledkami v rámci školského systému, ako aj mimo neho. Platí to tak pre odborné, ako aj všeobecné vzdelávanie.

Duálne...

(dokončenie zo strany 17)

školských hospodárstvach alebo individuálne na pracoviskách praktického vyučovania a pracoviskách iných právnických alebo fyzických osôb.

Vytvorili sme podmienky na plnohodnotnú účasť zamestnávateľov pri ukončovaní štúdia na stredných odborných školách. Ako členovia skúšobných komisií pri záverečnej maturitnej alebo absolventskej skúške majú právo klásť otázky a hodnotiť výkon žiaka.

Aké hlavné zmeny je teda potrebné urobiť v oblasti nášho stredoškolského odborného vzdelávania a čo sme zo strany ministerstva už v tomto smere podnikli?

S prípravou na povolanie treba začať už na základnej škole. Je potrebné opäť posilniť výučbu matematiky a ďalších prírodovedných predmetov a v spolupráci so zamestnávateľmi naštartovať prostredníctvom výchovných poradcov cielenú propagáciu perspektívnych povolaní a kariérového poradenstva. I pri smerovaní a orientácii žiakov zo základnej na strednú školu je potrebné vo väčšej miere prispôsobiť ambície rodičov schopnostiam a záujmom detí. Je potrebné, aby sme smerovali deti na školy, ktoré zvládnu a ktoré im v budúcnosti zabezpečia uplatnenie v zamestnaní. Nie je predsa možné, aby žiaci s priemernými a podpriemernými vzdelávacími výsledkami študovali na gymnáziách a stredné odborné školy zívali prázdnotou. Pritom kvalita našich absolventov neustále klesá a systémom financovania prostredníctvom normatívov sme dosiahli, že zo žiakov sa stal tovar a zo škôl biznis, financovaný zo štátneho rozpočtu. Tomuto musíme zabrániť. Preto sme novelou zákona o odbornom vzdelávaní a príprave stanovili limity prospechu na prijatie na gymnázium a študijné odbory stredných odborných škôl.

Riešime problematiku nezamestnanosti absolventov našich stredných odborných škôl, pretože najpočetnejšou vekovou skupinou v štruktúre uchádzačov o zamestnanie sú mladí ľudia.

Dôležitým krokom musí byť prispôsobenie výkonov škôl potrebám trhu práce. Súčasnou novelou zákonov sme dali väčšiu právomoc samosprávnym krajom pri stanovovaní počtov tried prvých ročníkov na prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku financovaných zo štátneho rozpočtu pre všetky stredné školy v ich územnej pôsobnosti.

Stredoškolské odborné vzdelávanie a príprava je často kritizované zo strany zamestnávateľov za to, že absolventi stredných odborných škôl nie sú kvalitne pripravení na výkon povolania. Mnohí z nich už dlhšie poukazujú na skutočnosť, že po prijatí do zamestnania ako prvý krok nasleduje niekoľkomesačné preškoľovanie, čo im zbytočne zvyšuje náklady. Ani preškolenie a rekvalifikácia však neznamená koniec boja o stabilitu zamestnancov. Vzťah k práci a k povolaniu sa totiž nedá získať za dva mesiace preškolením, ten sa získava najmä štúdiom na strednej odbornej škole, kde sa žiak pripravuje na budúce povolanie.

Tento problém je možné odstrániť zabezpečením systémového tlaku na výkon praktického vyučovania žiakov priamo u zamestnávateľa tak, aby im bolo umožnené poznať reálne prostredie výkonu práce.

Pred dvoma rokmi absolvovalo praktické vyučovanie priamo u zamestnávateľov 5,75 % žiakov. Žiaľ, tento podiel klesá, pretože v súčasnosti absolvuje praktické vyučovanie priamo u zamestnávateľov iba 3,8 % žiakov stredných odborných škôl. Z týchto dôvodov sa rezort školstva rozhodol zapracovať prvky duálneho systému do odborného vzdelávania a prípravy. Viac očakávame od vstupu zamestnávateľov do odborného vzdelávania. Budeme podporovať vznik alebo transformáciu stredných škôl, ktorých zriaďovateľmi budú zamestnávatelia alebo záujmové a profesijné organizácie. V tomto smere máme veľmi dobré príklady v Podbrezovej, Žiari nad Hronom a Košiciach, ktoré môžu byť vzorom a zároveň modelom pre ďalších zamestnávateľov. Naším cieľom je znovu sa vrátiť k duálnemu vzdelávaniu, kde štát bude zodpovedať za teoretické vyučovanie a zamestnávatelia za praktickú prípravu.

Kvalita výučby v našich školách je podmienená aj kvalitou našich pedagógov. Ich prácu si nesmierne vážime a verím, že postupne bude i primerane honorovaná. To, čo však spolu so zamestnávateľmi a s našimi vysokými školami musíme pre nich zlepšiť, je systém ich vzdelávania, orientovaný predovšetkým na nové poznatky z praxe.

V záveroch z Memoranda o spolupráci v odbornom vzdelávaní a príprave v Európe, *podpísaného v decembri 2012 v Berlíne, sme deklarovali podporu vysoko kvalitnému, modernizovanému, atraktívnemu odbornému vzdelávaniu a príprave s prepojením na potreby trhu práce, spoluzodpovednosť sociálnych partnerov a súkromného sektora za kvalitu odborného vzdelávania a prípravy.*

V mojom dnešnom výpočte zmien posledným vážnym krokom musí byť zlepšenie merania kvality výstupov našich škôl od základnej cez strednú až po vysokú. Na siedmom zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre odborné vzdelávanie a prípravu ma zástupcovia zamestnávateľov sami vyzvali, aby sme spoločne vypracovali systém hodnotenia škôl a ich absolventov, predovšetkým na báze uplatniteľnosti na trhu práce, a podľa toho nastavili i financovanie týchto škôl a ich ďalší rozvoj. Budeme sa nad tým zamýšľať a hľadať cestu k jeho naplneniu.

Európa vkladá svoje nádeje do podpory a rozvoja duálnych systémov. Je evidentné, že členské štáty, ktoré tieto systémy dlhodobo realizujú, majú dobré výsledky a miera nezamestnanosti ich mladých ľudí je hlboko pod priemerom Európskej únie. Podpora učňovskej prípravy predstavuje pre zamestnávateľov výhodný spôsob, ako si pred prijímaním nových zamestnancov preveriť potenciálnych kandidátov, a okrem toho so sebou prináša výrazné hospodárske prínosy v dlhodobom horizonte a zároveň je aj vyjadrením sociálnej zodpovednosti.

Príhovor ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušana Čaploviča na medzinárodnej konferencii o duálnom systéme odborného vzdelávania 25. apríla 2013 v Bratislave

Garancia vzdelania

Významným opatrením je zavedenie záruky vzdelania pre mládež v celej Európe. Dôležité sú celoplošné ponuky pre znevýhodnenú mládež pri prechode zo školy do zamestnania. Spoločným úsilím sa musí mladým ľuďom, ktorí si nenájdu v podniku učňovské miesto, zaručiť fundované odborné vzdelanie. Rakúsko vyzýva, aby štáty, ktoré majú dobré výsledky v oblasti odborného vzdelávania a podielu zamestnanosti mladých, dali k dispozícii svoje expertízy a pri ďalších krokoch úzko spolupracovali s Európskou komisiou a ďalšími členskými štátmi únie.

Stranu pripravil (aj)
Foto Ján SÚKUP

Žiačky Ingrida Adamišinová a Daniela Jajková na medzinárodnej barmanskej súťaži juniorov Eurocup 2012 v Prešove.

Sú to ľudia, ktorí nielen realizujú nápady iných, ale iniciujú aj vlastné a dokážu ich uskutočniť." A ešte jeden postreh. Robia tu takpovediac bežné činnosti, ale neobvyklým spôsobom. To prináša obdiv, úspech a zadosťučinenie.

Centrum a jeho perspektíva

Vráťme sa však k centru odborného vzdelávania. Ako došlo k jeho založeniu pri tejto škole?

Keď sa pred šiestimi rokmi škola presťahovala do terajších priestorov na Ulici pod Vinbargom, pustili sa do rekonštrukcie objektov. Zabezpečili ju z prostriedkov Európskej únie, Prešovského samosprávneho kraja a vlastnými finančnými prostriedkami prispela tiež škola. Rekonštrukciou získala priestory potrebné na rozvoj ďalších aktivít. Pri príležitosti 50. výročia školy (roku 2011) skolaudovali ďalších päť odborných učební. Pribudla učebňa výpočtovej techniky, školská knižnica, kabinety, dve učebne varenia, učebňa stolovania a konferenčná miestnosť.

Aby sme si to mohli názorne predstaviť, zhrnieme, že Hotelová akadémia Jána Andraščíka v Bardejove má k dispozícii pätnásť odborných učební (moderné laboratórium, cvičné kuchynky, učebne stolovania), dve jedálne a konferenčnú

RNDr. Eva Čajková, PhD., riaditeľka Hotelovej akadémie Jána Andraščíka v Bardejove.

miestnosť, turistickú ubytovňu, športový areál a športovú halu (kvalitne vybavená posilňovňa, atletická dráha, ihrisko s umelou trávou na všetky typy loptových hier). Od toho bol už iba krôčik k tomu, aby sa dalo toto vybavenie zosúladiť s personálnym obsadením a založiť centrum odborného vzdelávania pre gastronómiu, hotelierstvo, obchod a služby práve v tejto škole.

Čo sa nám teda vybaví, keď povieme centrum odborného vzdelávania? Je to miesto, kde sa stretávajú žiaci s odborníkmi vybraných oblastí z radov pedagógov a zamestnávateľov. Je to priestor na inováciu metodiky vzdelávania. A zároveň aj miesto, ktoré poskytuje kvalitné personálne a materiálne vybavenie na spoluprácu zamestnávateľov so školou. K prioritám bardejovského centra patrí: vytvoriť účinný systém, ktorý by overoval teoretické poznatky pri praktickej činnosti, flexibilne reagovať na technologické zmeny v gastronómii, hotelierstve, obchode a službách a zároveň im prispôsobiť celoživotné vzdelávanie, rozvíjať zručnosti žiakov a učiteľov, ktoré vedú k samostatnému riešeniu problémov.

Centrum odborného vzdelávania v Hotelovej akadémii Jána Andraščíka v Bardejove ovplyvní nadregionálnu činnosť školy, partnerskú činnosť so zahraničím, spoluprácu so zväzmi, s komorami, so stavovskými a s profesijnými organizáciami, spoluprácu s vysokými školami, ale aj kvalitu výučby a zavádzanie noviniek z praxe do školských vzdelávacích programov. A v konečnom efekte zvýši odbornosť a kvalifikovanosť pedagogických zamestnancov.

Ivan JACKANIN
Foto archív školy

Lyžiarsky areál Štrbské Pleso (Areál snov) s mostíkmi, lanovkami, bežeckými traťami, dvoma sedačkovými lanovkami na Solisko, realizácia 1970.

Istejšie v architektúre než v spoločnosti

EUGEN KRAMÁR

Architekt Eugen Kramár (narodil sa 5. mája 1914 v obci Devičí neďaleko Prievidze) mal krušný život vo viacerých obdobiach socialistickej spoločnosti. Pochádzal z rodiny evanjelického kňaza, mal troch súrodencov, roku 1920 sa jeho rodičia presťahovali do Vrútok. V rokoch 1933 – 1938 absolvoval štúdium architektúry na Vysokej škole architektúry a pozemného staviteľstva Českého vysokého učenia technického v Prahe. Roku 1947 ho architekt prof. Emil Belluš prizval do Bratislavy, aby aktívne pomohol pri budovaní Fakulty architektúry na Slovenskej vysokej škole technickej. Prednášal tam však iba do roku 1950. Počas stalinskej perzekúcie ho v skupinovom procese proti národne orientovaným intelektuálom falošne obvinili a odsúdili na 14 rokov väzenia a konfiškáciu majetku. Väčšiu časť výkonu trestu si odsedel v pražskej väznici na Pankráci (tam projektoval kláštor barnabitiek, postavený na Hradčanoch v Prahe, či žižkovské bytové domy). Roku 1960 ho po amnestii prezidenta prepustili na slobodu, roku 1964 dostal vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu.

Ale skonfiškovaný majetok mu nevracali, a tak v rokoch 1960 – 1967 pracoval ako vedúci projektant v Stavoprojekte v Košiciach. Tam projektoval významné stavby realizované vo Vysokých Tatrách v čase príprav Majstrovstiev sveta v klasickom lyžovaní roku 1970. Na Štrbskom Plese lyžiarsky Areál snov s mostíkmi, lanovkami, bežeckými traťami, dvoma sedačkovými lanovkami na Solisko, hotel FIS, železničnú stanicu, v Starom Smokovci budovu Horskej služby a ČEDOK-u.

Po okupácii Československa v auguste roku 1968 ho pri ďalšej „normalizácii" vylúčili zo Zväzu architektov Slovenska a znova pozbavili plnohodnotných občianskych práv. Pracoval ako projektant v Štátnom projektovom a typizačnom ústave v Bratislave, neskôr bol hlavným architektom Slovenského zväzu výrobných družstiev. Úplnej rehabilitácie sa dočkal až roku 1990. Spolok architektov Slovenska mu udelil Cenu Emila Belluša, vydal knihu *Umenie života*, roku 1995 mu bol udelený titul Dr. h. c. (čestný doktorát Slovenskej technickej univerzity), o rok neskôr štátne vyznamenanie za rozvoj slovenskej architektúry. Eugen Kramár zomrel 30. decembra 1996 na Bratislavskom hrade priamo pri preberaní vyznamenania Pocta ministra kultúry SR.

Bol charakteristickým predstaviteľom funkcionalizmu, vážil si a obdivoval jednoduchú krásu fínskej architektúry, citlivo využívajúcej prírodné materiály a zasadenej do krajinného prostredia. Projektoval stavby, kreslil, maľoval, písal aj básne. Z jeho stavieb v Bratislave spomeňme administratívnu budovu spojov (Ústredná poštová správa) na Námestí slobody, niekdajšiu Slovenskú národnú banku a Divadlo P. O. Hviezdoslava, administratívne budovy Fondu národnej obnovy na Dobrovičovej ul., Ústredného riaditeľstva štátnych lesov na Staromestskej ul. či Zboru národnej bezpečnosti na Račianskej ul.

Foto (aj)

Budova terajšieho Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR na Námestí slobody v Bratislave.

Divadlo P. O. Hviezdoslava na Laurinskej ulici.

Z príručnej knižnice

ARCHITEKTÚRA

Ak sa niekedy hovorievalo, čo by nemalo chýbať v našej knižnici, medzi vyhľadávané tituly sa v minulom desaťročí zaradila edícia *Významné osobnosti slovenských dejín*. Úvodným slovným názvom jednotlivých titulov boli „majstri" (ducha, slova, štetca, scény). Žiaľ, všetky sú už vypredané – okrem publikácie *Majstri architektúry* (zostavil autorský kolektív vedený Matúšom Dullom). Pri nej si od majstra Štefana z Košíc, „kráľovského staviteľa neskorej gotiky", ktorý vošiel do dejín pri stavbe miestneho Dómu sv. Alžbety a ďalších objektov na východnom Slovensku či v susednom Maďarsku, uvedomujeme, že architektúra je výsostne tvorivou činnosťou. A že sa na stavebné objekty pozeráme s vyššou vážnosťou, ak vieme, kto ich navrhoval. S veľkým evanjelickým kostolom a so susedným lýceom v Bratislave sa spája Matthäus Walch, rodák zo Sv. Jura. S Aspremontovým palácom, čo je novodobé sídlo bratislavskej Lekárskej fakulty UK, sa viaže meno Jána Jozefa Talherra. Anton Povolný projektoval viaceré budovy v Levoči, Mihály Pollack v stredoslovenských banských mestách, Ignatz Feigler ml., Viktor Rumpelmayer, Ferdinand Kittler v Bratislave, Péter Jakab v Košiciach.

Prvým zo Slovákov, ktorí sa v druhej polovici 19. storočia uplatnili ako národne orientovaní stavitelia, bol liptovský rodák Ján Nepomuk Bobula. Vypracoval projekt na prvú budovu Matice slovenskej v Martine. V Budapešti dohliadal na stavbu parlamentu, priamo v centre hlavného mesta budoval palácové obydlia. S formovaním národného slohu uplatnenom na viacerých martinských domoch, kostoloch na Orave či Liptove z tohto obdobia sa spája meno hornooravského rodáka Blažeja Felixa Bullu. Do architektúry vo Vysokých Tatrách vniesol charakteristickú pečať spišský rodák Gedeon Majunke. No a nositeľom prvého štátneho titulu Národný umelec sa stal Dušan Jurkovič, tvorca Štefánikovej mohyly na Bradle.

Akademické vzdelávanie talentovaných tvorcov sa začalo na Slovensku formovať podstatne neskôr ako v iných európskych štátoch. Otcom-zakladateľom slovenskej architektúry nazvali autori publikácie Emila Belluša (1899 – 1979). Roku 1940 sa stal riadnym profesorom na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave. Roku 1953 tu založil Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva (ako pedagogické pracovisko fungovalo už niekoľko rokov predtým). Jej profesori vychovali počas šiestich desaťročí mnohých významných tvorcov.

KALENDÁRIUM

Jozef Švagrovský

(✻ 2. máj 1921 Sečovce – † 18. december 1985 Bratislava) – paleontológ. Roku 1945 nastúpil na štúdium na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, kde študoval geológiu u profesora Andrusova. Neskôr sa špecializoval na paleontológiu na Katedre geológie a paleontológie, kde pôsobil od roku 1949. Venoval sa výskumu fauny mäkkýšov neogénnych súvrství Západných Karpát. Opísal viacero nových druhov. Paleontologický výskum aplikoval na biostratigrafiu a paleoekológiu. Vychoval viacerých vedeckých pracovníkov a významne sa zaslúžil o rozvoj slovenskej paleontológie. Napísal prvú slovenskú učebnicu paleontológie, knihy *Tajomné hlbiny* či *Základy systematickej zoopaleontológie*. V rokoch 1962 – 1964 pôsobil ako dekan Prírodovedeckej fakulty UK.

Ján Futák

(✻ 8. september 1939 Kostolná Ves – † 4. máj 1994 Žilina) – matematik. Aprobáciu z matematiky a fyziky získal na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave. Roku 1963 sa stal asistentom matematiky na Pedagogickom inštitúte v Martine, nasledujúci prešiel na Vysokú školu dopravy a spojov v Žiline na katedru matematiky. Účinne pomáhal študentom súťažiacim v Matematickej olympiáde. Venoval sa najmä obyčajným diferenciálnym rovniciam, ich asymptotickým a oscilatorickým vlastnostiam, rovniciam s posunutým argumentom a systémom týchto rovníc.

Vladimír Piják

(✻ 6. jún 1923 Ochodnica – † 6. máj 1998 Pardubice) – matematik. Pracoval v krátkodobých zamestnaniach ako kreslič a účtovník a v rokoch 1944 – 1946 ako výpomocný učiteľ na Štátnej meštianskej škole v Krásne nad Kysucou. V rokoch 1947 – 1950 absolvoval štúdium matematiky a deskriptívnej geometrie na Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. V tomto meste pracoval ako asistent v ústave matematiky a geometrie, neskôr na Katedre matematiky Vyššej školy pedagogickej, na Fakulte prírodných vied Vysokej školy pedagogickej, na Katedre matematiky Prírodovedeckej fakulty UK a po zriadení katedry geometrie roku 1960 prešiel na túto katedru. Bol vedúcim autorského kolektívu vysokoškolskej učebnice *Konštrukčná geometria*. Podieľal sa na organizačnej príprave obsahu vyučovania a na vypracovaní niekoľkých učebníc matematiky pre stredné odborné učilištia a spolupracoval na vydaní učebno-metodickej pomôcky pre učiteľov stredných škôl.

Jaroslav Svatoň

(✻ 10. máj 1933 Třešť, Česko) – arachnológ. Po ukončení vysokoškolského štúdia učil na školách v okolí Zvolena a Martina. V rokoch 1961 – 1963 pracoval v Krajskom pamiatkovom stredisku v Banskej Bystrici, potom 25 rokov ako zoológ Turčianskeho múzea A. Kmeťa v Martine. Zaujímal sa o viaceré zoologické disciplíny, od roku 1970 sa venoval cielene arachnológii. Ako žiak profesora Františka Millera sa postupne vypracoval na popredného odborníka. Roku 1974 založil Arachnologickú sekciu Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV, stal sa jej predsedom. Viedol a vychovával mladých adeptov na výskum pavúkov. Ako terénny pracovník prešiel takmer celé Slovensko a zistil niekoľko nových druhov. Jeho meno nesie taxón *Paradosa svatoni* z čeľade *Lycosidae*.

Juraj Babka

(✻ 17. november 1868 Háj – † 14. máj 1942 Banská Bystrica) – osvetový pracovník, včelár. Študoval na Učiteľskom ústave v Kláštore pod Znievom, učil na viacerých školách, v Banskej Bystrici pôsobil ako školský inšpektor. Vydával a redigoval časopisy Obzor, Slovenský včelár a Včelár začiatočník, prispieval do pedagogických časopisov. Bol funkcionárom a členom Matice slovenskej a ďalších spolkov, predsedom Včelárskeho spolku v Banskej Bystrici.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ

Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

Príloha 1: Popis vývoja a analýza hlavných problémov regionálneho školstva (pokračovanie)

3.6 Jazykové školy

3.6.1 Všeobecné informácie

(146) Jazykové školy (štátne, súkromné a cirkevné) patrili do roku 2008 medzi záujmovovzdelávacie školské zariadenia, od 1. septembra 2008 patria do sústavy škôl a poskytujú jazykové vzdelávanie v cudzích jazykoch pre žiakov základných škôl, stredných škôl, študentov vysokých škôl a dospelých. Vyučovanie organizujú v kurzoch, a to v jazyku anglickom, nemeckom, španielskom, francúzskom, talianskom, ruskom, ale aj japonskom, čínskom alebo arabskom, v slovenskom jazyku pre cudzincov a i.

(147) Absolvovaním vzdelávacieho programu v jazykovej škole možno získať primárne, sekundárne a postsekundárne jazykové vzdelanie na príslušnej úrovni jazykovej náročnosti A2 až C2 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

(148) Vzdelávací program jazykovej školy sa môže skončiť vykonaním štátnej jazykovej skúšky na jazykovej škole, ktorá má na to oprávnenie vydané MŠVVaŠ SR. Ministerstvo vydáva oprávnenie vykonávať štátne jazykové skúšky jazykovej škole na základe žiadosti a na základe stanoviska ŠŠI, ktorá v nadväznosti na požiadavku ministerstva preverí plnenie podmienok na vydanie oprávnenia stanovených vyhláškou o jazykovej škole. Zoznam s počtom 12 jazykových škôl, ktoré majú na obdobie rokov 2013 – 2015 vydané oprávnenie vykonávať štátne jazykové skúšky, je aktualizovaný a zverejnený na webovom sídle ministerstva.

3.6.2 Počet škôl, poslucháčov a učiteľov

(149) Počet poslucháčov je najvyšší v kurzoch anglického jazyka, a to 16 196, v kurzoch nemeckého jazyka študuje 3 244 poslucháčov, v kurzoch španielskeho jazyka 1 009 poslucháčov a v kurzoch francúzskeho jazyka 908 poslucháčov. V menej frekventovaných kurzoch japonského jazyka študuje 99 poslucháčov, čínskeho jazyka 56 poslucháčov, arabského jazyka 39 poslucháčov a 70 poslucháčov (cudzincov) v kurzoch slovenského jazyka ako cudzieho jazyka.

(150) V školskom roku 2011/2012 vykonalo základnú štátnu jazykovú skúšku 965 poslucháčov, odbornú štátnu jazykovú skúšku 697 poslucháčov, všeobecnú 842 poslucháčov a špeciálnu pre odbor prekladateľský alebo tlmočnícky 133 poslucháčov.

(151) Celkový počet jazykových škôl narastal do roku 2007, odvtedy kulminuje tesne nad hranicou 40 škôl. Na náraste sa najviac podieľali súkromné jazykové ško-

Tab. 15: Prehľad základných ukazovateľov v jazykových školách v školskom roku 2012/2013

	Zriaďovateľ						Spolu
	štátne				súkromné	cirkevné	
	obec	KŠÚ	VÚC	iný			
Počet škôl	7	•	22	•	13	1	**43**
Počet poslucháčov spolu	1 827	•	16 776	•	3 829	130	**22 562**
Počet učiteľov na ustanovený pracovný čas	6	•	130	•	35	0	**171**
Počet učiteľov na kratší pracovný čas	25	•	218	•	152	9	**404**

Zdroj: ÚIPŠ

Obr. 30: Vývoj počtu jazykových škôl podľa zriaďovateľa v rokoch 2001 – 2012

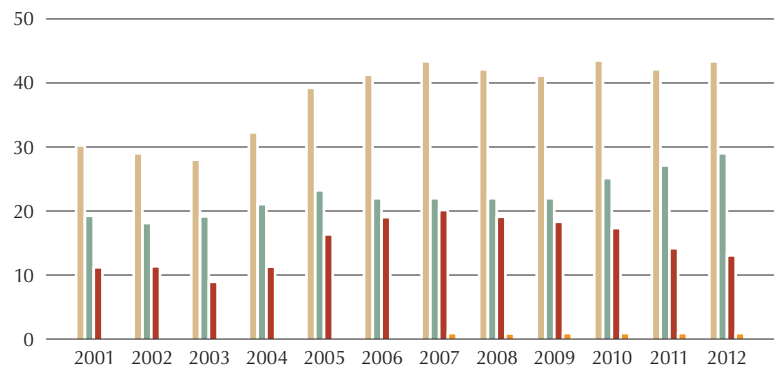

Legenda: počet jazykových škôl spolu, počet štátnych jazykových škôl, počet súkromných jazykových škôl, počet cirkevných jazykových škôl. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 31: Vývoj počtu učiteľov v jazykových školách v rokoch 2001 – 2012

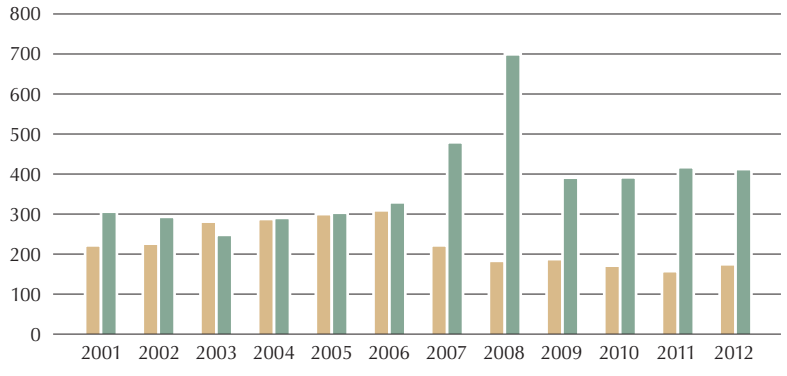

Legenda: počet učiteľov na ustanovený pracovný čas, počet učiteľov na kratší pracovný čas. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 32: Vývoj počtu poslucháčov v jazykových školách v rokoch 2001 – 2012

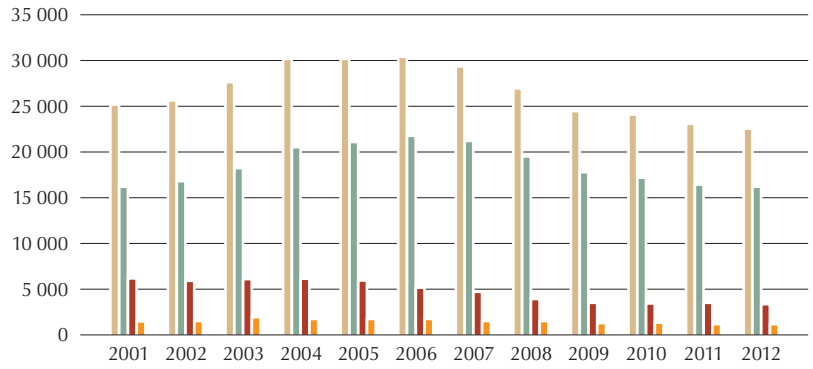

Legenda: počet poslucháčov spolu, počet poslucháčov v kurzoch anglického jazyka, počet poslucháčov v kurzoch nemeckého jazyka, počet poslucháčov v kurzoch francúzskeho jazyka. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 33: Vývoj počtu poslucháčov, ktorí vykonali štátnu jazykovú skúšku, v rokoch 2001 – 2012

Legenda: počet poslucháčov, ktorí vykonali štátnu jazykovú skúšku, počet poslucháčov, ktorí vykonali štátnu jazykovú skúšku v štátnych jazykových školách, počet poslucháčov, ktorí vykonali štátnu jazykovú skúšku v súkromných jazykových školách. *Zdroj: ÚIPŠ*

ly. Od roku 2007 počet súkromných škôl klesá, naopak, narastá počet štátnych jazykových škôl (obr. 30). Roku 2007 zaznamenávame pokles počtu učiteľov na ustanovený pracovný čas a nárast počtu učiteľov na kratší pracovný čas (obr. 31). Dôvodom výraznej zmeny počtu učiteľov v rokoch 2007 a 2008 bola zmena metodiky vykazovania – od roku 2007 interní učitelia sú učitelia na ustanovený pracovný čas (plný úväzok), externí učitelia sú učitelia na kratší pracovný čas.

3.7 Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia

3.7.1 Školské internáty

(152) Školské internáty (ŠI) sú výchovno-vzdelávacie zariadenia, ktoré zabezpečujú deťom a žiakom stredných škôl výchovno-vzdelávaciu činnosť, stravovanie a ubytovanie. ŠI svojím výchovným programom nadväzujú na výchovno-vzdelávaciu činnosť školy v čase mimo vyučovania a úzko spolupracujú s rodinou žiaka. Vytvárajú podmienky na uspokojovanie individuálnych potrieb a záujmov žiakov prostredníctvom mimoškolských aktivít.

(153) Zriaďovateľská pôsobnosť:

a) samosprávne kraje,
b) cirkev alebo náboženská spoločnosť,
c) súkromný zriaďovateľ ako právnická alebo fyzická osoba,
d) MV SR – obvodný úrad v sídle kraja od roku 2013 zriaďuje ŠI pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

(154) Financovanie:

a) z podielových daní samosprávnych krajov od roku 2005, súkromní a cirkevní zriaďovatelia od roku 2007,
b) od 1. 1. 2013 zo štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MV SR sú financované ŠI pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodného úradu v sídle kraja.

(155) V súčasnosti je efektivita využitia ŠI žiakmi podľa dostupných štatistických údajov 65 %. Celková využiteľnosť kapacity ŠI je cca 92 %, pretože ŠI časť svojich ubytovacích kapacít využívajú na prenájom priestorov komerčným spoločnostiam. V jednotlivých regiónoch sú však aj ŠI, ktoré nie sú vyradené zo siete škôl a školských zariadení, ale ich činnosť je pozastavená.

(156) Nárast počtu štátnych ŠI do roku 2001 súvisí s vykazovaním domovov mládeže, ktoré boli súčasťou stredných odborných učilíšť ako samostatných školských internátov. Roku 2008 sa zmenil názov domov mládeže na školský internát. Najvyššiu vyťaženosť dlhodobo vykazujú cirkevné internáty. Vyťaženosť súkromných a štátnych internátov od roku 2007 osciluje medzi hodnotami 70 až 80 % (obr. 35). Vývoj počtu ubytovaných kopíruje vývoj počtu internátov (obr. 34 a 36).

3.7.2 Školské kluby detí

(157) Školský klub detí (ŠKD) zabezpečuje pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, prípravu na vyučovanie v čase mimo vyučovania a v čase letných prázdnin. Záujmová činnosť, ktorú do roku 2012 mohli ŠKD vykonávať, spadá od januára 2013 výlučne do kompetencie centier voľného času.

Obr. 34: Vývoj počtu školských internátov podľa zriaďovateľa

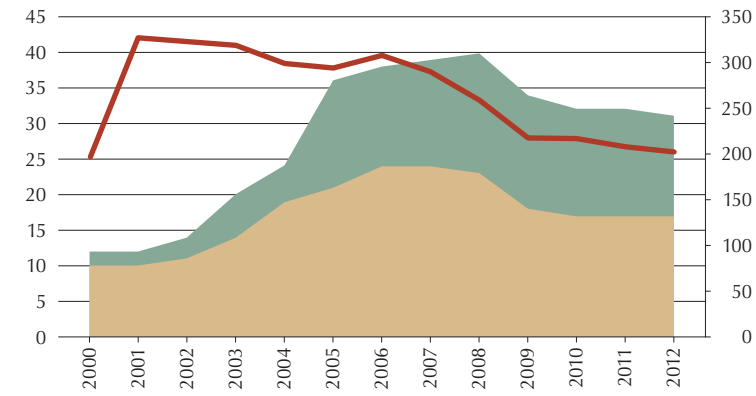

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy.
Pozn.: Vývoj v štátnych ŠI sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 35: Vyťaženosť školských internátov podľa zriaďovateľa

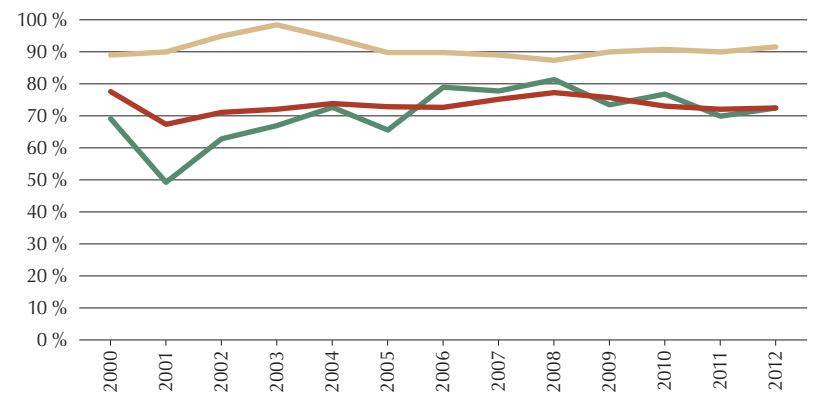

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 36: Vývoj počtu žiakov ubytovaných v školských internátoch

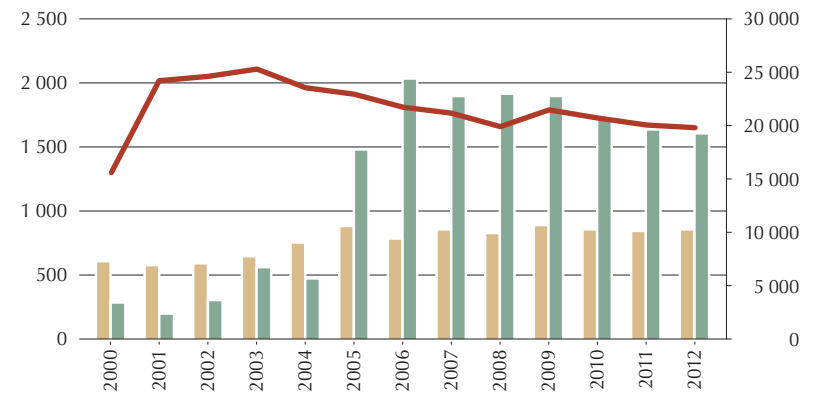

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy.
Pozn.: Vývoj v štátnych ŠI sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

(158) V ŠKD je činnosť riadená podľa výchovného programu v rámci jednotlivých tematických oblastí zameraných na prípravu na vyučovanie a oddychovú a relaxačnú činnosť. ŠKD aj napriek legislatívnej úprave o záujmovej činnosti naďalej plnia dôležité úlohy:

a) výchovno-vzdelávaciu činnosť v čase mimo vyučovania,
b) oddychovo-rekreačnú činnosť,
c) preventívnu činnosť,
d) socializačnú a zdravotno-hygienickú činnosť.

(159) Zriaďovateľská pôsobnosť:

a) obec,
b) cirkev alebo náboženská spoločnosť,
c) súkromný zriaďovateľ ako právnická alebo fyzická osoba,
d) od roku 2013 obvodný úrad v sídle kraja.

(160) Financovanie:

a) z podielových daní obcí od roku 2005 a súkromní a cirkevní zriaďovatelia od roku 2007,
b) od 1. 1. 2013 zo štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MV SR sú financované ŠKD pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodného úradu v sídle kraja.

Počet žiakov v ŠKD štátnych zriaďovateľov mal do roku 2010 klesajúcu tendenciu, odvtedy sme zaznamenali mierny nárast. U cirkevných zriaďovateľov mal počet žiakov v ŠKD do roku 2011 rastúci trend, roku 2012 sme zaznamenali pokles o 2 053 žiakov (28,45 %). Podobnú tendenciu mal vývoj počtu žiakov v ŠKD súkromných zriaďovateľov, kde roku 2011 došlo k poklesu počtu žiakov takmer o polovicu, roku 2012 ich počet opäť mierne narástol (obr. 38).

3.7.3. Centrum voľného času a školské stredisko záujmovej činnosti

(161) Centrá voľného času (CVČ) a školské strediská záujmovej činnosti (ŠSZČ) sú školskými výchovno-vzdelávacími zariadeniami, ktoré v súlade s výchovným programom zabezpečujú výchovno-vzdelávaciu, záujmovú a rekreačnú činnosť detí a mládeže, CVČ aj ich rodičov a iných osôb do veku 30 rokov v ich voľnom čase. CVČ a ŠSZČ ponúkajú pre účastníkov záujmových útvarov množstvo rozmanitých aktivít, ktoré okrem interných vychovávateľov pomáhajú realizovať externí zamestnanci a dobrovoľníci, ktorí tvoria v CVČ až 80 % a v ŠSZČ 50 % všetkých zamestnancov. CVČ sa podieľajú aj na zabezpečovaní súťaží pre žiakov základných a stredných škôl a môžu poskytovať aj metodickú a odbornú pomoc v oblasti neformálneho vzdelávania a práce s deťmi a mládežou pre občianske združenia a ďalšie fyzické alebo právnické osoby.

(162) Od 1. januára 2013 boli ŠSZČ transformované na CVČ, čím bol zavedený jeden druh školského zariadenia voľného času v oblasti záujmovej činnosti.

(163) Zriaďovateľská pôsobnosť:

a) obec a samosprávny kraj,
b) cirkev alebo náboženská spoločnosť,
c) súkromný zriaďovateľ ako právnická alebo fyzická osoba.

(164) Financovanie výchovno-vzdelávacej činnosti v zariadeniach voľného času je viaczdrojové, tvoria ho podielové dane obce, poplatky účastníkov a vzdelávacie poukazy, sponzorské dary a dotácie získané prostredníctvom projektovej činnosti.

(165) Vývoj počtu zariadení určených na voľný čas mal od roku 2000 nepretržite rastúcu tendenciu. Spočiatku malo tempo medziročného nárastu iba veľmi mierny charakter, pričom výraznejší medziročný nárast bol zaznamenaný až roku 2005 (medziročný nárast o 49 zariadení). Pod tento výrazný nárast sa v značnej miere podpísal vznik veľkého množstva nových ŠSZČ, pričom medziročný nárast počtu nových CVČ si aj naďalej zachovával len veľmi mierny charakter. Podiel ŠSZČ sa od roku 2003 neustále zvyšoval, až roku 2010 dosiahol tento typ zariadení miernu prevahu (50,24 % z celkového počtu zariadení voľného času). Roku 2010 sa medziročný nárast počtu zariadení znížil, čo bolo spôsobené zmenami podmienok financovania zariadení určených na voľný čas. No od roku 2011 sa ich počet znovu zvyšuje.

(166) Roku 2012 dosiahol počet CVČ hodnotu 247, čo v porovnaní s rokom 2000 predstavovalo nárast počtu tohto typu zariadení o 117 (90 %). V prípade verejných CVČ bol nárast počtu nových zariadení relatívne mierny (o 33 zariadení, teda 22,73-% nárast). Najvýraznejší nárast bol zaznamenaný pri súkromných CVČ. Pokiaľ roku 2001 nepôsobilo na území Slovenskej republiky ešte ani jedno súkromné zariadenie tohto druhu, roku 2012 ich bolo evidovaných celkovo už 66. K ich výraznejšiemu rozvoju

Tab. 16: Stav školských internátov v školskom roku 2012/2013

	Zriaďovateľ						Spolu
	štátne				súkromné	cirkevné	
	obec	KŠÚ	VÚC	iný			
Počet zariadení	1	63	138	•	14	17	**233**
Lôžková kapacita	23	3 465	23 619	•	2 201	921	**30 229**
Počet ubytovaných	20	2 391	17 475	•	1 598	844	**22 328**
Vyťaženosť	86,96 %	69,00 %	73,99 %	•	72,60 %	91,64 %	**73,86 %**

Zdroj: ÚIPŠ

Tab. 17: Prehľad školských klubov detí za školský rok 2012/2013

	Zriaďovateľ			Spolu
	štátne	súkromné	cirkevné	
ŠKD pri ZŠ alebo samostatné	1 791	35	111	**1 937**
ŠKD pri špeciálnej ZŠ	154	11	3	**168**
Spolu	**1 945**	**46**	**114**	**2 105**
Počet žiakov	117 072	3 048	5 164	**125 284**

Zdroj: ÚIPŠ

Tab. 18: Prehľad centier voľného času a školských stredísk záujmovej činnosti v školskom roku 2012/2013

	Zriaďovateľ						Spolu
	štátne				súkromné	cirkevné	
	obec	KŠÚ	VÚC	iný			
CVČ	160	•	2	•	66	19	**247**
ŠSZČ	167	6	8	•	31	38	**250**
Spolu	**327**	**6**	**10**	•	**97**	**57**	**497**
Počet žiakov	197 486	131	5 160	•	88 701	26 898	**318 376**

Zdroj: ÚIPŠ

Obr. 37: Vývoj počtu školských klubov detí podľa zriaďovateľa

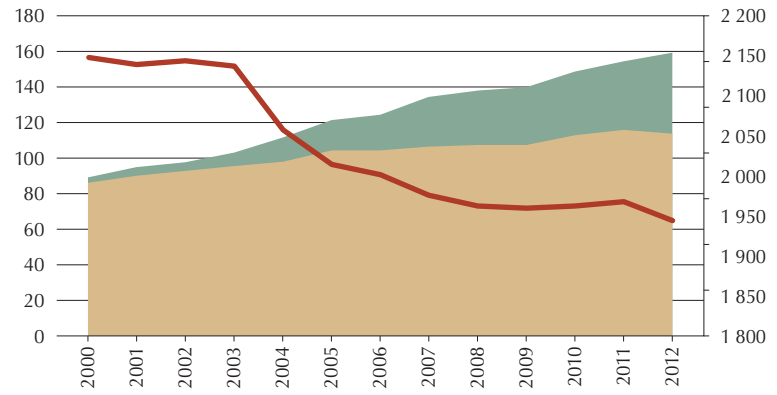

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy.
Pozn.: Vývoj v štátnych ŠKD sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 38: Vývoj počtu žiakov v školských kluboch detí podľa zriaďovateľa

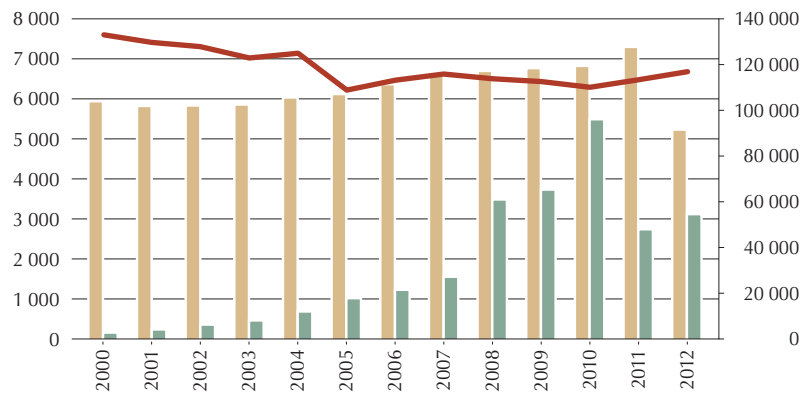

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy.
Pozn.: Vývoj v štátnych ŠKD sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

došlo roku 2005, pod čo sa vo výraznej miere mohlo podpísať zavedenie vzdelávacích poukazov pre žiakov v roku 2004. Obdobný – hoci výraznejšie pomalší – rastúci trend je badateľný aj pri cirkevných CVČ, ktorých počet sa za posledných desať rokov zvýšil z jedného zariadenia na deväťnásť, pričom prvý výraznejší nárast bol zaznamenaný už roku 2004 (obr. 39).

(167) Podobne ako CVČ, aj ŠSZČ zaznamenali v poslednom desaťročí výrazný rozmach svojej činnosti. Od roku 2000 sa ich počet zvýšil z počiatočných 17 na 250 v roku 2012, čo predstavovalo nárast o 233 zariadení (obr. 40).

Obr. 39: Vývoj počtu centier voľného času podľa zriaďovateľa

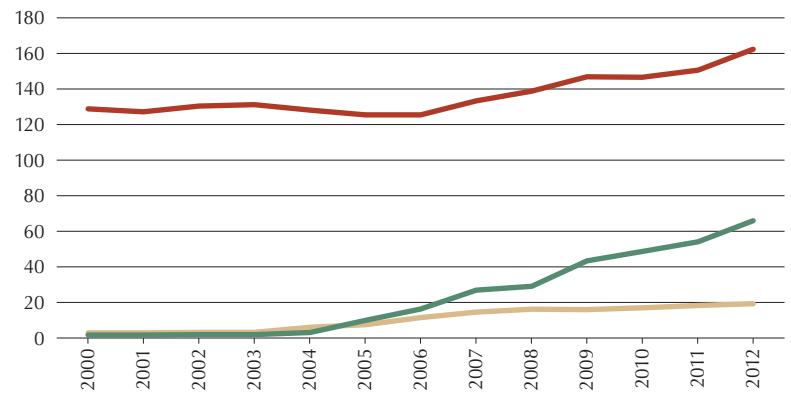

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 40: Vývoj počtu školských stredísk záujmovej činnosti podľa zriaďovateľa

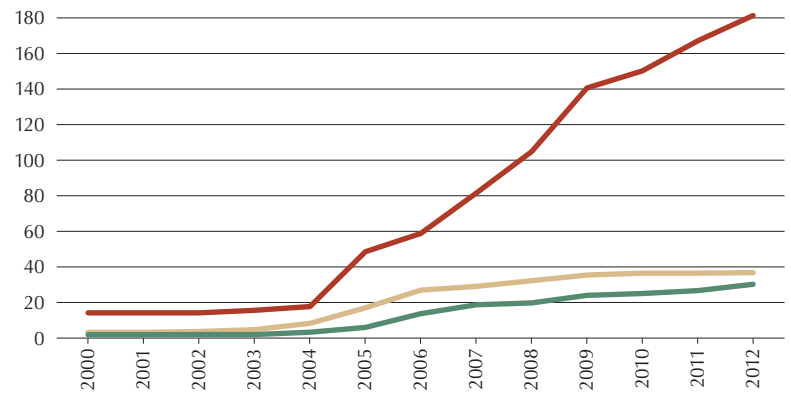

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 41: Vývoj počtu žiakov v CVČ a ŠSZČ podľa zriaďovateľa

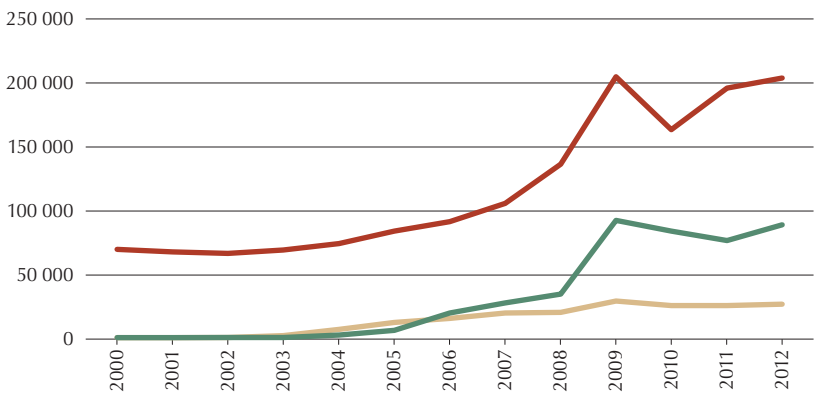

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

(168) Počet žiakov v zariadeniach voľného času a záujmovej činnosti mal od roku 2004 rastúcu tendenciu. Roku 2009 sme zaznamenali extrémny nárast počtu žiakov v CVČ (takmer o tri štvrtiny), predovšetkým pri štátnych a súkromných zriaďovateľoch. Vzbudilo to podozrenie zo zneužívania štátnych financií, preto boli nariadením vlády SR zmenené podmienky prerozdeľovania financií určených na tento účel. Roku 2010 skutočne došlo k poklesu žiakov v CVČ, no odvtedy ich počet znovu rastie. Roku 2013 sa preto znovu zmenil systém financovania CVČ, a to podľa počtu obyvateľov s trvalým pobytom na území obce vo veku od 5 do dovŕšenia 15 rokov veku.

(169) CVČ sú rozšírené na celom území Slovenska a prostredníctvom alokovaných pracovísk sa snažia, aby ich aktivity boli dostupné pre väčšinu detí a mládeže. Sú zriaďované samostatne alebo pri školách. Ich rozloženie v krajoch je nerovnomerné, ale najviac ich je v Prešovskom, Žilinskom a Banskobystrickom kraji, najmenej v Bratislavskom a Nitrianskom kraji. Zriaďovateľmi ŠSZČ sú najmä verejné, súkromné, cirkevné základné školy a občianske združenia, ktoré majú činnosť v ŠSZČ zameranú najmä na telovýchovu a šport. Najviac ich je v Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji a najmenej v Bratislavskom kraji. Ich členskú základňu vzhľadom na zriaďovateľa tvorí 80 – 90 % žiakov do 15 rokov. Výnimkou je Bratislavský kraj, v ktorom sú ŠSZČ zriadené pri stredných školách.

(170) Krúžky pravidelnej záujmovej činnosti sú hlavnou výchovno-vzdelávacou činnosťou zariadení voľného času. S cieľom štatistického spracovania údajov o týchto aktivitách sú kategorizované do desiatich záujmových oblastí (rodičia a deti, informatika, ekologická výchova, turistika a branné športy, telovýchova a šport, kultúra a umenie, veda a technika, prírodné vedy, spoločenské vedy, jazyky), najrozšírenejšími sú útvary telovýchovy a športu, takmer o pätinu menej je útvarov kultúry a umenia. O polovicu menej je útvarov spoločenských vied a jazykov, nasledujú útvary informatiky a prírodných vied. K najmenej početným patria útvary ekologickej výchovy. V uplynulých desiatich rokoch mala pravidelná záujmová činnosť v CVČ a ŠSZČ výrazne rastúci trend oproti príležitostnej záujmovej činnosti. V priemere pripadá na jedno CVČ 64 záujmových krúžkov a na jedno ŠSZČ 20 záujmových krúžkov.

(171) Celoročná činnosť CVČ je v období letných prázdnin zabezpečovaná prostredníctvom letných táborov. Medzi najčastejšie organizované patria prímestské tábory (takmer 3/4), početnou skupinou sú stále (pobytové) tábory (takmer 1/5) a najmenší podiel tvoria letné tábory organizované v zahraničí a putovné tábory, ktoré majú z roka na rok klesajúci charakter. Najviac účastníkov bolo evidovaných v táboroch organizovaných verejnými CVČ. Takmer 1/3 účastníkov táborov tvorili členovia záujmových útvarov, v prípade súkromných CVČ až 2/3. V uplynulých rokoch bol zaznamenaný medziročný pokles účastníkov na tábor z priemerného počtu 40 až na 30.

(172) CVČ okrem primárnej starostlivosti o deti a mládež vykonávajú aj metodickú činnosť. Organizujú odborné semináre, kurzy a prednášky najmä pre učiteľov, vychovávateľov, iné subjekty pracujúce s deťmi a mládežou. Okrem systematickej metodickej činnosti realizujú aj poradenskú činnosť formou konzultácií.

(173) Z hľadiska veku tvoria základ členskej základne CVČ deti do 15 rokov, ich podiel dosahuje 60 – 80 % na celkovom počte zúčastnených na pravidelnej záujmovej činnosti. Utlmovanie záujmovej činnosti v priebehu uplynulých desiatich rokov početne najviac postihlo staršiu vekovú kategóriu. CVČ vo svojej výchovnej činnosti majú napĺňať aj priority štátnej politiky v oblasti práce s mládežou a neformálneho vzdelávania mládeže od 15 do 30 rokov. Aktivity pre túto vekovú skupinu sú zamerané najmä na neformálne vzdelávanie, občiansku participáciu, mobilitu a medzinárodné výmeny, prevenciu sociálnopatologických javov a pod. V činnosti CVČ sú prioritne zabezpečované pravidelné záujmové činnosti formou krúžkovej činnosti pre vekovú skupinu účastníkov do 15 rokov.

3.8 Školské účelové zariadenia

3.8.1 Zariadenia školského stravovania

(174) Zariadenia školského stravovania (ZŠS) sú školské účelové zariadenia, ktoré zabezpečujú stravovanie detí a žiakov. Zriaďujú sa kvôli výrobe, konzumácii a odbytu jedál a nápojov. Poznáme dva typy zariadení:

a) školská jedáleň – zabezpečuje prípravu, výdaj a konzumáciu stravy,
b) výdajná školská jedáleň – zabezpečuje výdaj a konzumáciu jedál, rozdeľovanie jedál a nápojov, môže dokončovať jedlá z polotovarov.

(175) Zriaďovateľom môže byť:

a) obec, samosprávny kraj,
b) cirkev alebo náboženská spoločnosť,
c) súkromný zriaďovateľ ako právnická alebo fyzická osoba,
d) obvodný úrad v sídle kraja – ZŠS pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

(176) Financovanie:

a) z podielových daní obcí a samosprávnych krajov od roku 2005, súkromní a cirkevní zriaďovatelia od roku 2007,
b) od 1. 1. 2013 zo štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MV SR sú financované ZŠS pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodného úradu v sídle kraja.

(177) Stravníkmi sú deti a žiaci škôl a školských zariadení, zamestnanci, iní stravníci. Stravovanie detí a žiakov sa zabezpečuje počas ich pobytu v škole, so súhlasom zriaďovateľa a príslušného úradu verejného zdravotníctva aj v čase školských prázdnin.

(178) Školská jedáleň poskytuje stravovanie deťom a žiakom za čiastočnú úhradu nákladov, ktoré uhrádza zákonný zástupca vo výške nákladov na nákup potravín. Ak je zriaďovateľom školskej jedálne obvodný úrad v sídle kraja, výšku príspevku určuje riaditeľ školy alebo školského zariadenia. Môže rozhodnúť aj o znížení alebo odpustení príspevku, ak zákonný zástupca predloží doklad o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Neplatí to, ak ide o deti alebo žiakov, ktorí sú poberateľmi dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením v pôsobnosti MPSVaR SR. V prípade školských jedální zriadených obcou alebo samosprávnym krajom má uvedené kompetencie zriaďovateľ, ktorý určí výšku príspevku na čiastočnú úhradu nákladov vo všeobecne záväznom nariadení.

Obr. 42: Vývoj počtu stravujúcich sa v školských jedálňach

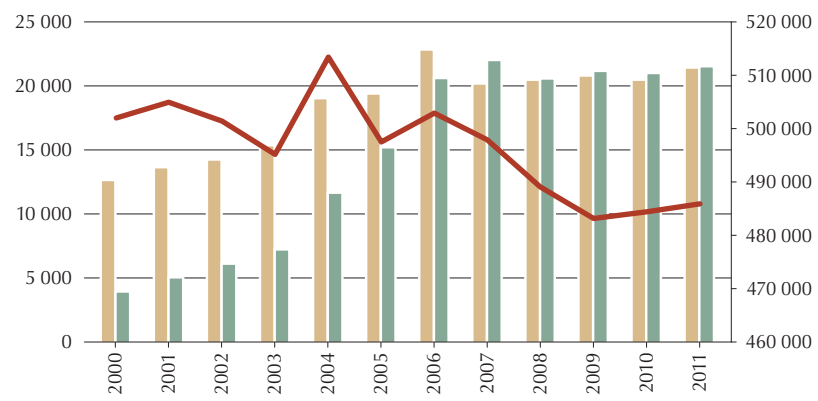

Legenda: cirkevné školy, súkromné školy, štátne školy.
Pozn.: Vývoj v štátnych ZŠS sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 43: Vývoj podielu stravujúcich sa v zariadeniach školského stravovania v SR

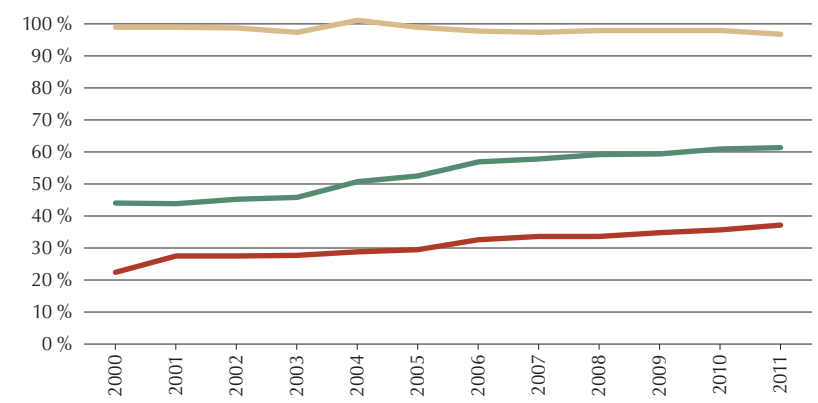

Legenda: % stravujúcich sa detí materských škôl, % stravujúcich sa žiakov základných škôl, % stravujúcich sa žiakov stredných škôl. *Zdroj: ÚIPŠ*

Tab. 19: Vývoj počtu zariadení školského stravovania

	2000	2001	2002	2003	2004	2009	2010	2011
Školská jedáleň s variacou kuchyňou	4 228	4 330	4 331	4 339	4 185	3 663	3 675	3 652
Výdajná školská jedáleň	435	463	470	449	510	602	598	601
% výdajní	*9,3*	*9,7*	*9,8*	*9,4*	*10,9*	*14,1*	*14,0*	*14,1*
Zariadenia školského stravovania spolu	**4 663**	**4 793**	**4 801**	**4 788**	**4 695**	**4 265**	**4 273**	**4 253**

Zdroj ÚIPŠ; údaje za rok 2012 sa spracúvajú

Tab. 20: Ďalšie parametre zariadení školského stravovania

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet bufetov v školách	15	32	36	36	39	38	36	39	47	43	66	76

Zdroj: ÚIPŠ

Zákonný zástupca prispieva na úhradu režijných nákladov, ak tak určí zriaďovateľ (platné od roku 2011).

(179) Podiel stravujúcich sa žiakov je najvyšší v materských školách, nasledujú základné školy a najnižší je na stredných školách. V posledných rokoch dlhodobo medziročne stúpa podiel stravujúcich sa žiakov ZŠ aj SŠ (obr. 43).

(180) V porovnaní so situáciou v ČR je podiel stravujúcich sa v ZŠ a SŠ na Slovensku nižší. V ČR rodič prispieva na stravovanie iba 1/3 z ceny jedla a neprispieva na prevádzkové náklady. V SR rodič uhrádza náklady na potraviny, ktoré predstavujú zväčša 1/2 z ceny jedla, a od roku 2011 na základe rozhodnutia zriaďovateľa môže rodič prispievať aj na prevádzku ZŠS.

(181) V súvislosti s prevenciou podpory zdravia v školách pôsobia tzv. školské bufety, ktoré nemajú žiadny právny základ (tab. 20). Sú prevádzkované súkromnými fyzickými osobami na základe nájomných zmlúv so školami. Problematike školských bufetov sa bude rezort venovať v ďalšom období.

(182) V rámci opatrení vyplývajúcich z prevencie obezity s cieľom znížiť počet detí s nadváhou a z regulačnej podpornej politiky zvýšenia spotreby ovocia a zeleniny a mlieka a mliečnych produktov v sektore poľnohospodárstva sa od roku 2009 realizujú celospoločenské programy v MŠ, ZŠ a SŠ – školský mliečny program, ovocie a zelenina do škôl.

(183) Od roku 2011 nastala kvalitatívna premena školského stravovania v oblasti procesu výroby jedál z kvalitnejších surovín, diétneho stravovacieho systému, zavedenia vyšších hygienických požiadaviek na prevádzku, vzdelávania zamestnancov pre oblasť prevencie výživou. Napriek tomu je v najbližšom období potrebné venovať dostatočnú pozornosť v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na všetkých druhoch a typoch škôl téme prevencie výživou, zlepšiť technologické vybavenie ZŠS, dbať o dodržiavanie prevádzkovej hygieny, zlepšiť kontrolnú činnosť, zjednodušiť procesy súvisiace so stravovaním detí zo sociálne odkázaných rodín.

3.8.2 Škola v prírode

(184) Škola v prírode je školské účelové zariadenie, ktorého poslaním je umožniť deťom a žiakom posilňovať zdravie a fyzickú zdatnosť v zdravotne priaznivom prostredí bez prerušenia výchovy a vzdelávania. Škola v prírode sa zriaďuje v ekologicky čistom prostredí, pričom spĺňa požadované hygienické, bezpečnostné, materiálno-technické a priestorové podmienky na výchovu a vzdelávanie.

(185) Výdavky spojené s pobytom detí alebo žiakov v škole v prírode sa uhrádzajú z príspevku zákonného zástupcu dieťaťa alebo žiaka, vysielajúca škola alebo školské zariadenie uhrádza pedagogickým zamestnancom a zdravotníckemu zamestnancovi výdavky spojené s pobytom v škole v prírode.

(186) Škola v prírode v súčasnosti zabezpečuje pobyt a podmienky v škole v prírode pre deti od piatich rokov z MŠ, pre žiakov ZŠ, gymnázií, SOŠ, konzervatórií a škôl pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

(187) V čase, keď nie je škola v prírode dostatočne kapacitne vyťažená, môže sa využívať na iné účely. Škola v prírode môže byť pre deti a žiakov organizovaná na území SR alebo ako ozdravný pobyt žiakov aj mimo územia SR.

(188) Podľa stavu k 15. septembru 2012 je v sieti škôl a školských zariadení zaradených 16 škôl v prírode, z ktorých 6 je zriadených samosprávnym krajom, 1 je zriadená obcou, 7 je zriadených fyzickými alebo právnickými osobami a 2 sú zriadené cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou. V školskom roku 2011/2012 absolvovalo školu v prírode v týchto zariadeniach 28 981 detí a žiakov.

(189) Počet škôl v prírode ako školských účelových zariadení od roku 2000 klesol z 38 na súčasných 16. Tento pokles bol zapríčinený klesajúcim záujmom o účasť detí a žiakov v školách v prírode, ako aj zvyšovaním finančnej náročnosti pobytu detí a žiakov v škole v prírode. Úmerne s poklesom počtu škôl v prírode klesal aj počet pedagogických a nepedagogických (prevádzkových) zamestnancov v nich (tab. 21).

Tab. 21: Základné parametre škôl v prírode

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet zariadení	38	38	36	36	35	28	27	23	24	17	16	16	16
Počet ubytovaných detí spolu	57 629	56 602	58 109	57 414	58 350	46 684	43 951	32 811	28 615	28 548	25 978	28 981	24 757
Počet ubytovaných iných osôb v zariadení	18 260	14 210	13 632	15 565	12 115	8 354	9 001	9 757	8 390	7 497	8 998	8 542	7 455
% iných osôb	*24,1*	*20,1*	*19,0*	*21,3*	*17,2*	*15,2*	*17,0*	*22,9*	*22,7*	*20,8*	*23,5*	*22,8*	*23,1*
Lôžková kapacita zariadení	2 556	3 186	2 375	2 353	2 290	1 872	1 832	1 603	1 742	1 347	1 270	1 254	1 234
Pedagogickí zamestnanci zariadení	31	31	31	33	32	24	21	16	15	11	11	12	12
Prevádzkoví zamestnanci zariadení	367	366	338	337	297	204	186	161	167	122	101	101	98

Zdroj: ÚIPŠ

Obr. 44: Vývoj základných parametrov školy v prírode

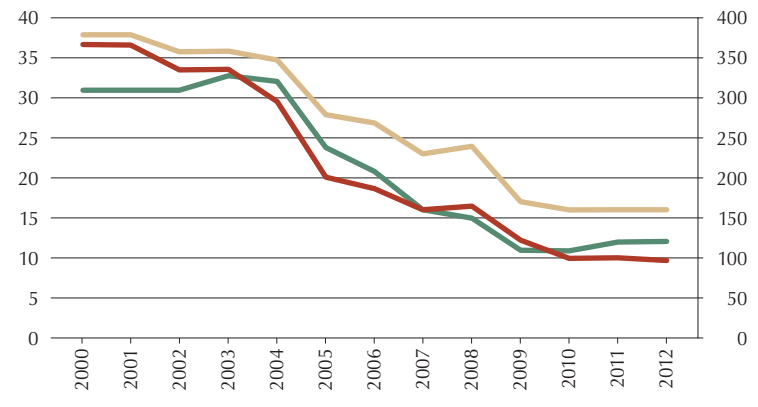

Legenda: počet zariadení, pedagogickí zamestnanci zariadení, prevádzkoví zamestnanci zariadení.

Pozn.: Vývoj pedagogických a prevádzkových zamestnancov zariadení sa vzťahuje na pravú os grafu. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 45: Vývoj štruktúry detí ubytovaných v škole v prírode (v školskom účelovom zariadení)

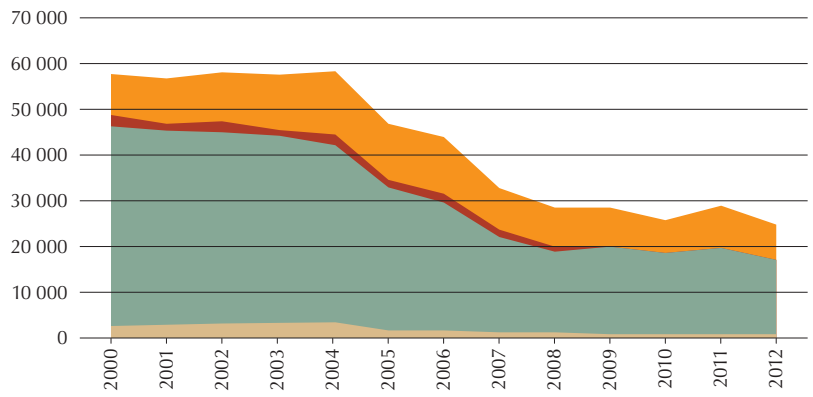

Legenda: z toho deti materských škôl, z toho žiaci základných škôl, z toho žiaci špeciálnych škôl, z toho žiaci stredných škôl. *Zdroj: ÚIPŠ*

(190) Kým roku 2000 bolo do školy v prírode vyslaných 79 006 detí a žiakov, roku 2012 bol tento počet 48 418. Mnohonásobne viac detí a žiakov bolo počas školy v prírode ubytovaných v iných zariadeniach, ako sú školy v prírode. Tento fakt môže byť dôsledkom:

a) nedostatočného počtu škôl v prírode (ako školských účelových zariadení),
b) uprednostňovania iných ubytovacích zariadení na realizáciu pobytu v škole v prírode z dôvodu poskytovania rôznych „benefitov“ školám prevádzkovateľmi ubytovacích zariadení,
c) uprednostňovania iných ubytovacích zariadení na realizáciu pobytu v škole v prírode z dôvodu poskytnutia aktivít animátormi voľného času, ktorí sú zamestnancami ubytovacích zariadení.

(191) Za najväčší problém možno v súčasnosti považovať organizáciu pobytu v škole v prírode, pretože súčasné znenie vyhlášky o škole v prírode neumožňuje organizovať školy v prírode z dôvodu vysokej personálnej náročnosti na ich uskutočňovanie. Vyslaním požadovaného počtu pedagogických zamestnancov školy do školy v prírode školám vznikajú problémy so zabezpečením plynulosti výchovno-vzdelávacej činnosti. Z tohto dôvodu využívajú radšej iné zariadenia, ktoré poskytujú službu „animátora“.

(192) Vzhľadom na skutočnosť, že jednotlivé druhy škôl si dokážu zabezpečiť na organizovanie škôl v prírode iné zariadenia (spravidla menšie rekreačné zariadenia), po roku 2008 sa prudko znížil počet škôl v prírode ako účelových školských zariadení a je otázne, či je ich ponechanie v sieti školských zariadení žiaduce a pre školstvo efektívne.

3.9. Špeciálne výchovné zariadenia

(193) Špeciálne výchovné zariadenia (ŠVZ) sú zariadenia zamerané na diagnostickú, psychologickú, psychoterapeutickú, výchovno-vzdelávaciu a reedukačnú starostlivosť o deti, ktorým je poskytovaná z dôvodu ich narušeného sociálneho alebo/a emocionálneho vývinu.

(194) ŠVZ je:

a) diagnostické centrum,
b) reedukačné centrum,
c) liečebno-výchovné sanatórium.

(195) Do 1. 9. 2008 sa pri pedagogicko-psychologickej poradni, liečebno-výchovnom sanatóriu a diagnostickom centre mohli zriaďovať aj centrá výchovnej a psychologickej prevencie. V súčasnosti je ich činnosť priamo začlenená do činnosti centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.

(196) V diagnostických centrách a reedukačných centrách sú deti umiestnené na čas, ktorý je potrebný na poskytovanie príslušnej diagnostickej a/alebo reedukačnej starostlivosti, na základe niektorej z týchto možností: žiadosť zákonného zástupcu dieťaťa, dohoda so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, predbežné opatrenie súdu podľa osobitného predpisu, rozhodnutie súdu o uložení výchovného opatrenia, rozhodnutie súdu o uložení ochrannej výchovy, rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej starostlivosti alebo tiež rozhodnutie príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately o uložení výchovného opatrenia na umiestnenie dieťaťa v liečebno-výchovnom sanatóriu, ak ide o denné zariadenie.

(197) Reedukačné centrum vytvára individuálny reedukačný program pre každé dieťa, ktorý vychádza zo psychologickej a špeciálnopedagogickej diagnózy vykonanej na tento účel spravidla diagnostickým centrom.

(198) Liečebno-výchovné sanatórium poskytuje psychologickú, psychoterapeutickú starostlivosť a výchovu a vzdelávanie deťom s vývinovou poruchou učenia a deťom s poruchami aktivity a pozornosti, u ktorých ambulantná starostlivosť neviedla k náprave.

(199) ŠVZ poskytujú deťom v nich umiestneným vzdelávanie v školách poskytujúcich stupeň vzdelania, ktoré sú pri nich zriadené, alebo v školách mimo ŠVZ, ak to stav dieťaťa umožňuje.

(200) V oblasti eliminácie dôvodov na umiestňovanie detí v ŠVZ a skvalitňovania činnosti súvisiacej s poslaním ŠVZ je potrebné orientovať sa najmä na vypracovanie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na problematiku práce so žiakmi s poruchami správania, podporu vzdelávania a metodického vedenia pedagógov v školách regionálneho školstva na všetkých stupňoch vzdelávania, skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho a reedukačného procesu v ŠVZ, ich diferenciáciu súvisiacu s ich zameraním na cieľovú skupinu detí podľa dôvodu ich umiestnenia.

3.10 Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie

(201) Základnými zložkami systému výchovného poradenstva a prevencie sú centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrá špeciálnopedagogického poradenstva (ďalej len „centrá poradenstva“). Odborní zamestnanci centier poradenstva vykonávajú psychologickú, pedagogickú, špeciálnopedagogickú činnosť vrátane logopedickej a liečebnopedagogickej a sociálnu činnosť, so zameraním sa na optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu detí. Odbornú starostlivosť poskytujú deťom od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie, pričom osobitnú starostlivosť venujú deťom a žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ich zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom.

(202) Cieľovou skupinou centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie sú všetky deti okrem detí so zdravotným postihnutím, ktorým poskytujú odbornú starostlivosť najmä v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu, starostlivosti o rozvoj nadania, eliminovania porúch psychického vývinu a porúch správania.

(203) Centrá špeciálnopedagogického poradenstva sa zameriavajú na deti so zdravotným postihnutím vrátane detí s vývinovými poruchami s cieľom dosiahnuť optimálny rozvoj ich osobnosti a sociálnu integráciu.

(204) Do roku 2004 sme evidovali 69 zariadení špeciálnopedagogického poradenstva pre deti a žiakov so zdravotným postihnutím (z toho 60 špeciálnopedagogických poradní a 9 detských integračných centier) a 84 pedagogicko-psychologických poradní (z toho 76 okresných a 8 krajských). Roku 2012 je zriadených 71 štátnych a 8 súkromných centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a 128 centier špeciálnopedagogického poradenstva, z toho 84 štátnych a 44 súkromných.

(205) Súčasťou poradenského systému sú aj ďalšie zložky, medzi ktoré patrí výchovný poradca, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg a koordinátor prevencie. Ich činnosť sa vykonáva v školách a školských zariadeniach. Značná časť ich práce je zameraná na deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorými sú okrem detí so

Tab. 22: Počet špeciálnych výchovných zariadení (k 15. 9. 2012)

	Zriaďovateľ						Spolu
	štátne				súkromné	cirkevné	
	obec	KŠÚ	VÚC	iný			
Reedukačné centrum	•	13	•	•	•	1	14
Liečebno-výchovné sanatórium	•	6	•	•	1	•	7
Diagnostické centrum	•	5	•	•	•	•	5
Spolu	•	24	•	•	1	1	26

Pozn.: Od 1. 1. 2013 môžu byť diagnostické centrá len štátne. *Zdroj: ÚIPŠ*

Tab. 23: Počet detí umiestnených v špeciálnych výchovných zariadeniach (k 15. 9. 2012)

	Zriaďovateľ						Spolu
	štátne				súkromné	cirkevné	
	obec	KŠÚ	VÚC	iný			
Reedukačné centrum	•	679	•	•	•	30	709
Liečebno-výchovné sanatórium	•	217	•	•	71	•	288
Diagnostické centrum	•	204	•	•	•	•	204
Spolu	•	1 100	•	•	71	30	1 201

Zdroj: ÚIPŠ

zdravotným postihnutím aj deti choré a zdravotne oslabené, deti s vývinovými poruchami, deti s poruchami správania na základe narušenia funkcií v oblasti emocionálnej alebo sociálnej, deti zo sociálne znevýhodneného prostredia a deti s nadaním. Potreba vyššie uvedených odborných zložiek ako súčasti poradenského systému sa neustále zvyšuje, pretože rastie aj počet integrovaných detí a žiakov do škôl bežného typu.

(206) V súvislosti s inkluzívnymi tendenciami na základe plnenia medzinárodného Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím sa predpokladá trend postupného zvyšovania podielu detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školách bežného typu, čím sa, samozrejme, zvýši aj potreba zabezpečenia adekvátnej podpory zo strany poradenských zariadení.

4. Obsah výchovy a vzdelávania v regionálnom školstve a zabezpečenie kvality

4.1 Obsah výchovy a vzdelávania

(207) Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania podľa školského zákona je umožniť dieťaťu a žiakovi najmä:

a) získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti, a kompetencie v oblasti technických, prírodných vied a technológií, kompetencie sociálne a občianske, na celoživotné učenie sa, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie,
b) ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk a vedieť ich používať,
c) naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy, navrhovať a ovládať ich riešenia,
d) pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť a celoživotne sa vzdelávať, pracovať v skupine a preberať na seba zodpovednosť.

4.1.1 Štátne vzdelávacie programy

(208) Štátny vzdelávací program (ŠVP) je záväzný dokument, ktorý vydáva a zverejňuje ministerstvo školstva. Vzdelávacie programy pre jednotlivé stupne sú vypracované v súlade s medzinárodnou klasifikáciou ISCED (*International Standard Classification of Education*).

(209) Tvorbou ŠVP bol poverený Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ), Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) v spolupráci s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie.

(210) Štátne vzdelávacie programy s upravenými rámcovými učebnými plánmi sú platné od 1. 9. 2011:

a) ŠVP pre materské školy (ISCED 0),
b) ŠVP pre I. stupeň základných škôl (ISCED 1),
c) ŠVP pre II. stupeň základných škôl (ISCED 2),
d) ŠVP pre gymnáziá (ISCED 3A),
e) ŠVP pre základné umelecké školy (ISCED 1B, 2B),
f) ŠVP pre konzervatóriá (ISCED 5),
g) ŠVP pre jazykové školy (SERR),
h) VP pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením,
i) VP pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním,
j) ŠVP pre odborné vzdelávanie a prípravu na stredných odborných školách (SOŠ):
   i) od 1. septembra 2010 osemdesiattri ŠVP pre jednotlivé skupiny odborov vzdelávania a poskytované stupne vzdelania,
   ii) od 1. septembra 2013 dvadsaťtri ŠVP pre jednotlivé skupiny odborov vzdelávania a poskytované stupne vzdelania, ale s vnútorným členením obsahových a výkonových štandardov podľa príslušných študijných a učebných odborov, a samostatný ŠVP pre všeobecnovzdelávaciu zložku ŠVP pre odborné vzdelávanie a prípravu pre všetky stupne vzdelania, ktoré poskytujú SOŠ.

(211) Významnou súčasťou ŠVP je rámcový učebný plán, ktorý záväzne určuje minimálny počet vyučovacích hodín v školskom vzdelávacom programe (ŠkVP) pre jednotlivé oblasti vzdelávania, ako sú napr. Jazyk a vzdelávanie, Človek, hodnoty a spoločnosť, Človek a príroda, Matematika a práca s informáciami, Zdravie a pohyb. ŠVP určuje aj rozsah disponibilných hodín, ktoré škola použije pri tvorbe svojho ŠkVP.

(212) Na rozdiel od štandardných štátnych škôl majú cirkevné školy zavedené v učebných plánoch aj vyučovacie predmety latinčina a náboženstvo. Súkromné školy sa usilujú o väčšiu alternatívnosť zavádzaním medzinárodných vzdelávacích programov a iných alternatívnych pedagogických modelov. Alternatívny spôsob výchovy a vzdelávania môžu súkromné školy uplatňovať v rámci experimentálneho overovania. Školy, ktoré sa nejakým spôsobom odlišujú od tradičného inštitucionálneho vzdelávania, možno považovať za alternatívne.

(213) Od 1. 9. 2011 sa z rámcových učebných plánov pre základné školy a gymnáziá vypustilo rozvrhnutie učiva jednotlivých predmetov do ročníkov. Rozdelenie hodín a vzdelávacieho obsahu v ročníkoch je v kompetencii riaditeľa školy. Podobný systém vzdelávania, teda na stupeň vzdelávania, je aj v Poľsku, vo Švédsku, v Írsku či Nórsku.

(214) Mnohé základné školy však majú s takto nastaveným rámcovým učebným plánom problém, najmä ak žiaci prestupujú na inú školu, pri organizovaní súťaží a olympiád, pri tvorbe a používaní učebníc a pod. ŠPÚ preto v súčasnosti pripravuje nový rámcový učebný plán, tak aby zohľadňoval požiadavky základných škôl a potreby praxe.

(215) V rámcových učebných plánoch ŠVP pre SOŠ bola rozvrhnutá časová dotácia medzi kategóriu všeobecného vzdelávania a odborného vzdelávania. V oblasti odborného vzdelávania bola hodinová dotácia rozdelená medzi teoretické vzdelávanie a praktickú prípravu, avšak bez konkretizácie do jednotlivých ročníkov a bez taxatívneho vymedzenia odborných predmetov.

(216) V súčasnosti ŠPÚ pracuje na úrovni predmetových komisií na ich úpravách, ktorých úlohou je pripraviť inovované ŠVP pre materské, základné, základné umelecké školy a gymnáziá, ktoré majú byť schválené k 1. 9. 2013. Zmeny sa dotknú najmä úpravy rámcových učebných plánov pre ZŠ a gymnáziá s cieľom posilniť časovú dotáciu prírodovedných predmetov a upraviť vzdelávacie štandardy všetkých predmetov.

(217) Materské školy sa od ostatných druhov škôl poskytujúcich stupeň vzdelania odlišujú charakterom výchovno-vzdelávacej činnosti, preto ŠVP pre materské školy neobsahuje rámcové učebné plány. V materských školách nie je triedno-hodinový systém vyučovania, výchovno-vzdelávacia činnosť sa realizuje ako nepretržitá činnosť počas celého dňa v rôznych organizačných formách denného poriadku, ktoré sa navzájom odlišujú tak z hľadiska obsahu, usporiadania, ako aj organizácie.

(218) Prínosom v naplnení úlohy poskytnutia primeraných úprav v súlade s individuálnymi potrebami dieťaťa alebo žiaka sú vzdelávacie programy pre jednotlivé kategórie detí a žiakov so zdravotným postihnutím rozpracované na podmienky konkrétnych škôl v ŠkVP; ak tento program pre niektoré dieťa, žiaka nie je vhodný, postupuje podľa individuálneho vzdelávacieho programu.

(219) Pri plánovaní vyučovania rómskeho jazyka a literatúry sú školám k dispozícii na webovom sídle ŠPÚ výkonové a obsahové štandardy rómskeho jazyka a literatúry pre ISCED 1 – 3, ktoré boli schválené predmetovou komisiou pre rómsky jazyk a literatúru a rómske reálie roku 2011.

4.1.2 Školský vzdelávací program

(220) Druhým stupňom programového systému je tvorba vlastných školských vzdelávacích programov na úrovni každej školy. ŠkVP zohľadňuje špecifické potreby školy na základe požiadaviek rodičov, návrhov a potrieb zamestnávateľov, ale aj samotných detí a žiakov a ďalších zainteresovaných, čím sa zvyšuje predpoklad ich lepšej prípravy na život, lepšej zamestnanosti a uplatnenia v praktickom živote.

(221) Pri tvorbe ŠkVP sa školy stretli s viacerými problémami, ktoré vyplývali z nedostatku času na pochopenie a osvojenie si zámerov školskej reformy. V školách sa neuskutočnilo dôsledné prerozdelenie medzi štátnou a školskou úrovňou tvorby obsahu vzdelávania, školy autonómiu a vlastnú zodpovednosť využili len čiastočne. Prispelo k tomu nedostatočné materiálno-technické vybavenie škôl, nedostatok didaktických učebných materiálov, nedostatok financií, ale najmä absencia cieleného vzdelávania učiteľov zameraného na získanie zručností potrebných na vypracovanie ŠkVP.

(222) Významnou podpornou zložkou pre školy je *Metodika tvorby školských vzdelávacích programov* vypracovaná ŠPÚ a ŠIOV, *Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy* a *Príručka na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*.

4.1.3 Vyučovanie jazykov

4.1.3.1 Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry

(223) Vyučovacím jazykom v školách a výchovným jazykom v školských zariadeniach v SR je štátny jazyk, t. j. slovenský jazyk. Vo všetkých školách bez rozdielu zriaďovateľa alebo vyučovacieho jazyka je vyučovanie slovenského jazyka realizované vyučovacím predmetom slovenský jazyk a literatúra v rozsahu potrebnom na jeho osvojenie. Ovládanie slovenského jazyka na dobrej úrovni zabezpečuje žiakom možnosť nielen dobre zvládnuť školské vzdelávanie, ale i úspešne sa uplatniť na trhu práce. Nová koncepcia vyučovania predmetu slovenský jazyk a literatúra pre základné a stredné školy vypracovaná roku 2007 kladie do popredia rozvíjanie komunikačných schopností žiakov, ktoré boli v minulosti vytláčané najmä tendenciou obsiahnuť pomerne veľkú sumu jazykových a literárnych vedomostí na vysokej úrovni abstrakcie. V novej koncepcii je posilnená jazyková zložka predmetu, jazyk sa primárne chápe ako nástroj myslenia a komunikácie medzi ľuďmi a ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka.

(224) Podpora a preferencia predmetu slovenský jazyk a literatúra aj z hľadiska časovej dotácie v rámcovom učebnom pláne vychádza z faktu, že dobré zvládnutie jazykového učiva a komunikačných a čitateľských kompetencií sa stáva východiskom kvalitnejších výsledkov celého školského systému. Slovenský jazyk a slovenská literatúra je špecifickým učebným predmetom v školách s vyučovacím jazykom maďarským a zaberá v hierarchii učebných predmetov popredné miesto.

(225) Model vyučovania slovenského jazyka v základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským je založený na princípoch vyučovania cudzích jazykov. ŠPÚ sa venuje celoplošným výskumom problematiky úrovne vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským. Na základe zistených údajov, záverov a odporúčaní sa tvoria, resp. inovujú pedagogické dokumenty zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry ako druhého jazyka.

4.1.3.2 Vyučovanie cudzích jazykov

(226) Koncepčné zmeny v oblasti vyučovania cudzích jazykov boli navrhnuté v *Koncepcii vyučovania cudzích jazykov v základných a stredných školách* z roku 2007. Materiál bol vypracovaný na základe platných odporúčaní v kľúčových dokumentoch Európskej komisie a Rady Európy. Cieľom bolo zabezpečiť dosiahnutie komunikačnej úrovne B1/B2 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky (ďalej len SERR) v prvom cudzom jazyku a komunikačnú úroveň A2/B1 podľa SERR v druhom cudzom jazyku u všetkých žiakov edukačného systému v SR na konci strednej školy. Navrhovala optimálny a alternatívny model učebného plánu pre predmet cudzí jazyk v ZŠ a SŠ: anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, francúzsky jazyk, španielsky jazyk, taliansky jazyk, a novú koncepciu pedagogickej dokumentácie pre cudzie jazyky. Koncepcia sa mala implementovať postupne v termíne do septembra 2016.

(227) Povinné vyučovanie dvoch cudzích jazykov bolo zakotvené v cieľoch výchovy a vzdelávania v rámci platného školského zákona od roku 2008. Roku 2011 novelou školského zákona sa upravil jeden z cieľov – ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk a vedieť ich používať. S týmto zámerom boli upravené ŠVP vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia.

(228) Vzhľadom na skutočnosť, že súčasne platné učebné plány pre ZŠ obsahujú povinnú hodinovú dotáciu pre dva cudzie jazyky, vytvoril sa u nás priestor na naplnenie sledovaných ukazovateľov stanovených Európskou komisiou v novembri 2012 pre jazykové vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov. Na druhej strane je nutné zobrať do úvahy názory niektorých učiteľov, ktorí upozorňujú na to, že pre niektoré deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, kde sa komunikuje nárečím, ako aj deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a integrované deti s poruchami správania môže byť učenie sa dvoch cudzích jazykov v rámci ZŠ problematické. Z uvedeného dôvodu v súčasnosti prebieha v ŠPÚ tvorba návrhov úprav príloh ŠVP pre ISCED 1 a ISCED 2 v oblasti cudzích jazykov, ktoré by mali reflektovať skúsenosti z prvých rokov zavádzania dvojúrovňových vzdelávacích programov v oblasti cudzích jazykov.

(229) Podľa údajov Ústavu informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ) počet žiakov učiacich sa anglický jazyk (AJ) medziročne vzrastal najmä na I. stupni ZŠ (z 59 911 žiakov roku 2000 na 94 255 žiakov roku 2007), výrazný nárast nastal od roku 2008, keď sa vyučovanie cudzieho jazyka (CJ) stalo na I. stupni ZŠ povinným predmetom. Podobná rastúca tendencia vyučovania AJ bola aj na II. stupni ZŠ. Vyučovanie nemeckého jazyka (NJ), naopak, malo klesajúcu tendenciu až do roku 2008. Od tohto roku sa pre zavedenie povinnosti vyučovania druhého CJ na II. stupni ZŠ situácia zmenila. Na II. stupni sa počet žiakov študujúcich NJ zvýšil zo 74 721 roku 2008 na 132 002 roku 2012. Najmenší záujem mali žiaci o vyučovanie talianskeho jazyka, nárast nastal na II. stupni ZŠ roku 2010, taktiež z dôvodu povinnosti vzdelávania v dvoch cudzích jazykoch. Výrazný nárast záujemcov je zaznamenaný vo vyučovaní ruského jazyka, najmä od roku 2011.

(230) Školský zákon definuje aj požadovanú úroveň ovládania cudzieho jazyka, z ktorého žiak vykonáva maturitnú skúšku. Úroveň komunikačnej kompetencie sa meria podľa SERR a následne vykonávací predpis ustanovil, že je to na úrovni B1 alebo B2.

(231) V súlade s implementáciou koncepcie do praxe sa realizuje národný projekt *Vzdelávanie učiteľov základných škôl v oblasti cudzích jazykov v súvislosti s Koncepciou vyučovania cudzích jazykov na základných a stredných školách*, ktorého základným cieľom je zabezpečiť kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov na I. stupni ZŠ formou rozširujúceho alebo doplňujúceho vzdelávania učiteľov ZŠ v oblasti cudzích jazykov. V nesúlade s odporúčaním o zvyšovaní kvality jazykového vzdelávania je opakované predlžovanie platnosti výnimiek a náhrad kvalifikačných predpokladov a požiadaviek na výučbu cudzieho jazyka.

4.1.3.3 Vyučovanie jazyka národnostnej menšiny

(232) Maďarská, rusínska, ukrajinská, nemecká a rómska národnostná menšina si v SR uplatnila právo na vzdelávanie v materinskom jazyku alebo výučbu materinského jazyka a literatúry národnostnej menšiny.

(233) V školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny sa používajú spravidla

Tab. 24: Porovnanie počtu vyučovacích hodín za školský rok s vybranými krajinami OECD

Vek žiakov	Priemer OECD	SR	Menej ako SR	Viac ako SR
7- až 8-roční	774	695	Poľsko, ČR, Fínsko, Nemecko	
9- až 11-roční	821	784	ČR, Fínsko, Poľsko	Nemecko
12- až 14-roční	899	822	Poľsko, Fínsko	ČR, Nemecko

Zdroj: Education at a Glance 2012

Obr. 46: Počet detí, žiakov a študujúcich v školách s iným vyučovacím jazykom

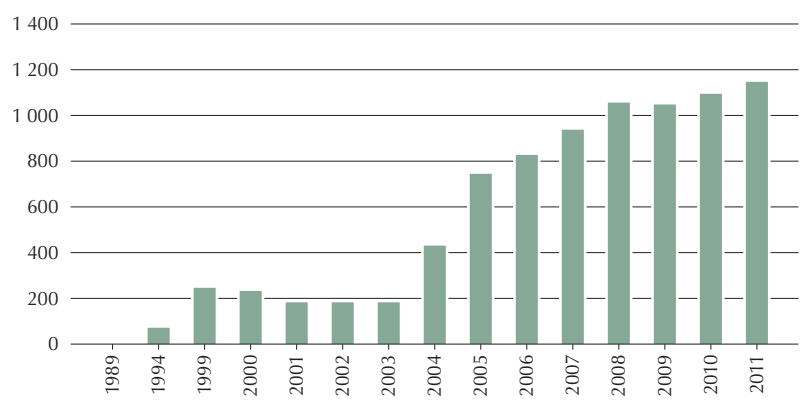

Zdroj: ÚIPŠ

preklady slovenských učebníc a učebnice schválené ministerstvom školstva, každoročne sa schvaľujú najnutnejšie a bezpodmienečne potrebné učebnice, učebné texty a pracovné zošity. V učebniciach, ako aj v učebných textoch a pracovných zošitoch vydávaných v jazyku národnostnej menšiny sa uvádzajú geografické názvy dvojjazyčne, kartografické diela v štátnom jazyku, súhrnný prehľad geografických názvov vo forme slovníka v jazyku národnostnej menšiny a v štátnom jazyku.

(234) Doklady o získanom vzdelaní sa vedú v štátnom jazyku. V školách, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v inom vyučovacom jazyku ako slovenskom, sa pedagogická dokumentácia vedie dvojjazyčne. V školách, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje na základe bilaterálnych dohôd, sa vedú v oboch vyučovacích jazykoch alebo v štátnom jazyku a v cudzom jazyku.

(235) V súčasnosti školy s vyučovaním jazyka národnostných menšín (rusínska, ukrajinská, nemecká a rómska) vyučujú podľa rámcového učebného plánu pre školy s vyučovacím jazykom slovenským a na vyučovanie jazyka národnostnej menšiny využívajú voliteľné hodiny.

(236) Snahou základných škôl je vychádzať v ústrety požiadavkám rodičov a žiakov na vyučovanie jazykov národnostných menšín. Školy zároveň upozorňujú na skutočnosť, že zaradenie vyučovania jazykov národnostných menšín do vyučovacieho procesu odčerpáva školám finančné prostriedky. Školy s nižším počtom žiakov, kde ich počet aj na základe demografického vývoja bude každoročne klesať (a následne aj pridelené finančné prostriedky v rámci normatívneho financovania), situáciu z uvedeného hľadiska vnímajú skôr negatívne a uvažujú o zrušení vyučovania jazyka národnostnej menšiny. Materiálne vybavenie škôl (tried) nie je primerané moderným metódam výučby jazykov.

Obr. 47: Vývoj podielu žiakov používajúcich PC pri výučbe v ZŠ, SŠ a ŠŠ

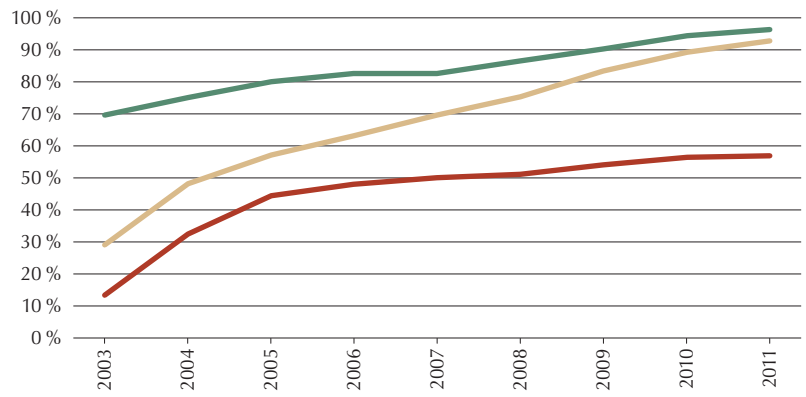

Legenda: základné školy, stredné školy, špeciálne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 48: Vývoj počtu žiakov na jeden počítač v ZŠ, SŠ a ŠŠ

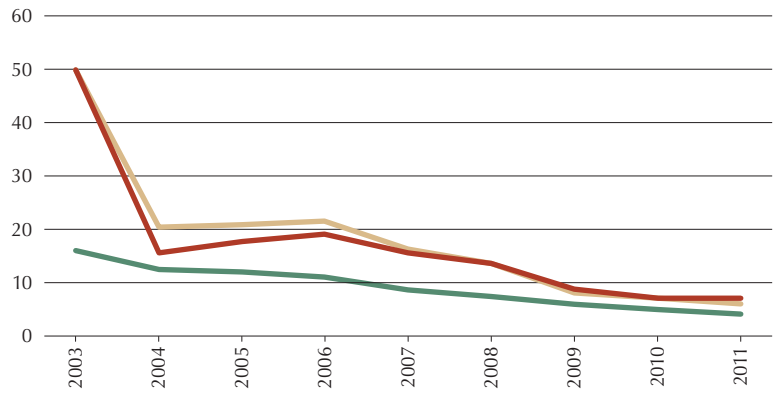

Legenda: základné školy, stredné školy, špeciálne školy. *Zdroj: ÚIPŠ*

4.1.4 Informačno-komunikačné technológie v školách

(237) V oblasti informatizácie bol významný projekt Infovek, vďaka ktorému bolo na Slovensku vyriešené rozširovanie internetu v školách. Jeho úlohou bolo pripraviť mladú generáciu na život v 21. storočí, integroval v sebe budovanie hardvérovej infraštruktúry, prípravu učiteľov a zmenu obsahu vzdelávania. V súčasnosti je internet zavedený vo všetkých základných a stredných školách na Slovensku, ktoré sú v pôsobnosti Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Zároveň sú školy vybavené informačnými technológiami, pričom úroveň hardvéru a softvéru je rôzna v závislosti od typu školy.

(238) Pomer žiakov na jeden počítač v školách bol roku 2011 na úrovni 3,72 žiaka na počítač (v ZŠ 4,31, v SŠ 2,91 a v špeciálnych školách 4,20 žiaka na počítač). Pomer počtu žiakov na počítač najviac klesol v ZŠ (z takmer 50 žiakov na jeden počítač roku 2003), podobná situácia je aj v špeciálnych školách (obr. 48).

(239) Momentálne najvýznamnejšími projektmi informatizácie škôl sú projekty *Modernizácia vzdelávacieho procesu na základných školách* a *Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách*. K zlepšeniu vybavenia materských škôl digitálnymi technológiami prispela realizácia národného projektu *Vzdelávanie pedagogických zamestnancov materských škôl ako súčasť reformy vzdelávania*.

(240) ŠVP majú v kompetenčnom profile absolventa vymedzené požiadavky na spôsobilosť využívať informačné technológie. Kým túto úlohu akčného plánu možno pokladať za splnenú, druhá mimoriadne závažná úloha splnená nie je. Akčný plán navrhoval ŠPÚ a ŠIOV úlohu „vypracovať kritériá kvality edukačných softvérov a digitálnych materiálov, skúmať možnosť recenznej činnosti, vytvárať databázu posudkov edukačného softvéru podľa jeho odborno-didaktického a informatického spracovania“ do roku 2009. Táto mimoriadne dôležitá úloha však nezodpovedá pracovnému profilu oboch spomenutých inštitúcií a nebola nimi nakoniec ani riešená.

4.2 Evalvácia a hodnotenie vo vzdelávaní

(241) Hodnotenie sa uskutočňuje na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému, od hodnotenia žiakov po hodnotenie škôl, a to bez ohľadu na to, či ide o štátne, súkromné, alebo cirkevné školy, resp. či sa v nich výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku, alebo v jazyku národnostnej menšiny. Napriek vzrastajúcej dôležitosti hodnotenia a evalvácie v súčasnosti v Slovenskej republike neexistuje ucelený systém hodnotenia školského systému ako takého, ale ani vnútorného či vonkajšieho (externého) hodnotenia školy ako inštitúcie poskytujúcej príslušný stupeň vzdelania.

(242) So vzrastajúcou autonómiou a samostatnosťou škôl, najmä pri tvorbe obsahu výchovy a vzdelávania (tvorbe učebných osnov), úmerne vzrastá aj potreba zisťovania, monitorovania a hodnotenia nielen vzdelávacích výsledkov žiakov, ale aj procesov, prostredníctvom ktorých sa vzdelávacie výsledky dosahujú. Zavedenie dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov si vyžiadalo aj zmeny v oblasti zisťovania a zlepšovania kvality výchovy a vzdelávania a najmä zmeny v oblasti zisťovania a zvyšovania úrovne rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov a v súvislosti s pomenovanými zmenami aj zmenu a nové poňatie kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov.

4.2.1 Hodnotenie škôl

4.2.1.1 Interné hodnotenie

(243) Kvalitu školy ovplyvňuje celkový stav školského systému, spoločenská klíma v krajine, podpora výchovy a vzdelávania zo strany štátu či regionálnych správnych orgánov a inštitúcií. Na úrovni škôl za hodnotenie zodpovedajú riaditelia škôl, ktorí vypracovaním správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy alebo školského zariadenia poskytujú informácie o stave a úrovni výchovy a vzdelávania zriaďovateľom, verejnosti. Správy majú prevažne štatistický charakter, verejnosť sa môže z ich obsahu dozvedieť viac o zameraní školy ako o hodnotení jej kvality.

(244) Sebahodnotenie škôl má v školách rozdielne podoby. V základných a stredných školách na Slovensku najčastejšími formami sebahodnotenia sú hospitácie, ankety a dotazníky, testy, analýzy najmä z hodnotení Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI), z hodnotení zriaďovateľa a pod.

(245) Jedným zo základných prvkov interného zabezpečovania kvality školy je tvorba školských vzdelávacích programov. Štátne vzdelávacie programy explicitne predpokladajú, že školy pred vypracovaním svojho vlastného ŠkVP pristúpia k zhodnoteniu doterajšej kvality vzdelávania, k analýze jej súčasného stavu, identifikácii všetkých silných a slabých stránok, všetkých príležitostí a prekážok, ktoré budú ovplyvňovať implementáciu ŠkVP. Školám však neboli poskytnuté žiadne overené nástroje na zvládnutie týchto činností.

4.2.1.2 Externé hodnotenie škôl a školských zariadení

(246) Externé hodnotenie škôl a školských zariadení v SR vykonáva ŠŠI. Vo svojej činnosti je nezávislá, riadi sa zákonmi a inými všeobecne záväznými právnymi predpismi, podľa ktorých vykonáva kontrolu úrovne stavu škôl a školských zariadení. ŠŠI každoročne spracúva výsledky inšpekčnej činnosti vykonanej v príslušnom školskom roku v podobe správy o stave a úrovni výchovy a vzdelávania, ktorá sumarizuje výsledky inšpekcií s cieľom poskytnúť hodnotenie škôl a školských zariadení.

(247) Problémom je, že nástroje hodnotenia, ktoré používajú školy, školské úrady, zriaďovatelia a napokon aj ŠŠI, sú navzájom nekompatibilné. Sekcia regionálneho školstva ministerstva zodpovedá za koordináciu politík hodnotenia a evalvácie. Na tvorbe hodnotenia škôl a školského systému spolupracuje s ŠŠI, Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), Metodicko-pedagogickým centrom (MPC) a vysokými školami.

(248) Podobne ako pri zabezpečovaní škôl vzdelávacími materiálmi, aj v tejto oblasti trpí Slovensko nedostatkom kapacít špecialistov a nerozvinutým pedagogickým výskumom. V Slovenskej republike v súčasnosti neexistuje tzv. špeciálny dohľad štátu nad školami, ktoré dosahujú dlhodobo nedostatočné vzdelávacie výsledky žiakov, čo sa prejavuje aj tým, že niektoré školy jednoducho bez pomoci „zvonku“ nie sú schopné prijať účinné opatrenia vedúce k zlepšeniu a zvýšeniu ich kvality, naopak, ich kvalita sa postupne stále znižuje.

(249) Relevantnými nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a žiaka sú okrem zistení z kontrol ŠŠI aj externé merania na celoštátnej úrovni (Testovanie 9, Maturita), zistenia z medzinárodných prieskumov (PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS a i.), výsledky vedomostných olympiád a súťaží. Tieto však zďaleka neposkytujú objektívny prehľad o kvalite školy, medzinárodné merania majú charakter porovnávacieho pedagogického výskumu.

(250) V základných školách sa realizuje v 9. ročníku pred vstupom na vyšší stupeň vzdelávania národné testovanie. Formou písomného testu sa overujú vedomosti žiakov z predmetov štátny jazyk/materinský jazyk a matematika. Externé národné testovanie žiakov ZŠ sa uskutočňuje podľa vzdelávacích štandardov ŠVP a sleduje sa jeho obsahová a výkonová zložka. Cieľom je získať obraz o výkonoch žiakov na výstupe zo vzdelávacieho stupňa, porovnať ich výkony prostredníctvom testov a školám poskytnúť spätnú väzbu a komplexnejší obraz o týchto predmetoch. Výsledok Testovania 9 slúži ako podklad na prijímacie skúšky na stredné školy.

(251) Príslušný ročník a vyučovacie predmety, v ktorých sa externé testovanie žiakov základnej školy uskutočňuje, určuje pre každý školský rok ministerstvo školstva. Pripravuje sa testovanie žiakov 5. ročníka. V novembri 2014 sa uskutoční Generálna skúška testovania žiakov 5. ročníka ZŠ, ktoré bude z predmetov slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra a matematika. Riadny termín bude v novembri 2015.

(252) Externé testovanie žiakov základnej školy sa uskutočňuje každoročne v jeden deň na všetkých základných školách s príslušným ročníkom. Termín konania určí ministerstvo školstva. Externého testovania žiakov ZŠ sa zúčastňujú všetci žiaci príslušného ročníka vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ktorým sa primerane upravia podmienky na vykonanie externého testovania), okrem žiakov vzdelávaných podľa vzdelávacích programov pre žiakov s mentálnym postihnutím.

(253) Za prípravu a metodické riadenie priebehu testovania zodpovedá NÚCEM, za organizačné zabezpečenie riaditeľ školy, za kontrolu objektivity ŠŠI, obvodný úrad v sídle kraja poverením nestranných pozorovateľov z iných škôl.

(254) Externé hodnotenie na stredných školách sa realizuje podľa školského zákona externou časťou maturitných skúšok. Externú časť a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky zadávanú ministerstvom školstva zabezpečuje NÚCEM.

(255) Maturitná skúška sa zo všetkých maturitných predmetov (okrem cudzích jazykov) vykonáva na jednej úrovni. Maturitná skúška z cudzích jazykov sa vykonáva na dvoch úrovniach – B1 a B2 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Externú časť a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky môže žiak vykonať iba z jedného cudzieho jazyka, ktorý si žiak určí pri prihlasovaní sa na maturitnú skúšku, pričom žiak akéhokoľvek typu gymnázia ich vykoná na úrovni B2 a žiak SOŠ a konzervatória si vyberie úroveň B1 alebo B2. Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským si môže ďalší cudzí jazyk zvoliť ako ďalší voliteľný predmet (štvrtý) alebo ako dobrovoľný predmet. V oboch prípadoch vykoná iba ústnu formu internej časti maturitnej skúšky na úrovni B1 alebo B2 podľa vlastného výberu. Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským a ukrajinským a žiak SOŠ a konzervatória si môže druhý cudzí jazyk zvoliť iba ako dobrovoľný predmet (vykoná iba ústnu formu internej časti maturitnej skúšky na úrovni B1 alebo B2 podľa vlastného výberu).

(256) Test externej časti maturitnej skúšky z cudzieho jazyka sa osobitne upravuje pre žiakov so sluchovým postihnutím. Žiaci s vývinovými poruchami učenia alebo žiaci so sluchovým postihnutím môžu vykonať len ústnu formu internej časti maturitnej skúšky zo skupiny predmetov cudzí jazyk.

(257) Zadania ústnej formy internej časti maturitnej skúšky sa nezverejňujú. Maturitné zadania a úlohy v nich vychádzajú z platných cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov pre príslušný predmet, ktoré sú zverejnené na webovom sídle ŠPÚ.

(258) Žiak môže vykonať maturitnú skúšku iba z vyučovacích predmetov (okrem výchovných vyučovacích predmetov), ktoré sú uvedené v učebnom pláne ŠkVP a v ktorých sa vzdelával.

(259) Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským maturuje okrem slovenského jazyka a literatúry a povinného cudzieho jazyka ešte z dvoch voliteľných predmetov, pričom ako jeden voliteľný predmet (tretí) si môže vybrať predmet zo skupiny prírodovedných, spoločenskovedných alebo ostatných predmetov (teda nie z cudzích jazykov), v ktorom mal súčet týždenných hodinových dotácií počas štúdia najmenej šesť vyučovacích hodín. Ako ďalší voliteľný predmet (štvrtý) si môže zvoliť akýkoľvek vyučovací predmet, pričom hodinová dotácia tu nie je obmedzená. Žiak gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským a ukrajinským maturuje iba z jedného voliteľného predmetu zo skupiny prírodovedných, spoločenskovedných alebo ostatných predmetov (nie z cudzích jazykov), v ktorom mal súčet týždenných hodinových dotácií počas štúdia najmenej šesť vyučovacích hodín. Žiak SOŠ a konzervatória maturuje okrem slovenského jazyka a literatúry a povinného cudzieho jazyka aj z teoretickej časti odbornej zložky a praktickej časti odbornej zložky.

(260) V Slovenskej republike sa v súčasnosti realizuje národný projekt *Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy*, ktorého cieľom je realizovať externé hodnotenie škôl zapojených do projektov Európskej únie, monitorovať ich pokrok a vytvoriť model externého hodnotenia a model sebahodnotenia práce škôl. Realizátorom projektu je ŠŠI.

(261) Cieľom národného projektu *Hodnotenie kvality vzdelávania na základných a stredných školách v Slovenskej republike v kontexte prebiehajúcej obsahovej reformy vzdelávania*, ktorý realizuje NÚCEM, je definovať indikátory kvality vzdelávania a monitorovať možnosti ich zavedenia do systému hodnotenia kvality vzdelávania v základných a stredných školách Slovenskej republiky s využitím externých evalvačných nástrojov. Jedným z indikátorov kvality vzdelávania bude tzv. „pridaná hodnota“ škôl získaná zo vstupno-výstupných meraní na stupňoch vzdelávania ISCED 1, ISCED 2 a ISCED 3.

4.2.2 Hodnotenie zamestnancov školy

(262) Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch zrovnoprávňuje pedagogických a odborných zamestnancov z hľadiska ich postavenia, kontinuálneho vzdelávania i odmeňovania.

(263) Riaditeľ školy zodpovedá aj za hodnotenie svojich zamestnancov, kvalitu pedagogickej činnosti učiteľov. Žiaden právny predpis však neurčuje, akou formou alebo akými postupmi či metódami sa má hodnotenie uskutočňovať. Medzi tradičné metódy hodnotenia patria hospitácie, ktorými sa uskutočňuje pozorovanie vyučovania, poskytujú aj spätnú väzbu na realizovanú vyučovaciu hodinu. Interné hodnotenie si školy vytvárajú samy podľa vlastných kritérií.

(264) Vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov je v kompetencii riaditeľa školy. V súčasnosti sa konajú viaceré formy kontinuálneho vzdelávania, ktorých poskytovateľom je MPC, na tému autoevalvácia školy, personálne riadenie školy.
(265) Na externé hodnotenie učiteľov existuje len málo nástrojov. Jedným zo súčasných nástrojov je kariérový systém, založený na kontinuálnom vzdelávaní a získavaní kvalifikačných úrovní.

4.2.3 Hodnotenie žiakov

(266) Aj hodnotenie žiakov sa realizuje interne a externe. Interné hodnotenie sa uskutočňuje v zmysle školského zákona a na základe neho vypracovaných metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov, ktoré vydáva ministerstvo.
(267) V základných školách možno žiakov hodnotiť klasifikáciou, v primárnom vzdelávaní aj slovne, ak o tom rozhodne pedagogická rada. Práve slovné hodnotenie prijatím školského zákona, ktorým sa zaviedli štyri stupne („dosiahol veľmi dobré výsledky“ až „dosiahol neuspokojivé výsledky“), spôsobilo v praxi nevôľu. Školy, ktoré využívali tento spôsob hodnotenia pred prijatím školského zákona, majú názor, že použitie štyroch stupňov nevyjadruje celkový rozvoj dieťaťa. Aj keď v slovnom komentári má možnosť učiteľ pri slabom výkone žiaka poukázať na jeho pozitívne stránky, navrhujú slovné hodnotenie žiakov v ročníkoch I. stupňa základnej školy (najmä v nultom a prvom ročníku) realizovať v súlade s trendom v hodnotení výkonov na individuálnej báze, ktoré je zásadne pozitívne, motivuje žiakov k poznávaniu, zdokonaľovaniu a odstraňuje obavu z neúspechu. V našich základných školách vcelku prevažuje pôvodná forma hodnotenia, teda klasifikáciou.
(268) Na porovnanie, vo Fínsku, najúspešnejšom školskom systéme krajín OECD, je hodnotenie a evalvácia študijných výsledkov žiakov v prvom rade povzbudivé. Jeho cieľom je predložiť informácie, ktoré podporujú tak školy, ako aj študentov v rozvoji. Celoštátne testy, rebríčky škôl alebo inšpekcie neexistujú. Hodnotenie je zodpovednosťou jednotlivých škôl a je určované učiteľmi. Vyššie školy vo Fínsku nemajú žiadne hodnotenia známkami a existuje len jediná štandardizovaná skúška na konci celého stredoškolského štúdia. Tento prístup neznámkovania povzbudzuje v žiakoch zodpovednosť, robenie vlastných rozhodnutí a naučenie sa plánovať si svoj vlastný život.
(269) V ďalšom severskom štáte, vo Švédsku, sa v 1. až 7. ročníku neznámkuje, v 8. a 9. ročníku sa používa 5-bodová stupnica, kde 5 je najlepšia a 3 je priemer. Tieto známky sú relatívne, vzťahujú sa na celoštátnu úroveň znalostí v každom predmete. Snahou ministerstva bude pri novele školského zákona upraviť slovné hodnotenie žiakov základnej školy podľa potrieb aplikačnej praxe, žiakov nultého a prvého ročníka hodnotiť osobitným spôsobom, resp. nehodnotiť.

4.2.4 Hodnotenie kvality odborného vzdelávania a prípravy

(270) V odbornom vzdelávaní neboli zavedené žiadne silné mechanizmy podnecujúce do zodpovednosti a nebola prijatá žiadna národná politika riadenia kvality.
(271) Roku 2011 bolo v ŠIOV zriadené národné referenčné miesto na zabezpečovanie kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v rámci iniciatívy EQAVET, ktorá je nástrojom overovania a hodnotenia kvality odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom evalvačných procesov, systémov monitoringu a štatistického zberu údajov o odbornom vzdelávaní a príprave a jeho prepojenia na trh práce.
(272) S cieľom zvyšovať kvalitu odborného vzdelávania a prípravy boli zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave vytvorené systémové predpoklady na vstup zamestnávateľov vo sfére prijímania žiaka na štúdium, tvorby obsahu odborného vzdelávania a prípravy, procesu odborného vzdelávania a prípravy, ako aj plnohodnotnej účasti zamestnávateľov pri ukončovaní štúdia na SOŠ s právom klásť otázky, ako aj hodnotiť. Touto účasťou je zabezpečená koordinácia odborného vzdelávania a prípravy s požiadavkami zamestnávateľov a v súlade s potrebami trhu práce.

Tab. 25: Štatisticky významné rozdiely v testoch za obdobie rokov 2009 – 2012 (% úspešnosť žiakov)

Typ školy	Roky	MAT	SJL	AJ		NJ	
				B2	B1	B2	B1
štátne	2009	51,2	62,9	65,0	50,4	67,9	44,1
	2010	59,5	60,6	70,4	54,2	59,2	49,4
	2011	58,0	62,5	70,1	56,3	49,9	38,7
	2012	50,6	59,1	55,5	48,7	46,6	42,8
súkromné	2009	41,5	56,5	64,5	43,6	55,6	43,5
	2010	49,6	55,6	65,4	50,2	58,7	50,0
	2011	52,1	57,1	66,1	51,4	54,8	38,3
	2012	49,7	54,2	54,7	47,3	32,9	44,0
cirkevné	2009	53,6	70,2	65,8	54,5	65,1	48,8
	2010	57,1	66,4	71,8	58,9	54,0	56,5
	2011	58,6	69,4	69,6	61,8	52,0	49,2
	2012	53,2	65,4	54,7	41,8	40,3	41,5

Legenda: štatisticky lepší výsledok, štatisticky horší výsledok. *Zdroj: ÚIPŠ*

4.3 Výsledky žiakov a škôl

4.3.1 Externá maturita

(273) Priemerná úspešnosť žiakov štátnych škôl a žiakov cirkevných škôl je za sledované obdobie vo všetkých testoch externej časti maturitnej skúšky porovnateľná, nie sú medzi nimi štatisticky významné rozdiely. Štatisticky významne lepšie výsledky ako žiaci súkromných škôl dosiahli žiaci cirkevných škôl v niektorých predmetoch a v niektorých rokoch. Legislatívna zmena, podľa ktorej od roku 2012 všetci žiaci gymnázií píšu testy z cudzích jazykov na úrovni B2 SERR a žiaci SOŠ a konzervatórií si úroveň mohli zvoliť, priniesla v prevažnej miere zmenšenie rozdielov v úspešnosti medzi zriaďovateľmi a pokles priemernej úspešnosti najmä u žiakov cirkevných škôl v testoch z anglického (AJ) a nemeckého jazyka (NJ) na obidvoch úrovniach.
(274) V sledovaných rokoch žiaci 8-ročných gymnázií dosahovali vyššiu priemernú úspešnosť ako žiaci 4-ročných gymnázií vo všetkých sledovaných predmetoch. Napriek tomu na základe externe nameraných výsledkov žiakov na výstupe z ISCED 3 môžeme konštatovať, že výkony žiakov gymnázií so 4-ročným a s 8-ročným štúdiom sa v externej časti maturitnej skúšky v období rokov 2009 – 2012 signifikantne nelíšia v slovenskom jazyku a literatúre ani v matematike.
(275) V AJ (úroveň B1 aj B2) dosiahli žiaci 8-ročných gymnázií roku 2009 a v rokoch 2011 a 2012 (len úroveň B2) veľmi mierne lepšie výsledky v porovnaní so žiakmi 4-ročných gymnázií. Roku 2010 v AJ neboli žiadne rozdiely medzi výsledkami žiakov 4-ročných a 8-ročných gymnázií.
(276) Podrobný prehľad vývoja výsledkov externej časti maturitnej skúšky v rokoch 2009 – 2012 v štátnych, súkromných a cirkevných školách uvádzame v tab. 25.

4.3.2 Medzinárodné prieskumy a súťaže

(277) Cieľom realizovaných medzinárodných štúdií nie je hodnotiť výkony jednotlivých žiakov alebo škôl, ale sledovať výsledky vzdelávacích systémov zúčastnených krajín a ich zmeny v čase, odhaľovať silné i slabé stránky vzdelávacích systémov a poskytovať impulzy na zmeny.
(278) Medzinárodné merania organizujú dve medzinárodné organizácie: OECD a IEA (*The International Association for the Evaluation of Educational Achievement*). Ich štúdie majú rozdielnu filozofiu. Zatiaľ čo OECD zisťuje výsledky vzdelávania z pohľadu požiadaviek trhu práce a sústreďuje sa na žiakov v posledných rokoch povinnej školskej dochádzky, IEA sleduje výsledky vzdelávania vo vzťahu k predpísanému obsahu vzdelávania v jednotlivých zúčastnených krajinách a skúma žiakov vybraných ročníkov jednotlivých stupňov vzdelávania. Obidve organizácie sa zaujímajú nielen o priemerný výkon (vyjadrený bodovým skóre) dosahovaný zúčastnenými krajinami, ale aj o okolnosti, ktoré výkon ovplyvňujú (napr. motiváciu žiakov, vybavenie škôl, domáce zázemie žiakov a pod.), a o ďalšie aspekty (napr. rovnosť vo vzdelávaní). Štúdie sledujú rôzne vekové skupiny žiakov (PISA 15-ročných žiakov, PIRLS a TIMSS žiakov 4. ročníka ZŠ, ICILS a ICCS žiakov 8. ročníka ZŠ, resp. zodpovedajúceho ročníka 8-ročných gymnázií) a štúdia TALIS učiteľov. Sú rozličné časovo rozvrhnuté (pilotná štúdia – hlavná štúdia) a uskutočňované v rozličných cykloch (3-, 4-, 5-ročných). V súčasnosti oddelenie medzinárodných meraní NÚCEM zabezpečuje realizáciu štúdií OECD PISA a TALIS a štúdií IEA PIRLS, TIMSS, ICILS a ICCS.

Rámček 5: Zameranie medzinárodných štúdií PIRLS, TIMSS a PISA

Štúdia PIRLS sa uskutočňuje od roku 2001 v päťročných cykloch a poskytuje informácie o tom, na akej úrovni vedia žiaci z rôznych krajín čítať s porozumením po absolvovaní štyroch rokov školskej dochádzky. Čitateľská gramotnosť žiakov sa skúma za pomoci krátkych textov – literárnych alebo informačných – nasledovaných otázkami. Odpovede na otázky vyžadujú zapojenie rôznych úrovní porozumenia textu – vyhľadanie explicitne uvedenej informácie, vyvodzovanie priamych záverov, interpretáciu a integráciu myšlienok a informácií, zhodnotenie obsahu, jazyka a textových prvkov.
Štúdia TIMSS sa uskutočňuje od roku 1995. V štvorročných cykloch skúma úroveň vedomostí z matematiky a prírodovedy u žiakov 4. a/alebo 8. ročníka základných škôl. Na Slovensku sa prvé tri testovania uskutočnili na vzorke žiakov 8. ročníka, roku 2007 a 2011 boli testovaní žiaci 4. ročníka. TIMSS vychádza z učebných osnov a hodnotí, v akom rozsahu sa odzrkadľujú vo vedomostiach žiakov v konkrétnych obsahových oblastiach (čísla, geometria, zobrazovanie údajov, fyzikálne vedy, živá a neživá príroda a i.). Testové úlohy sú hodnotené na základe získaných poznatkov žiakov cez ich schopnosť aplikovať vedomosti až po argumentáciu či zdôvodnenie výsledku.
Štúdia PISA zisťuje výsledky vzdelávania z pohľadu požiadaviek trhu práce (t. j. funkčnú gramotnosť žiakov z hľadiska teórie celoživotného vzdelávania sa) a sústreďuje sa na žiakov v posledných rokoch povinnej školskej dochádzky (15-roční žiaci). Uskutočňuje sa od roku 2000 v trojročných cykloch. Hlavnou testovanou oblasťou prvého cyklu štúdie OECD PISA 2000 bola čitateľská gramotnosť. Slovenská republika, už ako členská krajina OECD, sa prvýkrát zúčastnila tejto štúdie roku 2003, keď bola hlavnou sledovanou oblasťou matematická gramotnosť. Poslednou z troch sledovaných oblastí je prírodovedná gramotnosť, ktorá sa prvýkrát stala hlavnou skúmanou oblasťou roku 2006. Každý cyklus štúdie PISA skúma všetky tri oblasti (gramotnosti), jednu ako hlavnú a dve ako doplnkové. Má tri etapy: pilotné testovanie (overovanie testovacích nástrojov a postupov na národnej úrovni), hlavný zber dát (testovanie vzorky škôl a žiakov v každej zo zúčastnených krajín) a zverejnenie výsledkov (medzinárodná a národné správy). Všetky získané informácie (výsledky) štúdie PISA sa analyzujú vzhľadom na okolnosti vzdelávania zisťované dotazníkmi a spracovávajú z pohľadu OECD (napr. výsledné priemery sa počítajú z dát členských krajín OECD). Cieľom štúdie je sledovať výsledky vzdelávacích systémov zúčastnených krajín a ich zmeny v čase a prinášať námety na zlepšenie vzdelávacej politiky, a nie hodnotiť výkony jednotlivých žiakov alebo škôl.

4.3.2.1 Hodnotenie úrovne a trendov v primárnom vzdelávaní (ISCED 1)

(279) Slovenskí žiaci 4. ročníka základných škôl dosiahli v školskom roku 2010/2011 v čítaní a prírodovede významne lepší výsledok, než je priemer škály PIRLS/TIMSS. V matematike dosiahli výsledok štatisticky porovnateľný s priemerom škály TIMSS.
(280) Naše výsledky v čítaní sú porovnateľné so žiakmi zo Švédska, z Talianska, Nemecka, Izraela, Portugalska, Maďarska a Bulharska. V matematike sú naši žiaci výkonom porovnateľní so žiakmi zo Srbska, Slovinska, Švédska, z Austrálie, Maďarska, Českej republiky, Rakúska, Talianska a Kazachstanu. V prírodovede sme na rovnakej vedomostnej úrovni ako žiaci z Českej republiky, Hongkongu, Maďarska, Rakúska, Holandska, Anglicka, Dánska, Nemecka, Talianska, Portugalska a zo Švédska.
(281) V čítaní dosiahli 10-roční žiaci Slovenskej republiky výsledky porovnateľné (535 bodov) s priemerom zúčastnených krajín EÚ (534 bodov), ako aj krajín OECD (538 bodov). Štúdie PIRLS 2011 sa zúčastnilo 22 krajín EÚ a 24 krajín OECD (Severné Írsko a Anglicko vystupujú ako samostatné testované oblasti Veľkej Británie).
(282) V matematike dosiahli žiaci Slovenskej republiky výsledok štatisticky významne horší (507 bodov), ako je priemer zúčastnených krajín EÚ (519 bodov), ako aj krajín OECD (521 bodov).
(283) V prírodovede dosiahli žiaci Slovenskej republiky štatisticky významne lepšie výsledky (532 bodov), ako je priemer zúčastnených krajín EÚ (521 bodov), ako aj krajín OECD (523 bodov). Štúdie TIMSS 2011 sa zúčastnilo 21 krajín EÚ a 25 krajín OECD.
(284) Trend úrovne čitateľskej gramotnosti slovenských žiakov je pozitívny – rastúci od prvého cyklu v roku 2001. V priebehu desiatich rokov (2001 – 2011) sme sa na škále PIRLS posunuli o 17 bodov, čo je štatisticky významný nárast. Výraznejší nárast (o 13 bodov) nastal medzi testovaním z roku 2001 a 2006. Roku 2011 dosiahli naši žiaci oproti roku 2006 opäť nárast (o 4 body), ale zo štatistického hľadiska nebol významný. To znamená, že výsledok našich žiakov v čítaní v roku 2011 je porovnateľný s výsledkom predchádzajúceho cyklu roku 2006.
(285) Kladným trendom výkonu slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti je znižovanie percenta žiakov v najnižšej úrovni. Za rizikovú skupinu sú považovaní žiaci, ktorí v danom cykle štúdie nedosiahli v čítaní priemernú úroveň. Na Slovensku do tejto skupiny spadá približne 18 % žiakov 4. ročníka ZŠ. Pozitívne je, že počet žiakov na tejto úrovni postupne klesá. Priemer krajín EÚ v tejto oblasti je 20 % a priemer krajín OECD 18 %. Roku 2001 bolo v rizikovej skupine 24 % slovenských žiakov, o päť rokov neskôr 20 % žiakov. Pozitívnou skutočnosťou je, že trend počtu žiakov v dvoch vyšších úrovniach – priemernej a vysokej – má, naopak, rastúcu tendenciu.
(286) Najvyššiu úroveň v čítaní v dvoch posledných cykloch štúdie dosiahlo u nás 8 % žiakov, čo bol oproti roku 2001 (5 %) významný nárast. Nedosahujeme však ešte hranicu 9 % (priemer krajín EÚ) alebo 10 % (priemer krajín OECD).
(287) V matematike a prírodovede dosiahli naši žiaci v oboch predmetoch vyššie skóre oproti testovaniu v roku 2007 (v matematike nárast o 11 bodov a v prírodovede o 6 bodov), ale zo štatistického hľadiska tento nárast nie je významný ani v jednej z testovaných oblastí. Preto je výsledok našich žiakov v matematike a prírodovede roku 2011 porovnateľný s výsledkom z roku 2007.
(288) Aj keď môžeme v štúdii TIMSS 2011 konštatovať pozitívny trend znižovania počtu žiakov v rizikovej skupine v matematike aj prírodovede, stále je vysoký. Riziková skupina žiakov (žiaci s nízkou úrovňou výkonu a žiaci nedosahujúci ani nízku úroveň výkonu) predstavovala roku 2011 v matematike približne 31 % žiakov (priemer krajín EÚ v tejto oblasti bol 26 % a priemer krajín OECD 27 %). V prírodovede bola riziková skupina tvorená u nás 21 % žiakov 4. ročníka ZŠ, čo je menej oproti priemeru krajín EÚ (26 %) i krajín OECD (25 %).
(289) Najväčší podiel našich žiakov na najvyššej úrovni z troch testovaných oblastí je v prírodovede, počet žiakov sa tu zvýšil z 10 % v roku 2007 na 11 % žiakov v roku 2011, čo je viac ako priemer krajín EÚ (8 %) i krajín OECD (9 %). Najmenej žiakov, ktorí dosahujú najvyššiu úroveň výkonu, máme zo všetkých testovaných predmetov v matematike – roku 2007 i 2011 to bolo 5 %. Tu zaostávame aj za priemerom krajín EÚ (7 %) i krajín OECD (9 %.)
(290) Z hľadiska porovnania výsledkov chlapcov a dievčat môžeme konštatovať, že tak ako vo väčšine zúčastnených krajín, aj u nás dievčatá dosiahli v porovnaní s chlapcami v každom cykle štúdie PIRLS významne lepší výsledok v čítaní. Chlapci zas dosiahli v porovnaní s dievčatami významne lepší výsledok v matematike aj prírodovede v oboch cykloch štúdie TIMSS. Pri čítaní a prírodovede môžeme konštatovať pozitívny trend zmenšovania rozdielu vo výkone dievčat a chlapcov.

4.3.2.2 Hodnotenie úrovne a trendov v nižšom sekundárnom vzdelávaní (ISCED 2)

(291) Štúdia OECD PISA zisťuje výsledky vzdelávania z pohľadu požiadaviek trhu práce (t. j. funkčnú gramotnosť žiakov z hľadiska teórie celoživotného vzdelávania) a sústreďuje sa na žiakov v posledných rokoch povinnej školskej dochádzky (15-roční žiaci).
(292) Výsledky slovenského školského systému v meraní PISA 2009 v matematickej gramotnosti dosiahli priemer krajín OECD. V čitateľskej a prírodovednej gramotnosti sa dostali pod priemer krajín OECD.
(293) V hlavnej sledovanej oblasti – čitateľskej gramotnosti – dosiahli slovenskí žiaci roku 2009 výkon pod priemerom

OECD. Bodové skóre Slovenska sa síce v porovnaní s rokmi 2006 a 2003 zvýšilo, ale tieto rozdiely nie sú štatisticky významné a celkový výkon slovenských žiakov je štatisticky stále významne nižší ako priemer krajín OECD. Pozitívnym ukazovateľom je zníženie podielu slovenských žiakov vo výkonovo najnižšej, tzv. rizikovej skupine, ktorý v porovnaní s rokom 2006 (27,8 %) klesol (na 22,2 %). Vo všetkých krajinách sa preukázalo, že čím väčšie potešenie majú žiaci z čítania, tým je ich výkon v čítaní vyšší, avšak až 41 % slovenských 15-ročných žiakov vôbec nečíta pre potešenie, čo negatívne ovplyvňuje ich výkon. V porovnaní s ostatnými žiakmi krajín OECD čítajú slovenskí žiaci pre potešenie v oveľa vyššej miere časopisy (80 %) a noviny (75 %) a v oveľa menšej miere beletriu (18 %). Na Slovensku sa u týchto žiakov potvrdil pozitívny vplyv čítania na výkon v čitateľskej gramotnosti, najsilnejší je práve u žiakov so záujmom o čítanie beletrie. Slovenskí žiaci v porovnaní so žiakmi v priemere krajín OECD preukázali podpriemerné vedomosti o metakognitívnych stratégiách čítania – sumarizácia informácií a pochopenie a zapamätanie si informácií, ktorých znalosť a vhodné používanie má pozitívny vplyv na výkon v čítaní.

(294) Roku 2009 sa dostali slovenskí žiaci v matematickej gramotnosti do priemeru OECD. Podobný výsledok dosiahli slovenskí žiaci aj v PISA 2003. Je to pozitívny posun oproti roku 2006, keď sa Slovensko umiestnilo tesne pod priemerom OECD. Výkon žiakov na národnej úrovni sa v PISA 2009 štatisticky významne nezmenil, je však možné konštatovať mierne zlepšenie.

(295) Roku 2009 slovenskí žiaci dosiahli v prírodovednej gramotnosti výkon pod priemerom krajín OECD. V porovnaní s rokom 2006 sa priemerný výkon našich žiakov zlepšil štatisticky nevýznamne (o 2 body).

(296) V rámci štúdie PISA bolo merané aj sociálno-ekonomické zázemie žiakov pomocou indexu ESCS (*Economic, Social and Cultural Status*). Index vznikol na základe informácií o povolaní rodičov, o najvyššom dosiahnutom vzdelaní otca alebo matky a o vybavení domácnosti. Najviac školských systémov, ktorých výkonnosť je nadpriemerná, vykazuje podpriemerné sociálno-ekonomické rozdiely medzi žiakmi i školami. Podobne ako v rokoch 2003 a 2006, aj roku 2009 sa potvrdil významný vplyv sociálno-ekonomického zázemia žiakov na ich výkon v testovaní. Roku 2009 je tento vplyv na Slovensku porovnateľný s priemerom OECD. Najvyššiu variáciu a vplyv na zmenu skóre v čitateľskej gramotnosti na Slovensku zaznamenali v tomto indexe tieto položky: počet kníh doma, domáce edukačné zdroje, index kultúrneho vlastníctva, bohatstvo a povolanie rodičov.

(297) Veľmi dôležité zistenia prináša pohľad na silu vplyvov faktorov, ktoré majú najväčší význam pre úspešnosť v čitateľských výkonoch. V 34 krajinách OECD boli najvplyvnejšie učebné stratégie a čitateľské návyky a aktivity, nižší vplyv malo sociálno-ekonomické zázemie a pohlavie žiaka. V SR je situácia iná: najvplyvnejším faktorom je sociálno-ekonomické zázemie a učebné stratégie, ale mimoriadne vysoký je aj vplyv pohlavia. To poukazuje na to, že slovenská škola málo vyrovnáva vstupné nerovnosti žiakov, má nízku pridanú hodnotu.

(298) PISA zistila, že celková úspešnosť je vyššia v krajinách, ktoré majú menšiu selektivitu školského systému, t. j. zabezpečujú rôznym skupinám detí približne rovnaké vzdelávacie príležitosti – inak povedané, ktoré majú menšiu vertikálnu a horizontálnu diferenciáciu a zároveň sa v ňom neprejavuje index ESCS. Slovensko má nízku vertikálnu diferenciáciu, lebo len 3,8 % žiakov opakuje ročník. Naopak, vysoká je horizontálna diferenciácia na úrovni systému: vo veku testovania máme sedem druhov škôl, čo predstavuje päť kvalitatívnych výkonových prúdov vzdelávania. Slovensko má stredne vysokú horizontálnu diferenciáciu na úrovni školy – 30,2 % žiakov (v krajinách OECD je v takých školách v priemere 17,6 % žiakov) sa nachádza v školách, ktorých riaditelia označili za veľmi pravdepodobné, že žiak s určitými odlišnosťami (dobré či zlé výsledky, problémové správanie, špeciálnopedagogické potreby) bude preradený do inej školy.

(299) V Slovenskej republike veľké rozdiely spôsobuje okrem indexu ESCS študenta aj index ESCS školy. Ukazuje sa, že naše školy sa začínajú postupne profilovať ako elitné či slabé. Výsledky medzinárodného testovania PISA tak ukazujú, že naše školy nedávajú žiakom rovnaké možnosti, a to napriek tomu, že na skúmanej vekovej úrovni deklarujeme rovnaké povinné vzdelanie pre všetky deti. Nejde len o rozdiely medzi osemročnými gymnáziami a inými školami, ale aj medzi základnými školami navzájom, napríklad podľa toho, v akej veľkej obci sa školy nachádzajú.

4.3.2.3 Účasť žiakov regionálneho školstva v súťažiach

(300) Obrazom kvality vzdelávania sú aj výsledky žiakov na rôznych súťažiach základných a stredných škôl. Súťaže sa konajú v školských, obvodných, krajských kolách a celoštátnom kole. Pri organizácii a riadení sa postupuje podľa organizačných poriadkov súťaží, ktoré sú registrované na ministerstve školstva.

(301) Cielená systematická podpora práce s talentami je zdôraznená aj v *Koncepcii štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike na roky 2008 – 2013*, kde sú formulované kľúčové oblasti štátnej politiky vo vzdelávaní a špeciálne smerom k práci s talentami.

(302) Žiaci základných a stredných škôl sa každoročne aktívne zapájajú do medzinárodných kôl predmetových olympiád a súťaží, ktoré sú každoročne finančne podporované ministerstvom školstva. V školskom roku 2009/2010 bola účasť žiakov na medzinárodných olympiádach a ďalších súťažiach podporená sumou 125 161,3 €, v školskom roku 2010/2011 sumou 102 812,9 €, v školskom roku 2011/2012 sumou 107 530 €.

Obr. 49: Vývoj celkového počtu medailí v medzinárodných predmetových olympiádach

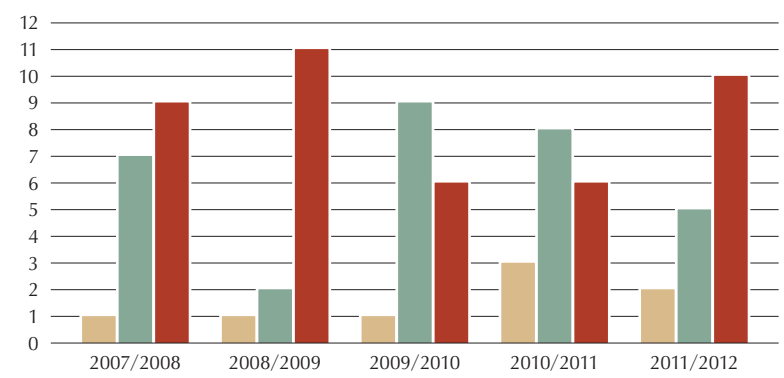

Legenda: počet zlatých medailí, počet strieborných medailí, počet bronzových medailí. *Zdroj: ÚIPŠ*

(303) Odbor tvorivosti mládeže ŠIOV sa systematicky zapája do súťaží podľa zamerania na talentovanú a tvorivú mládež. Do riadenia súťaží sú zapojení riaditelia škôl (školské prehliadky), odbory školstva obvodných úradov a vyšších územných celkov (obvodné, regionálne a krajské prehliadky) a ŠIOV (celoštátne prehliadky a metodika).

(304) Úspešnú reprezentáciu SR na medzinárodných predmetových olympiádach a ďalších súťažiach potvrdzuje graf získaných medailí podľa predmetových olympiád (obr. 49). Najlepšie umiestnenie získali žiaci v Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde, kde sme za posledných 5 rokov získali spolu 23 medailí, z toho 5 zlatých.

4.4 Učebnicová politika

4.4.1 Stručná analýza vývoja edičnej politiky

(305) Riadenie tvorby a vydávania učebníc má svoje korene v roku 1997. Kľúčovým prvkom vtedajšieho postupu bol konkurz, do ktorého sa mohol zapojiť široký okruh záujemcov. Vo fonde školských učebníc prevažovali učebnice, ktoré vyšli na základe konkurzov. V tejto súvislosti vznikla potreba schváliť nový postup tvorby a vydávania učebníc kvôli kvalitnej učebnicovej politike s vytvorením legislatívneho prostredia.

(306) Slabou stránkou v procese tvorby, vydávania, distribúcie a financovania učebníc bolo do septembra 2008 najmä iniciovanie konkurzu, neexistoval plán vydávania učebníc na niekoľko rokov, a preto nebolo možné objektívne povedať, že sú vyhlásené konkurzy na tituly, ktoré sú nevyhnutne potrebné. Absentovali kvalitní autori a recenzenti, systematické vzdelávanie pre autorov učebníc. Neexistovala databáza recenzentov, v ktorej by boli uvedení kvalitní odborníci na posudzovanie učebníc a tým vytvorený priestor na zabezpečenie objektívnosti posúdenia učebníc. Keďže pri zabezpečovaní učebníc pre základné a stredné školy nebol vopred stanovený objem financií, nebolo možné dopredu urobiť odhad, aký objem financií bude vyčlenený v danom kalendárnom roku na učebnice. Vydavateľstvo začalo na učebnici pracovať až po odsúhlasení edičného plánu, v dôsledku čoho mali autori na tvorbu učebníc krátky čas, čo viedlo často k nekvalitnému spracovaniu učebnice. V schvaľovacom procese sa považovalo za veľký nedostatok udeľovanie schvaľovacej doložky na neurčité obdobie. Dôsledkom tohto schvaľovacieho procesu bol fakt, že neexistuje prehľad o tom, koľko učebníc je ešte vhodných na vyučovanie. V školách sa nachádzali ešte staré učebnice a veľa učebníc sa nahrádzalo len reedíciami. Neexistoval oficiálny zoznam učebníc. Údaje sa získavali z ponukových listov, ktoré na školy zasielala distribučná firma.

(307) Roku 2007 vypracoval ŠPÚ *Koncepciu novej učebnicovej politiky v SR*, ktorá bola uceleným koncepčným podkladom pri tvorbe nového školského zákona. Predložený koncepčný materiál obsahoval návrh nového modelu učebnicovej politiky, predstavoval stav v celom procese riadenia tvorby, vydávania a digitalizácie učebníc, upozorňoval na nedostatky v procese a navrhoval odstránenie nedostatkov. Podkladom na riešenie efektívnej učebnicovej politiky bol výskum, ktorý od roku 2002 uskutočnil ŠPÚ aj s podporou zahraničných expertov. Bola vykonaná analýza stavu vo vydávaní učebníc, uskutočnili sa rozhovory s vydavateľmi, autormi, získali sa informácie zo škôl o spokojnosti s učebnicami. Výskum trval niekoľko rokov a boli navrhnuté zmeny, ktoré by mali vyriešiť zásadné otázky cieľa a procesu projektovania, t. j. identifikovania potrieb, tvorby, schvaľovania, vydávania, financovania, distribúcie a hospodárenia s učebnicami. V koncepcii sa navrhovali výrazné zmeny na základe princípu objektívnosti a transparentnosti, efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov a zabezpečenia kvality učebníc, ich digitalizácie pre potreby aktuálneho obsahu vzdelávania v školách, a to:

a) projektovanie potrieb, vydávania a digitalizácie učebníc v predstihu na niekoľko rokov,
b) zjednodušenie a modernizácia procesu výberového konania a posudzovania kvality učebnice prostredníctvom on-line systému a samostatného webového sídla pre celý systém učebnicovej politiky SR,
c) financovanie učebníc a zefektívnenie financovania učebníc,
d) hodnotenie kvality tlačených a digitálnych učebníc,
e) prehľadnosť systému schvaľovania učebníc, prehľad o vyhovujúcich a nevyhovujúcich učebniciach a kontrola systému reedícií učebníc, dbanie na tvorbu nových učebníc s reálnym, praktickým, moderným obsahom,
f) zavedenie koncepcie učebnicovej politiky v oblasti výučby cudzích jazykov na základných a stredných školách, najmä v dôsledku predpokladaného rozširovania výučby cudzích jazykov na I. a II. stupni základných škôl v nových učebných plánoch,
g) vytvorenie národných učebníc na cudzie jazyky,
h) zabezpečenie kontinuity vo vydávaní učebníc pre jednotlivé ročníky v danom predmete, resp. vzdelávacej oblasti podľa štátneho programu výchovy a vzdelávania,
i) zabezpečenie zmeny obsahu učebníc v súlade s novými cieľmi a obsahom vzdelávania podľa štátnych vzdelávacích programov,
j) podpora vydávania alternatívnych učebníc,
k) podpora vydávania učebníc nielen na kognitívny rozvoj, ale aj učebníc na rozvoj emocionálnej zložky osobnosti žiaka,
l) podpora systému tvorby digitálnych učebníc,
m) zabezpečenie adaptovania učebníc pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
n) vyriešenie obnovy fondu učebníc podľa potreby,
o) v rámci štúdia učiteľstva zabezpečenie študijného programu pre učiteľov na tvorbu učebníc, resp. prácu s učebnicou.

(308) Prijatím nového školského zákona sa od 1. 9. 2008 začala realizovať v základných a stredných školách a školských zariadeniach školská reforma, ktorá úzko súvisela aj s tvorbou nových reformných učebníc v súlade s cieľmi a princípmi tohto zákona. V tejto súvislosti sa postupne obnovoval učebnicový fond pre základné a stredné školy.

(309) Na zefektívnenie procesu tvorby a schvaľovania reformných učebníc a ich dodania do škôl bol ministrom školstva schválený interný predpis, ktorým bol rozdelený proces tvorby a vydávania učebníc na dve samostatné časti – výber autorov v konkurzoch a výber vydavateľstva verejným obstarávaním.

(310) Prax ukázala viaceré nedostatky procesu vykonávaného podľa uvedenej smernice. Okrem skutočnosti, že sa tým porušil autorský zákon, ktorý ustanovuje autorovi právo slobodného výberu vydavateľstva, to spôsobilo najmä neúmerné predĺženie procesu tvorby a vydania učebníc a nedostatok prihlásených autorov do konkurzov. Analýzou stavu zabezpečenia tvorby a vydania jednotlivých reformných učebníc boli zistené tieto príčiny ich neskorého dodávania do škôl:

a) neskoré vyhlásenie konkurzov na tvorbu nových učebníc a učebných textov vzhľadom na rozsiahlu obnovu učebnicového fondu, ktorá sa uskutočňovala v súvislosti so školskou reformou,
b) zložitý proces tvorby učebníc a učebných textov (samostatne výber autorov rukopisu v konkurze a samostatne výber vydavateľstva vo verejnej súťaži),
c) nezáujem autorov o tvorbu učebníc a učebných textov,
d) niektoré autorské návrhy predložené do konkurzu konkurzná komisia neodporučila na ďalšie spracovanie,
e) zdĺhavý proces pripomienkovania zmlúv autormi, resp. zásadné pripomienky neakceptovateľné právnym odborom,
f) neskoré dodanie autorského rukopisu na vydavateľské spracovanie,
g) niektorí autori, resp. autorské kolektívy pracovali súbežne na tvorbe viacerých reformných učebníc (vyhrali konkurz na viaceré učebnice),
h) potreba prepracovania rukopisu na základe recenzných posudkov v záujme zabezpečenia kvality učebnice,
i) zdĺhavý schvaľovací proces.

(311) Vzhľadom na pretrvávajúci problém s chýbajúcimi reformnými učebnicami v školách bolo nevyhnutné zmeniť systém zabezpečovania tvorby, výberu a schvaľovania učebníc. Preto sa vo februári 2011 upravil postup pri výbere a schvaľovaní učebníc a ministerstvo začalo zabezpečovať jednoduchší a efektívnejší proces tvorby a schvaľovania učebníc vyhlásením výberového konania na vydavateľa učebnice, t. j. že na tvorbe učebnice sa od začiatku podieľa tím odborníkov (autori, redaktori, ilustrátori, grafici a pod.), čím sa proces značne zjednodušil a tým aj skrátil. Zaviedol sa taktiež Národný register učebníc so schvaľovacou a s odporúčacou doložkou a Register recenzentov, odborných posudzovateľov učebníc, pracovných zošitov a učebných textov, prístupný na webovom sídle edicnyportal.sk.

4.4.2 Súčasný stav s nedostatkom učebníc

(312) Od roku 2008 ministerstvo postupne obstaráva reformné učebnice v zmysle zákona o verejnom obstarávaní a každoročne zabezpečuje nákup reedícií učebníc. Celkovo bolo doteraz dodaných do základných a stredných škôl 278 titulov nových reformných učebníc (vrátane učebníc pre školy s vyučovacím jazykom maďarským). Išlo o 248 učebníc na všeobecnovzdelávacie predmety, ostatné tituly boli určené na odborné predmety.

(313) Naďalej však školám s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským chýba 92 titulov nových reformných učebníc (vrátane prekladov do maďarského jazyka), z toho je 20 titulov učebníc na odborné predmety. Požiadavky škôl na zabezpečenie učebníc (nových aj reedícií) sú každoročne niekoľkonásobne vyššie ako možnosti rozpočtu.

(314) Popri tlačených reformných učebniciach majú učitelia a žiaci možnosť pracovať aj s ich digitálnymi verziami, a to vďaka webovému portálu eAktovka. Ministerstvo na ňom doteraz bezplatne sprístupnilo 63 titulov učebníc a ich prekladov. Okrem nich môžu nájsť žiaci a rodičia na portáli aj ďalšie voľne prístupné učebné materiály a odporúčanú literatúru.

(315) Skvalitniť výučbu pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa podarilo zabezpečiť prepismi 18 reformných učebníc do Braillovho písma, pričom časť z nich bola spracovaná aj v elektronickej podobe, prístupnej pre slabozrakých žiakov na CD nosičoch.

(316) Zavedením elektronického objednávania učebníc prostredníctvom webového sídla edicnyportal.sk sa zefektívnil systém objednávania učebníc a hospodárenie s učebnicovým fondom školami.

(317) Učebnicová politika predstavuje z dlhodobého hľadiska vážny problém. Sústavne pretrváva nedostatok finančných prostriedkov na printovú a digitálnu podobu učebníc, učebných textov a pracovných zošitov. Proces schvaľovania učebníc, učebných textov a pracovných zošitov je zdĺhavý a administratívne náročný.

(Pokračovanie dokumentu prinesieme v budúcom vydaní Učiteľských novín.)